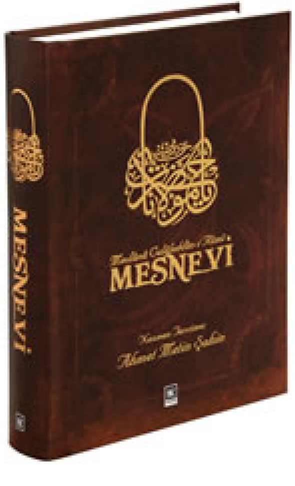

MESNEVİ
MESNEVİ

Mevlânâ

MESNEVÎ

I

AHMET METİN ŞAHİN

Şair. 11 Ocak 1935 tarihinde Ağrı'nın Tutak kazasında doğdu. Ernis Köy Enstitüsü'nden mezun oldu. Ağrı ve Ankara'da bir süre öğretmenlik yaptı. Yayıncılıkla meşgul oldu. İlk şiirleri Hisar Dergisi'nde yayımlandı. Aynı dergide idare müdürlüğü görevinde bulundu. Şiirlerini daha sonra Türk Edebiyatı, Töre, Eflâtun, Bahçe, Yeni Adam ve Yağmur dergilerinde yayımlamaya devam etti. Muhammed İkbal'den çeviriler yaptı. Mesnevi'nin asıl veznine bağlı kalarak günümüz Türkçesine 1996 yılı Şubat ayında aktarmaya başladığı manzum tercümesini 2006 yılında tamamladı.

M E V L Â N Â

MESNEVÎ
I

Nazmen tercüme:

Ahmet Metin Şahin

MESNEVÎ-İ MÂNEVÎ - I/II

Editör
M. Fatih ÇITLAK / Şeref YILMAZ

Danışmanlar
Prof. Dr. Cihan OKUYUCU
Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU
Prof. Dr. Ali Fuat BİLKAN
Dr. Ali YILDIZ
Dr. Yusuf ÇETİNDAĞ
Dr. Yunus AYATA

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Mizanpaj
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
9944-125-05-9

Yayın Numarası
188

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96
Aralık 2006

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Kaynak Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 09 99 Faks: (0216) 328 35 89
www.kaynakyayinlari.com.tr

TAKRÎZ

Yüzyıllardan beri, insanoğlunun ortaya koyduğu manzum şaheserler arasında yer alan Mesnevî, bugün dünyanın her yerinde okunmaktadır.

Dünya tarihine baktığımız zaman dünya çapındaki şaheserlerin birçoğunun manzum olarak ortaya konulduğunu görmekteyiz. Milattan on asır önce gelen ve dünya şairlerinin babası sayılan Homeros'un İlyada ve Odysseia'sı manzumdur. Gılgamış Destanı manzumdur. Şehname manzumdur… Manzumelerin kültür ve toplum hayatındaki yerini anlayan İngiliz oryantalist **E. H. Whinfield;** *Mesnevi-i Manevî,* adıyla Mesnevî'den manzum çeviriler yaptı.

İnsanlar, manzum eserleri daha çok seviyor. Hafıza, vezinli, kafiyeli şiirleri kolaylıkla ezberliyor. Bundan dolayıdır ki çocuklara Arapça ve Farsça kelimeleri öğretmek için manzum sözlükler hazırlanmıştır. *Tuhfe-i Sibyân* ve *Tuhfe-i Vehbi* gibi. Vezinle hazırlanan bu sözlükler, birçok kişi tarafından ezberlenmiş, böylece hem o dil hem de aruz vezinlerinin kavranması sağlanmıştır.

"Tanrı adı: Şizer u Şebzir u Yezdan u Hüda,
Yaratıcı: Aferin ende, büzürgi Kibriya!"

Beyitinde olduğu gibi Türkçe kelimelerin Farsça karşılıkları verilmiştir.

Tanzimat'la beraber yüzümüzü Batıya çevirdik. 16. yüzyıldan beri Batılı milletlerden Fransızlarla kültürel temasta bulunduğumuz için Fransızca Türkiye'de İngilizce ve Almancadan daha yaygındı. Eskiden çocuklarımıza Arapça ve Farsça manzum sözlükler yazıldığı gibi, Hâlis Efendi adında bir müellif de Fransızca-Türkçe manzum bir sözlük yazdı:

"Allah: dieu, gökler: cieux, yer: terre, commender: iptida,
Daim: toujours, baki: eternel, İnfini: bîintiha."

Beytinde de Türkçe kelimelerin Fransızca karşılıkları verilmiştir. Dünyadaki manzum şaheserlerinden biri olan Mesnevî, ***"Fâilâtün fâilâtün fâilün"*** vezniyle yazılmış manzum bir eserdir. Süleyman Çelebi'nin Mevlidi nasıl güzel bir ses ve makamla okunuyorsa, Mesnevî de Hindistan'da Farsça bilen Müslümanlar tarafından makamla okunmaktadır.

Şaheserlerin bir mûsiki makamıyla okunması insanların kulaklarına ve ruhlarına hoş gelmektedir.

Mesnevî, yüzyıllardan beri Türkçeye manzum olarak da tercüme edilmeye çalışılmıştır. Bunun en canlı misali; 17. asırda **Nahifi** isimli bir şair, bütün Mesnevi'yi, Mesnevi vezniyle manzum olarak

Türkçeye çevirmiştir. Ne yazık ki Nahifi bu tercümesinde Mevlânâ'ya ait olmayan uydurma 7. cildi de Mevlânâ'nın sanarak Türkçeye manzum olarak çevirmiştir. Böylece Mesnevî'nin tamamını manzum olarak dilimize **Nahifi** çevirmiş oldu. Bugüne kadar ondan başka kimse de çıkmadı. Günümüz şairlerinden **Feyzullah Sâcit**, Mesnevî'nin 1. cildini hece vezniyle çevirdi. Sonra **Dr. Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu** da 1. ciltten sadece 2200 beyti Mesnevî vezniyle Türkçeye tercüme etti. Gönül isterdi ki Abdullah beyin tercümesi tamam olsun, olamadı. Şair **Fevzi Halıcı**'nın da, *1001 Beyit* olarak basılmış bir tercümesi var. Mesnevî'yi nazmen tercüme etmek için yalnız şair olmak kâfi değildir, tasavvuf bilgilerine de vâkıf olmak lâzımdır. O zaman hem duygu hem bilgi hem de şairlik sanatı birleşince güzel eserler meydana gelir.

İşte elinize aldığınız bu kitabı tercüme eden **Ahmet Metin Şahin** hem şairdir, hem de tasavvuf bilgisine vâkıftır. Daha evvel Mevlâna âşığı **İkbâl**'in başta *Câvitnâme* olmak üzere birçok kitabını dilimize manzum olarak başarıyla çevirmiştir. Şair, bu defa da, Mesnevî'yi kendi vezniyle tam olarak tercüme etti. İleride Ahmet Metin Şahin'den başka eserler çevirmesini de bekleriz. Meselâ **Şeyh Sadi**'nin manzum hikâyelerden ibaret olan, *Bostan* isimli eserini de tercüme ederse, edebiyatımız manzum bir şaheser daha kazanmış olur.

Bu başarılı tercümesinden dolayı kendisini candan kutlarım.

Merhum
Mesnevîhan Emk. Albay
Şefik CAN

TERCÜME EDENİN ÖNSÖZÜ

Mesnevî, yedi yüzyılı aşkın bir süreden beri dünyanın her tarafında tercümeleri yapılıp okunan, birçok şaire, düşünüre ilham kaynağı olan nadir bir eserdir. Bu eser Türkçemize manzum veya mensur olarak defalarca tercüme edilmiştir.

Mevlâna; *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytini kendi el yazısı ile yazmış, kalan beyitleri kendisi irticalen söylemiş ve **Hüsameddin Çelebi** de kaleme almış, sonra tekrar Mevlâna'ya okuyup gerekli düzeltmeler yapılıp yine Hüsameddin Çelebi tarafından tekrar temize çekilmiştir.

*Mesnevî'*nin birçok el yazması dünya kütüphanelerinde mevcuttur.

Nicholson bu nüshalardan bir tetkikli nüsha meydana getirmiştir. Bendeniz bu nüshayı kaynak olarak aldım. Bu nüshada mevcut olmayan beyitler **Tahirü'l-Mevlevî** (Tahir Olgun)'nin şerhinden alınmış beyitlerdir. Bu beyitler bir yıldızla gösterilmiş olup numaralar, *Mesnevî-yi Manevî*'ye yani Nicholson'un nüshasına göre verilmiştir.

Mevlâna *Mesnevî'*de hikâyelerle İslâm'ın daha güzel anlaşılmasını gaye edinmiştir.

Bu yüzden konular izah edilirken hikâye içinde, hikâyeden hikâyeye geçmiştir. Bu hikâyeler dikkatle okunmalı ve üzerinde durulmalıdır. Çünkü konular böylece daha iyi anlaşılmış olur.

Öğrt. Albay **Şefik Can** (Balcı) merhum, bu durumu dikkate alarak, konuların daha iyi anlaşılmasını temin için hikâyeleri birbirinden, ayırıp müstakil hâle getirmiş ve çok güzel ifadelerle *Mesnevî'*yi Türkçemize kazandırmıştır.

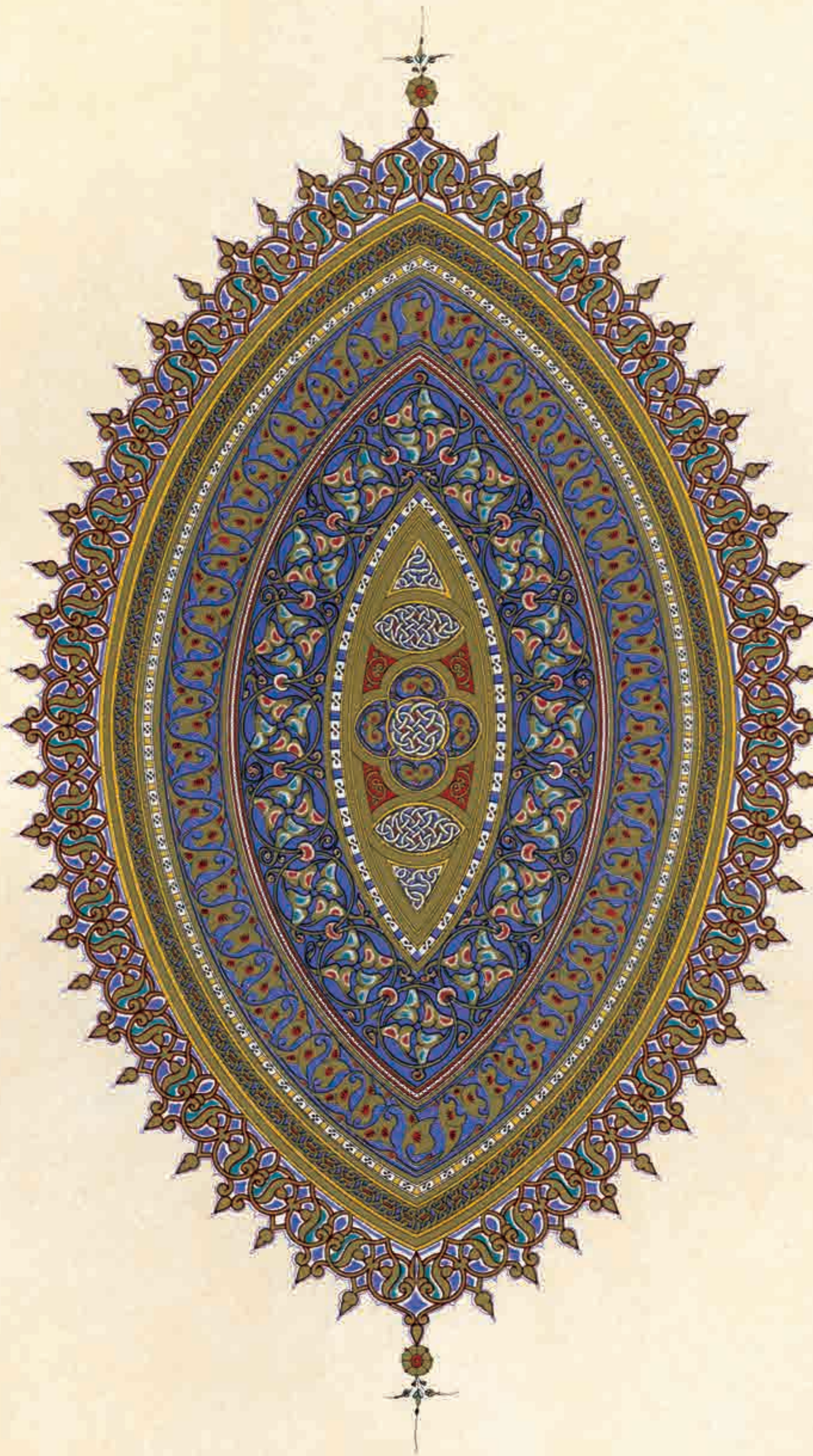
Bendeniz de kendilerinin teşvikleriyle *Mesnevî'*yi nazmen tercümeye cür'et ettim.

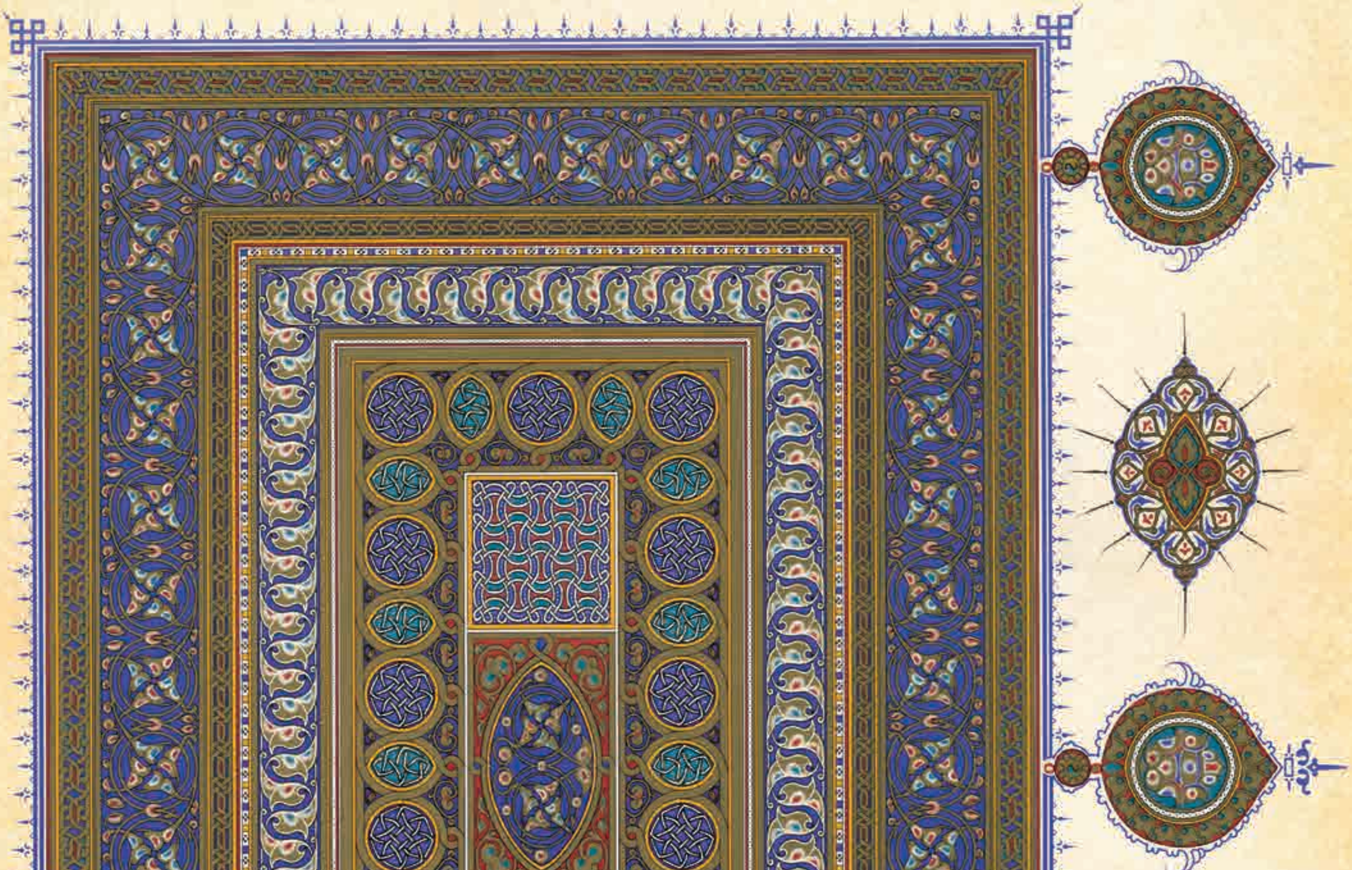
Tercüme bittikten sonra çılışmayı Şeref Yılmaz'a gösterdim. Böyle bir çalışmanın son derece önemli olduğunu, heyecanla ifade etti. Çalışmada zaman zaman aruzdan kaynaklanan endişeler olduğuna dikkat çekti. Çalışmayı, bu sahanın uzmanlarına gönderdi, onların görüşlerini aldı. Mesnevi'ye, tasavvufa ve aruza vâkıf bir isim olan M. Fatih Çıtlak ile çalışmamızın bütününü rütuşlamaya karar verdik. Buna rağmen gözden kaçan hatalar olabileceğini tahmin ediyoruz. Göze ilişen hataları okuyucuların hoş karşılayacağını umuyoruz.

Bu eseri yayınlamaya beni teşvik eden Dr. Selman KUZU'ya, Kaynak Yayınları Genel Yayın Yönetmeni Dr. Reşit HAYLAMAZ'a, Editör Şeref YILMAZ'a ve Mesnevî'yi aslı ile karşılaştırıp gerekli düzeltmeleri yapmamı sağlayan M. Fatih ÇITLAK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gayret bizden yardım Allah'tandır.

Ahmet Metin Şahin

وسندي ومعتمدي ومكان الروح من جسدي وذخيرة
يومي وغدي ومولاي الشيخ قدوة العارفين امام الهدى واليقين
مغيث الورى امير القلوب والنهى وديعة الله بين خليقته
وصفوته من بريته وصاياه لنبيه وخباياه عند صفيه
مفتاح خزائن العرش امين كنوز الفرش ابو الفضائل
حسام الحق والدين حسن محمد بن حسن المعروف بابن اخي ترك
ابو يزيد الوقت جنيد الزمان صديق بن صديق بن صديق رضي الله
عنه وعنهم الارموي الاصل المنتسب الى الشيخ الاكرم بما قال
امسيت كرديا واصبحت عربيا قدس الله روحه وارواح اخلافه
فنعم السلف ونعم الخلف لدنست [?] القت الشمس عليه رداءها وحسبت [?]
ارخت النجوم لديه اضواءها لم يزل فناؤهم قبلة الاقبال يتوجه اليها
سواد الولاة وكعبة الآمال يطوف بها وفود العفاة ولا زال
كذلك ما طلع نجم وذر شارق ليكون مغتنما لاولي البصائر
الربانيين الروحانيين السمائيين العرشيين النوريين السكوت
النظار الغيب الحضار الملوك تحت الاطمار اشراف القبائل
اصحاب الفضائل انوار الدلائل امين يا رب العالمين
وهذا دعاء لا يرد فانه دعاء لاصناف البرية شامل
والحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا محمد وآله وعترته
وحسبنا الله ونعم الوكيل ه

بسم الله الرحمن الرحيم

هذا كتاب المثنوي وهو اصول اصول اصول الدين في كشف اسرار الوصول واليقين
وهو فقه الله الاكبر وشرع الله الازهر وبرهان الله الاظهر مثل نوره
كمشكاة فيها مصباح يشرق اشراقا انور من الاصباح وهو جنان الجنان
ذو العيون والاغصان منها عين تسمى عند ابناء هذا السبيل سلسبيلا وعند
اصحاب المقامات والكرامات خير مقاما واحسن مقيلا الابرار فيه ياكلون
ويشربون والاحرار منه يفرحون ويطربون وهو كنيل مصر شراب للصابرين
وحسرة على آل فرعون والكافرين كما قال يضل به كثيرا ويهدي به
كثيرا وانه شفاء الصدور وجلاء الاحزان وكشاف القرآن وسعة
الارزاق وتطييب الاخلاق بايدي سفرة كرام بررة يمنعون بان
لا يمسه الا المطهرون تنزيل من رب العالمين لا ياتيه الباطل من بين يديه ولا من خلفه
والله يرصده ويرقبه وهو خير حافظا وهو ارحم الراحمين وله القاب
اخر لقبه الله تعالى واقتصرنا على هذا القليل والقليل
يدل على الكثير والجرعة تدل على الغدير والحفنة تدل على
البيدر الكبير ۵ يقول العبد الضعيف المحتاج الى
رحمة الله تعالى محمد بن محمد بن الحسين البلخي تقبل الله منه
اجتهدت في تطويل المنظوم المثنوي المشتمل على الغرائب
والنوادر وغرر المقالات ودرر الدلالات وطريقة الزهاد
وحديقة العباد قصيرة المباني كثيرة المعاني لاستدعاء سيدي

HZ. MEVLÂNÂ'NIN YAZDIĞI MESNEVÎ'NİN BİRİNCİ CİLDİNİN ÖNSÖZÜ

Bu kitap, *Mesnevî-i Manevî* kitabıdır. *Mesnevî* hakikate ulaşmak, yakîn sırlarını açmak ve anlamak için din asıllarının, asıllarının, asıllarıdır. Allah'ın en büyük şeriatı, Allah'ın en nurlu yolu ve en açık burhanıdır. *Mesnevî*, içerisinde kandiller bulunan bir kandilliğe benzer. Sabahlardan daha nurlu olarak parlar. Gerçeği arayan gönüller için, bir cennettir. Pınarları var, dalları var, budakları var. Bu pınarlardan bir tanesine bu yolun evlâtları; **Selsebil,** derler. Makam ve keramet sahipleri için burası hayırlı bir duraktır. En güzel dinlenme yeridir. Hayırlı kimseler, orada yerler, içerler, neş'elenir, ferahlanır çalıp çağırırlar. *Mesnevî* Mısırdaki Nil gibidir. Sabırlılara içilecek su, Firavun'un soyuna ve kâfirlere hasret.. Nitekim Allah, Kur'an-ı Kerim ile *"çoğunun yolunu azıtır, çoğunun da yolunu doğrultur,"* buyurmuşlar. Şüphesiz ki *Mesnevî* gönüllere şifadır, hüzünleri yok eder. Kur'an'ı apaçık anlamayı kolaylaştırır. Huyları güzelleştirir. *Mesnevî* şanları güzel kâtiplerce yazılmıştır. Temiz kişilerden başkalarına *Mesnevî'*ye dokunmaya müsaade yoktur.

Mesnevî âlemlerin Rabbinden gönüllere ilham olarak indirilmiş bir kitaptır. Bâtıl onun ne önünden gelebilir, ne ardından. Allah onu korur, gözetir. Allah koruyanların en merhametlisidir.

Allah'ın, rahmetine muhtaç, zayıf bir kul, **Belh'li Hüseyin oğlu Muhammed'in oğlu Muhammed,** "Allah, *Mesnevî'*sini kabul buyursun!" der ki:

Şaşılacak ve nâdir söylenir hikâyeleri, hayırlı ve büyük sözleri, delâlet incilerini, zâhitler yolunu, ibadet edenler bahçesini içine alan, lafzı az, manası çok olan bu manzum "*Mesnevî"*yi, efendim, dayandığım, güvendiğim zâtın, bedenime ruh gibi hâkim ve tasarrufta bulunan ve yarınımın da azığı bulunan kişinin isteğiyle uzatıp ve etraflıca yayıp genişletmek için çalışıp çabaladım!

O zat Hak dînin kılıcı Hasan oğlu Muhammed'in oğlu Hasan'dır. Allah kendisinden razı olsun.

Aslen Urumludur. *"Kürt olarak yattım, Arap olarak kalktım"* diyen kadri yüce **Şeyh Ebû'l-Vefâ'nın** soyundan gelmektedir. Allah onun ruhunu ve onun soyundan gelenlerin ruhlarını kutlu eylesin.

Hamd âlemlerin Rabbı olan Allah'adır. Allah'ın Rasul'üne Allah rahmet eylesin, selâmetler versin. Onun soyuna ve ashabına rahmet etsin.

بشنو این نی چون شکایت می‌کند — از جدایی‌ها حکایت می‌کند

کز نیستان تا مرا ببریده‌اند — در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند

سینه خواهم شرحه شرحه از فراق — تا بگویم شرح درد اشتیاق

هر کسی کو دور ماند از اصل خویش — باز جوید روزگار وصل خویش

من به هر جمعیتی نالان شدم — جفت بدحالان و خوشحالان شدم

هر کسی از ظن خود شد یار من — از درون من نجست اسرار من

سر من از نالهٔ من دور نیست — لیک چشم و گوش را آن نور نیست

تن ز جان و جان ز تن مستور نیست — لیک کس را دید جان دستور نیست

آتشست این بانگ نای و نیست باد — هر که این آتش ندارد نیست باد

آتش عشقست کاندر نی فتاد — جوشش عشقست کاندر می فتاد

نی حریف هر که از یاری برید — پرده‌هااش پرده‌های ما درید

همچو نی زهری و تریاقی که دید — همچو نی دمساز و مشتاقی که دید

نی حدیث راه پر خون می‌کند — قصه‌های عشق مجنون می‌کند

محرم این هوش جز بیهوش نیست — مر زبان را مشتری جز گوش نیست

در غم ما روزها بیگاه شد — روزها با سوزها همراه شد

روزها گر رفت گو رو باک نیست — تو بمان ای آنک چون تو پاک نیست

هر که جز ماهی ز آبش سیر شد — هر که بی روزیست روزش دیر شد

Bismillâhirrahmânirrâhim

Dinle neyden, bak neler söyler durur,
Dertlerinden ayrılıktan dem vurur.

Kestiler der, bir kamışlıktan beni,
Dinler ağlar er, kadın candan beni.

Ayrılıktan dağlanan kalp isterim,
Özlemim her neyse durmaz, söylerim.

Kim ki aslından uzak kalmış, arar,
Her ne geçmiş, gelse tekrar olsa yâr!

Yoldaş oldum düşmanım dostumla hem,
Sürdü her mecliste bitmez inlemem.

Anlayış mislince herkes yâr bana,
Ermemişler gönlümün esrârına.

Sırrım olmaz, hiç iniltimden uzak,
Görmeyen çok, duymamıştır her kulak.

Gizli kalmaz tende cân hem cânda ten,
Cânı bilmek izni yoktur, bil ki sen!

Âteş artık, yel değildir ney sesi,
Kimde od yok, yokluk olsun hissesi.

Aşkın âteştir gelip düşmüş neye,
Aşktan artık çağlayış geçmiş meye.

Yârdan ayrılmışların yoldaş bu ney,
Perde yırtmış perdemizden, inler ey!

Hem zehirdir, panzehirdir ney denen,
Böyle bir müştakı var mıymış gören?

Aşk-ı Mecnûn neyse, ney neşretmede,
Kanla dolmuş yol nedir, bahsetmede.

Söyleyen dil varsa tâliptir kulak,
Ancak âşık, akla sırdaş oldu bak.

Dertlerimden pek uzar günler yine,
Arkadaştım ben de hicran derdine

Geçmesinden günlerin yoktur keder,
Ey mübarek, burda sen varsın yeter.

Bir balıktan gayriler kanmış suya,
En uzun gün en nasipsiz gündü yâ!

18. Pişmişin ahvâlini bilmez ki ham,
Söyle az söz, yetsin artık vesselâm!

Ey oğul zincir kırıp hür ol yeter!
Bulmamıştır kimse altından değer.

20. Bir deniz dökmüş olursan testine,
Kısmetinden başka rızk almaz yine!

Aç gözün doymaz ki hiç göz testisi,
Hep kanaatkâr sedef var incisi!

Aşkının uğrunda yırtsan gömleği,
Hırsta kalmaz bil ki gönlün isteği.

Şâd olup kal! Sevdamız hoş aşkımız,
Derde dermân, senle bitmiş kaygımız!

Hem azâmet, kibrimiz, nâmusumuz;
Sensin Eflâtun'u Calinus'umuz.

25. Toprak insan, aşkla göklerden geçer,
Aşk yüzünden, Tûr ki coşmuş raks eder.

Tûr'a baskın aşktı, elbet aşktı nûr,
Düştü Mûsa, mest olup geçti Tûr.

Bak, dudak olsaydı sırrın sahibi,
Sırrı biz söyler dururduk ney gibi!

Öz dilinden ayrı kalmış kimseler,
Yüz lisan, yüz nağme bilmişken, susar!

Soldu gül, bağlar perişan, bağ bozuk,
Sustu bülbül, inleyiş bitmiş yazık!

30. Cümle mâşuktur ve âşık örtüsü,
Canlı canandır ve âşıktır ölü.

Aşkta, sabrı bulmamış sersem kişi,
Bir kanatsız kuştur artık, vâh işi!

Yârimin nur bende rehber olmadan,
İlk ve son bilmem, çekilmiş ortadan.

İstiyor aşk, cümle söz olsun ayan,
Ayna vazgeçmez ki resmi sunmadan.

Vermemiş cân aynamız hiç yansıma,
Her taraf is, pasla dolmuş baksana!

ŞAH VE CÂRİYENİN HİKÂYESİ

35. Dinleyin dostlar gelin, siz kıssayı,
Hep hakîkat, gördüğün hissin payı.

Hem cihâna, dîne sahiptir, denen.
Vardı bir şah nice yıllar önceden,

Bir tesâdüf gitti şah av etmeye;
Sürdü at etrafta varken bay, köle.

Yolda görmüş çok güzel bir câriye,
Aşkla dolmuş, şahtı; döndü bendeye!

Cân denen kuş, kalpte çırpınmış o an,
Mal verip almıştı, hem hiç durmadan.

40. Mutluluk duymuş alır almaz onu,
Ansızın yâr hastalanmış dertte bu!

Bir fakir bulmuş palansız merkebi,
Buldu bir çul merkebi kurtlar yedi.

Testi bulmuş, hiç suyun yokken sesi,
Tam su bulmuşken kırılmış testisi.

Her taraftan toplamış tabipleri,
"Câna derman belledik der sizleri!

Ben de can sağ, sağ olur olmaz o yâr,
Dertliyim ben, derde derman âşikâr.

45. Kim tedavi eylesin Mercan'ımı,
İnci mercandan bulur ihsânımı!"

Der hekimler: "Başvurup her çâreye,
Fikr edip ersek gerektir gâyeye!

Tıp da bizler bir Mesih'iz âlemin,
Derdinin dermânıyız biz cümlenin."

Kibreder onlar ki Hakk'ı anmadan,
Çâre varken kaldırır Hak ortadan!

Hakk'ı anmaz kimseler âciz kalır,
Hakk'ı anmış kimse, güç kuvvet bulur.

Öyleler var dille "İnşaallah" demez,
Kalbe yerleşmiş, duyulsun istemez.

Türlü tedbirler devalar ettiler,
Arttı dert, yoktur meğer şifaya yer!

Kızcağız bu hastalıktan kaldı kıl,
Şahta gözler ağlamaktan sanki Nil!

Safra arttırmış olan **"sirkengübin,"**[1]
Kabz'ı bâdem yağ da arttırmış bilin.

Gitti yumşaklık, **"helîl"**[2] kabz sunmada,
Nefte döndü, bir yakan su ortada.

CÂRİYEYİ TEDAVİDE HEKİMLERİN ÂCİZ KALMASI, PADİŞAHIN İLÂHÎ TEVECCÜHE YÖNELMESİ, RÜYASINDA BİR MÜJDECİ GÖRMESİ, İLÂHÎ TABİBİ BİLİP MURÂDINA ERMESİ

Gördü doktorlarda aczi, yalnayak,
Koştu, şah mihrâbı etmişken durak.

Vardı şah diz çöktü tam mihrâba yâ,
Secdegâhı gözyaşı ıslatmada.

Döndü gafletten de geldi kendine;
Övgüler sundu gönülden Rabbine.

"Şahlığım Hakk'ın bana az verdiği,
Söylemem boş! Sen bilirsin her şeyi!

Dâimâ sensin kulun sığnak yeri,
Biz yanıldık saklayansın bizleri!"

"Gerçi sırrın neyse bildim, söyle sen;
Pek de hoştur sırrı tezcek söylemen!"

* Hâcetim her neyse sensin sığnağım,
Geldi tekrar erdi şaşkınlık çağım."

Arttı şahın kalpte mevcut coşkusu,
Coştu Hakk'ın rahmeti çok doğrusu.

Ağlayan şah daldı birden uykuya,
Gördü mürşit himmeti olmuş rüyâ!

Pir demiş; "Şah, müjde, istekler tamam;
Hem yarın bizden gelir has bir adam!

Hakkı bilmiş bir hazık tâbiptir o!
Bizden elbet, hak bilir; sâdıktır o!

Kudreti Hak'tan alır almaz ilâç,
Kudret-i Hak, ilâcın olmuş mizâç.

Vakti gelmiş, yok olup gitmiş gece,
Tek güneş var, söndü yıldız böylece.

Gözleyip hem yolda durmuş bekledi,
Sır olan zât, tezce gelsin istedi.

Gördü bir zât, çok büyük bir nûra eş,
Gölgelerden parlayan, tam bir güneş!

Fark edilmez, sanki var yok, bir hilâl;
Pek uzakta, yok sayılmış bir hayâl!

Ruha nisbet hep hayâller gizlenir,
Bu cihan bir tek hayâlmiş bellenir.

Sulhta hem harplerde sürmüştür hayâl,
İftihâr hem, ârı vermiştir hayâl!

Hak bağından yansımış aşk bir kere!
Bir tuzaktır boş hayâl ermişlere,

Şah hayâlen neyse görmüş uykuda,
Şimdi gelmiş tam da durmuş karşıda.

Şah gereksiz gördü, memur, teşrifi;
Karşılarken, kendi gaybdan gelmişi.

[1] *Sirkengübin: Sirke ve bal karışımı bir ilaç.*
[2] *Helîle veya halîle; tohumları müshil olarak kullanılan bir bitki.*

Bir deniz olmuş, yüzen dost dirliği,
Sağlamışlar, bir dikişsiz birliği.

Sevgilim sensin ki olmaz başka yâr;
İşte âlem, böyle işten iş çıkar!

Mustafa'msın, ben sana oldum Ömer:
Olmuşum, sen bağlar olsan bir kemer.

MUVAFFAKİYET VERİCİ ULU ALLAH'DAN MUVAFFAKİYET VE BÜTÜN HÂLLERDE EDEBE UYMAYI DİLEYİŞ. EDEPSİZLİK VE TERBİYESİZLİĞİN ZARARLARI

Hak Teâlâ'dan edep, ar isteriz,
Kim edepsiz, rahmetinden hissesiz!

Tek zarar vermez edepsiz kendine,
Bil ki yakmış, târumâr âlem yine.

Gökten inmiş sofralar, yok gayreti,
Almanın yok, satmanın yok; zahmeti!

Kavmi Mûsa'dan edepsiz, der ki bak:
"Nerde, yoktur mercimek, hem sarmısak?"

Hep kesilmiş gökten inmiş sofralar,
Çifçilik zor inmez artık helvalar…

Sonradan İsâ şefaat eyledi,
Hak Teâlâ sofralar gelsin dedi.

Bazı küstahlarsa tekrar azdılar,
Hem yiyip, hem torbaya doldurdular!

Yalvarır, İsâ ki halka durmadan,
"Bitmeyen bir sofra kalkmaz ortadan!

Şüpheler, sunmaktadır zahmet ona,
İhtirastır küfrân-ı nimet ona!

Kesti rahmet, gitti rahmet doğrusu,
Hiç sevilmez şu dilenmek duygusu.

Kesti yağmur, biz zekât önler isek,
Bak zinâ, dert, hep vebâ yaymış demek.

Hem kayıtsız, hem de küstahlık sana,
Saygısızlık dert, elemdir baksana!

Dosta hırçın gözle bakmış insana,
Yolkesen, nâmert, denir artık ona!

Bak edepten nûrla dolmuştur felek,
Bil edepten, tertemiz olmuş melek.

Varsa küstahlık, tutulmuştur güneş,
Buldu İblis isyan etmişken ateş!

PADİŞAHIN RÜYÂDA GÖRDÜĞÜ VELÎ İLE KUCAKLAŞMASI

El açıp artık kucaklar tabibi,
Gönlü aşk deryâsınındır tâlibi.

Hem elinden, hem yüzünden öptü şah!
Her makamından, yolundan sordu şah!

Çıktı ermiş böylece en üst başa,
"Hazne buldum, değdi sabrım uğraşa!"

Bir anahtardır sabır, her sevgiye,
İstiyorsan dertlerin bitsin diye!

Varlığa olmuş cevap, sorsak bunu,
Gelmeniz her derdimin olmuş sonu.

Kalpte mevcut, sırlara, sen tercümân;
Batsa kim balçıkta sensin kurtaran.

Sen seçilmiş, Hak'ta bulmuşsun rızâ,
Olmasan gelmiş kaza, dardır fezâ!

Sen ki kavmin şahısın, seyyidisin,
Sevmeyenler hep helâk olmuş kesin.

HASTAYI GÖRMEK İÇİN PADİŞAHIN HEKİMİ GÖTÜRMESİ

Hem yenir yenmez yemek şah tuttu el,
Hâneye almış giderken bir güzel!

Hastalık her neyse bir bir söyledi,
Hasta gelsin bir görünsün istedi.

"Renge, nabza, idrâra, baksam," dedi,
Pîr alâmet hem sebepler dinledi.

Onların hiç yaptığından yok şifâ,
Hasta bitkin, ters tedâvi, bir defâ!

Anlamazlar, biz demişler anlarız,
İftirâdır, sunmamıştır, Hak'tan iz.

Gizli derdin anlayıp ahvâlini,
Gizlemiş şahtan kızın pir, hâlini.

Bildi sevdâ, safra artık dert değil.
Her ağaç, isten, kokuştan belli bil!

İnleyen gönlünde, dert vardır onun,
Gövde sağlam, gönlü hep derttir onun.

İnleyen kalpten âyan âşıkta dert,
Zorlu derttir, kalbe girmiş aşksa dert!

Ayrıdır dertlerden, aşkın derdi hem,
Aşk, Hüda'nın sırrı, **usturlâbı**[3] hem!

Aşk denen dert cümle dertten ayrıdır,
Sırrı aşkın aşk ki usturlâbıdır.

Aşk için ben, her ne türden söylesem,
Mahcubum, ben mahcubum, bir söz desem!

Gerçi tefsir-i lisan parlaksa da,
Aşkı hissetmek, gönül parlatmada

3 *Eskiden, astronomi bilginlerinin, gözlemlerinde kullandığı bir alet!*

Hem kalem yazmış giderken çarçabuk,
Aşkı yaz derken, kalem artık kırık.

Aşkı anlatmış akıl, âciz eşek;
Aşkı yalnız şerheden aşk oldu tek!

Bir güneştir, hem güneşten tek delil;
Sen delil ister isen, seyret de bil!

Hem güneşten gölge izler verse de,
Nûr-i cân, birçok güneş neşretmede.

Gölge olmuş bir masaldır uykular,
Gün doğar doğmaz da ay ürküp kaçar.

Misli yoktur, bak güneş hayret veren,
Oydu fânî, oysa ruhtur ölmeyen.

Dışta gördük biz güneş bir tanedir,
Yapsa ressam sâde benzetmektedir.

Bir güneş vardır onun candır yeri,
Yok onun iç-dışta bir tek benzeri.

Ruhu imkân yok tasavvur etmeye,
Burda ermez ki hayâller gerçeğe!

Söz cemâlî Şems'e ermiş olsa bir,
Dört felek hep mahvolup sönmektedir.

Zikredilmiş olsa ismen yüz yüze,
Nimetinden söylemek vacip bize!

Cân şu'an çekmiş yakamdan, var kokun,
Hem Yusuf'un, gömleğindendir bakın!

Bunca yıl sürmüş bu sohbet aşkına,
Hoş olan hâller nedir, anlatsana!

Tâ ki bulsun yer ve gökler mutluluk,
Ruh, akıl, göz bulsa binler mutluluk.

Etme teklif; Şems'i anlatmak bana,
Manevî yokluktayım bir baksana!

Hem akıldan yok olan, boş her sözü,
Zahmet olsun, övmek olsun, yok özü.

130 Şemsi anlatmam için imkân mı var?
Bende yok şuur, uyanmış bir damar!

Kalbi hem kan eyleyen, hicrânımı,
Ayrı koy kalsın, bırak sen, ânımı.

Gel doyur der:" Ben açım açlık sonuç, "
Sen çabuk davran: **"Vakit keskin kılıç!"**[4]

Vakte hâkim arkadaştır sûfiler,
Sûfi olmaz kimse, vakti erteler!

Yoksa sûfi olmadın mı sen ağa?
Borç sebeptir bil ki mutlak yokluğa!

135. Gizlemiştin hoştu, yârin sırrını,
Sen kulak ver anlayıp mânâsını!

Yârda mevcut nükte varken gizlemek,
Hoştur elbet başka yerden dinlemek.

Savma baştan ey fodul bilgin beyi,
Sakladın benden şu çıplak gerçeği.

Perdeler aç, apaçık söz söyle sen,
Yatmam elbet giysili dilberle ben!

Sırrı ben dünyâya açsam bir hele,
Sen de kalmazsın; ucun, ortan bile.

140. İstiyorsan bil ki gerçek ölçüyü,
Dağ ki kaldırmaz yerinden kuştüyü.

İşte dünyâ nûrla doldurmuş güneş,
Az yanaşsın, her taraf olmuş âteş!

Fitne, kan, hiçbir fesâtlık isteme,
Şems'e ait, fazla bir söz söyleme!

Gelmeyen son, gel de dön artık ona,
Sen hikâyen neyse, tam anlatsana!

[4] *"Vakit keskin kılıçtır." Hadis-i Şerif.*

O VELÎNİN HASTALIĞI ANLAMASI İÇİN CÂRİYE İLE YALNIZ KALMAYI İSTEMESİ

Der ki ey şah: "Hep boşaltın siz hele,
Eş ve dost gitsin, çekil, git sen bile!

145. Olmasın hiç kimse duymuş, dinlemiş,
Anlamak, sormak olurken bizde iş!"

Hâne bomboş kaldı, artık boş demek,
Sâde tabip, hasta kız kalmıştı tek!

Yumuşacık sormuş tabip: "Yurdun nere?
Her yerin dert, ayrı derman bir kere!

Orda kim var? Dost ve kardeş, akraba;
Kan bağından bağlı bir eş, akraba?"

El atıp tutmuş dururken nabzına,
Durmadan sormuş, felek derdin ona.

150. Bir diken batmış ayak, bilsen nedir?
Hiç tereddütsüz o, dizler üzredir!

Hem dikenden uç ararken iğneler,
Islatır, tükrükle hem görmek diler.

Bir diken bulmak demek, pek güç yine,
Hiç bulunmaz batmış olsun gönlüne.

Görse herkes, gönle batmış iğneyi,
Gam, keder olmazdı kalbin gerçeği.

Kuyruğun altında olsun bir diken,
Çifte sallar hep eşek durmaz hemen.

155. Kıpraşırken başlamış çok batmaya,
Bir akıllı lâzım ordan almaya.

Hem diken çıksın deyip sıçrar eşek,
Çifteler artmış, çoğalmış derdi pek.

Gör, diken bulmakta tek üstâd bu pîr,
Durmadan, dertler arar el gezdirir.

Sordu kızdan, neydi eski hâlini,
Hep sorar eş dostunun ahvâlini.

Sordu kızdan kız dönüp her neyse der,
Apaçık her şey özünden, mûteber!

Söylenen her söz nedir, vermiş kulak,
Nabza dikkatten o, kalmazken uzak!

Nabzı söylermiş o sözden alsa hız,
Biz de bundan derdi neymiş anlarız.

Kız şehirler saydı, bir bir dostlara,
Başka bir yer anmaya gelmiş sıra.

"Hem nasıl terk eyledin sen ülkeni,
Nerde kaldın, söyle bundan önceni?"

Bunca yerler saydı bir hâl olmadı,
Nabzı aynen, rengi hem hiç solmadı.

Çok ekâbir, dostu saydı, tek be tek,
Tuz ve ekmek nerde yenmiş bir yemek.

Hayli söz etmiş şehir hem hâneden,
Nabzı aynen, rengi solmaz hiç neden?

Âniden hızlandı nabzı soldu yüz,
Hem Semerkant'tan ederken tam da söz.

Nabzı yükselmiş, sarartmış gül yüzü,
Bir kuyumcuymuş, Semerkant'ın özü.

Hasta pek çok, gizli sırlar söyledi,
Pîr, onun her derdi neymiş belledi.

Nerdedir bilsek ki o semt söyledi,
Köprünün üst başta Gafter'dir dedi.

"Hastasın sen, ben, bu dertten anladım,
İşte himmet, işte çârem ilk adım!

Mutlu ol, candan güven artık bana,
Çıktı yağmurdan çimenler meydana.

Bitti say sen derdi, artık gam yeme,
Ben babandan müşfikim, gam bekleme!

Sorsalar, sen sırrı aslâ söyleme,
İstesin şah, şaha dahi sır deme!"

Sırra kalbin, büsbütün olsun mezar,
Öyle yapmışsan, murâdın oldu yâr!

Derdi peygamber ki sırlar gizleyen;
Erdi mutlak neyse maksat önceden!

Dâne, kök, toprak bütün gizler korur,
Sırrı görsen, bir yeşil bostan olur.

Gizlidir altın, gümüş, cevherle hem,
Gizlenip mâdende, elbet aldı dem.

Vâ'di var, lûtfuyle harcarken hekim,
Hasta dersen oldu korkmaktan emin!

Ciddi vaat etsen bulursun tam huzur,
Bir yalan sözden gönül bezgin olur.

Kim ki merttir, va'di bitmez haznedir,
Ehliyetsiz söz, tükenmez dert verir.

O VELÎ HEKİMİN HASTALIĞI TEŞHİSİ VE PADİŞAHA BİLDİRMESİ

Pîr müsaade istemiş yön, Şah idi,
Kız da mevcut derdi neyse söyledi.

"Çâre elbet şahsı celbetmek dedi,
Hem tedavinin usûl bir tek dedi.

Süs ve taş dolmuş giyim sunsak eğer,
Pek sever sarraf bu türden giysiler!"

* Pir öğüt verdikçe şah emret dedi,
Söylenen her neyse candan dinledi.

ALTIN VE SÜSLÜ ELBİSE GÖNDERİP KUYUMCUYU UZAK ŞEHİRDEN DÂVET ETMESİ

Gönderir Şah hâl bilir birkaç beyi,
Yollamış sarrafa tez gelsin deyi.

Şol Semerkand üzre varmış elçiler,
Padişahtan verdiler çok müjdeler.

“Mârifetler sende ey iş bilmiş er,
Nâmınız her yerde meşhurdur meğer!

Sen seçildin haznedar olmaklığa,
Sen ki lâyıksın büyük üstâtlığa.

Padişahın rağbeti altın gümüş
Sen vezirlik istiyorsan gel görüş!”

Çokça esvâp, mal görür görmez hemen,
Geçti eş, dost, evlâdından, ülkeden.

Kastı şahın, var ki bilmez cânına,
Neşelenmiş yol sevinç vermiş ona.

Sürdü at amma ki bilmez gerçeği,
Câna bir kıymet biçilmiş gömleği.

Bir amansız hâle hiç durmaz koşar,
Bir kaza gelmişse görmez hiç nazar.

Mal, menâl, mülk bulmayı etmiş hayâl,
Azrâîl der ki görürsün neyse hâl!

Orda bitmiş yol ulaşmıştır sona,
Çıktı tabip, yollanır şahtan yana.

Hem **Tiraz**’dan[5] kız da mutlansın hele,
Karşılanmış usta, birçok nâz ile.

Gördü şah, hürmet edip durmuştu yâ,
Hazneler teslim edip vermiş güyâ.

Der ki tabip: “Sultanım emret hani,
Şimdi ver tüccar da alsın gözdeni!

Hem bu kız pek şâd olur, sıhhat bulur,
Hem visâlin suyla, hasret kurtulur.”

Şah ki vermiş tüccara has dilberi,
Mutlu onlar hasretin yoktur yeri.

Altı ay müddetle hoş geçmiş zaman,
Geldi sıhhat, tâzeden kız buldu cân.

Yaptı bir şerbet hekim sunmuş ona,
İçti sarraf zehri, dert erdi ona.

Hastalık soldurdu, gitti hoşluğu,
Gördü kız mevcut olan nâhoşluğu.

Yok güzellikler ve solmuş onda yüz,
Kız soğur olmuştu ondan, şüphesiz.

Renk, güzellik, isteyiş olmuşsa aşk,
Oldu rüsvâ, nefse bağlanmışsa aşk.

Keşke çirkinlik, gelip kılsın karar,
Görmeseymiş böyle bir dert âşikâr!

Gözler ırmak oldu kanlar akmada,
Dış güzellik cana düşman olmada.

Kol, kanat, renk, tâvusun tek düşmanı,
Şaha düşman, ölçüsüz harp meydanı.

Der adam: “Miskim dağılmış ortada,
Avcı benden şimdi kanlar saçmada.

Ben ki hür bir tilkisiyken çöllerin,
Avcı kesmiş boynumu bir post için.

Sanki ben fil, dişlerim sökmekteler,
Câna düşman, oldu zalim bekçiler.

[5] *Tiraz: Türkistan’da güzelleriyle meşhur bir şehir.*

Benden alçak oldu elbet kan döken,
Bende kan ister kısas hep bil ki sen.

Bak bu gün ben zordayım yarın sana,
Benden akmış kan döner senden yana.

Bir duvardan gölgeler düşsün yere,
Gün çekilsin gölge zâil bir kere.

Say; cihân dâğ, bizdeki işler nidâ,
Akseder, tekrâr döner bizden sedâ."

Söyleyip söz, sonra girmiş toprağa,
Kız da artık tam ererken sağlığa.

Çünkü ölmüşlerde âşk, bâkî değil,
Hem de ölmüşler gelip, dönmez ki bil!

Allah aşkı gözde, ruhta dipdiri,
Hep açar dâim erilmez gülleri!

Hayy olandan bâki aşkı seç ki sen,
Cân şarabın artırıp sunsun hemen.

Öyle bir aşk seç ki seçmiş enbiyâ,
Öyle aşktan zevke ermiş evliya!

"Şaha çıkmak iznimiz yok," söyleme!
Sen, keremkâr üzre zorluk var deme!

Kuyumcunun Öldürülmesinin Allah'ın Emri Olduğu, Padişah Emriyle Olmadığının Beyânı

Sarrafın tâbip elinde ölmesi…
Yok ümit yok korkunun hiç hissesi.

Ölmenin olmaz sebepler emr-i şah;
Gelmeden elbet ki ilhâm-ı İlâh!

Bir çocuk var, kesti boynundan Hızır,
Anlamaz halk, neydi gerçek, neydi sır.

Vahyi almış kimse, tek ondan cevâp,
Her ne yapmış olsalar olmuş sevâp.

Cân veren, lâyık olur öldürmeye,
Hem vekil, Allah'a hem eldir diye.

Baş eğ İsmâil olup Hâkk emrine,
Er kahırdan sen de lûtfun yed'ine!

Ahmed'in cân, verdi sonsuzluk Ahad,
Sende hep cân, mutluluk bulsun ebed.

İçti âşıklar, ferâhlıktan meyi,
Öldüren dilber, elinden içtiği!

Padişah dökmezdi kan, şehvet için,
Terk et artık, sû-î zan etmek niçin?

Sanma işler bir günâh, hem padişah,
Süzme yapmış, tortu koymaz bil o şâh!

Hem riyâzet, hem cefâ saflık yeri,
Tâ görünsün, sâde saflık cevheri!

İmtihân: Hem hasta hem çirkinde var,
Koy cüruf bitsin bulunsun tam ayar.

Yapsa Şah iş, Hak'tan ilham almadan,
Oldu bir it, kalktı şahlık ortadan!

Tertemiz şah, hırs ve şehvetten uzak,
Fiili mânen doğru, şeklen pisti bak!

Bak, Hızır ummanda delmiş bir gemi,
Bir sakatlık, sislemiş yüz görkemi.

Anlamaz hiç Hızr'ı Mûsa, vehmi yâ,
Yoksa imkân, hiç kanatsız uçmaya!

Al olan güldür, sakın kan sanma sen,
Aklı sarhoştur dedin, aldanma sen.

Şah ki ister ölsün elbet Müslüman,
Şahı övsem, bende hiç yoktur iman!

Suçluyu övsem, şu yer, gök titreşir,
Kâfir övmüş kimseler kâfirleşir.

Sırrı bilmiş çok büyük bir şah idi,
Tam seçilmiş, aşkı hep Allah idi.

Böyle bir şah öldürüp bir kimseyi,
Sundu gerçek, hem de yüksek mevkiyi.

Kahredişten sundu Şah çok faydayı,
Sarrafa ermiş olan lûtfun payı.

Kan verirken korkudan titrer çocuk,
Oysa bundan anne duymuş mutluluk.

Bir yarım cân alsa Hak, bin cân verir,
Vehme sığmaz, türlü ihsân gösterir.

Hem kıyas yapman, senin gönlüncedir,
Çok uzaksın, Hakk'a bak sen, nicedir!

BAKKAL VE DUDUNUN HİKÂYESİ

DUDUNUN GÜLYAĞINI DÖKMESİ

Vardı bir bakkalda bir tûtî yeşil
Hoştu ses, hoş bir avaz hem hoştu dil.

Gözleyen bir bekçi olmuş dükkâna,
Nükteler yollar dururken, dört yana.

Sohbet eyler hem de bir insan gibi,
Tavrını görsen onun hayvan gibi!

* Gitti bakkal, şimdi birden hâneye,
Başlamış tûti nezâret etmeye.

* Farenin ardında girmiş dükkâna,
Bir tekir, çok korktu tûti baksana.

Sıçrayıp, kaçmış, sığınmış bir yere,
Gülyağı birden dökülmüş yerlere.

Geldi bakkal döndü tezgâhtan yana,
Tam bürünmüş oldu tüccar tavrına.

Yağ dağılmış üst ve baş batmış yağa,
Tûtinin, baş başlamış kel olmaya!

Hem kesilmiş oldu tûti dilde ses,
Pişman olmuş, ahla dolmuş her nefes!

Saç yolar hem gitti der elden güneş,
Gitti nimet doldu dükkân, sis, ateş!

Hem kırılsın ellerim vurdum kuşa"
"Tatlı dillim, âh nasıl vurdum başa?"

Armağanlar sundu yoksuldan yana,
Tûti dillensin, cevâp versin ona.

Kaldı bakkal böyle üç gün, üç gece,
Ağlayadurmuş, oturmuş öylece!

Bin keder, bin gam dolar olmuş idi,
Tûtiden sözler duyulsun istedi.

* Beklemiş sözler desin has tûtisi
Pek muzip hâller yaparken kendisi.

Geçti bir derviş ki dapdazlak başı,
Bir leğen olmuş, tamam çıplak başı.

Ağzı açmış tûti söylerken lisan,
Söyleşir dervişle der ki: "Ey, falan!

Sen neden geldin karıştın kellere,
Döktüğün gülyağ mı? Gel dök dillere!"

Benzeri sanmıştı tûti dazlağı,
Gülmeden halkın yarılmış kursağı.

Hem senin seçkinle ölçünmen nedir?
Yaz, görürsün, süt de şir, aslan da **şir**![6]

Bir sebepten saptı birçok kimseler,
Hak kulundan anlayan pek az meğer.

---

6 *Şir kelimesi Farsça'da hem süt hem de aslan mânâsına gelir.*

265 Derler: "İnsan Enbiyâ, bizler gibi,
Evliyâ insan ve insan her nebi!"

"Anladık bizler beşer, onlar beşer,
Hem uyur, bizler de yer, onlar da, yer!"

Bilmemiş, onlar gönülden kördüler,
Çokta fark var amma hiç bilmezdiler.

Aynı gülden rızk alır, her cins arı,
Bu zehir sunmuş o sunmuş balları.

Türlü âhû otlamış, içmiş sular,
Bu tezek dökmüş iken o misk dolar.

270. Aynı arkdan hep su almış çift kamış,
Bu şeker sunmuş iken o kaldı boş.

Böyle yüz bin benzetiş var ortada,
Vardı yetmiş yıl, kadar fark arkada.

Yer, içer, pislik döker ancak biri,
Yer, içer hep nûr saçar, nûr diğeri.

Yer, içer artık haset olmuş biri,
Bir ilâhî nûr sunarken diğeri.

Bu temiz yer; oysa ancak bir çorak;
Bu melektir, oysa bir şeytândı bak!

275 Benziyor insan meğer fark duyguda,
Tuzlu berrak tatlı su fark sunmada.

Zevke sahip kimseler vardır inan,
Fark ederler tatlı varken tuzludan.

Sihri mû'cîzeyle, etmişler kıyâs,
Sandılar hem, çifte hîleymiş esâs.

İmtihân olmak için Mûsa ile!
Aldılar onlarda bir deynek ele.

Her asâ olmaz ki Mûsa'nın asâ,
Sizde çer çöp onda döndü elmasa.

280. Sihr için, Allah eder çok lâneti,
Mû'cizât saklar tükenmez rahmeti.

Kâfir etmiştir inat, maymun ne ki,
Kalpteki huy, âfet olmuş öyle ki.

Hep yapar maymun yaparsak biz neyi;
Öğrenir ondan da taklit etmeyi!

Hem de maymun, ben bunu yaptım sanır,
Bir inatkâr, farkı görmez aldanır.

Emre bağlandım sanır taklit eden,
Sen inâtkâr üzre, toprak saç hemen.

285. Bir münâfık, kıldı mü'min, bir namâz,
Gösteriş yapmıştı, hiç olmaz niyâz.

Hep ibadetler ki her mü'min işi,
Mü'mini sevmez yerer fâsık kişi.

Hem de mü'min, gâlip olmuş en sonu,
Âhiret, kâfire sunmaz imkânı.

Hem bu çift oynarlar aynı sahnede,
Buydu Mervli, oysa Rey'den gelme de!

Her biri bir ayrı yoldan gitmede,
Herkesin mevkii, vardır yetmede.

290 Dense mü'min; ruhu, ondan hoşlanır,
Hem münâfık dense, hırs âteşlenir.

Hem imândan tat alır mü'min sözü,
Hem "münâfık" lafzının buğzdur özü.

Yok ki mîm, vâv, nûn'da üstünlük yine,
Anlamı tarif, verilmiş mü'mine.

Hem "münâfık" dense, olmaz mü'mine,
Sanki akreptir, sokan içten yine.

Hem cehennemden bu söz tat almasa,
Hem cehennemden çıkandan olmasa!

295. Sözde çirkinlik, denen harften değil,
Su acıysa konduğu kaptan değil.

Mânâdır su, harfler olmuş oldu kap,
Okyanustur mânâya, Ümmü'l-Kitab.

Tatlı, tatsız birleşen bir çift deniz,
Perdelenmiş hiç karışmaz bilseniz.

Bil ki bunlar, bir asıldan geldiler,
Neyse geç! Kaynak bulup yönlendiler.

Bilmeyiz ham, hem de, has altın nedir;
Anlamak, ancak mihenk vurmakladır!

Ruha koysun Hak, mihenk olmuş taşı,
Bulmuş iman, şüphenin yoktur işi.

Canlının bir çöp koyarsan ağzına,
Çıkmadan elbet, rahat yoktur ona!

Çöp olan bir lokmayı her kim yese,
Bir sıkıntı buldu artık neylese.

Hissi dünyâdır, cihânın merdiven,
Hissi dînin âsumânın merdiven.

Burda sıhhat istesen vermiş tabip,
Âhiret hissinde dermân; dost, habip!

Histe sıhhat, tendeki sağlıkladır,
Dinde sıhhat, gayretinden canlanır.

Mutludur cân, kimde vardır böyle hâl,
Harcamış, bitmiş, tükenmiş neyse mal!

Hazne bulmak üzre, etmiş ev virân,
Hâzne bulmuş, evde bulmuş tâze cân!

Hem suyu kesmiş, temizlenmiş dere,
Tertemiz akmış su artık her yere.

Ok çıkarmak üzre açmışlar deri,
Tâzeden, sağlamlaşıp çıkmış geri.

Sûr yıkar, kâfir elinden almaya,
Sonra sağlam onca burç yapmıştı yâ!

Hiç suâl yok, hepsi Hakk'ın hikmeti,
Söylesem söz, gösterir Hak niyeti!

Şöyle bâzan, böyle bâzan gördüğün,
Bâzı hayret, bâzı hayranlıktı dîn.

Dinde hayret eyleyen hayran değil,
Dosta sarhoş olma hayranlık asıl!

Yüz dönüp, hem dostu seyreyler biri,
Nefse dönmüş, nefse bakmış diğeri.

Gördüğün her ferde bak, artık tanı,
Bakmış olsan sen tanırsın insanı.

Türlü şeytan var ki, insandır hele,
Aldanır olma uzanmış her ele.

Avcı, aldatmak için ıslık çalar,
Böyle taklitten tuzaklar kuş dolar.

Aldanıp kuş hem de sanmış eş sesi,
İnse göklerden tuzaktır hissesi.

Dervişândan söz çalar alçak kişi,
Hîlekârdır insan aldatmak işi .

Sözde aydınlık, sıcaklık mertlere,
Hîle, arsızlık kalır nâmertlere.

Her dilenmiş der ki ben oldum velî,
Pis Müseylem der ki ben geldim nebi!

Hep Müseylem'lerdi hem kezzâb olan;
Bak Muhammed'dir **"Ulu'l-elbâb"**[7] olan.

Kevserin mührü ilâhi, misk demek,
Bâdenin mührü, azâp olmak gerek!

YAHUDİ PADİŞAHIN HİKÂYESİ

Zulmü çok bir padişah vardı cuhût,
Öldürür çok İsevî, bilmez hudût!

Dîni yaymak vakti, İsâ'ydı gelen;
O Mûsa'nın cânı, Mûsa onda cân!

Ayrı saymış Yahudi şah bir şaşı,
Oysa onlar, Hak yolun tek yoldaşı.

[7] *Akıl sahibi.*

Ustanın var bir çırak gözden şaşı,
Kâseyi raftan getirmekken işi.

“Kâse çifttir tek değil” derken çırak,
“İstenen der hangisi bilmem ki bak!”

“Kâse tektir, dikkât et sen ey şaşı,
Çift görüş yok, çokla terk et uğraşı!”

330. Der: “Ey usta, neyse tektir etme ki!”
Usta der: “Sen kır birin kalsın teki!”

Bir çanak kırdım sanırken şaş o an,
Çift çanak birden çekilmiş ortadan.

Kâse tektir, gözde olmuştur iki,
Çiftte kaybolmuş görünmez bir teki!

İhtirâs, insan bulur eyler şaşı,
Ruhta kalmaz istikâmet uğraşı!

Hırs, garez gelmişse bitmiştir hüner,
Bir cehâlet yüz kerâmet perdeler.

335. Gönle rüşvet aşkı dolmuş bir kadı,
Hem zalim mazlumda bir fark görmedi.

Yahudi kinden şaşı bir şah iken;
“El aman Yâ Rabbi, artık el aman!”

YAHUDİ PADİŞAHINA VEZİRİN HİLE ÖĞRETMESİ

“Ben ki Mûsa’ya vekil oldum,” dedi,
Yüz binin üstünde cân katl eyledi.

Bir vezir var, öyle sapkın, hîlekâr,
Hîlesinden, nehre girdaplar atar.

Dîni gizler Îsevîler korkudan,
Gâye elbet kurtarabilmekti cân.

340. Böyle az öldürmenin yok faydası,
Misk midir din? Var mıdır din kokması?

Yüz kılıftır, saklayan, bir sırdır o,
Dışta mâsum, içte tam aksiydi bu.

Der imiş şah: “Söyle sen taktir nedir?
İsevîlik yıkmada tedbir nedir?

Say ki bitsin Nasrânîler kalmasın,
Hem de dîn gizler olan er kalmasın!”

Der ki ey şah: “Kes ki benden el kulak,
Burnu yar, emret ki, yırtsınlar dudak;

345. Sonra gelsinler bütünden asmaya,
Bir şefaat ehli bul kurtarmaya.

Dört yolun ağzında sen seç bir yeri,
Seslesin tellâl, kadın erkekleri.

Sonra sürdür sen, şehirden taşraya,
Bitmeyen şer, fitne döksem ortaya!”

VEZİRİN HIRİSTİYANLARA HÎLESİ

“Ben desem, kalpten ki ben Nasrâniyim,
Sırrımı Allah bilir tek bildiğim.

Şah bilir bilmez, benim imanımı,
Kast edip almak dilerken cânımı!

350. Bende ondan sakladım öz dînimi,
Mûsevî dîninde sundum kendimi.

Koklamış şah sanki sırrımdan koku,
Gönle saplanmış onun töhmet oku.”

“Sözlerin iğne batan ekmek bize,
Gönlümüzden pencere açtık size.

Penceremden gördüm aynen hâlini,
Etme çok söz, anladım ahvâlini!”

"Dîni İsâ şimdi yardım etmese,
Çâresizdim hem Yahudi neylese.

Ben ki Îsâ'ya sunardım cânımı,
Câna minnetten sayardım ân'ımı.

Cân esirgenmez ki Îsâ kaynağım!
Dîni bilmektir bulunmaz ortağım!

Dînde pek çok bilgisiz var, ortada,
Çok yazıktır dîne, zâyi olmada!

Hak için, Îsâ için biz rehberiz,
Biz ki yollar gösterir, yol izleriz.

Ben o şahtan kurtarırken vârımı,
Bağladım Nasrânîlik zünnârımı.

Devrimiz elbette Îsâ devridir,
Dîni benden öğrenin sizler nedir."

* Şaha bir bir saydı, neymiş hîleler,
Gitti şahın gönlünün endîşeler.

İstenen her neyse şah yapmış ona,
Zulmü görmüş halk, döner ondan yana!

Îsevîler semtine sürmüş onu,
Başta tâc etmişti halk artık bunu.

Durmadan toplar durur yüz, binleri,
Toplamış durmuş bütün mü'minleri.

Anlatır sırlar nedir artık biraz,
İncil'in sır, zünnâr'ın sır, hem namaz.

Vâiz olmuş dini hem anlatmada,
Bir tuzak kurmuş da ıslık çalmada.

Hîleler kaç türlü öğrenmek için,
Hem Resûlden sordu Ashâb-ı Güzin.

Hem nefis, ruhlarda mevcut duyguya,
Hem fesat, hem kin, garez sokmuştu yâ.

Hem ibâdetten faziletten değil,
Hep kusurlardan sorulmuş oldu bil.

Zerrelerden, kıldan ince hîleyi,
Anlatıp Ahmet uyarmış gerçeği.

Keşfe meyletmiş olan Ashâb düşün,
Hak beyânına olur hayran bütün.

HIRİSTİYANLARIN VEZİRE UYMALARI

Nasrânîmin cümlesi uymuş ona,
Anlamaz taklit eder halk baksana.

Hîlekârdır bilmeden halk sevmede,
Îsa'nın bu nâibiymiş denmede.

Oysa tam tek gözlü bir deccâl idi;
Sakla Rabbim böyle müthiş hâl idi!

Yemle dolmuş yüz tuzak var ortada;
Aç kuş olduk hırslanıp biz bakmada.

Şahin olsak olmuş olsak Anka biz,
Yok tuzaktan kurtuluş tutsaksa biz.

Kurtaran sensin tuzaklardan bizi,
Bizse tekrar suçlara döndük yüzü.

İşte ambar, biz de buğday toplarız,
Toplarız lâkin birikmez dânemiz.

Toplarız biz, yok ki idrâk çâreler;
Bilmeyiz almış götürmüş fareler.

Bomboş artık, fare ambar delmede,
Hîleler, ambar yıkıp mahvetmede.

Önce kurtul hîlesinden farenin,
Sonra gel sen topla buğdaylar senin.

Dinle Peygamber buyurmuştur bize;
"Her namazda iç huzur lâzım size."

Faresiz, ambar demekten sen sakın,
Nerde kırk yıllık ibâdet buğdayın?

Az da olsa, ambarın dolmaz niçin?
Sıdk, selâmet toplanıp kalmaz niçin?

Çok kıvılcım var, çelikten çıkmada,
Hep yanan kalplerde bir yer bulmada,

385. Sinsi hırsızlar karanlık yer arar,
Nûru söndürsek deyip parmak basar.

Söndürür kandil bu hırsız köstebek,
İstemez bir tek ışık sunsun felek.

Hem ayak altında olsun yüz tuzak,
İhsânın oldukça korkum yok ki Hakk

* Rahmetin olmuşsa bizlerden yana,
Yok, gerek, hırsız olandan korkmana!

Kurtarırsın ruhu bağdan her gece,
Ten bağından tahta sökmüş öylece.

Kurtulur ruhlar hapisten her gece,
Hürdür artık, cümle tutsak böylece!

390. Bak uyurken, bilmiyor zindan hapis,
Yatsa sultan, saltanattan var mı iz.

Uykunun yok kâr, zarar endîşesi,
Yok, kadın, yok çığlığın artık sesi.

Uyku bilmez Allah'ın ârif kulu,
Hep ayıktır ister olsun uykulu!

Dünyevî zevklerden ârif uykuda,
Hak yazar, ârif kalem olmuş ona!

El yazar, kim yazdı, görmez kimseler,
Yazmalar yalnız kalemden zanneder.

395. Halka Allah, uykudan sunmuş eli,
Verdi ârif ahvalinden, ahvali.

Ruh çıkıp gitmiş uzak bir menzile,
Ten ve ruh, artık durup dinlenmede!

Sonra bir ıslıkla tutmuştur tuzak,
Oldu tekrar dânenin tutsak o bak!

* Bir seher nûrlar yayarken ortaya,
Kerkenez altın kanatlar çırpmada.

Hem sabahlar sesler, İsrâfil gibi,
Ruhu tekrar âlemi celbeyledi!

Ruhu almış, eylemiştir ten ile..
Ten de ruha, tekrâr olmuş hâmile.

400. Cân atından kaldırır koymaz eğer,
Oldu **"En-nevmu ehul mevt"**i[8] meğer!

Hem sabah erken gelip dönsün diye,
Hem ayaktan, ruhu bağlar ip ile.

Sonra tekrardan yükü alsın diye,
Çekmiş otlaktan yöneltmiş hâneye!

Alsa Ashâb-ı Kehf'in ruhtan demi,
Ruh olur gör, sanki bir Nûh'un gemi!

Göz, kulak, kalp kurtulurmuş hem o gün,
Kurtulaymış hem akıldan büsbütün.

405. Allah'ın çok Ashâb-ı Kehf'lik kulu,
Ey habersiz dön de bak her yer dolu.

Mağ'radan yâriyle sunmuş nağmeler,
Göz, kulak örtük mühürlenmiş meğer.

HALÎFENİN LEYLÂ'YI GÖRMESİ

Der emir Leylâ'ya: "Artık söyle sen;
Kays'ı sen miydin perişân eyleyen?

Sen güzellerden değilsin hem güzel!"
"Sen değilsin Mecnunum! Söz etme gel!"

8 *"Uyku ölümün kardeşidir." Hadîs-i Şerîf!*

Gafletinden uykuda çok kimseler;
Bir ayıklık uykulardan besbeter!

410. Hak'la olmazsak uyanmışlık nedir?
Göz açıklık; bizce bir bağ, çiledir!

Cân yemiştir hep hayâlden tekmeyi,
Kâr, zarar fikriyle bitmiş her şeyi.

Yok, sefâ, şevk, isteğin bir desteği,
Kalmaz artık, arşa çıkmak isteği.

Hem hayâller, bağlanır, gâfilleşir,
Hep ümit vardır, hayâller söyleşir.

Hûri der rüyâda, bir şeytâna da,
Arkasından, şehvetin su akmada!

415. Bir çoraklık, serpti neslin tohmunu,
Bir uyansın rüyanın gelmiş sonu.

Baş ağırmış, gövde yorgun kalmada,
Kirli gömlek hiç hayâl yok ortada.

Uçsa yükseklerde bir kuş öylesi;
Düştü toprak üzre bir kuş gölgesi.

Avlamak ister bir ahmak gölgeyi;
Koşmadan yorgun ve bitmez isteği.

Bilmemiştir gölge bir kuş gölgesi
Bilmeden hiç hem neyin olmuş nesi?

420. Ok atar öldürmek üzre gölgeye,
Torba boş, oklukta ok, yok der niye?

Ömrün okluk, kaldı boş, ömrün biter,
Gölge avlarken, harap oldun yeter!

Rehber olmuş olsa Hakk'ın gölgesi,
Ham hayâlden kurtarır Hak herkesi.

Gölge olmuş bilseniz, Allah kulu,
Hak'la sağken, kaldı eşyadan ölü!

Böyle bir fert bulmuş olsan durma sen,
Bağlanırsan kurtulursun fitneden.

425 **"Keyfe meddezzillû"**[9] den hem evliyâ?
Hak yolundan devre nûrlar saçtı yâ!

* Bâkir olmuş, harfi tevil etme sen,
Var ya Kur'ân, kendini anlat hemen.

Gitme vâdiden sakın, yokken delil,
Ben ki hoşlanmam "batandan" der Halil.

Gölgeden yol al, güneşler, iste, bul;
Şems-i Tebriz nerde, bul, yaklaş oğul!

Bulmadan yol, yol bulandan gel de sor,
Nûr u Hak'tır, sen Hüsâmeddin'e sor!

Koyma, kıskançlık sarılsın gırtlağa;
Bil ki şeytan atmak ister kursağa.

430 Sırf hasetten, secde etmez Âdem'e,
Hem savaşmış, mutlu olmuş görkeme!

Bak haset yollarda olmuş dar geçit,
Hiç hasuttan yoldaş olmaz ayrı git!

Bir hasetler mülkü olmuş ten beden;
Nesli elbet pis hasettir kirleten.

Bak hasetten her beden kirlenmede,
Allah'ın lûtfu temizlik vermede.

"Tâhirâ beytî"[10] temizlikten nişân,
Aslı toprak, oysa bir nûrdan mekân!

435. Hem hasetten, hîle yapmış bir kişi,
Kalbi olmuştur karanlıklar evi.

Kâmilin huzrunda toprak ol, seril,
Git hasetler üzre toprak saç, çekil!

---

[9] *"(Ey Habîbim!) Allah'ın kudretine bakmadın mı, gölgeyi nasıl uzattı? İsteseydi onu sâkin kılardı." (Furkan, 45)*

[10] *"Beytimi temizle diye İbrahim'le ahitleştik" (Bakara, 125)*

Yahudi Vezirin Hasedi

O vezirin gönlü lânet, *yok* medet,
Hem kulak hem burnu kestirmiş haset.

Halka vursun, hep haset zehr iğnesi,
Böyle *yoğrulmuş* onun fikretmesi

Kim hasûttur, bil ki kesmiş burnunu,
Hem burunsuzluk onundur, en sonu.

Bir uzuvdur burnumuz almış koku,
Bil ki bir has bahçe olmuş bulduğu.

Koklamaz bir kimsenin *yoktur* burun,
Has kokan dîn, olmalı hep bulduğun.

Koklayan olmuş da bir şükretmemiş,
Nîmeti baştan sona mahveylemiş.

Et şükür, kul ol ki şükretmişlere,
Öl desin öl! Tam diril, sen bir kere!

Alma lâinden sakın sermâyeni,
Sen soğutmazsın namazdan çevreni!

Dînde kâfir, tek hatip olmuştu *yâ*..
Sarmısak katmaktadır has helvaya.

Hıristiyanlar Arasında Aklı Başında Olanların Vezirin Hîlesini Sezmeleri

Kimde zevk var, reddeder ham her sözü,
Hem zehirdir lâinin her bir sözü.

Nükteler, sözler o söylerken fakat!
Zehri şerbet içre katmış ekşi tat.

Görseniz siz dâimâ "gayret" sözü,
Oysa miskinlik sunarmış iç *yüzü*.

Hem gümüş parlar döner mehtaplara,
Bir beyaz bez vur olur bez kapkara.

Yangının gördük, kızıldır çehresi,
Hep *yakar*, artık karartmak hissesi.

Sen görüp, nûrdur sanırsın şimşeği,
Göz köreltip nûru çalmak gerçeği.

Zevki bilmez kimse ârif olmadı,
Vezre ârif kimseler hiç kanmadı.

Ayrıdır şahtan vezir tam altı *yıl*,
Aldanır millet, sunarken ters akıl.

Dîni, kalpten vez're teslîm ettiler,
Sanki herkes, cân fedâ etmek diler.

Hükümdârın Vezire Gizli Haber Göndermesi

Şah vezirden gizli hep almış haber,
Hem vezir vâdiyle, şah sâkin meğer!

Yazdı şah, hem vez're sensin makbulüm,
Gel gider! Bitsin bütünden müşkülüm!

"Dîni Îsâ'yı bozup durmaktayım,
Fitnemiz çok dîne ben katmaktayım."

Hıristiyanların On İki Kısma Bölünmeleri

Kavmi Îsâ tâ başından bil ki sen,
On ikiymiş orda hâkim, hükmeden.

Her beyin emrinde var bir topluluk,
Mevki, hırs uğrunda bey kuldur *yazık*!

460. On ikiyken cümle beyler geldiler,
Pis vezir uğrunda hep kul kaldılar.

Söz vezirden geldi, kanmış gittiler,
Her ne dendi, bağlılık gösterdiler.

Öl desin, mutlak ölür her bir beye;
Hep koşarlar, huzra onlar ölmeye!

VEZİRİN İNCİL'İN HÜKÜMLERİNİ BOZMASI

Hem emîr nâmıyla düzmüş bir tomar,
Ayrı meslek, ayrı mezhepler sunar.

Her kitap bir ayrı şart sunmaktadır,
Ayrı herkes, ayrı şey anmaktadır.

465. Der biri: "Açlık esastır tövbede,
Tek riyâzet Hakk'a yol göstermede."

Bir kitap yazmakta: "Açlık boş bir iş,
Kurtuluş mertlik ve hep ihsan imiş!"

Bir kitap der: "İşlerin çirkin senin,
Mertliğin, hem açlığın, şirkin senin!

Hem tevekkül, teslimin, hep senledir,
Gam, rahatlık, bir tuzak, bir hîledir."

Bir kitap der: "Sende vâcip hizmetin,
Hem tevekkül fikri olmuş; töhmetin.

470. Dînde vardır çok emir, birçok yasak;
Bir metin der: Gaye aczi anlamak!

Sen dönüp aczinle bak bir kendine,
Hak'tadır gör kuvvet-i kudret yine!"

Bir tomar der: "Aczi görmekten sakın,
Aczi görmek küfr-ü nîmettir bakın!

Hem senin kudret olur Hak kudreti,
Sende mevcuttur Hüda'nın nîmeti."

Der biri: "Aczinle kudretten sakın!
Kudretin aczin de şirk olmuş bakın!"

475. Bir kitap der: "Sürme el yanmış muma,
Nûr saçar hiç durmadan bak topluma!"

Geç nazardan, bak senin hâlin nedir,
Vuslatın mum söndü artık gecedir.

Bir tomar da der ki: İstidlâli yok,
Görme eşyayı bulursun nûru gök.

Mum söner sönmez, çoğalmış cânda nûr,
Sabredersen, Leylâ'mız Mecnûn olur.

Terk eder kim, zühd edip dünyâyı da,
Başlamış dünyâ ona kul olmaya."

480. Der biri: "Hak, nîmeti vermiş sana,
Hak ne sunmuş hep şirin olmuş sana!

Etti zahmetsiz rızık Hak, kısmeti,
Şürkredip al çekme artık zahmeti."

"Neyse arzun at" diyorken bir tomar,
Böyle hâller cümleten pislik sunar.

Zıddolan şeyler kolaydır nefsine,
Çok kavimler cân verirler dînine.

Bir kolay yol olmuş olsa dinde yol,
Putperestler oldu dindar bilmiş ol

485. Bir tomar der: "Hak müyesser kıldı yâ,
Her kolaylık, ruha olmuştur gıda!

Nefse zevk vermiş olan şeyler geçer,
Ot bitirmez bir çorak yermiş meğer!

Sâde pişmanlık olurken meyvesi,
Sattığından, hep zarardır hissesi.

Bil ki zevkler hiç kolay geçmez ele,
İsmi bağlanmış onun zorluk ile.

Sen kolaydan, güçlüğün ahvâlini,
Gel ayır, seyret onun son hâlini."

Bir tomar der: "Sen de gel üstâd ara,
Hiç nesep, soy etmez artık on para!

Uymamış birçok kavim peygambere,
Akla dönmüşler; şaşırmış bir kere.

Âkıbet görmek oyuncak iş değil,
Görse herkes, ayrılık olmazdı bil."

Bir tomar der: "Sen ki üstâdsın sana,
Sensin üstâd, döndün üstâddan yana.

Sen adam ol, olma kul, hiç kimseye,
Çâre sensin, maskara olmak niye?"

Bir tomar der: "İşte bunlar, hepsi bir,
Çift gören, mutlak ki şaş bir kimsedir."

Bir tomar der: "Yüz olur mu bir hele,
Böyle kim der aklı vermiştir yele.

Sözlerin hem zıddı var, zıddır meğer,
Bir zehir o, buysa tam olmuş şeker!"

Hem vezir Îsâ'ya düşman öyle ki
On iki bey hem tomarlar on iki,

Bu İhtilâflar Görünüştedir Gerçekte Arada Bir İhtilâf Yoktur

Îsevî renkten vezir almaz koku,
Almamış huy, İsevî küpten de bu.

Giysi yüzler renkte olsa saf olur,
Rengi tek renk, din ile şeffâf olur.

Rengi tek renk, asla yok, vermez usanç,
Hem balık olmuş, gezer sallar kulaç.

Toprağın binlerce türden rengi var,
Göl kurur, artık balıklar cengi var.

Kim balık, kimdir deniz, olsun misâl?
Oydu benzersiz ve eşsiz Zül Celâl!

Şükreder deryâ balık hep inciler,
Hak'tan ikrama ederken secdeler.

Hak keremden yağdı hep yağmur meğer;
Bak denizler beslemiş çok inciler.

Bir güneşten sundu nûrlar tertemiz,
Hem cömertlik öğrenir umman deniz.

İndi Allah'tan kerem, toprak, suya,
Çok tohum çok dâne çıktı ortaya!

Kil emindir, her ne ekmişsin biter ,
Hiç hıyânet, kilde bulmaz asla yer .

Bak eminlik hep inâyetten gelir,
Hak güneş hep Hak adâletten gelir.

Emri, Hak'tan almasın bir ilkbahar,
Kilde sır açmak için imkân mı var?

Hem biteklik bir emanettir kile,
Doğruluk bulmuştu toprak, feyz ile.

Kile fazlıyla Hüda sunmuş haber,
Kahre dönsün, çok akıllar kör eder.

Cân, gönül etmez tahammül coşkuya,
Söylesem hiç, bir kulak yok duymaya.

Bir kulakken, göz kılar elbet Kerim,
Lûtfe yönlenmiş de taş, olmuş yeşim.

Hak yapan kimyâyı hem, kimyâ ne ki,
Rabbinin ihsânıdır, simyâ ne ki!

Methedişten gâye, methi terkti yâ,
Övgü varlıktan delil, varlık hata.

Varlığın terk et ki hep, Hak'tan yana,
Varlığın hem faydasız, gamdır sana.

Kör bu ten gerçekleri bilmez nedir,
Bir güneş var, bilse bilmekten erir.

520. Hem vücut hep tâziyat dert dolmasa,
Mevcudat hep buz tutup donmazdı yâ!

VEZİRİN BU HÎLEDE ZİYANA UĞRAMASI

Başvezir inkârda şahın ortağı,
Hak'la cenk etmekte seyret ahmağı!

Öyle bir imkâna sahip bir Hüda,
Yüzler âlem "ol" desin varolmada

Kendisinden bir görüş sunsun sana,
Böyle yüz âlem sığar, bir bakmana!

Gör cihân, hükmünle sonsuz olsa da,
Kudretiyle, zerreden az kalmada.

525. Bil, cihân ruhlar için zindan yeri,
Başka bir âlem de var gel sen beri.

Âlemin vardır sınır, bak, orda yok,
Nakş, suret, mânâya engeller de çok.

Yüz bini aşmışken Firavn ordusu,
Kırdı Mûsa asâsıyla doğrusu.

Vardı Calinos'da yüz bin tıbbî hâl,
Kaldı Îsâ'nın bakıştan bîmecâl.

Var Kureyşin şi'rinin bin defteri,
Ümminin[11] sözden utanmış, her biri!

530. Böyle yüksek, böyle gâlip bir Hüda,
Var mı insan etmesin canlar fedâ!

Dağ kadar kalpler yerinden olmada,
Kuş mu kurnaz çift ayaktan tutmada.

Fehmi yükseltmek Hüda'ya yol değil;
Aczi görmek istiyor Hak fazlı bil!

Hem öküz bulsun diyenler **hazneyi**,[12]
Hâm hayâller, tek düşünmek eksiği.

Ney ki toprak, ot olursun toprağa,
Hem öküz var uymak istersin ağa.

535. Bir kadın yapmış pis iş, solmuş yüzü,
Mesh eder Hak, zöhreye dönmüş yüzü.

Bir kadın var zöhre olmuş mesh ile..
Kil, çamur mesh olmasın şaşkın niye?

Ruh çekerken gel deyip, yükseklere,
Sen koşarsın kil, çamur dolmuş yere.

Sen sefâhatlerle ten mesh eyledin,
Ruh yüceltmek istemişken bilmedin.

Gel de gör, Allah nasıl mesh eylemiş,
Bizde gâyet âdidir mesh eyleyiş.

540. Himmetin at, yıldıza çıksın dedin,
Âdeme secde edilmiş bilmedin!

Ey hayırsız, sen ki Âdemoğlusun,
Bulmadın şan sâdece su, balçıklasın!

İsteğin dünya senin, eğlence, ün,
Daima sürmez bu sevda var düşün.

Kaplasın dünyâyı kar, baştan sona,
Mahv olur birgün güneş vursun ona.

Bir vezir kim? Gelse yüz bin hîlekâr,
Allah'ın nûruyla olmuş affa yâr.

545. Hâm hayâlden, hîleden, hikmet tutar,
Zehri, sen sunsan, dönüp şerbet yapar.

Zan ve her tür şüphe olmuştur yakîn,
Bir bakarsın, hep muhabbet oldu kin!

11 *Hz. Muhammed kast ediliyor.*

12 *Anlatıldığına göre çeyiz taşıyan bir arabanın öküzü, bir yerde durmuş ve ilerlememiş. Orayı kazmışlar ve bir hazine bulmuşlar.*

Besler âteşlerde, gör İbrahim'i;
Ruh yücelmiş korkunun bitmiş demi!

Hiç sebep koymaz yakar, hayrânıyım;
Hak hayâl etmekle **sofistâîyim**![13]

HIRİSTİYAN KAVMİNİ KÜFRE DÜŞÜRMEK İÇİN YAHUDİ VEZİRİN BAŞKA FİTNELERİ

Başvezir kurmuştu bitmez hîleler,
Etti hâlvet va'za artık yoktu yer.

550. Kaldı hâlvet üzre artık elli gün,
Âteşinden müridân yanmış bütün.

Halk bu yokluktan deli divânedir,
Özlenilmek bitmeyen efsânedir.

Başvezir hâlvette çekmişken çile,
Yalvarır ağalardı beyler halk ile.

Sensiz olmak, nûru bulmak yok niye,
Yoksa değnek körde, benzermiş neye?

Hak için gel burada sen ihsân buyur,
Koyma kendinden uzak artık n'olur.

555. Biz çocuk bil, sen de elbet dâyemiz,
Başların üstünde sen ol gölgemiz.

"Ruhla sevdim, sizden ayrılmam bilin,
Taşra çıkmak üzre vermezler izin."

Geldi beyler hep, şefâat etmeye,
Nefsimiz pis hep fenâ bizler diye.

"Biz gönülden dinde kalmışken yetim,
Hem de bahtsız olmuşuz bil ey kerim.

Hâlvetin hükmüyle kalben dertliyiz,
Biz bu yanmış kalbi sökmek isteriz.

560. Biz, senin has sözlerinden almışız,
Süt misâl, hikmetlerinden içmişiz.

Hak için artık cefâlar etme gel,
Çık bugün, yarın nedir? Bekletme gel!

Biz, senin aşkın için kalp vermişiz,
Olmasan sen, biz delilsiz kalmışız.

Biz balık, âşıkların çıkmış sudan;
Arkı aç! Yık geç, nehirden bendi sen!

Asrımız duymaz senin üstünde ses,
Hak için koş şimdi gel, feryâdı kes!"

VEZİRİN MÜRÎDLERİ SAVMASI

565. Der vezir: "Boş sözle kanmış kimseler,
Va'z ve söz, dil, hem kulak isterseler;

Gözde bağ olmuşsa hissin çöz çabuk,
Âdi hissinden geçip tık sen pamuk.

Bil kulak mânâya olmuştur tıkaç,
Hem sağır mânâyı duymaz şimdi geç!

Sen kulaksız, his, fikirsiz ol da git;
Tâ hitâbı **"ircî"**yi[14] vardır işit!

Hep uyanmak zevkine varmış biri,
Gark oluştan koklamaz gelmez beri.

570. Oldu kavl ü fi'limiz, âyân geziş,
İçte gezmektir, fezâya yükseliş.

Gönlün Îsâ'dır yürür deryâda da,
Gördüğün âlem ki ondan doğmada.

[13] *Sofistâî: Eşyanın hakîkatini inkâr eden filozoflar.*

[14] *"Ey Mutmain nefis, sen O'ndan razı O da senden razı olarak Rabbine dön." (Fecr, 27-30)*

Bir kurak yer, olsun ister hep kuru,
Ruha koymuş ummanın arzusunu!

Mâdem ömrün, toprak üzre aldı yol,
Bazı dağdır; bazı deryâ, bazı çöl!

Âb-ı hayvan bulmak imkânsız sana,
Yok ki imkân dalgalardan aşmana!

Kilde dalga fikrimiz hem aklımız,
Ummanın her dalga mestlik bilseniz!

Sarhoş olman; kaldı mestlikten uzak;
Böyle sarhoşluk edep sunmaz ki bak!

Faydasız sözler yanında toz ne ki,
Akla dön sen, sus, kulak ol öyle ki!

HÂLVETTEN ÇIK DİYE MÜRÎDLERİN TEKRAR RİCÂ ETMELERİ

"Ey hakîm artık bahanen bitmeli,
Hîleyi geç bizden artık çek eli.

Tâkatince, yük gerektir hayvana,
Kudretince, iş gerektir insana.

Bil ki her kuş, cüssesince dâne yer.
Sanma kuş incir için, bir lokma der.

Süt gerekken, aş verirsen bil bebek;
Hazma güç yok, çâresiz ölmüş demek.

Sonra dişler, çıksa bir bir ortaya,
Uğraşır el, ağza ekmek almaya.

Bir kanatsız yavru kuş, uçsam dedi,
Sâde bir tek lokma etmiş aç kedi.

Bir kanat çırpsın uçar her yavru kuş,
Beklemez ıslık, bu kendinden uçuş.

Susturur şeytânı hak bir nâtıkân!
Öğdünüz vermiş kulaktan, akla cân!

Söylesen elbet kulak, aynen akıl,
Biz deniz olduk ve deryâsın asıl.

Toprak aydındır feleklerden bile,
Sen ki gökten nûr saçansın diplere!

Sensiz artık, bizce zulmettir felek,
Sen ki bir aysın, felekler hiç demek!

Göklerin var gözlenen yüksekliği,
Ruha hastır, mânânın enginliği.

Cisme mensup, sûret olmuş yükseliş
Mânâya nisbet cisim, bir ad imiş."

VEZİRİN HALVETİ BOZMAM DEMESİ

"Söz kısalsın" der vezîr, hem hücceti,
"Öğdümüz kalp, ruha versin kuvveti.

Ben eminsem, hep olun benden emin,
Âsuman yerdir desem, gerçek bilin.

İnkâr etmek neydi, ben kâmil isem,
Yok değilsem, boş bu zahmet istemen.

İstemem ben, hâlveti terk etmeyi,
Bende tek meşgâledir kalp gerçeği!"

VEZİRİN HÂLVETTE KALMASINA MÜRÎDLERİN İTİRÂZI

Hiç değil ısrârımız inkâr sana,
Biz de söz olmaz ki, hiç ağyâr sana.

Ayrılıktan gözde yaş, sel akmada,
Ah, teessür ruhumuzdan çıkmada!

Hiç dadıyla uğraşıp durmaz çocuk,
Ağlar; ister, has-fenâ bilmez çocuk.

Biz ki **çengiz**,[15] sen de mızrâpsın vuran.
İnlesem, sen inleyişler dolduran.

Biz neyiz, bitmez nevâmız sendedir,
Biz dağız, aks-i sedâmız sendedir.

600. İşte satranç; sende kudret, sende mat,
Gâlip olmak, mağlup olmak, her sıfat!

Biz kimiz? Elbet de sensin câna cân,
Sen ki varsın, biz yok olduk ortadan.

Bizde varlık tek delildir yokluğa,
Sen vücutsun, her fâni, her varlığa.

Aslanız her yükselen bayrakta biz,
Esse rüzgâr biz nişan vermekteyiz.

Aslan oynar oynatan yok ortada,
Yel görünmez amma var ondan sadâ.

605. Bizde varlık, bizde rüzgâr, sen veren,
Neyse varlık, her şeyin mûcidi sen.

Varlığın lezzetti, sundun yokluğa.
Yokluğu âşık edersin yokluğa?

Kesme bizden ihsânı hep sun bize,
Etme mahrum; aşk, şarap varken meze.

Sen eğer bizden kesersen feyzini,
Nakş, nasıl ansın ki nakkaş ismini?

Bakma! Kaldık biz ki idrâksiz fenâ,
Sende mertlik, muhtacız ihsânına!

610. Biz ki yoktuk, yoktu idrâk arzumuz,
Duydu hissin, söylemezken duygumuz.

Bir nakış, nakkâş elindendir desek,
Annenin karnında, âcizdir bebek.

Tek O'dur âlemde kudret sahibi,
İğnenin altında kul gergef gibi.

Bâzı şeytan, bâzı insan çizmede,
Neş'e çizmiş hem keder resmetmede.

Aklı yok gergef, ki fikretsin desin,
Onda dil yok, has ve çirkin söylesin.

615. Gel oku: "Kur'ân da beytin tefsiri,
Der: **"Rameyte iz'rameyte"**[16] her biri.

Biz ok atmışsak atış bizden değil,
Allah atmış, fırlatış bizden değil.

Yok cebir bu "Cabbar"ismi mânâsı ,
Söylemek ancak O'nun anlanması.

Ağlayış bizlerde hep aczin delil,
Ar denen şey hep iradendendi bil!

İhtiyâr yok olsa; nerden ar, hayâ;
Hiç gerek kalmaz utanmış olmaya.

620. Bazı cebretmiş olur üstâd. Neden?
Tedbir alsan kalmaz artık inlemen!

Hakk'a mensup ay, bulutta gizlenen.
Cebre gâfil üstâdım bilmez desen,

Hoş cevâbım var, eğer dinler isen;
Küfrü attın, dîne döndün bil ki sen!

Hastalık dert, inleyiş, gam olsa da,
Hastalık, gam hep ayıklık sunmada!

Hastalanmış, derde düşmüşsen hemen,
Başlar artık cürme tövbe eylemen.

625 Gördün artık sen günâh, çirkin ne var,
Hakk'a dönmek niyyet olsun âşikâr!

Söz verirsin: "İşlemem suç bir daha;
Hem yönelmen lâzım artık Allah'a."

Sen yakînen bil ki, varken hastalık,
Sundu idrâk, hem de kılmıştır ayık.

---

[15] *Çeng: Bir tür çalgı.*

[16] *"Attığın zaman sen atmadın, lâkin Allah attı." (Enfal, 17)*

Aslı sen bilmek dilersen, aslı bu;
Kimde dert var, mânâdan almış koku!

En ayık insandı en çok dert çeken,
Çok sararmış kim ki vardır, çok bilen!

630. Hakk'ı bil sen, acze feryadın neden?
Hakk'a tutsak zincire bildin mi sen?

Zincire bağlanmışın neş'e nedir,
Hapse girmişlerde hürlük nerdedir?

Bağlı görmüşsen ayaklardan seni,
Şah çavuştan istiyor gözlenmeni.

Acze artık, gel çavuşluk etme sen,
Böyle olmak istemez âciz denen.

Hak da cebrî görmedin, gördün mü sen;
Gördüğün şey nerdedir şerh et hemen!

635. Hangi bir iş üzre meyletsen hemân,
Sen görürsün onda kudretin ayan.

Hangi bir iş üzre yoktur isteğin,
Hakkı cebri sayma olmuş niyyetin.

Hep nebiler cebridir, dünya için,
Âhiret çün cebrilikler kâfirin!

Her nebi dünya nedir sevmez geçer,
Kâfiran hiç ahrete vermez değer!

Uçtu her kuş, bil ki bulsun cinsini,
Ruh yücelmek uçmak isterken hani.

640. Bil ki kâfir cinsi **"siccin"** oldu da,
Koştular dünyâların zindanına.

Hem Nebiler **"İlliyyin"**i[17] seçtiler,
Cân ve gönlün **"İliyyin"**e geçtiler.

[17] *Siccîn: Cehennemin en alt yeri. İlliyîn: Cennetin en üst yeri. Bk. Mutaffifîn, 7-8, 18-19.*

Asla ermez söylenen, sözler sona,
Hem hikâyem bitmedi dönsek ona.

VEZİRİN HÂLVETİ BOZMAKTAN VE HÂLVETTEN ÇIKMAKTAN ÜMİT KESTİRMESİ

Hem vezir, hâlvet yerinden söyledi,
"Ey mürîdler, bilginiz olsun dedi!

Hem de Îsâ, böyle göndermiş haber,
Bizde hâlvet şimdi devlet oldu der.

645. Yüz dönüp divara sen yalnız otur,
Geç ki kendinden meğer halvet budur.

Boş sözün bitmiş zamanı mevsimi!
Söylesem yok, sözlerin geçmiş demi

Elvedâ ey cümle dostlar ölmüşüm,
Şimdi dördüncü felek olmuş yerim.

Hem cihândan, çekmemek zahmetleri,
Yanmamak, kül olmamak, çam benzeri!

Bulmuşum bir yer ki Îsâ'nın yanı,
Bulmuşum dördüncü gökler imkânı."

VEZİRİN HER ÂMİRİ AYRI AYRI VELİÂHT TÂYİN ETMESİ

650. Ayrı ayrı hep çağırmış beyleri,
Ayrı bir söz dinlemiştir her biri.

Her gelen kim, dînde tek sensin dedi,
Hakk'a nâip, hem halifemsin dedi,

Hem bütün beyler gelip, uysun sana,
Cümle bey emrinde yardımdan yana.

Hangi bey söz tutmasın, kes boynunu,
Öldür elbet, yoksa tutsak et onu.

Sağ iken ben, asla sırrı söyleme,
Ölmeden ben, sen nâib oldum deme!

655. Ölmeden ben, çıkmasın iş meydana,
Uymadan dur saltanat arzûsunu.

Bu tomarlar, hepsi Îsâ emridir.
Halk da duysun anlasın gerçek nedir!"

Hangi bey geldiyse bir söz söyledi,
Sen nâibsin başka nâip yok dedi.

Ayrı takdis eyleyip, sen bey dedi,
İlke denmiş, neyse aynen söyledi.

Elde her bey, ayrı tutmuş bir tomar,
Gâye zıtlık, zıt gerektir her tomar.

660. Hep metinler muhteliftir, muhtelif,
Benzemez harf, ayrıdır hem lâm, elif,

Diğerin zıddı olurken her tomar,
Zıddı evvelden demiştik âşikâr.

VEZİRİN HALVETTE İNTİHÂRI

Sonra, kırk gün kaldı hep örtük oda,
Öldürüp kendin yok etti sonrada!

Bak vezir ölmüş haberdâr oldular,
Ağlayıp feryâd edip durmuştular!

Geldi herkes, saç, sakallar yolmada,
Mâtemin aşkıyla esvâp yırtmada.

665. Toplanan insan ki kaç, Allah bilir,
Kaç Arap, kaç Türk ve Rum, Kürt gelir.

Kabre topraklar döküp hem yaydılar,
Derdi onlar câna derman saydılar.

Kabrinin üstünde diz çökmüştüler,
Gözlerinden kanlı yaş dökmüştüler.

VELİAHT HANGİNİZSİNİZ? DİYE SORULMASI

Geçti bir ay söylemiş halktan biri,
"Kim vezirin nâibi, gelsin beri?

Biz makâmın bilmedik, kimdir imam,
Gelsin olmak isteriz teslim tamam.

670. Battı gün, bizlerde açmıştır yara,
Çâre bitmiş, kandilin artık sıra.

Gitti gözlerden, uzaktır vuslu yâr,
Bir vekil lâzım ki ondan yâdigâr.

Sonbahar gül soldurur, yıkmak huyu,
Kalmasın gül vardır elbet gül suyu.

Çünkü Allah, âşikâr olmaz bize,
Geldi peygamber, meğer nâip size.

Söyledim, yanlış, müvekkil, hem vekil,
Denkti dersek, böyle bir söz hoş değil!

675. Zâhiren baksan bu göz elbet iki,
Şekli geç sen nura bak gör bir teki.

Bak ki dıştan, gözlerin çifttir senin,
Oysa tektir nûru, çiftken gözlerin.

İnsanın elbette çifttir gözleri,
Nûrda fark yok tek görürsün her yeri."

BÜTÜN PEYGAMBERLER DOĞRUDUR. "ALLAH'IN PEYGAMBERLERİNİ BİRBİRİNDEN AYIRT ETMEYİZ." ÂYETİNİN BEYANI

Biz eğer yakmış olursak on mumu,
Birbirinden ayrı yanmıştır tümü.

Yandı farksız nûrla, mutlak her biri,
Hem birinden farklı olmaz diğeri.

680. Sen ki yüzler meyve bulsan, toplasan,
Rendelersin, hepsi kalkar ortadan.

Taksimat hem sayma yok mânâda da,
Yok, ayırmak, toplamak yok ortada!

Yâr ve yâranlarda birlik pek güzel,
Yüzse çirkin, sen de at, mânâya gel!

Gel riyâzet et erit serkeş yüzü,
Vahdetindir hazne, artık aç gözü!

Sen eritmezsen o serkeş sûreti.
Hak Teâlâ, kaldırır âkıbeti.

685. Kendi kendin gösterir hep kalplere,
Hırkalar dikmiş, odur dervişlere.

Hep yayıldık, aynı cevher aslımız,
Orda başsız, hem ayaksız kalmışız.

Nûrla parlardık, güneştik, sanki biz,
Bir düğümsüz su ki gamlardan temiz.

Bir yayılmış nûr ki sûretlendi de,
Sayma, âdet, âşikâr sûrette de.

Mancınık yıksın, kökünden bunları,
Bir olurlar yıkımış olsak burçları.

690. Pek de mümkün, şerhi yapmak, söylemek,
Korkumuz sürçer akıl biz söylesek.

Nükteler keskin, çelikten bir kılıç,
Kalkanın yokken çekil sen durma hiç.

Keskin elmas, kalkanın yok, gelme hiç,
Kesmeden hiçbir utanç duymaz kılıç.

Anlamaz câhil sözün mânâsını,
Hançerim, seçmiş benim, artık kını!

Şimdi destan sunmaya gelmiş sıra,
Doğruluktan söz gerektir onlara.

695. Hem vezir göçmüş, gelin çok geçmeden,
Bir vekil seçmek gerek olmuş hemen.

VELİAHTLIK HUSÛSUNDA BEYLERİN KAVGA ETMELERİ

Çıktı bir bey geçti beylerden öne,
İhtiyatsızca övünmüş kavmine.

Der ki: "Ben oldum vezirin nâibi,
Hem bu Îsâ devrinin, tek sahibi!

İşbu defter, gerçek ispâttır buna,
Hak benimdir, ben vekil oldum ona."

Başka bir bey, çıktı birden ortaya,
Başladı çok iddiâlar saymaya.

700. Hem çıkarmış koltuğundan bir tomar,
İhtiraslar çiftte oldu âşikâr.

Arkasından cümle beyler çıktılar,
Parlayan hançer, kılıçlar çektiler.

Elde tutmuş bey denen defter, kılıç,
Herkes, azgın fil gibi harcardı güç.

Yüzbin aşkın Îsevî düşmüş yere,
Hep ceset dolmuştu vâdi, dağ-dere.

Sağ ve soldan aktı kan seller gibi.
Kalktı tozlar; göklere dağlar gibi.

Bak vezir ekmiş tükenmez fitneler,
Başların üstünde âfetmiş meğer.

Gör ki sağlamken, yarılmış bir ceviz,
İçte sağlam, ölse, ruhlar tertemiz.

İnsan öldürmek de nar yarmak gibi,
Ten yok etmek; elma nar kırmak gibi!

Tatlı şey "nardek" denen şerbet olur,
Koflaşan nar renk atar tatsız kalır.

Kimde mânâ var güzellikler bulur,
İç çürük, elbet rezil-rüsvâ olur.

Neydi sûret, mânâ bul, yaklaş ve tat;
Sûretin artık olur mânâ kanat!

Ehli mânâ bul onunla yoldaş ol!
Hakk'a lâyık er olursun bilmiş ol!

Hiçse ruhun, şüphesiz hem tende hiç,
Tahtadan yapsan kılıflarsan kılıç;

Kında gördün sen kılıç, verdin değer,
Çıksa kından tahtadır âteşti yer.

Tahtadan hançerle gitme harbe sen,
Dikkât et kaç, derde asla düşmeden!

Tahtadan hançerde olmaz itibâr,
Hem kılıç elmassa lâyık iftihâr!

Evliyânın çok kılıç var sînede,
Hepsi elmas, tutsa kimya etmede!

Cümle âlimler demişlerdir bilin,
Bir bilen var: **Rahmeten lil âlemîn!**

Nar alırsan, çatlamış bir narı al,
Dâne neymiş gel de gör, tam bârı al!

Pek mübarek gülmedir olmuş ayan?
Kalpte mevcut inciyi etmiş beyan!

Uğru yoktur, lâlenin bir gülmeden,
Ağz açılsın, sim-siyâhdır sâhiden.

Bahçeler güldürdü gülmüş nar, nasıl,
Evliyânın sohbeti ruhtur asıl.

Gönlünüz taş hem de mermer olsa da,
Kâmilin ellerde cevher olmada.

Asfiyânın sevgi dolsun gönlüne,
Gönle sahip çıkmalı ârif yine!

Sen ümitsiz olma artık, dol ümit,
Geç karanlıktan, güneş var, nûra git.

Çekmek ister kalbi kâmil semtine,
Tense dönmüş; suyla, killer hapsine.

Gönle ehli hâl bulun, versin gıda,
Koş, bul ikbâl ehli, ikbâl almaya!

HAZRETİ MUHAMMED'İN İNCİL'DE ZİKREDİLEN NA'TI

Mustafa'nın, yazdı İncil ismini,
Son Nebî hem, enginin en engini!

Yazdı İncil, onda mevcut her huyu,
Hem oruç, hac, hem namaz her duyguyu.

Nasranîler, ismi Ahmed geldi mi?
Yüz sürerler, hep öperler ismini.

Yüz sürerlermiş şerefli nâmına,
Ermek isterken sevap imkânına.

Fitne coşmuş, halka dön bir bak ki sen,
Bazılar vardır habersiz fitneden.

Hem vezir, beylerde hep şerden yana,
Ahmed'in ismiydi, sığnak onlara!

Arttılar soy-sop çoğaldı onların,
Nûr-u Ahmed, yârı olmuş onların.

Bir gürûh varmış diğer Nasrâni'den,
Ahmed'i silmiş çıkarmış listeden.

Oldular bunlar ki hor, hâkir hemen,
Hep uğursuzluk, vezirin fitneden!

Dîn, amel, her neyse hep dolmuş hatâ.
Hem tomarlar sunmada bitmez belâ.

Ahmed'in ad, böyle olmuş yâr düşün,
Nûrunun feyzi nedir, sen var düşün!

Ahmed'in ismi demirden bir kâle,
Sen, Emin bir ruh nedir, bilsen hele.

Halka bitmez bin belâ olmuş vezir,
Hep savaş etmektedir her bir emir!

ÎSA DÎNİNİN MAHVINA ÇALIŞAN DİĞER BİR YAHUDİ HÜKÜMDÂRIN HİKÂYESİ

Başka bir şah geldi, derken bir çıfıt,
Hem helâk etmekte, bilmez bir hudût.

Bir diğer şahtan işâret işte uç;
Âyet-i Hak: **"Ves-semâi zâtil burûc"**[18]

Öğrenip ondan, bu geçmiş âdeti;
Celp eden olmuş yeniden lâneti.

Bir fenâ âdet îcat etmiş olan,
Tâ kıyamet hep odur lânet bulan.

Gitti haslar, sürdü yalnız sünneti.
Her lâinin kaldı, zulmün lâneti.

Haşre dek kimler icad etmişse suç,
Yüklenir hem boynuna mislince suç.

Hem su tuzlandıysa, hem tatlıysa su,
Sûra dek halkın içinde, carî bu!

Doğrular her işte: Bulmuştur, sevâp,
Doğru mîras işte: Evrensel Kitap!

Dikkât etsen, gâyesi tâliplerin,
Nûruna ermek imiş, Peygamberin.

Şûle, cevher ayrı şeyler olmamış,
Şûle, cevher, dâima birlik imiş.

Pencerenden bak, güneş devran eder,
Çünkü burçtan burca hep seyran eder.

Her kimin yıldızla vardır ilgisi,
Onda, yıldız hükmünün var gölgesi.

Zevk, sefâ ehlince yıldız, Zühre'dir.
Büsbütün eğlenmenin meylindedir.

Kimde yıldızdır Merih, sen bilmiş ol,
İftirâ, cenk etme derken aldı yol.

Öyle yıldız var ki göklerden öte,
Şansa imkân, yok kehânet nisbete.

Öyle yıldız var ki gökler görmemiş,
Hem bu göklerden geçip seyreylemiş.

Hak ışıktan parlamıştır cümlesi.
Onların yok, ayrılıp birleşmesi.

Öyle yıldızlarla kim tâlihçe yâr,
Nefsi, kâfir recm eder, kâfir yakar!

Hışma mağlup bazı üstünlük bulur,
Hem Merih hışmından artık kurtulur.

Gâlibin nûrlar karanlıktan emin,
Parmağından tuttu Rabb'ül-âlemin!

[18] *"Burçları olan semaya yemin olsun." (Buruc, 1)*

Hak ki nûra, öz nûrundan saçmada,
Mutlu olmuşlar etekler açmada.

Nûru Hak, görmüşte kim açmış etek,
Hak'tan ayrı neyse yüz dönmüş demek.

Kimde yok aşktan gelen bir has etek,
Nûru bulmaktan o, mahrumdur demek.

Cüz'lerin yönlenmesi hep küllere.
Bülbülün aşkı yönelmiş güllere.

Rengi dıştan gözlenir hayvanların.
Rengi içte gizilidir insanların.

Hem temiz küpler temiz renkler sunar,
Rengi pisler, renge pislik vurdular.

"Sıbgatullâh" o lâtif rengin adı,
Kirli renkler; hiç lânetsiz kalmadı!

Kim denizden geldi, yol tekrar deniz,
Seçti aynı engini bir bilseniz.

Dağ başında hızlı bir sel benzeri,
Ruhla aşk, birlik kuşatmış tenleri!

YAHUDİ PADİŞAHIN ATEŞ YAKTIRMASI, ATEŞİN KIYISINA BİR PUT KOYDURMASI VE KİM PUTA SECDE EDERSE KURTULACAK DEMESİ

İt cuhut bilsen nasıl halt eyledi,
Âteşi yakmış ve put dikmiş idi.

"Puta kimler secde etmiş; kurtulur,
Yoksa âteş ortasında yer bulur!"

Nefsi puttur hem uyanlar nefsine,
Tâze bir put peydah etmişler yine.

Nefsimiz hep putlara öz ayna yâ,
Dıştaki puttur yılan, nefs ejdehâ!

Nefsimiz çakmak taşı, putlar şerâr,
Bir kıvılcım bir avuç su at söner!

Taş, çelikler suyla, sâkin olmamış,
Kimse âteşten eminlik bulmamış.

* İçte gizler taş, çelik, âteş hele,
Böyle âteş suyla sönmez nâfile.

* Dışta âteş varsa söndürmüş dere,
Su, demir; taştan ulaşmaz içlere.

* Taş, demir gerçekte bir nâr çeşmesi,
Küfre kaynak kâfirin tam hissesi.

* Küplerin içlerde bir su eskise,
Kaynağından tezelenmiş gelmede.

Pis sular putlar konulmuş kâseye,
Nefsimiz, kaynak olur pis çeşmeye.

Yontulan put, simsiyâh sel cümlesi,
Yontucun, nefsin; suyun öz çeşmesi!

Kırdı tek taş, at da gör; yüz testiyi;
Çeşmeden akmış su, bilmez dinmeyi!

Putu kırmak pek kolaydır, zor değil,
Nefsi kırdım derse kim, câhildi bil.

Ey oğul, kim nefsi bilmek istedi,
Gör cehennemler eşik açmış: Yedi.

Her nefesten, nefsinin çok hîlesi,
Gark eder çok Fir'avun ailesi.

Hak ve hem Mûsa olur sığnak sana,
Dökme imandan şu, Fir'avn olmana.

Hakk'a uy, hepten sarıl sen Ahmed'e;
Ten Ebû Cehl, kârımız vazgeçmede.

SÜT EMEN BİR ÇOCUĞUN ATEŞ İÇİNDE DİLE GELMESİ VE ATEŞE ATILMALARI İÇİN HALKI TEŞVİK ETMESİ

Pis cuhut, tutmuş getirmiş bir ana,
Put, çocuk, ateş konulmuş yanyana.

Yavruyu tutmuş atarken âteşe,
Anne imandan geçer, sen bak işe!

785. Put için tam secde etmek istedi,
Yavru: "Dur ey anne ben ölmem!" dedi.

"Şimdi bak tam gördüğün âteşteyim,
Gel de gör ben, pek güzel bir hâldeyim.

Dar görüşler üzre, âteş perdedir,
Yoksa yavrun, dâimi rahmettedir.

İşte gel, gör, Allah'ın burhânını,
Görmedin sen neydi, Hak ihsânını!

Sen su saymıştın fakat âteş bu su,
Suyla eştir şimdi âteş doğrusu!

790. Anne gör esrârını İbrahim'in,
Âteş açmış, işte servi, yâsemin!

Ben doğarken, geldi sanmıştım ölüm,
Senden ayrılmak, benim tek korktuğum!

Çünkü doğdum terk edip dar zindanı,
Hoş hava buldum, güzellik her yanı.

Buldum ateşlerde ben sâkinliği,
Geldi dünya dar bana, rahmin gibi!

Bir cihân gördüm, bu âteşlerde ben,
Zerreler bir İsâ olmuş, ruh veren.

795. Bir cihândır, şekli yok zâtıyla bak,
Var bu dünyâ, şekli var, bekâsı yok!

Annelik hakkın için gel anne yâ;
Ateşin kudret erişmez yakmaya,

Anne gel, ikbâl saadet burdadır;
Elde devlet gel ki rahmet burdadır!

Sen ki gördün, şahta var it kuvveti,
Gel de gör sen, Hak'ta mevcut kudreti.

Sevdiğimden, gelseniz tez isterim,
Mutluyum ben durmayın der beklerim.

800. Sen çağır gelsin bütün mü'minleri,
Sofra kurmuş şah, ateş zevkin yeri.

Siz gelin, ey Müslümanlar, siz hemen,
Her şey azâp, sâde dîn lezzet veren!

Ol ki mü'min, sen âteş pervânesi,
Odda mevcut yüz baharın hissesi!"

Duydu insanlar, çocuktan çağrıyı,
Bir sedâ arttırdı hayret, çoşkuyu.

Er kadın hep âteşe girmiştiler,
Hiç tereddütsüz de cân vermiştiler.

805. Tatsızı Allah ki tam tat eyledi,
Sanmayın kim, kimseler zorlar idi,

Şah cuhut der: "Girmeyin siz âteşe."
Engel ister, askeri sürmüş işe.

Hem çıfıt şah, büsbütün olmuş rezil,
Pişman olmuş, kalben üzgündür asıl!

Aşk ve iman halkta yükselmiş iken,
Hiç çekinmez oldular cân vermeden!

Hîle şeytandan gelip sarmış onu,
Kim uyar şeytana hüsrandır sonu.

810. Halka ister şah, bulaştırsın kara,
Halkta kir yok, kendi olmuş maskara.

Kim ki yırtar halkta namus perdesi,
Kurtulur halk, kaldı çıplak kendisi.

MUHAMMED İSMİNİ ALAYA ALAN ŞAHSIN AĞZININ ÇARPILMASI

Ağzeyip anmıştı bir fert Ahmed'i,
Ağzı dönmüş çarpılıp kalmış idi.

"Pişman oldum ey Resul gel affı sun,
Vermiş Allah'ım sana ilm-i ledün!

Câhilim ben, ben alay ettim sana,
Lâyık elbet maskara olmak bana."

815. Hak, kimin yırtarsa ardan perdeyi,
Zemme başlar tertemiz her kimseyi.

İstesin Hak, aybı örtmek kimsede,
Aybı görmez, yok ayıp göstermede.

Allah'ın lüfundan almışsak payı,
Kalbe yükler, hep niyâzkâr olmayı!

Mutlu gözdür, ağlayan Allah için,
Pek mübârek; kalbi büryândır kimin!

Ağlamaktan sonra bir kul mutludur,
Âkıbet görmüş, ayar almış olur.

820. Nerde su görsen görürsün bir yeşil,
Gözde yaşlar, merhamet çekmekte bil!

Yaş döker ol sen dolaplar benzeri,
Hep yeşersin ruhunun her bir yeri.

Yaş döker ol, yaş döken görsen acı,
Rahmet istersen, düşün dur muhtacı!

YAHUDİ PADİŞAHIN ATEŞE HİTÂBI ATEŞİN DE ONA CEVÂBI

Âteşe dönmüş yüzü, kâfir bu şah,
"Nerde yakma hassen âteş, et izah!

Yakma yitmiş, n'oldu yakmak hassane?
Biz de bahtsızlık mı düşmüş hissene?

825. Hep yakarsın âteşe tapmışları,
Yakmıyorsun tapmamışken bunları!

Ey ateş yokken senin sabrın yine,
Yakmıyorsun, yok olan kudret mi ne?

Gözde bağ var, yoksa akla bağ bu hâl,
Yükselir âteş neden, yakmak muhâl?

Hem sihirden hokkabazlıktan mıdır?
Huy değişmen, bizlerin bahttan mıdır?"

Der ki âteş: "Ben ki kordan âteşim,
Gel de gir gör, hem nasıl yakmak işim.

830. Hiç değişmez kuvvetim hem unsurum,
Hakk'a, hançer, emre uymaktır işim!"

Türkmen'in oymakta itler beslenir;
Bir konuk görsün varır, yaltaklanır!

Geçse oymak etrâfından el biri,
Saldırırlar, oldu aslan itleri!

Kulluğum elbette itten az değil,
Hak emir vermiş ben uydum Hakk'a bil

Tabiatın ateşi vermişse gam,
Yakma emri bil ki sen Hak'tandı tam.

835. Firkatin ateş sevinç vermiş sana,
Mutluluk sunmuş, cömert Hak baksana.

Sen de gam varken de gel, et tövbeyi,
Çünkü gamlar dâhi, Hakk'ın isteği.

Gam döner, Hak emri alsın, neş'eye,
Hep esirlikler dönerler hürlüğe.

Yel, su, toprak, âteş, Allah'ın kulu,
Hak için capcânlı, biz baksak ölü.

Od da Hak huzrunda durmuştur kıyam,
Durmadan yanmaktadır âşık o tam.

840. Taş, demir çaksan çıkarmış âteşi,
Bir kıvılcım dahi Hak emrin işi!

Sürtüversen nefse bir çakmak demir,
Er, kadın sanki gelir evlât verir!

Taş, demir elbet sebeptir şûleye,
Has adam bak, sen daim en yükseğe!

Bir sebepten sonra doğmuş bir sebep,
Hiç sebepsiz, bir sebep olmaz talep.

Hem sebepler, Enbiyâlar rehberi,
Bir sebepten üstün olmuş, her biri.

845. Bu sebepler iş için kaynak olur,
Bir sebepten başka iş bâtıl kalır.

Hem sebep maddî iken, yoldaş akıl,
Enbiyâ, mânâda, mahremdir asıl.

Bir Arapça söz sebep, hem ip demek,
Nehre sarkıtmak, sular çekmek gerek.

Çıkrığın dönmek olurken illeti;
Döndüren kim bilmemek; kul zilleti!

Hem cihânın var sebepten ipleri,
Bunca iş sen, sanma, çıkrık işleri.

850. Kalma eflâk misli, hepten öyle boş,
Kav olup sen yanma artık, aklı loş.

Hak emir versin, âteşler, oldu yel,
İşbu çift, Hak'tan şarap içmiş güzel!

Suda hoşluk ateşin şiddet bile,
İşte gör, Hak'tan alınmış emr ile.

Almasaymış Hak'tan emri rûzigâr,
Nerden etsin kavmi Ad'ı târumâr.

HÛD ALEYHİSSELÂM ZAMANINDA AD KAVMİNİ YOK EDEN RÜZGÂR

Çekti bir had Mü'minin etrafa Hûd,
Durdu rüzgâr, orda bitmiştir hudût.

855. Çizgilerden dışta kalmış kimseler,
Parçalanmış, varlığından yok eser.

Bir de Şeybân Râ'i çekmiş hatları,
Hatta kalmış çıkmamış hattan sürü.

Hutbe vakti, gitti Şeybân mescide,
Çizgiler kurttan eminlik vermede.

Çizgiden kurt, dalmaz asla içlere,
Hem koyunlar, taşra çıkmaz bir kere.

Hem koyun, kurtlarda mevcut hırs bile,
Bir velî emriyle düşmüş engele!

860. Bak ecel rüzgârı hep âriflere,
Yusuf'un gömlek gibiymiş bir kere.

Diş geçirmez od denen İbrahim'e,
Seçti Allah, çekti en has iklime.

Şehvet âteş, onda yanmaz ehl-i dîn,
Kâfirin mesken cehennemdir bilin.

Dalgalar Hak emri alsın yükselir,
Kimdi Mûsa kavmi, kim Kıptî bilir.

Uydu toprak, buydu Hakk'ın kânunu,
Mal ve mülk, tahtıyla yuttu Kârun'u.

865. Suyla toprak aldı Îsâ'dan nefes.
Kuş olup uçmuş kanatlar verdi ses.

Hakk'ı tesbihtir nefes, tenden buğu,
Gönlünün sıdkı olur, cennet kuşu.

Hem de Mûsa nuru raksettirdi Tûr,
Hem kemâlinden de saf sûfi olur.

Yok, tuhaflık, bir aziz sûfiyse Tûr;
Evveli toprak Mûsa'nın şimdi nûr!

YAHUDİ PADİŞAHIN İSTİHZÂSI...

O Yahudi şah görüp bir mûcize,
Etti tan, çıkmış onun inkâr dize!

870. Der nasihat ehli: "Haddi aşmayın,
İnkârın ardında sizler koşmayın.

Bağlatır üstâd olandan, el ayak;
Zûlmeder üst üste, kat kat zulme bak."

İşbu hâlden sonra duymuş bir nidâ:
"Şimdi ey it, kahrımız var ortada!"

Arttı kırk kez, hem alaz, âteş işit,
Halkalanmış, yuttu hem birçok çıfıt.

Tâ başından onların aslı ateş,
Sonra âteşlerle oldu onlar eş.

875. Doğdu âteşten bu toplum, bir kere;
Cüzlerin yönlenmesi hep küll'ere.

Onların âteşleri mü'min yakan,
Kendi âteşinde çöp onlar yanan.

Her kimin cevher olursa **"hâviye"**,
Hâviyen olmuş olur tek **"zâviye"**.[19]

Her doğurmuş anne, yavrum der arar,
Her asıl, fer'ini durmaz arzular.

Hav'za dolmuşken sular mahkûmdular,
Yel vurur, yükselterek eyler buhar.

880. Yel kurutmuş, yel taşırken mâdene,
Bitti tutsaklık gerek yok görmene!

Her nefes, yıkmakta dünyâ hapsini,
Azcık, azcık terk eder ruhun teni.

Çıksa ağzından temiz söz bir kere,
Kaldırır Hak istenen yüksek yere.

Çıksa bizden tertemiz söz, sen inân.
Bâki âlemler sunar bir armağan!

Rahmetinden sonra Rahim, Zül Celâl,
Bitmeyen bir rahmet olmuş gel de al!"

885. Affı kul tekrar gelip bulsun diye,
Başlatır Hak, sözleri söyletmeye.

Hep inişler, hep çıkışlar böyledir,
Kulda rahmetler de, Hak emriyledir.

Farsça dersek, işbu gerçek cezbede,
Ruha bunlar zevk yönünden gelmede.

Kim cihanın zevke dalmış olmada,
Gâyesiymiş eski zevki bulmada.

Zevki cinsin, zevki cinsten almada,
Cüzde zevkler, küllde zevkler bulmada.

890. Görseniz cinsler de yüz dönmüş ele,
Gün gelir, cinsiyle olmuştur bile.

[19] *Hâviye, şiddetli ateş, cehennemin bir tabakası, zâviye de mekân mânâsındadır.*

Suyla, ekmek cinsimiz olmasa da,
Biz yeriz, kuvvet olurlar gövdede.

Suyla, ekmek asla olmaz cinsimiz,
Öyle amma oldu onlar rızkımız.

Dönse gönlün meyli başka cinslere,
Bizden olmuş, bizledirler bir kere.

Benzeyen her neyse onlar eğreti,
Eğreti her neyse, yok âkıbeti.

895. Kuş sesi taklitle zevk vermiş kuşa,
Cinsi görmez olsa çırpınmak boşa!

Bir serap görsün susuz sanmakta su,
Yaklaşır, anlar, arar tekrar suyu.

Sahte altın zevk alır müflis niye?
Hep rezildir, verseler darphâneye!

Parlayan mangır tutar altın suyu,
Ham hayâl çekmişse meskendir kuyu.

AV HAYVANLARININ ASLANA, MÜCADELEYİ TERK EDİP, TEVEKKÜL ETMESİNİ TEKLİF ETMELERİ

Bir hikâyem var **Kelîle Dimne**'den,[20]
Söyleyim ben istiyorsan hisse sen.

900. Tuttu hayvanlar çimendar bir dere,
Var bir arslan korku salmış her yere.

Bekliyor, tutmak için kurmuş pusu;
Hoş görünmez oldu otlak doğrusu!

Gittiler hîleyle onlar aslana,
"Biz, yeter rızkı, alıp gelsek sana.

Vazgeç artık av için hiç gelme sen
Gelseniz Mer'a olur bir zehr hemen."

ASLANIN AV HAYVANLARINA CEVAP VERİP ÇALIŞMANIN FAYDALARINI SÖYLEMESİ

"Hep vefâ görsem, uyardım fikre ben,
Pek de çok çekmiş idim pis hîleden.

905. Hîlesinden çok helâkim insanın,
Sokmasından çok yılan, hem akrebin!

İçtedir pis nefsimiz, kurmuş pusu,
Hîle insanlarda çoktur doğrusu.

Ben derim: **'Lâ yüldeğul-mü'min'** duyun[21]
Kavli Peygamber gönülden hep uyun."

"AV HAYVANLARININ TEVEKKÜLÜ, ÇALIŞMAYA VE KAZANMAYA TERCİH ETMELERİ"

Hepsi der: "Geç sen sakınmaktan beyim,
Kaçma imkânsız kaderden bildiğim.

Kim kaderden kaçsa, etmiştir hata,
Et tevekkül bil tevekkül üst daha

910. Pençeleşmek yok, hüküm var bil ki sen,
Vazgeç avdan, derde bir kez düşmeden.

Hak yolunda ölme lazım her kula,
Kul gerek ki kahr elemden kurtula."

20 *Kelile ve Dimne: Hintli feylesof Beydaba'nın meşhur kitâbı.*

21 *"Mü'min bir delikten iki kere ısırılmaz." Hadis.*

ASLANIN ÇALIŞIP KAZANMAYI, TEVEKKÜLE, TESLİMİYETE TERCİH ETMESİ

Der: "Evet, rehber tevekküldür bize,
Hür teşebbüs dâimi sünnet size!"

Der Nebî: "Artık tevekkül eyle sen,
Önceden sağlamca bağlansın deven!"

"Kim kazanç ehliyse Allah sevmede
Et tevekkül, girmeden tembelliğe!"

AV HAYVANLARININ, ÇALIŞIP KAZANMAYI TEVEKKÜL VE TESLİME TERCİH ETMESİ

Hem demişler: Bunca iş halkın işi,
Böyle miktar lokmadır, tezvir eşi!

Yok, tevekkülden güzel tek bir kazanç,
Teslimiyetten güzel yoktur inanç.

Bir belâdan kaçtı, bulmuş bir daha,
Bir yılandan kaçtı, tutmuş ejdehâ!

Hîle yapmış kim ki var, tutmuş tuzak,
Ruha düşman, onda mevcut cândı bak.

Evde düşman, boş imiş örtmek kapu,
Fir'avunlar yok eden efsâne bu!

Öldüren Fir'avn iken binler çocuk,
Hem de tahtında büyür ender çocuk.

Hem bizim gözler bütün noksan dolu,
Git fedâ et, aynadır dostun yolu.

Hem bizim gözden de üstün dost gözü;
Onda mevcut maksadın aydın yüzü!

El-ayaksız, gezmeler bilmez bebek,
Hep pederler omzu olmuştur binek.

El ayak kuvvet bulup güçlendi mi?
Seçti zahmet, hem meşakkatten demi!

Bil ki ruhun hiç ayak el bulmadan,
Hep sefânın gökte uçmuştur inan!

"İhbitû" emri alıp bağlandılar,
Hışm ve hırsın emrine haps oldular.

Kul ki Hak'tan, süt emen evlât idi,
Hem Resûl: **"Halktır iyâlullah"**[22] dedi.

Gökten Allah yağdırır rahmet, desek,
Muktedirdir, gök verir rızk istesek.

ASLAN'IN GAYRETİ TEVEKKÜLE TERCİHİ

Der ki aslan: "Doğrudur Rabb-i cihân,
Koydu basmak üzre hoş bir merdiven!

Merdiven var, hem basıp çıkmak gerek,
Hâm hayâldir burda, cebrîyim demek.

Var ayaklar, olma gel artık topal,
Var elin hem, gizlemen artık, muhâl!

Bey kürek versin, köle alsın ele,
Bahçe bellensin demektir bel ile.

Sanki beldir, Hakk'ın emrinden nişân,
Hak emir vermiş demektir anla sen.

Hakk'ın iş elbet olur makbulu cân,
Uğra cân vermiş vefâ bulmuş o ân!

Hak işâret, türlü sırlar vermede,
Hem de, birçok hâli ihsân etmede.

Yükler ezmişken binersin yüklere,
Emre uymuşsan çeker yükseklere.

---

22 *"İnsanlar Allah'ın ailesi gibidir." Hadis.*

Her şey Allah emri, göster sen rızâ,
Vaslı istersen, erer vuslat sana!

Gayret etmek, nimetin şükrüyledir,
Cebrilik, inkârı tam yüklenmedir.

Kattı kudretler, şükürler kudrete,
Cebri olmak nimeti yok etmede.

940. Sende cebr, yollarda boş akmak iken,
Yatma sen hiç lûtfu Hakk'ın var uyan.

Et ki dikkât, cebrî ibret almayan;
Meyve vermez yerde aslâ, yatma sen!

Ârifin emriyle rüzgâr almalı,
Meyve döksün, sarsılırken dalları.

Hırsızın yurdunda kalkıp, yatmışa,
Bak ki benzer bir palazlanmış kuşa!

Hak işâretler için büksen burun,
Yok ki erkeklik, kadınlık bulduğun!

945. Kaybedersen aklı ey söz sahibi,
Aklın uçmuştur kafan kuyruk gibi!

Pek büyük ar oldu hem şükretmemek,
Kim şükürsüz bir cehennemlik demek!

Sen tevekkül istiyorsan, et amel,
Ek tohum Cabbar O'dur Allah'a gel!"

AV HAYVANLARININ, TEKRAR TEVEKKÜLÜ GAYRETE TERCİH ETMELERİ

Korkusundan aslanın haykırdılar,
Esbabâ meylin seni hâris kılar!

Yüz bin aşkın, ordadır erkek, dişi,
Faydalanmaktan uzak kalmış kişi!

950. Tâ ezelden, çok açan var ağzını,
Sanki ejder doldu dünyâ meydanı.

Hep bilip almıştılar tedbirleri,
Oynatır dağ hile kurmuş her biri.

Dağ söküp alsın götürse işbu hâl,
Hîleyi sökmüş kökünden Zül Celâl!

Tâ ezelden belli neyse kısmetin,
Fazlalaştırmaz ki rızkı niyyetin!

Çekti herkes cümle tedbirden eli,
Hem ezelden tedbir Hak'tan bilmeli.

955. Hem kazanaçlar tek isimdir mutlu er,
Gayret, aynı bir vehim olmuş meğer!"

AZRÂİL'İN (A.S.) BİR ADAMA BAKMASI O ADAMIN SÜLEYMAN'IN SARAYINA KAÇMASI DOLAYISIYLA AV HAYVANLARININ TEVEKKÜLÜ CEHDE TERCİH ETMESİ VE CEHTTEKİ FAYDANIN AZLIĞINDAN BAHSETMESİ

Koştu kuşluk vakti pek saf bir adam,
Hem Süleyman üzre varmış oldu tam!

Pek sararmış yüz, morarmış bir dudak,
Der Süleyman: "Neydi hâlin anlasak."

Der ki: "Azrâil bakar ters ters bana,
Öfke dolmuş, neyledim bilmem ona."

Der Süleyman: "Söyle gel arzun nedir?"
"Emret artık, yel senin emrindedir.

960. Yel tutup atsın bugün Hindistan'a,
Bitse korkum şimdi ölmekten yana."

Halk olan yokluk görürken kaçmada,
Hırs garaz insan yutar bir lokmada,

Bir sebep olmuş fakirlik korkuna,
Hırs ve gayret benzesin Hindistan'a.

Emri vermişken, Süleyman rüzgâra,
Aldı rüzgâr uçtu kul Hindistan'a.

Toplanırken hep melekler meclise,
Hem Süleyman sordular Azrâil'e:

"Müslüman bir ferdi korkuttun niçin,
Söyle hışm ettin ve ters baktın niçin?"

"Sanmayın öfkeyle dolmuş, bakmışım,
Yolda görmüş ben de birden şaşmışım!

Çünkü Allah böyle emretmiş bana,
Al onun cânın, gidip Hindistan'a.

Hayretim, insanda olsun yüz kanat,
Hinde varmak, onda hiç olmaz murât."

Sen kıyas et, böyle dünyâ işleri,
Göz açıp gelsin kıyas et Hak eri!

Kendimizden kaçmaya imkân mı var;
Kaçma Hak'tan, bir vebâldir âşikâr!

ASLANIN TEKRAR GAYRETİ TEVEKKÜLE TERCİHİ VE GAYRETİN FAYDALARINI ANLATMASI

Der ki aslan: "Hem tevekkül doğrudur,
Enbiyânın, ermişin gayret budur!

Hem cefâ elbet sefâ görmüştüler;
Dert, elemden sonra huzra erdiler.

Hasların işler letâfet gösterir,
Bil ki zariflerde iş zarifçedir.

Avcı onlar hem felek kuş onlara,
Cümle noksan erdi olgunluklara.

Gayret et, onlarla eş ol ey ağa,
Yoldaş olsun Enbiyâ, hem Evliyâ.

Kudretin sen dengi sandın gayreti,
Hem kader sunmuş iken âkıbeti!

Kim ki iman uğruna harcar nefes,
Suçluyum, bunlar zarardan duysa ses.

Başta yokken bir kırık, baş bağlama,
Üç, beş uğraş, neşe sürsün dâimâ.

Kim ki dünya istemiş yapmış fenâ,
Cennet ister kimseler ermiş ona.

Hîle kurmuşsak fena dünya için,
Hîle kur dünyayı terket ey emin.

Hîle, zindan delmek isterken gerek,
Var delik örten kişi ahmak demek.

Hem bu dünya bizlerin bir zindanı,
Kurtulursun, bul ki delmek imkânı.

Sanma dünyân mal ve mülk, haşmetin,
İşbu dünyâ, Hakk'a dönmüş gafletin.

Din için mal yüklenir olmuşsa kul,
Mü'mine varlık helâldir der Resûl.

Battı elbet bir gemi dolmuşsa su,
Olsa alttan yüzdüren, nimetti bu!

Dönmemiş mal-mülke elbet hiç yönü,
Fakr ile meşhur Süleyman'ın ünü.

Ağzı örtük testi pek hürdür suda,
Testi boşken hep yüzer durmaz o da!

Gönle girmiş olsa, dervîşlik yeli,
Batmadan geçmiş sulardan bilmeli.

Gerçi toptan kâinat mülktür ona,
Allah'ın indinde bir hiç baksana!

"Min ledün"[23] doldur körükten kalbine,
Gönlünün sen ağza mührü vur yine!

Cehtiniz hak, dert-devâlar hak bilin;
Cehdi inkâr, tasdikiymiş cehtinin!

CEHDİN TEVEKKÜLE TERCİHİNE KARAR VERİLMESİ

Çok deliller sürdü aslan onlara,
Erdi hoşluk otlağın hayvanlara.

Tilki, âhû, kurt, eşek, tavşan, çakal,
Geçtiler cebri, kalırken bîmecâl.

Kükremiş aslanla hep anlaştılar,
Artık aslan hiç gelip vermez zarar.

Gönderilsin rızkı aslan gelmeden,
Rızkı aslan buldu, hiç av etmeden.

Kur'a ermiş olsa hangi hayvana,
Pars olur, durmaz koşarmış aslana.

Tam vakit gelmiş erişmiş tavşana,
Ah eder olmuş zulüm dertten yana!

ASLANA GİTMEYİ GECİKTİRDİĞİNDEN DOLAYI HAYVANLARIN TAVŞANA İTİRAZLARI

Hayvanat der: "Biz bu ahde sâdığız,
Bunca gün geçmiş, fedâdır cânımız.

Ey inatkâr, ben vefâsızdan deme,
Aslana koş burda artık bekleme."

TAVŞANIN AV HAYVANLARINA CEVÂBI

Der ki tavşan: "Siz biraz imkân verin,
Kurtuluş hîlemdedir artık görün.

Hîlemizden kurtulurken cümle has,
Hîle kalsın nesle, bizlerden mirâs!

Cümle peygamber cihânın milleti,
Kurtuluş var, dâvet etmiş ümmeti.

Halk, Nebî'nin göz ufak gözlense de,
Yol bulur onlar feleklerden öte!

Gördü kâfirler, Nebî, derler küçük;
Bilmemişler gözbebek mânen büyük."

Hayvânât der: "Ey eşek gel kendine,
Tavşanım sen, ölçüler aştın yine!

Sen nasıl söz söyledin tavşan bize,
Olmaz uygun biz gelip uysak söze!

Biz kibirden bir kaza dersek buna?
Böyle bir söz hem de hiç düşmez sana!"

HAYVANLARIN TAVŞANA İTİRAZLARI TAVŞANIN HAYVANLARA CEVABI

"Allah'ın ilhâm gelip ermiş bana,
Ben zayıf, Hak kuvveti vermiş bana."

Hak'tan öğrenmiş hünerler her arı,
Hiç eşek, aslan, becermez bunları!

Çok petekler doldurur yapmış balı,
Hep açıktır, bitmez ilhâmın yolu.

Öğreten Hak'tır, ipek yapmış böcek,
Fil de yapmaz, gel de yap, ey fil, desek!

23 *Burada gönlün takva mührüyle mühürlenmesi kast ediliyor.*

Toprak Âdem! Hak'tan öğrenmiş ilim,
Hem yedi gök üzre çıkmış bildiğim.

Şeytanın isyan, inat dolmuş demi,
Her melekten üst tutar Hak Âdemi!

Nice bin yıl, şeytanın zâkir adı,
Kovdu Hak, sanki buzağ, **ağz bağladı**.[24]

1015. Hem sütünden içmesin hiç dînin o,
Din evinden geçmesin bir lâin o.

Ehli hissin ilmidir ağzında bağ,
İlim-i Hak'tan süt emiş kalmış ırağ.

İnci dolmuş Rabbimizden kalbimiz,
Almamış eflâk denizler bilseniz.

Durmadan tapmaktasın sûretlere.
Mânâsız cânın ayıkmaz bir kere!

Bulsa insanlar bu sûretten değer;
Ahmed'in eş, pis Ebû Cehl'miş meğer!

1020. Yaptı ressam bir resim insan gibi,
Sûretinden anlaşılmaz eksiği.

Cânı eksik bir resim bak onlara,
Haydi, sen git, hiç bulunmaz ruh ara!

Bak ki Kehf Ashâbı'nın dost Kıtmir'e,
Koydu aslanlar utançtan baş yere.

Yüzse çirkin, hiç ayıp olmaz ona,
Çünkü dalmış oydu, nûr ummânına.

Sûretin neymiş vasıf, övmez kalem,
Âlim, âdil, vasfı övmüş çoktu hem.

1025. Âlim, âdil vasfı mânâdan gelir,
Böyle mevkîler görülmez yükselir.

Lâmekândan parlamış ruhun güneş,
Sığmaz asla, gökte yoktur, ruha eş!

[24] *Burada şeytan kast ediliyor.*

Tavşanın Bilgiçliği, Bilginin Fazilet ve Üstünlüğü

Sözde son yok, hem de aklın var diye,
Zihni döndür tavşanın hoş öyküye.

Varsa gel sat sende bir merkep kulak,
Anlamaz söz, söylesen duymaz ki bak.

Tavşanın tam, tilkilikken hîlesi,
Aslan aldatmaktı görsen gâyesi!

1030. Bilgi mühr olmuş Süleyman mülküne,
Bir ceset dünyâ, ilimdir cân yine.

Hem isimden şan alır olmuş beşer,
Dağ deniz emrinde bulmuş oldu yer!

Kaplan, aslan, fare olmuş korkmada,
Korkusundan, vahşi kalmaz ortada.

Dev, peri ilminden ürküp gizlenir,
Gizlilik seçmiş olanlar saklanır.

Gizli düşman pek de çoktur insana,
Fazl-ı aklın ihtiyatındır sana.

1035. Hoş ve çirkin mahlûku var, gizli de,
Gönle bunlar gizli tesir etmede.

Gusl için gitsen ve bulsan bir dere,
Var diken batmaktadır her bir yere.

Dipte gizliyken dikenler bilmedin,
Batsa, anlarsın, diken var belledin.

Kalpte mevcut çok diken, çok vesvese,
Bir değildir hem ulaşmış herkese.

Sabret artık hep değişsin hislerin,
Bir bakarsın hâllolur müşkillerin.

1040. Anlayıp bildin kimi reddeyledin,
Kim benim rehber, benim öncüm dedin.

AV HAYVANLARININ TAVŞANDAN DÜŞÜNCELERİNİ SORMALARI

Sonra derler: "Ey çevik tavşan desen,
Zihninin tedbirde neymiş söylesen.

Sen sarılmış, uğraşırsın aslana,
Söyle, neymiş koyduğun şey aklına?

Meşveret, idrâk; uyanmaklık verir,
Aklımız bir başka aklın yâridir.

Rey veren sen, der ki Peygamber sana;
"Meşveret şart, itimât et insana!"

TAVŞANIN HAYVANLARI SIRRINI SORMAKTAN MENETMESİ

Sırrı artık açmaya yoktur gerek,
Bazı çift tek; bazı tek, çifttir demek.

Bir defâ hohlar olursan aynaya,
Bir buhardır gördüğün şey, öyle yâ!

Söylemez olsun dilin, hem üç şeyi,
Mal ve yol, mezhep belirtmezsen iyi.

Bunların çoktur görülmez düşmanı,
Hep tuzak kurmuş, durup bekler seni!

Bir defâ söylense sırdan, elvedâ!
Duysa üç beş cümle duymuş olmada!

Bağlasan üst üste sen üç beş kuşu,
Arza hapsolmuştular gam işte bu.

Gizli hem hoş meşveret yapmaktalar,
Meşveret hoş, gizleyip saklarsalar.

Üstü örtük söz, Nebî, bazen dedi,
Dinleyenler doğru neymiş bilmedi.

Üstü örtük der, Nebî sözden yana,
Ermesin eller, sözün tam aslına.

Bu misâlden anlatır maksat neyi,
Anlamaz, ağyâr bu yüzden gerçeği.

TAVŞANIN ASLANA OYUN EDİP ONUNLA BAŞA ÇIKMASI

Bir saat geç yollanır tavşan ona,
Vardı en son, pençe açmış aslana.

Bu sebepten öfke dolmuş durmada,
Hiddetinden yer kazıp haykırmada.

Der ki aslan: "Söylemiştim, hepsi hâm,
Alçak onlar hep vefâsızdır tamam!"

Döndürür feryât eşekten düşmüşe,
Aldatıldım şimdi gel bak sen işe

Hep sakal kaptırsa âmir, aldanır,
Ardı görmez hem de pek âciz kalır.

Düzgün amma bak tuzak yollarda çok,
Parlayan söz var fakat mânâsı yok.

Sahte şeyhin söz, tuzak olmuş bilin,
Tatlı söz ömrün suya kum belleyin.

Kumda kaynar bir su bulmak, mutlak az,
Bulmak istersen su, gel sen gez biraz.

* Ey oğul, olmuş o kum: Bir Hak kulu,
Hakk'a bağlanmış ve seçmiş hak yolu!

* Kaynamış ondan leziz dînin suyu,
İsteyen bulmuş, içip, artmış boyu!

* Hak erinden gayriler kumdur, kuru;
Her dâim ömrün içer kalmaz ki su!

* Hak erinden iste sen hikmetleri,
Gel feyiz al! Sen de ol sâlih biri!

Hikmet isterken mürîd, hikmet dolar;
Öğrenir, kalkar sebepler, korkular!

Levh-i Hâfız Levh-i Mahfuz olmada,
Şimdi aklın ruhta lezzet bulmada.

Aklı önder bir muallim baksana,
Sonradan gelmiş, çırak olmuş sana!

Aklı olmuş sanki bir Cibril gibi;
"Bir adım atsam ki yandım ey Nebî."

Koy da git sen, burda yol çoktur size;
Sultanım bitmiş sınır, yol yok bize.

Kim şükürsüz olsa hem tembel biri,
Tuttu cebrin baldırından elleri.

Cebriler hep hasta saymış kendini;
Hastalık tâ kabre dek sürmüş hani.

Der ki Peygamber: "Yalandan hastalık,
Bir hakîki hâl alır, kalmaz ışık."

Cebrilik dersen ne? Kırıklar bağlamak,
Bir damar kopmuş onu rapteylemek!

Kırmamışsan bir ayak, bu yolda sen,
Güldüğün kim? Sen ayak sardın neden?

Çok taattan, el, ayak şişmiş olan,
Geldi O'ndan bir Burak, binmiş o ân!

Hâmili dindir, Burak'lar mahmülü,
Emre uymuştur Hüda'nın makbülü!

Önceden makbul ona, fermânı Şah,
Sonra küfrün üzre tam çekmiş silâh.

Etki etmiş, gökte mevcut yıldıza,
Sonra yıldızlarda sultan oydu yâ!

Sen de olmuş olsa böyle şüphe var,
Ters gelir artık sana **"şakkul kamer."**[25]

Kalbi istek tâze arzû dolduran,
Gönlü doldur durma, iman şimdiden!

Taze arzu varsa, iman eskimiş,
Hem hevâ, visâli birbir kitlemiş.

Te'vil ettin, tâze bâkir Kur'ân'ı,
Kendini te'vil aç dur meydanı.

Te'vili Kur'ân yol ettin arzudan,
Sen ayırdın mânâyı her doğrudan!

SİNEĞİN GEVŞEK TEVİLİNİN DEĞERSİZLİĞİ

* Sanki oldun kendini bilmez sinek
Sen heves hem zevke uymuşsun demek.

* Benliğin mey mestidir, sarmış ateş,
Zerredir hem kendini görmüş güneş.

Merkebin çiş üzre çöp, konmuş sinek;
Sanki kaptan, çok da dik baş, sertti pek!

"Ben deniz hem düşlemişken çok gemi,
Çok hayâller meşgul etmiş fikrimi.

İşte dünyâdır gemim, ben kaptanım;
Ehliyet var, burda bir tek sultanım."

Bir deniz say, aç da yelken; çek kürek;
Bir avuç çiş, onca bir umman demek!

Uçsuz ummandır sidik kaplar yeri,
Doğru göstermez o göz enginleri!

Onda umman, sâde bir göz hissesi,
Âlemi gerçekte, oymuş görmesi.

[25] *Ayın ikiye yarılması mûcizesi.*

İşte bâtıl, te'vil etmiş bir; sinek;
Vehmi, bir çiş; te'vili, bir çöp demek!

Bir sinek, hem te'vilinden geçse bir,
Bahtı artar, bir hümâdır yükselir.

1090. Geçse te'vilden sinek, örnek olur,
Hor görünmez yükselir sûret bulur.

TAVŞANIN GECİKMESİNE ASLANIN KÜKREMESİ

Şimdi tavşan, saldırırken aslana,
Ruhça yüksek, boyda eksik bak ona.

Der ki aslan öfkeden: "Öz düşmanım!"
Sözlerinden bağlamış göz düşmanım!

Bağlamış cebrîlerin ettikleri,
Tahta hançerlerle, ten kestikleri!

Kanmam artık ben kesilsin havlayış,
Gûlyaban, şeytanlaşan bir haykırış!

1095. Ey gönül gel, varı bir bir parçala,
Gördüğün şey sâde post olmuştu yâ!

Post nedir? Renk renk güzel söz söylemek,
Hem suyun üstünde nakşolmuş demek.

Söz kabuktur, mânâ özdür bil uyan,
Söz nakış, mânâsı dersen, oldu cân.

Örtüyor post, iç çürükken aybını,
Sağlam iç, naehle gizler aslını.

Bir kâlem rüzgâr ve defter olsa su,
Her ne yazmışsan kayıptır doğrusu.

1100. Sen su nakşından umar olsan vefâ.
Pişman oldun el ısırdın bin defâ!

İnsanın gönlünde yeldir tutkusu,
Geç hevesten, Hak dilek en doğrusu!

Hoştur elbet, gelse Allah'tan haber,
Hem devam var, hem de oymuş mûteber.

Şahta sözler bil değişken her zaman,
Enbiyâ'nın söz değişmez bil ki sen.

Padişahlar; saltanat hem tafra yâ,
Enbiyâlar söyleten, bir Kibriyâ!

1105. Şah ölür silmiş olurlar akçeden,
Ahmed'in ismi ki sonsuz önceden...

İsm-i Ahmed cümle Enbiyâya nâm,
Yüz desen, doksanda söylenmiş o an!

YİNE TAVŞANIN HÎLESİNİN BEYÂNI

Gitmeyi tavşan geciktirmiş iken,
Durmayıp çok hîle kurmuş önceden.

Sırrı açmak üzre, varmış aslana,
Geç de olsa yol alır ondan yana.

Bunca âlem var, akıl fikr eylemiş,
Hem, akıl deryâsı, ummandan geniş.

1110. Bizde sûret benzemiş boş kâseye,
Başlamış, ummanda artık yüzmeye.

Dolmayan tas misli sûretler yüzer,
Dolsa bir kap, tâ bulur en dipte yer.

Hem akıl saklıysa, âlem âşikâr,
Sûret ondan, ilhâm ondan dalgalar.

Sûret ermek üzre gayret etse de,
Hem deniz vermez ki fırsat, ermeğe.

Görmemiş kalpler ki, sırrı verdi kim,
Bilmemiş ok, hem uzak gönderdi kim?

1115. Sandı kaybolmuştu at hayret ile,
Koşturur at kamçılar durmaz bile.

Hem yiten at yok o yitmiş zanneder,
Durmadan sürmüştü at, rüzgâr meğer!

Başlamış feryâda, sersem belli yâ,
Gördüğünden başlamış at sormaya.

At yitirdim hem çalanlar nerdedir?
Dense: "Ey bey bindiğin at yerdedir!"

"At bu elbet, hem benim at nerdedir?"
"Sen uyan ey şehsuvâr at senledir!"

1120. Çünkü mevcut can yakın, ondan kayıp,
Hep doluyken, ağzı nemsiz, sanki küp!

Nerde görmüşsün yeşil, al, morları,
Göz ışıksız olsa, görmez bunları.

Aklın idrâkin ki uğraş renk yine,
Mânidir renk, nûru gerçek görmene.

Gözlerinden renk ki gizlenmiş gece.
Anla artık renk sunar nûr öylece.

Dışta nûr olmazsa rengi görmeyiz,
Hem hayâlin içte renk var bilmeyiz.

1125. Dışta mevcut nûr güneş, yıldızların,
İçte nûrlar aksi yüksek nûrların!

Gözde nûrun nûru olmuş nûr-u dil,
Gözde nûrun gönlü, nûr olmaktı bil!

Nûrun aslı, kaynağı, Hak'tan gelir,
Duygunun, aklın nûrundan ayrıdır.

Nûr çekilsin rengi görmezsin gece,
Nûra zıtlıklar verilmiş öylece.

Rengi görmek çün ışık lâzım sana,
Rengi anla sen bakıp nûr zıddına.

1130. Bildirir hoşluk nedir her insana,
Yaratılmış gam ve dertler baksana..

Çıktı her şey zıddı varken meydana,
Hak görünmez, zıddı yoktur duysana!

Nûru renkten önce görmüş gözlerin,
Hem beyazdır zıddı görsen zencinin.

Nûru nûrun zıddı, bildirmiş sana,
Zıt çıkarken, zıddı sürmüş meydana.

Mevcut âlemlerde Hakk'ın, zıddı yok;
Hem bu yüzdendir görünmez oldu bak.

1135. Şüphesiz göz Hakk'ı idrâkten uzak,
Ol ki Mûsa, gel de mevcut sırra bak!

İşte mânâ ormanın aslan gibi,
Fikre nispet, söz de fikrin galibi!

Doğdu söz, ses, doğru bir fikr etmedir,
Bilmedin sen, fikrin umman nerdedir!

Sanki gördün bir lâtif söz dalgası,
Anladın fikrin, deniz, şân halkası.

Coşsa fikr ummânı artık bilgiden,
Söz ve sestir, dalgadan sûretlenen!

1140. Doğdu sûret söz de doğsun, ölmede;
Dalga öz deryâya, mutlak dönmede!

Çıktı sûretsiz iken sûret denen,
Sonra sûrettir ya sûretsizleşen!."

Her nefes bir ölme hem tekrar dönüş,
Mustafa elbet: "Cihân bir ân!" demiş.

Cümle âlem durmadan bulmuş fenâ,
Sonra tekrârdan gelip sunmuş bekâ.

* Fikrimiz boşlukta bir ok misli yâ;
Ok havada durmamış, yoldur Hüda!

Her nefesten, oldu dünyâmız yeni,
Her oluştan, biz habersizken hani!

Nehri ömrün tâzelenmiş, akmada;
Hem ceset var bak ki bekler ortada!

Ömrümüz ırmak gibi durmaz akar,
Her zaman bir tazelenmiş hâli var!

Bir yanar dal, hızla sallarsan eğer,
Tek uzun bir çizgi çizdin her sefer.

Sallanan dal sen sanırsın çok uzun,
Bil sanatkâr sallanış, mevcut hızın!

Sırra tâlip, bir bilen görsen de ki,
Sor Hüsâmeddin'e sen, bilgin ne ki?

TAVŞANIN ASLANIN HUZURUNA GELMESİ VE ASLANIN ÖFKESİ

Öfkeden aslan, âteş püskürmede,
Gördü tavşan hem, uzaktan gelmede.

Korkusuz küstahtı tavşan, pek de sert;
Öfke dolmuş gelmeden asmış surat.

Sallanıp gelmek, meğer töhmet olur,
Kim cesurdur şüphelerden kurtulur!

Geldi tavşan yaklaşırken aslana,
"Ey edepsiz nerdesin?" derken ona.

"Ben öküz, fil koymayıp alt etmişim,
Kükreyen aslanda kanlar dökmüşüm.

Hem nesin sen? Sâde tavşan parçası;
Çıktı nerden, emre isyân sevdası?

Şimdi tavşan uykusundan sen uyan,
Gel de seyret kükremiş aslan o an!"

TAVŞANIN ÖZÜR DİLEMESİ

Der ki tavşan: "El aman, var özrümüz;
Ey efendim, affı bekler gönlümüz!"

Der ki aslan; "Ahmağın bak özrüne,
Şaha hürmetten uzaksın sen yine.

Bir horoz ötsün vakitsiz, kesmeli,
Ahmağın hiç özre, yaklaşmaz dili!

Ahmağın özrü kabahatten beter,
Câhilin her özrü ilme yük meğer!

Ahmağın özrü uzaktır bilgiden,
Yoksa saydın şahı bir tavşan mı sen?"

"Şahımız sen gel, adamdan say yine,
Bir kulak ver, zulme düşmüş bendene."

Der ki tavşan: "Sensin elbet padişah,
Bir şaşırmış mahlûkum, kovmak günâh!

Irmağın kaynak iken, engin deniz,
Çöp taşır baş üzre umman bilseniz.

Hak keremden asla eksilmez suyu,
Artma, hem eksilme olmazmış huyu!

Ben ki ikram etmişim bak herkese,
Cüsse neymiş öyle biçtim elbise.

Dinle lütfen, lûtfe lâyık bulmasan,
Kahrın ejderhayla öldür durma sen!

Biz ki kuşluk vakti çıkmıştık yola,
Şaha gelmek istedik biz kol kola.

Hayvanat, hem başka bir tavşan ile,
Yoldaş etmişlerdi düştük biz yola.

Yolda saldırmıştı bir aslan bize,
Kükrüyor hem yok diyor gitmek size!

Biz dedik, bizler kuluz bir şaha hem,
Koymuşuz baş o büyük dergâha hem."

Der: "Utanmaz ben büyük şahım asıl;
Böyle bir soysuz anılmıştır nasıl?

Sen ve dostun dergâhımdan gitseniz,
Yırtarım ey! Siz ve şahtan kalmaz iz!"

Ben dedim: "Vazgeç n'olur sen koy beni,
Şaha varsam ben haber versem seni!"

"Yoldaşın olsun rehin, kalsın hele,
Yoksa artık kurbanımsın sen bile."

"Çok yakardım amma tesir etmedi."
"Yoldaşın dursun ve sen tek git" dedi!

"Yoldaşım üstün ki benden şöylece,
Hem letâfet, hem semiz, hem gövdece.

İşte bir aslan durur, kesmiş de yol,
Hal bu arz ettim ki sen, tam bilmiş ol!

Böyle gerçek bizde hep bitmiş ümit;
İşte tek gerçek derim ben, gel işit!

Sen ki düşmandan temizlersen yolu
Yolda gezmez kulların hiç korkulu."

ASLANIN TAVŞANA CEVAP VERMESİ VE ONUNLA GİTMESİ

"Söyle bismillah, sen artık düş yola,
Öncü sensin, nerde göster yok, mola!

Olsalar yüz, vermemiz lâzım cezâ,
Sen yalansan, seyret artık, var ezâ!"

Oldu tavşan öncü kızgın aslana,
Çekmek ister, bir tuzak kurmuş ona.

Tavşanın gerçek tuzaktır kurduğu,
Yol alırken bir kuyuymuş vardığı.

Yaklaşılmış yer karanlık bir kuyu,
Oynatır tavşan saman altında su!

Su kolay sürmüş götürmüş yaprağı,
Mümkün olmaz asla nakletsin dağı!

Hîleler olmuş kement, olmuş tuzak;
Tavşan aslan avlayan er oldu bak!

Hem de Mûsa, Fir'avun'un orduyu,
Nil'e çekmiş yutmuş oldu Nil suyu!

Bir sinek girmiş de Nemrut beynine,
Beyni oymuş, onda baş yarmış yine.

Dost seçerken kim ki seçmiş bir hasut,
Seçti düşman bahtının bitmiş umut!

Derdi Hamman; kandı Fir'avn bak hele,
Aldı Nemrut, fikri şeytandan bile.

Düşmanın dostâne sözden dur uzak,
Dâne sunsun, bil ki vardır bir tuzak.

Sunsa şerbet, say ki sunmuştur zehir,
Lûtfu göstermişse sunmuştur kahır.

Bir kazâ gelsin görür olmaz ki göz,
Seçmen imkânsız bu düşman, buysa öz!

Böyle olmuş olsa, et artık niyaz;
Ağla, tespih çek, oruç tut kıl, namaz.

Gaybı bilmiş Hakk'a, çok yalvar hemen,
"Biz günahkâr kullarız, gel kıyma sen!"

İtlik ettik, sense aslan hâlkeden,
Pusmuş aslan gel koru rahmetle sen.

Saf su varken verme âteşten huyu,
Sen n'olur gösterme tek âteş suyu!

Verse sarhoşluk o kahrın mey ile,
Yok da varlık, sûreti almış bile!

Sarhoş olmak, görme kaybolmuş demek,
İnci bir taş, yün yeşim olmuş demek.

Sarhoş olmuş kimseler huysuzlanır;
Çöp görür, haslık kokan sandal sanır!

KAZA GELİNCE AÇIK VE PARLAK GÖZLERİN KAPANACAĞINA DÂİR SÜLEYMAN ALEYHİSSELÂM'IN HÜTHÜT KISSASI

Yaptı kuşlar hem Süleyman çün saray,
Hepsi gelmiş hep bu işten aldı pay!

Kuş dilinden anlayandır bildiler;
Sevgi dolmuş, hep koşup gelmiştiler!

Terk edip gelmiştiler "cik cik"leri,
Tek Süleyman anlamıştır sesleri!

1205. Aynı dil bilmek yakınlık vermede,
Anlamazsan bil ki tutsak etmede!

Türk ve Hintli dil bilir ahbâp kalır,
Anlamaz Türk Türk'ü, onlar yâd olur.

Mahremiyet, ayrı dildir bil ki sen,
Kalpte birlik, ayrı şeydir, bil hemen!

Söz, nutuktan harf, kitâptandır deme,
Bir gönülden doğdu binler tercüme.

Cümle kuşlar döktü, üstün sırları,
Hem hünerden neyse en meşhurları!

1210. Hep Süleyman'a gelip göstermede,
Hizmetim bunlar, deyip methetmede!

Hiç övünçler, olmamış elbet kibir,
Belki ondan istenen bir mevkidir.

Bir efendi, satmak isterken köle,
Bitmeyen pek çok hüner saymış bile.

Almasın isterse, almak isteyen,
Hasta, kör, duymaz, çolaktır der hemen.

Geldi hüthüt huzra, durmuş ortada,
Vakti gelmiş, çok hünerler saymada.

1215. Pek küçük bir mârifet dersem sana,
Çok güzeldir, söz kısaltmak, sultana.

Der Süleyman: "Söyle hem neymiş hüner,"
"Ben çıkıp göklerde uçmuşsam eğer.

Şüphesiz üstten bakar bakmaz yere,
Nerde mevcuttur su bildim bir kere.

Nerde vardır, renk, derinlik, hâl nedir;
Taş ve toprak, bildim artık nerdedir.

Konsun ordun istenen uygun yere,
Fayda olsun keşfimizden askere!"

1220. Der Süleyman: "Haydi sen ey arkadaş,
Hep susuz çöller bütün kum, dağ ve taş!

* Gel kavuştur, suyla lâzım mutlaka,
Harp için sen, ol bizim artık saka!"

HÜTHÜTÜN DÂVASINA KARGANIN İTİRÂZI

Karga duymuş her ne var etmiş haset,
Der ki:"Hüthüt hem yalandır, hem de bet.

Şaha olmaz söz desek baştan ayıp;
Söylesek boş söz meğer cidden kayıp!

Hüthütün mâdem ki, üstünmüş görüş,
Kör müsün sen, bir tuzak var görme düş?"

Çokça hüthütler çekip tutmuş tuzak,
Hem nasıl girmiş kafesler içre bak?

1225. Der Süleyman: "Söylenen söz doğrudur"
İlk kadehden sunduğun şey tortudur.

İçtiğin ayran, nedir sarhoşluğun?
Burdayız biz, hep yalandır sunduğun!"

KARGANIN KÜÇÜMSEMESİNE HÜTHÜTÜN CEVÂBI

“Bil ki şahım ben ki çıplak yoksulum,
Duymayın düşman o, ben has bir kulum!

Dâvam üzre koymuşum baş ortaya,
İşte boynum muktedirsin vurmaya.

Karganın inkârı gerçekten kader,
Aklı yüz bin olsa kâfirdir meğer!

Kimde var kâfir oluştan bir sıfat,
Koktu küfrün şehvetinden hep hayat!

Aklı elbet bağlamaz olsun kazâ,
Yüz tuzak varken kolay görmek bize.

Bir kazâ gelsin ilim, gafletle eş,
Ay siyahlaşmış, tutulmuştur Güneş.

Böyle tertip olsa hem inkâr neden?
Bir kazadır hem kaza inkâr eden!

ÂDEM ALEYHİSSELÂM'IN HİKÂYESİ EMRE UYUP TE'VİLİ TERK ETMEDE GÖZÜNÜ KAZA VE KADERİN BAĞLAMASI

“Alleme'l-esmâ” [26] beyi insan denen;
Her damar dolmuş yücelmiş bilgiden!

Kavramış her ismi, mevcut her ne var;
Her şeyi bilmiş muhakkak âşikâr.

Vermiş Âdem ad ve dâim sürmüş ad;
Derse “atik”, tembel olmazmış murat!

Sonradan kim mü'min olmuş sezmede;
Sonda kimler kâfir olmuş bilmede!

İsmi istersin bilenden sen yine,
Dikkat et, **“Allame'l-esmâ”** remzine!

Bizde adlar, zâhiri yansıtsa da,
Sırrı bilmek, sâde kalmış Allah'a!

Elde Mûsa gezdirir değnek asâ;
Hak için bak, nâmı olmuş ejdehâ!

Önce hattabmış Ömer hem putperest;
İsmi mü'min, saklayıp yazmış Elest!

Bizce herkes nutfedir derken, meni,
Hak bilir sûret verilmiş resmini.

Hem meni insanda bir şekl almadan,
Allah'ın indindedir; âyan, beyan!

Öyledir Hakk'ın yanında nâmımız,
Huzru Hak, besbellidir encâmımız.

İnsanın, son hâle mahsus ismi var,
Olmaz iştir iğreti bir hâle yâr!

Âdem'in göz tertemiz bakmış iken,
Oldu ismin ruh ve sır zâhir hemen.

Gördüler nûru melekler âşikâr,
Secde etmiş, emre hep koşmuştular.

Övmek istersem de yetmez Âdem'i,
Tâ kıyâmet, söylesem bitmez demi.

İlme vâkıf Âdem'e gelmiş kaza;
Bir hakîkat, bilmemiş etmiş nizâ!

Der: “Harâmdan, yoksa tenzihten mi bak,
Yoksa te'vilden gelip konmuş yasak.”

Kalp yasaktan te'vile yönlendi yâ,
Hayret eylermiş, koşarken buğdaya.

Bir diken batmış ve meşgul bahçevân,
Toplayıp mal, kaçtı hırsız ortadan.

[26] *“Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretti.” (Bakara, 30).*

Geçti hayret, geldi birden kendine,
Kalmamış bir şey ve tezgâh boş yine.

"Rabbenâ innâ zalemnâ"[27] vah bize,
Geldi zulmet, şimdi boştur âh bize!"

Hem güneş örtmüş bulut, say bir kazâ,
Aslan, ejderhâ sıçanlar hâkezâ…

Gelmiş olsun bir kazâ, görmem tuzak,
Hükme câhillik eden bir ben mi bak?

Mutludur bir kimse haslıklar arar,
Geçti zordan, Allah'ı seçmişse yâr.

Bir karanlık benzeri sarsın kazâ,
Sonra aydınlık sunar olmuş bize.

Yüz defâ gelmiş kazâ, kast etse de,
Tâze bir cân tâze dermân vermede.

Yüz defâ yol kesse bir onmaz kazâ,
Hak ki, gökten bir çadır kurmuş bize.

Bir kerem bil, korkular sunmuş kazâ,
Bir eminlik mülküne dönmüş fezâ!

Hem sözün elbette hiç gelmez sonu,
Tavşan, aslan neylemiş, gel duy bunu!

KUYUYA YAKLAŞIRKEN TAVŞANIN ASLANDAN GERİ KALMASI

Kaldı tavşan kuy'ya varmışken geri,
Hep ayak sürtmüş ve durmuşken beri!

Der ki aslan: "Hep sürürsün sen ayak,
Arda kalma, öncümüzsün şimdi bak!"

"Korkudan hem bende yoktur el yok ayak,
Titremiş ruh, fırlamış kalp, gel de bak!

Izdırabımdan benim rengim sarı,
Gösterir rengim, içimden hâlleri!"

Hak demiş: "Yüz, bilgi aksettirmede,"
Bundan ârif yüz bulup seyretmede.

Renk, ıtır gammaz ya, olmuş çıngırak,
Kişneyen at, sanki der at burda bak!

Her şeyin ses, verdi kendinden haber,
Bir anırmak, bir gıcırtı başka der.

Der Nebi: "Var, yok nedir görmek sizin,
Gizlidir altında, insan bir sözün."

Yüzde renk, kalbin hâlinden iz sunar,
Rahmet ister, hem de hep şefkât arar.

Al yanaklar, hep saadetten nişân,
Bil sararmış yüz, meşakkat, korkudan.

Geldi bir ses, el ayaktan gitti güç,
Yüzde renk yok, sîmamızdan gitti güç.

Gittiği yerlerde o dehşet veren,
Tâ kökünden hem ağaç orman söken.

Nerde insan, canlı cansız, hem nebat;
Geldi herbir nesneler hep oldu mat!

Cüzze nolmuş boş kalır ben neylesem;
Külliyâtın yüz sararmış hep elem!

Hem cihândır kâh sabır var, kâh şükür;
Bâzı baştan örtünür, bâzan üşür.

Doğdu derken, sanki âteştir güneş,
Battı derken, alçalır kalmaz âteş.

Bak felek çarkında parlak yıldıza,
Bazı yanmak, uğrar olmuş yıldıza!

Cümle yıldızdan güzeldir, ayda hâl,
Derde düşmüş, öyle ki kalmış hilâl!

[27] *Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik." Âyet*

Bir edep var, baksanız sâkin yere,
Gelse deprem, sıtma tutmuş bir kere!

Bir belâdan, nice dağlar kum olur,
Parçalanmış yerde, yalnız kum kalır!

Ruha yoldaştır havâ, cândır meğer..
Bir kazâ gelsin, vebâlar nakleder!

Bir güzel ruh, suyladır kardeş, bacı;
Bir çukur yer buldu kokmuş, pek acı!

Âteşin burnunda, yükselmiş kibir,
Sertçe yel essin eğer sönmektedir.

Hep kabarmış, durmamış coşmuş deniz,
Hem kader, idrâk ve fikre vermiş iz.

Hem dönen, hem devreden sarhoş felek,
Gam çeker evlâd ve iyâliyle tek!

Kâh uzak, kâh yaklaşır, kâh ortada;
Bazı mes'ut, bazı mutsuz olmada!

Hem bütün ten, parçalanmış bilmiş ol;
Bak değişken hâl nedir gel ibret al.

Var bütünde gözlenen bir hastalık,
Cüzde yüz, bilmem nasıl olmaz soluk?

Cüzde birleşmiş olan, zıtlık nedir?
Yel, su, âteş, kilde hep dört nesnedir!

Bir koyun ürkmüşse kurttan, şaşma sen,
Kurdu sevmişken koyun, şaş dur hemen!

Zıtların sulhu hayata can olur,
Zıtların harbiyle ömrü son bulur.

Zıt iken aslan, yabânî merkebe,
Lûtfedip Allah yakınlık vermede!

Hem cihân, dert, hastalık çekmiş iken,
İnsanın fâniliğe, şaştın neden?

TAVŞANIN GERİ KALMASININ SEBEBİNİ ASLANIN SORMASI

Böyle derken uslu tavşan aslana,
"Hep sebep bunlar, ağırdan almama!"

"Hastalıklardan, sebepten, geç hemen,
Doğru söz, her neyse, artık söyle sen!"

Söylenen aslan çukurda kalmada,
Burda kalmaktan eminlik bulmada.

Bir akıl ki seçmiş olsun bir kuyu,
Hâlveti seçmiş ya bulmuş doğruyu!

Milletin şerden emin yerdir kuyu,
Halka varsan dert olur bir diz boyu.

"Korkma, gel yaklaş, dayan artık bana.
Gel de bir bak! Hiç gerek yok korkmana!"

"Yanmışım ben, bir ateş sarmış teni,
Korku kalmaz sen kucaklarsan beni.

Ey keremkâr, gel de yardım et bana,
Sen korursan, korkumuz ermiş sona!"

ASLANIN KUYUYA BAKMASI VE TAVŞANLA KENDİNİ GÖRMESİ

Almış aslan göğse basmış tavşanı,
Kuy'ya bakmak üzre varmışlar hani.

Suyla parlar, resmi tavşan, aslanın,
Sandı aslan aksi parlar düşmanın.

Aksi düşmüştür, görür aslan suda,
Gördü, aslan bir de tavşan bakmada.

Tavşanı salmış o, atlarken suya,
Kuy'ya dalmış, hasmı ordan almaya.

Kendi düşmüş, kendi kazmışken çukur,
Zulmünün dengi ceza ancak budur.

Zâlimin zûlmü, karanlık bir kuyu,
Böyle söyler cümle âlim doğruyu.

Çokça zâlim kimseler var, zulmeden.
Adli Hakk'ın pek beterdir, bil ki sen!

Mevkideyken, ey şu halka zulm eden,
Kendi kendin çün kuyu kazdın ya sen!

Olma kurtçuk, örme kendinçin koza,
Bâri uygun bir çukur kaz uy söze!

Bir zayıf gördün, sahipsiz sanma bu;
Gel de **"İzâ câe nasrullah"**[28] oku!

Fil de olsan, hasmın ürküp kaçsa da,
Bir cezâ **"Tayran Ebâbîl"**[29] ortada!

Bir zayıf, görsen dilense âh amân;
Titreşir toptan melek hem âsuman!

Dişleyip döksen, akıtsan onda kan,
Dişlerin inler, tükenmez ağrıdan.

Kuy'ya varmış bakmış aslan aksine,
Orda düşman oldu aslan kendine.

Kendinin aksiydi, düşman görmede,
Nefse dönmüş, bir kılıçtır çekmede.

Halka zulmetmek için meyl eylesen;
Bak senin zulmün, huyun aks eyleyen!

Büsbütün aksetti şu bet varlığın,
Hem nifâkın hem de bil sarhoşluğun!

Sen ki zulmünden vurursun kendine,
Sonra lânetler örersin kendine.

Görmüyorsun, gizli suçlar işledin,
Kendinin düşman olursun bilmedin!

Saldıran sensin, ey ahmak kendine,
Saldıran sensin meğer öz aksine.

Kendinin huy, aksedip ermiş sona,
Anlasan, suç işleyen, sensin sana!

Aksini bir el gibi sunmuştu su,
Dipte düşman sandı, öz aksiydi bu.

Kim zayıf, yoksul bulup kırmış dişi,
Yanlış etmiş, ters gören aslan işi!

Sûreti çirkin görürsün amcada,
Sende mevcut aks görülmüş aynada!

"Aynadır mü'min olan, mü'minlere,"
Söz Resûlden, geldi artık bir kere!

Göz önünde tutmuş olsun mâvi cam,
Görmüş oldun, bir cihân gömgök tamam.

Kör değilsen, mâvilik kendinde bil,
Bed olan sen, başka olmaz kimse bil!

Yoksa hem mü'minde Hak'tan bir bakış,
Nerden olsun, apaçık bir anlayış!

Nûru Hak'tan almamış olsun bakış,
Has ve çirkinlerle olmazmış tanış.

Azcık, azcık, nûru gel sen, nâra vur;
Nârın olsun, bakmanızdan belki nûr.

Hep temizden, Rabbimiz su serpe dur,
Nârı âlem hem de yekten olsa nûr!

Emrinin altında deryânın sular,
Suyla, âteş Hakk'a mahlûk oldular.

İstesin, âteş de dönmüş saf suya,
İstesin, safken su âteş oldu yâ!

---

[28] *"Allah'ın yardımı geldiğinde…" (Nasr, 1)*

[29] *Ebâbil kuşları, bk. Fîl suresi, 1-5.*

Duygu, duâ, hepsi icâdın senin,
Zulmü yok etmek de imdâdın senin!

Biz talep bilmez idik verdin talep,
Yol açan sen bitmeyen ihsâna hep.

TAVŞANIN AV HAYVANLARINA ASLANIN KUYUYA DÜŞTÜĞÜNÜ MÜJDELEMESİ

Kurtuluş vermiş sevinçler tavşana,
Müjde vermek üzre koşmuş hayvana.

1340. Öldü aslan, hem de tavşan gördü yâ;
Mer'a dalmış bir sevinç, bir coşkuya!

Tavşan el çırpar ölümden döndü yâ,
Dal ve yaprak neş'eden oynaşmada.

Dal ve yaprak, kil delip çıktıkça gür,
Kaldırır baş, oynaşır rüzgârda hür.

Dal yarıp yaprak yücelmiş en uca,
Uç, dalın üstünde durmuş güçlüce.

Dal, filiz, yaprak ve olmuş meyveler,
Öz diliyle Hakk'a şükretmekteler.

1345. Beslemiş derler, Hüda'mız kökleri,
Boy atıp dallar da tutmuş her yeri.

Suyla, toprak bağlı ruh, kurtulsa bir
Ruh bütünden şâd olur, mesrûr olur!

Aşkı haktan raks eder olmuş yine,
Bedrolur, benzer ayın on dördüne.

Raks eden ten, cân nasıldır, sorma hiç;
Cismi geçmiş, ruh kesilmiş sorma hiç!

Geldi aslan, tıktı tavşan zindana,
Yendi tavşan, çok ayıp şey aslana.

1350. Dînen aybolmak gerekken ad ona,
Hiç utanmaz: **"Fahr-ı dîn"**[30] der nâmına.

Benzedin sen, kuy'ya düşmüş aslana,
Döndü nefsin hîlekâr bir tavşana.

Kırda nefsin tavşanı sürsün sefâ,
Sen çukur hapsindesin çektin cefâ!

Aslanı yenmiş ve tavşan koşmada,
"Müjdemiz çok koy yayılsın her yana."

Müjdeler, ey müjde duymak isteyen,
Hem cehennemlik it ölmüş bil ki sen!

1355. Müjde artık öldü cân düşmanımız,
Kahr-ı Hak ermiş emindir cânımız!

Pençeler arzû hevesten bir diken,
Bak ölüm silmiş süpürmüş çöp giden!

HAYVANLARIN TAVŞANIN ETRÂFINDA TOPLANIP ONU ÖVMELERİ

Otlağın hayvan bütün toplandılar,
Hepsi coşkun, zevk, sefâya daldılar.

Sanki mumdur kaldı tavşan ortada,
Cümle hayvan secde eyler olmada.

Sen feriştahsın yâhut bir has melek,
Erkek aslan üzre Azrâil demek.

1360. Her ne olsan, cânımız kurban sana,
Sağ ol artık galib oldun düşmana.

Hak'tan akmış bir sudan coşmuş deren;
Âferin! Hak'tır bütün ilhâm veren!

---

[30] *Fahr-ı Din: Dinin iftihar ettiği. Burada Fahreddin Razî'ye işaret vardır.*

Söyle neymiş, hîleler hem tedbirin,
Her ne müthiş hâlse, olmuş te'sirin!

Naklet artık, olsun anlatman ilaç,
Tafsilat dermânıdır gel câna saç!

Zâlimi anlatmaya gelsin sıra,
Ruha sinmiş bizlerin yüz bin yara!

1365. Der ki: Sunmuş oldu Hak imkânını,
Ezmek olmazdı onun aslanını.

Kalbe nûr, kuvvet veren Allah bize,
Elde kuvvet, verdi, kuvvetler dize.

Bir nöbet vermiş olan Allah bize;
İbreti koymuş, alın ibret size!

Çâreler her neyse, bir Allah sunar,
Kimde zân var, kimde gerçek görme var.

BUNUNLA SEVİNMEYİN DİYE TAVŞANIN HAYVANLARA NASİHATİ

Mülke bak nevbetledir, zevkin neden?
Kalma yok; bağlanma, mağrur olma sen!

1370. Hep dokurlar, mülkü nevbet üstüne,
Kul isen, geçtin feleklerden yine.

Kim nöbetten üstse, Sultân-ı Bekâ,
Âşka sâki âşığa onlar saka.

Terk et, üç-beş gün içilmiş pis meyi,
İstiyorsan bitmeyen bir has meyi!

Padişah kim, öldü dış düşman denen,
İçte düşman var; nefis, üstün hemen!

Nefsi öldürmüş değil aklın peki;
Nefsin aslan, tavşana mağlup mu ki?

1375. Bir cehennem nefs olurken ejdehâ,
Döksen ummanlar hemen, sönmez daha.

İçse doymaz büsbütün deryaları,
Halkı yakmış sönmeyen nefs anbarı!

Taş yürek kâfir ve taşlar öyle bil;
Hep cehennem ehlidir, olmuş hacil!

Hiç de doymazmış cehennem, az gıda,
Hak'tan ermez olmamış olsun nidâ,

Söyler Allah: "Doymayan, doydun mu sen?
İşte âteş, işte yanmak, şimdi yan!"

1380. Bir cihân yutmaktadır tek lokmada,
Karnım aç **"Helmin mezit"**[31] söyler o da.

Lâmekândan Hak atıp, basmış ayak,
Anca sâkin oldu, sen Cebbâra bak!

Nefsimiz, doymaz cehennem parçası,
Cüz'lerin, kül'den gelir huy bulması!

Hak'tan öğrenmişti onlar susmayı,
Hak çeker ancak cehennemden yayı.

Doğru oklardan koyarlaken yaya,
Eğri ok bazen çıkarmış ortaya.

1385. Doğru ok ol, terk edem dersen yayı;
Eğrinin hiç sıçramak olmaz payı.

Bitti artık dışla mevcut kavgamız,
Dönmüşüz, iç kavga olmuş dâvamız.

Başlamış en zor cihât, bitmiş küçük;
Der Nebî: "Biz zor cihâda dönmüşük!"

İsterim Hak'tan büyük kuvvet ki ben,
Kaf söküp atsın bu iğnem şimdiden!

[31] *"Cehenneme atılacaklar atılır, fakat o, boyuna daha yok mu der. Sonunda Allah (yücelik) ayağını onun üstüne basar da cehennem o vakit yeter der." Hadîs.*

Saf yarıp dökmek de, aslanlık hani?
Aslan olmuş, zapt eden öz nefsini!

* Gel de benden dinle artık kıssayı,
Sözde, sırlardan dilersen hisseyi!

RUM ELÇİSİNİN EMİR-ÜL MÜ'MİNİN ÖMER'E GELMESİ VE ONUN KERÂMETLERİNİ GÖRMESİ

1390. Geçti bir Rum elçi, çok çöl, mıntıka,
Hem Medine'de ererken Fâruk'a.

Sordu milletten halîfe köşkünü,
At da yorgun, yol da pek yormuş onu.

Der ki ashâb; "Yok onun bir köşkü yok,
Sâde nûrdan kalbi var, hem nûru çok!

Gerçi hükm etmiş ve duymuş hep cihan;
Sanki derviş, evse, bir yoksul mekân!

Kıl biter görmez olur gönlün gözü,
Anlamın köşk istemez boş bir sözü."

1395. Gönlü sen dertten ve kıldan, kıl temiz,
Sonra mânâ köşküne gel dön ki yüz!

Kimde ruh kalmış heveslerden öte,
Anlamın köşklerde artık görmede.

Od, dumandan Mustafa olmuş temiz,
Nerye dönmüş olsa Vechullâh'dı iz.

Vesvesen bedbaht şu şeytandan olan,
"Semme vechullah"ı[32] olmaz anlayan.

Hakk'a açsın kim gönülden bir kapı,
Zerrelerden hep güneş bulmuş yapı!

1400. Hem nasıl parlarsa ay göklerde tek
Nûr-u Hakk'ı perdesizdir gözlemek.

Görme bitmiş elle sen örter isen,
İnsaf et, artık uzaksın görmeden!

Görmedin sen, oysa âlem yok değil,
Suç senin nefsinde, parmaklarda bil!

Sen gözünden kaldır artık parmağı,
Sonra döndür nerye dersen bakmağı,

Sordu Nûh'tan ümmeti: "Neymiş sevâp?"
"Görme, duyma, örtünün olmuş"[33] cevâp!

1405. "Örtüler almış yüzü tam örtmüşüz,
Hem bu yüzden kalmamıştır görmemiz.

Postu geç görmek ki insan hissesi,
Dostu görmektir, gözün tek görmesi!

Dostu görmez göz için körlük iyi,
Bâki olmaz dostu geç, seç Bâki'yi."

Elçi dinlerken bu yüksek sözleri,
İştiyâk artmış, yaşarmış gözleri.

Göz ararken fikre yerleşmiş Ömer,
At ve yük her neyse terk etmiş meğer!

1410. Elçi özlemden olur mecnûn gibi,
İstenen elbet Ömer'dir bittabi.

Öyle bir insan ki saklarmış cihân,
Hem de gizlenmiş cihândan, cân olan.

Olmak istersen Ömer çün kul, köle,
Kim arar, arzusudur geçmiş ele.

Elçi sormuşken Arap'tan bir kadın
Der: "Ömer, altında yatmış hurmanın."

32 *"Nereye dönerseniz dönün, Hakk'ın yüzü oradadır." (Bakara, 115).*

33 *Nuh, 5 ile 7. âyetler.*

Gölge bulmuş, ayrı halktan kahraman,
Hurmanın altında **"Zıllullah"**[34] yatan.

Rum Elçisinin Hurmanın Altında Ömer'i Uyur Bulması

1415. Yaklaşan elçi varıp etmiş kıyam,
Hem vücûdu titreyip durmuştu tam.

Yatmışın heybet ki sarmış elçiyi,
Ruha ermiş oldu hoş hâl gerçeği!

Sevgi, heybet zıt gelir olmuşsa da,
Kalbe girmiş birlik olmuş kalpte de!

Çok krallar görmüşüm der kendine,
Övgü aldım onca sultandan yine.

Padişahlardan çekinmezdim ki ben,
Heybetinden, aklımız yitmiş iken!

1420. Rastlamıştım çokça aslan, kaplana,
Uçmamıştır rengim ürkmekten yana.

Görmüşüm ömrümde birçok harpleri,
Olmuşum meydanda aslandan biri.

Ben savaş ettim ve çok aldım yara,
Ben cesur geldim bütün insanlara.

Bir silahsız, kumda düşmüş yatmada,
Bende ten, titrer ve durmaz, ortada.

Bunda heybet Allah'ın, halktan değil,
Bunda heybet, asla esvâptan değil!

1425. Korksa Hak'tan, seçse her kim takvâyı,
Heybetinden, korkmadır in-cin payı,

Böyle fikr etmiş ve durmuş saygıda,
Bir saat kalmış Ömer has uykuda.

[34] *"Allah'ın gölgesi."*

Hz. Ömer'in Uykudan Uyanması Rum Elçisinin Ona Selâm Vermesi

Verdi hürmetkâr, Ömer almış selâm,
Der Nebî : "İlkin selâm, âhir kelâm!"

Hem Ömer almış selâm, vermiş aman,
Yer alan elçi oturtulmuş hemen.

Korksa kim derler ya; "Artık korkmayın,"
Pek münâsip bir söz olmuş, anlayın!

1430. Kim ki korkmuştur, aman vermek gerek,
Kalbi çarpmış olsa, dindirmek gerek.

"Korkma" denmez korkusuz bir kimseye,
İhtiyaçsızken, verilsin ders niye?

Kalbi çarpan elçiyi şâd eyledi,
Hem kırılmış gönlü âbad eyledi.

Sonra, pek çok nükteli söz söyledi,
Halka yoldaş, Hakk'ı bilsin istedi.

Lûtfu neymiş Hâlık'ın abdallara;
Anlasın hâlden, makam alsın sıra.

1435. Hâl güzel, has bir gelinden cilvedir;
Bir makam dersen gelen hâlvetledir.

Şah ve kullar, gördü herkes cilveyi,
Sâde şah yapmış, gelinle gerdeği.

Halka lâyık cilveler yapmış gelin,
Gerdek ancak, hakkı evlenmişlerin.

Sûfilerden çoktur amma ehli hâl,
Bir makam bulmaksa, ancak ihtimâl!

Hep ruhun menzilleri yâd eyledi,
Ruh neler yapmış gelip öğren dedi.

1440. Hem zamansız bir zamandan söylemiş,
Hem de yüksek bir makamdan söylemiş.

Önce ruh sîmurgu gezmiş çok fezâ,
Önceden çok ufku aşmış öyle yâ!

Ruh kanat açmış, ufuklardan geniş,
Hem tamahlardan ve hırslardan geniş!

Bak Ömer, ağyârı tümden gördü yâr,
Onda ruh gerçek olan esrâr arar.

Şeyhi, kâmil; elçinin çoktur heves;
Hem Ömer âtik ve at düzgün nefes!

1445. Gördü mürşit gönlü, tam pâktır onun,
Tarla olmuş gönlü, tevhit tohmunun!

RUM ELÇİSİNİN EMİRÜ'L-MÜ'MİNİN HZ. ÖMER'E (R.A.) SORU SORMASI

Elçi der hem: "Ey Emirü'l-mü'minin,
Ruh ki yüksek, yer bulup inmiş niçin?

Ölçü bilmez kuş ki, ten olmuş kafes, "
"Ruha Allah söylemiş efsun, kısas."

Seslenir Hak, göz kulaksız yokluğa,
Ol desin, yok başlamış coşkunluğa!

Hak emir vermişse yok, var olmada,
Kurtulur yoklar çıkar mevcutluğa.

1450. Mevcuda yok ol, demiş olsun Hüda,
Sürdü at yoklukta, tek bir çırpıda!

Gül ki Hak'tan duydu gül sen gül diye,
Duydu taş, mâdende âkik ol diye.

Cisme der Hak âyeti, cân bulmada,
Bak Güneş emriyle parlar ortada.

Söylemiş sırdan, Güneş duymuş bunu,
Perdelenmiş, yüz tutulmuş en sonu.

Gök, bulut, duymuştu sırlar sonradan,
Yaş döker yaş, sanki dökmüş kırbadan.

1455. Toprağın bilmem neler duymuş kulak,
Öyle dalgın, öyle sessiz kaldı bak.

Kim tereddüt etse, dönse şaşkına,
Her tereddüt gelmedir Hak'tan sana.

Yapmamak, yapmakla kim Hak'tan ırak,
Şüphenin altında tutsak kaldı bak.

Tercih etmek dahi Hak'tan gelmede,
Çifte şeyden bir hedeftir seçmede.

Cân tereddüt şüpheden geçsin desen,
Cân kulak dolmuş pamuk gel, at hemen.

1460. Kavramak ister isen her gizliyi,
Sırrı Hak'tan anlayıp çöz her şeyi.

Tâ kulak ersin, ulaşsın vahye dek,
Hem nedir vahy: **Hissi geçmiş söz demek**![35]

Câna yol vermez ki zâhir duygular,
Hem akıl, hisler ki bundan ayrılar.

Aşkı etmiştir sabırsız, cebr meğer,
Aşkı, hep hapsetti âşık olmaz er.

Hak'ta birlik olmadır bu, cebr değil,
Yok bulut, aydan tecellidir asıl.

1465. Cebr umumi, böyle cebr nefsî değil;
Cebre bak hem böyle, avamî değil!

Hem bilen onlardı cebri âşikâr,
Her kimin kalbinde, gerçek görme var.

Dün, yarın elbet açıktır onlara,
Dün yarın onlarda etmez on para!

Onların cebr, ihtiyârlar ayrı şey,
Damlalar, olmuş sedeften inci ey!

Dışta vardır damlalar, çok şekli var,
Hem, sedef koynunda tür tür inci var!

---

35 *Vahiy, kelime olarak sözsüz, işaretle bildirme anlamına gelir.*

1470. Hem sedeftir, hem de misk ahûsu bu,
Dışta kan, içlerde misk var doğrusu.

Bakmasından miskle kan dolmuş göbek,
Boş söz elbet misk nasıl olmuş demek.

Kanma hiç sen, gördüğün şey bir bakır,
Bulsa iksir, gör nasıl altınlaşır?

İhtiyâr, cebr, sende olmuştur hayâl,
Vardır ehlullâhda bir nûr-i cemâl.

Bak yenen ekmek iken cânsız cisim,
Yense cândır, tende mutlak bildiğim.

1475. Sofradayken mutlaka cânsızdır o,
Hazmedilsin, sende artık cândır o.

Ekmeği cân eyleyen ruh kuvveti,
Hiç bilinmez, câna cânın kudreti!

İnsan et, eller de bir et parçası,
Geldi ruhtan, dağ, denizler yarması.

Yardırır Ferhat'a dağ, ruh kuvveti,
Ay bölen Ahmed'de hem ruh kudreti.

Bir açılsın gönlünün sır torbası,
Hızla başlar arşa ruhun koşması.

ÂDEM ALEYHİSSELÂM'IN YANILMASINI KENDİNDEN BİLMESİ, ŞEYTANIN DA GÜNAHI ALLAH'A YÜKLEMESİ

1480. Hak, yapar iş, kul, yapar iş, bak hele,
Fi'limiz Hak'tan gelen isnat ile.

Halkın işler, hiç görünmez olsa da,
Hakkımız yok, Hakk'ı elbet sorguya.

Fi'limiz var hem yaratmıştır Hüda,
Fi'limiz Hak'tan bizim hâlk olmada.

Söyleyen mânâ yahut harf görmede,
Çifti birden görme imkândan öte!

Gördü mânâ, bil ki harfler görmemiş,
Arka, ön birden gözün, görmez imiş.

1485. Ön görürken, ardı görmek yok sana,
Öndedir göz, görme dönmez arkana.

Cân ki mânâ, harfi birden kavramaz,
Cânda yoktur, halkeder bir imtiyaz.

Kâdir Allah, hep cihân hükmünde yâ,
Yok ki güçlük, ayrı işler yapmaya.

Söylemiş şeytan: **"Bimâ ağveytenî",**[36]
Kendinin suç, gizler o alçak, denî.

Der ya Âdem hem: **"Zalem enfüsena!"**[37]
Fi'li Hak, elbette mâlumdur ona!

1490. Bir günâhkârken edeplen gizledi,
Hem günâhım var, sebep "nefsim" dedi.

Tövbesinden sonra Allah Âdem'e;
"Suç ve mihnet neyse bizden gelmede.

Bizde taktir, sense bir suç işledin,
Tövbeni, bizden neden sen gizledin?"

Der ki Âdem: "Korkumu silmez edep,"
Der ki Allah: "İşte affın çün sebep!"

Hürmet etmiş kimse, bulmuş hürmeti,
Kim şeker sunsun bulur tat, lezzeti.

1495. Has olan iş hasların lâyık olur,
Yâri hoş tut, incinip, incitme dur.

Ey gönül, bir örneği sen sun bize,
Anlaşılsın ihtiyâr ne, cebri ne?

Ellerinden belki titrektir biri,
Oynatırsan, hem de titrer diğeri.

---

[36] *"Beni azdırdın…" (Araf, 16)*

[37] *"Biz kendimize zulmettik…" (Araf, 23) (Hz Adem'in duasından izahat ve dua kısmı)*

Titreten Allah, muhakkak elleri,
Yok, kıyas etmekte, imkânın yeri!

Oynatırsın, belki pişman olma var,
Titreyen el, sanma pişmanlık duyar!

1500. Akla âittir, ve aklın hilekâr,
Akla yol bulmak için imkân mı var?

Akla âit inci, mercân olsa da,
Câna âit söz kıyassız olmada!

Rûh ki, gerçek bir makam sunmaktadır,
Cân şarabında, kıvam bir başkadır.

Akl hükümrân, akl olurken, saz çalar,
Bil Ebû Cehl, hem Ömer sırdaştılar.

Bak, Ömer, aklıyla ruha buldu yol,
Hem Ebû'l-Hakem, Ebû Cehl oldu bil.

1505. Bil ki aklen, bu Cehil kâmilse tam,
Pek de câhil kaldı, ruh bahsinde hem.

Bahsi aklın, bil eser, yâhut sebep,
Rûhu bilmek, hayreti sunmuştu hep.

Doğdu cânın nûru ey nûr isteyen;
Lâzıma, melzûma yer yoktur hemen.

Gözde nûrun sahibi bir fert isen,
Bir delil ister değilsin bil ki sen.

"VE HÜVE MEAKÜM EYNEMA KÜNTÜM" ÂYETİNİN TEFSİRİ

Geldi söz artık hikâye etmeye,
Ârif insan şimdi ersin hisseye.

1510. Cehle düşsek cana zindân say onu,
İlmi alsak, bizlerin cennet sonu.

Biz uyursak, uykunun mestânıyız;
Biz uyansak söylenen destânıyız.

Ağlasak olduk bulut, rızklar dolan,
Gülmüş olsak parlayıp şimşek çakan.

Öfkeden harp etsek elbet kahrıdır,
Sulha ersek, rahmetin bir aksidir.

Karmaşık dünyâda bizler kimleriz,
Hak elif düz, cümle şeyden tertemiz!

RUM ELÇİSİNİN HAZRET-İ ÖMER'DEN RUHLARIN ŞU, ÇAMUR VE SUDAN MÜTEŞEKKİL CİSİMLERE MÜBTELÂ OLMASININ SEVÂBINI SORMASI

* Elçi duymuşken Ömer'den anladı,
Gönle düşmüş nûr, bütünden parladı.

* Oldu mahv her tür sual, her tür cevâp,
Geçti toptan yok hata, yoktur sevâp!

1515. Elçi der:"Neymiş Ömer hem bunda sır,
Bir bulanmış yer, bu ruh olmuş esir?

Saf su topraklarda durmuş, gizlidir,
Rûh niçin tenlerde kalmış, bir esir?

Der Ömer: "Verdin derinlik sen ona,
Koyduğun mânâ, sözün kayt altına.

Hür olan mânâyı tutsak eyledin,
Yol alıp, tek sözde tuttun gizledin.

Fayda var dersin yaparsın sen bunu,
Fayda neymiş, bilmemişlik mahcubu.

1520. Fayda, her şey, hepsi Allah'ın payı,
Biz mi gördük, Hak mı görmez faydayı?

Sözde mânâ yüklesek, çok fayda var,
Hükmü yoktur, tende mevcut cân kadar!

Söz dedirten bir nefes, cüz'dür nefes;
Hem nasıl vermez olurmuş küll'de ses!

Sen ki cüzsün fayda buldun aşikâr,
Küll'de mevcut olmasın mı faydalar.

Faydasız söz varsa, âslâ söyleme,
Çokça şükr et, itiraz hiç eyleme!

1525. Hakk'a şükr, her boyna mutlak borç olur,
Hem de yüz asmak ve kavgaymış kusur.

Yüz buruşturmak eğer olsun şükür,
Sirkeden üst, şükrü sunmuş kim olur?

Sirkenin yollar gerekse kalbe dek,
Hiç değil "Sirkengebin" olmak gerek!

Şi'rde, mânâdan hata olmaz uzak,
Yok, isâbet, taş sapandan çıktı bak."

"ALLAH İLE OTURMAK İSTEYEN KİMSE TASAVVUF EHLİ İLE OTURSUN" MÂNÂSINA GELEN SÔFİYÂNE SÖZE DÂİR

Elçi sarhoş, çok kadeh içmiş gibi,
Yok, haber yok, elçilik bitmiş gibi.

1530. Kudretullah, hayran etmiş elçiyi,
Elçi dersen, andırır olmuş beyi!

Gelse sel deryâya, deryâlık bulur,
Dâne toprak buldumu bitmiş olur.

Yerse insan bir gıda, cânsızdı bu,
Yenmiş olsun, cânlıdır hem duygulu.

Mum, odun at, od için olsun fedâ;
Hep karanlıklar ışık, nûr olmada.

Sürmelik taş, dönse birden sürmeye,
Hem sebeptir, nûrlanıp has görmeye.

1535. Kendisinden kurtulan çok mutludur.
Tam dirilmiş hâlde, bir dirlik bulur.

Bil ki mevtâ bekler olmuş kimseler,
Sanki ölmüş, ölmüşün hâlindeler.

Sen koşup geldin sığındın Kur'ân'a,
Rûhunun yoldaş Nebî'dir, baksana!

Enbiyâ'nın vasfıdır Kur'ân açık,
Rahman'nın ummanda onlar bir balık.

Uymadan Kur'ân okursan sanma hoş,
Enbiyâ, hem evliyâ görsen de boş!

1540. Sen uyar olmuşsan artık Kur'ân'a,
Dar gelir gönlün kafes, artık sana.

Hem kafes kuşlar için zindan meğer,
Kurtuluştan geçse aptallık eder.

Hem kafesten kurtulan ruhken yine,
Enbiyânın ruh döner, Hak emrine.

Kurtuluş ister isen yollar senin,
Söylemiştir hem Nebîler; işte din!

Böyle kurtulduk kafesten şimdi biz,
Başka yol yok, sâde tevhit bilseniz.

1545. Hasta, zâif ol ki, itsinler geri,
Şöhretin bitsin, kafesten gel beri.

Halkça şöhret, çok kavi bir bağ sana,
Böyle bir hâl, bir çelik bukağ sana.

BİR TÜCCÂRLA ONUN KAFESTE HAPİS TÛTÎSİNİN HİKÂYESİ VE TÛTÎNİN HİNDİSTAN TÛTÎLERİNE SELÂM GÖNDERMESİ

Vardı tüccar kimsenin bir tûtisi,
Bir kafeste hapsedilmiş hoş sesi!

Âniden bir yolculuk çıkmış bana,
Yolcuyum gitmem gerek Hindistan'a.

Sordu, her kul, söylesin her câriye,
Hem ne isterler getirsem ben diye.

Saydı herkes durmadan arzusunu
Mert adam, hep vad edermiş, yok sonu.

Der ki: "Tûtî, söyle arzun neyse sen,
Hem alıp gelsem varınca Hinde ben?"

"Gördüğün tûtiye arzum, söyle sen,
Hem benim hâlim nedir bildir hemen:

Ben de bir tûtî var özler sizleri,
Biz de tutsak bir kafes olmuş yeri.

Dostunuzdur çok selâm göndermede,
Yok mu, yardım çâre, azatlık ne de?

Ayrı sizden, onda bin dert, iştiyâk,
Bir ömür tutsak oluş lâyık mı bak?

Hem revâ mı? Bende sağlam bir kafes:
Siz ağaç altında, kırda, hür nefes!

Böyle hâl lâyık mıdır hiç dostluğa?
Ben hapis kaldım, çıkarken siz dağa!

Siz içerken, şebnemin gülgûn meyi,
Yâd edin siz, bir de âciz tûtiyi.

Ansa dost, dostlar için pek mûteber,
Sanki Mecnûn'u anar Leylâ meğer!

Eş olup sizler, uçup kır gezmede.
Ben kadehten, öz kanımdan içmede.

Bir kadeh meyden için yâdım için,
Bir adâlet gösterin, şâdım için.

İç şarap hatrım için, gel bir kere,
Dipte kalmış damlalardan saç yere.

Nerdedir sözler, yeminler nerdedir?
Söyleyen o, tatlı diller, nerdedir?

Kulların suçtan doğarken ayrılık,
Sen de mislince yaparsan, çok yazık.

Sen gazap, harp eyledin verdin cezâ,
Nağmeler çengden değil, cevrin sedâ.

Ey cefâsı cümle devletten güzel,
İntikâmın sevgidir cândan güzel!

Âteşin hoş, nurdaki neş'en nasıl?
Buysa mâtem! Rabbimiz lûtfun nasıl?

Cevrinizden sunduğun tatlar bu yâ,
Kimse bilmez neydi lûtfundan sefâ!

İnlerim cevrinde, korkum; merhamet,
Korkarım, etsen gelip dertten berât.

Lûtfe, kahra, cidden âşık olmuşum,
Zıt olan bir çifte âşık olmuşum.

Ben dikenden kurtulursam gülleyim,
Koy da bülbül misli, dertten inleyim.

Çok acâyip, bülbülün hâl ortada,
Ağzı açmış, gül, dikenler yutmada.

Bu nasıl bülbül ki âteş timsâli,
Dertleri olmuş ona hoşluk şahı.

Külle âşık, hem de gerçek külldür o,
Kendi âşık aşkına tâliptir o!"

ALLAH'A MENSUB AKIL KUŞLARI-NIN KANATLARININ NİTELİKLERİ

Böyledir cân tûtisinden kıssalar,
Cân kuşun mahremi olmuş nerde var?

Hem Süleyman ordusuyla birleşen,
Kuş görünmez nerdedir bilmem ki ben.

Bir şükürsüz dert, yanışsız inleme;
Saldı gökler üzre coşkun, titreme.

Aldı Hak'tan yüz haber, yüz mektubu,
Bir kere "Rab" derse bin **"Lebbeyk"**ti bu![38]

[38] *"Ya Rabbi" diye dua etse "lebbeyk" (buyur ey kulum) diye altmış cevap işitir.*

Yanlışın, makbul taâtinden yine;
Hayrı halkın, denktir ancak küfrüne!

1580. Her nefes sunmakta, görsen bir mirâç,
Tâcına koymuş Hüda, yüzlerce tâç!

Cismi topraklarla, ruhen lâmekân,
Vehme sığmaz neylesin sâlik olan!

Lâmekân sığmaz senin hiç aklına,
Her bir ândan, bir hayâl doğmaz sana.

Hem mekân, hem lâmekânlar hükmü yâ,
Cennetin dört ırmağıymış akmada!

Söz kısalsın, gel değiştir bahsi sen,
Mutlakâ tek doğru var, Allah bilen!

1585. Dostlarım dönsek yarım kalmış söze,
Tûti tâcirden bahis açsak size!

Uydu tüccar, orda vaad olmuş bu söz,
İstenilmiş, hem kabul görmüş bu söz!

TÂCİRİN KIRDA HİNT TÛTÎLERİNİ GÖRMESİ VE KENDİ TÛTÎSİNİN HABERİNİ ONLARA BİLDİRMESİ

Geçti tâcir, yaklaşır Hindistan'a,
Kırda tûtiler ki görmüş yan yana;

Durdurup at, başlamış tâcir söze,
"Tûtimizden çok selâm vardır size."

Duydu bir tûti gelip düşmüş yere,
Öldü artık, hiç nefes yok bir kere!

1590. Pişman olmuş, verdi hem tüccâr haber;
Öldü bir kuş, ben sebep oldum da der.

İhtimâldir tûtilermiş cân ciğer,
Belki bunlar çift cisim, bir ruh meğer…

Ben ne yaptım, ben niçin verdim haber?
Sözlerimden çâresiz, yanmış gider!

Dil çeliktir, hem de bir çakmak taşı,
Çıksa dilden söz sunar hep âteşi.

Çalma boş söz söyleyip, çakmak taşa,
Söyleyip boş, düşme boş bir uğraşa.

1595. Kapkaranlık yer, pamuk çok tarlada,
Bir düşün neymiş kıvılcımlanmada!

Zâlim olmuş kimselerdir göz yuman,
Sözlerinden âlemi yakmış olan.

Bir söz eylermiş cihânı, hep virân,
Ürküvermiş tilkidir aslanlaşan.

Aslen, İsâ dem verilmiş ruhlara,
Bâzı merhem oldular, bazen yara.

Perdeler kalkınca ruhlardan meğer,
Söylenen söz verdi Îsa'dan haber.

1600. Sözlerim bal olmalı dersen eğer;
Hırsa yer yok, el çek helvamdan yeter!

Sabrı nimettir şu ârif kimseye,
Her çocuk iştah duyar helvam diye.

Sabredersen yükseliş, gökten öte!
Kim ki helvâ yer, o kalmış zahmete!

FERİDÜDDİN ATTAR'IN SÖZÜNÜN TEFSİRİ "NEFSE SAHİP, KAN YE TOPRAK İÇRE SEN, BİR VELÎ ZEHR YERSE, BAL OLMUŞ HEMEN."

Bir gönül ehli için vermez zarar,
İçse zehri, ölmemiştir âşikâr.

Çünkü bulmuş oydu sıhhatten kemâl,
Titretir miskin mürîdler böyle hâl.

1605. Der ki Peygamber: "Sev ey âtik kişi,
Etme cenk ermişle, bir ahmak işi."

Sende Nemrut hâli var, âteş bu yol;
Girmek istersen, gelip İbrahim ol!

Olma dalgıç yüzme bilmez kimsesin;
Dalma hiç deryâya ölmek var kesin!

Dalgıç olmuşlar çıkarmış inciyi,
Yok zarar, onlar bulurmuş inciyi.

Tutsa killerden eren, altın eder,
Câhil ellerdeyse altın, kül meğer!

Hakta makbul kimse Allah'ın eli,
Onda işler kudretullah bilmeli.

Câhilin el, şeytanın olmuş eli,
Teklifinden bir tuzak tutmuş eli.

Her cahil, kâmille dolmuştur ilim,
Câhilin ellerde, solmuştur ilim.

Hasta el değdikçe her şey hastalık,
Kâmilin küfrüyse olmuş bağlılık,

Atlı var, kalkar yarışsın bir yaya,
Şimdi gayret kaldı baş kurtarmaya!

SİHİRBAZLARIN HZ. MÛSA'YA: "ASÂYI ÖNCE SİZ Mİ ATARSINIZ YOKSA BİZ Mİ ATALIM?" DİYE SORMALARI

Bil Fir'avun vakti birçok sihr eri,
Çarpışır Mûsa'yla, vardır kinleri.

Hem de Mûsa'ya ki kıymet verdiler,
Hem de yüksek yollu hürmet ettiler.

Zîra derler: "Hak senin lâyık sana,
Bizden evvel, sen asânı atsana!"

Der ki Mûsa: "Siz ki üstâd pîrsiniz;
Gösterin siz, neyse toptan sihriniz."

Dîne yol, hürmetle yapsan iyiliği,
El ve kol olmuş, inâdın kestiği.

Hem sihir kesmişti baş, kesmişti el,
İşlenen suç, karşılık görmüş güzel.

Nükte, aş, ekmek helâldir kâmile,
Yoksa olgunluk; yemezden sus hele!

Sen kulaksın, oysa dildir, gel işit;
"Dinle" der, Allah, kulak sen dur sükût!

Bak doğar doğmaz çocuk süt meyli var,
Doysa susmuş, şimdi pek sessiz yaşar.

Önce lâzımdır sükût etmek ama!
Duysa söz, sözlerde başlar, anlama.

Söylenilsin hiç kulak vermezse o,
Bil ki dilsiz, duymuyor ne'tsen de o;

Kim doğuştan duymuyor, söz söylemez,
Lâldır artık, neylesin söz bellemez.

Söz için evvel gerektir dinlemek,
Söylemezden önce söz duymak gerek.

Bir eşikten girme lâzım bir eve,
Biz sebeplerden eriştik gâyeye.

Varsa bir söz, hem işitmekten öte,
Vas'tasız söz, uydu Hakk'ın hikmete.

Her şeyin tek kaynağı Hak'tır bilen,
İlk yapandır, yok model, yardım eden!

Hak'ta sözler, cümleten bâkî kelâm,
Gayriler üstâda muhtaç vesselâm!

Ârif olmuşsan giyip yün hırka sen,
Ağla dur hep çıkma hiç virâneden!

Âdem'i kurtardı, dert hem gözyaşı,
Dilde varmış tövbe, buymuş uğraşı.

Derde, hüzne dalmaya inmiş yere,
Ağlayışlar oldu yoldaş bir kere.

1635. Böyle Âdem, yandı binbir dert ile,
Hakk'a dönmüş, durmadan bin özr ile.

Âdem'in evlâdı, olmuşsan eğer,
Özrü insan dâim Allah'tan diler.

Gönlün oddan, gözyaşından al gıda,
Çünkü bostan nem, güneşten olmada!

Ağlayışlar zevki neymiş bilmedin,
Görmemişler, misli hep ekmek dedin.

Ekmeğin ambarı boş kalsın hele,
Kursağın yer oldu bil gevherlere.

1640. Verme, cân yavrun için şeytân sütü;
Ortak et, olsun meleklik ülküsü.

Kapkaranlık, zevke dalmışsan eğer,
Bil ki sen, şeytânla kardeşsin meğer!

Lokma artırmış o, vermişsen kemâl.
Hoş kazançtır, lokmanız kökten helâl!

Dökseniz yağ, söndürür olsun mumu,
Yağ değildir, orda uygun addı su!

Her helâl lokman ilim, hikmet doğar,
İncelik, âşk bir helâl lokmayla var.

1645. Doğsa lokmandan haset, olmuş tuzak,
Gafletin, cehlin harâm lokmayla bak!

Buğday ekmiş, arpa biçmiş var mı hiç?
At aşan kısrak eşek doğmaz ki hiç?

Lokma olmuştur tohum, doğmuş fikir,
Lokma deryâ, hem fikirler incidir.

Hem helâl lokmanla oldun Hakk'a yâr,
Sende hizmet aşkı rahmetten doğar.

TÜCCARIN HİNT TÛTÎSİNDEN GÖRDÜĞÜNÜ KENDİ KUŞUNA ANLATMASI

Tüccarın işler bitip ermiş sona,
Mutlu olmuştur dönerken yurduna.

1650. Verdi her bir kul için bir armağan,
Hem alanlar oldu bundan şâduman.

Der ki tûti: "Ver, hediyem nerdedir?
Gel de anlat, gördüğün şeyler nedir?"

Der ki tâcir: "Ben ki pişman olmuşum,
El ısırmış, pek perişân olmuşum!

Ben niçin verdim derim, bir hâm haber,
Gafletimden yapmışım pis iş meğer!"

"Ey beyim, sen söyle pişmanlık neden?
Söyle neydi, gam ve hüznü celbeden?"

1655. "Sen ki ettin yâ şikâyetler dedim,
Ben de birkaç tûti buldum söyledim.

Anlamıştır derdi cândan dinleyen,
Patlamış öd, titreyip ölmüş hemen.

Neyledim, bilmem, nasıl söz söyledim.
Sonra pişman olmalar boşmuş dedim!"

Çıkmış olsun söz ağızdan bir sefer,
Bir kirişten fırlamış oktur gider.

Ey oğul çevrilmemiştir çıkmış ok,
Tâ başından bağlanır sel, başka yok!

1660. Sel başından çevrilir olmazsa gör,
Etme hayret koskoca dünyâyı yer!

Her fiil gaypten belirmişlik sunar,
Gelmez halktan her eser Hak'tan doğar.

Nice işler işlemiştir kulları,
Tek şeriksiz, Hak yaratmış onları.

Ok atar-atmaz ki Zeyd, Amr'dan yana,
Sanki kaplan ok gelip değmiş ona.

Bir zaman geçsin yeni dertler gelir,
Derdi asla Zeyd değil, Allah verir.

Ok atan Zeyd, korkusundan ölse de,
Amr'da dertler hep elemler sürmede.

Amr o dertten gün gelir artık ölür,
Zeyd'e, elbet öldüren, katil denir.

Hak yaratmış, Hak sebepler gönderir;
Amr'a ermiş dertse Zeyd'den gelmedir.

Dert, ekin, av, hep tuzak, suç hem cimâ…
Hak yaratmış, cümlesi mahlûk ona.

Ektiğin şeyler gelip batmış diken,
Sen ipek giysen, alıp sensin büken.

Vermiş Allah, evliyâya kuvveti,
Ok atılsın döndürür hak niyeti!

Pişman olmuş olsa bir işten veli,
Döndürür hem; işleyen Allah eli!

Söylesen söz, döndürür söylenmeze,
Şiş, kebap hiç yanmasın dermiş köze.

Tâ gönüllerden duyulmuş nükteyi,
Hep gönüllerden becermiş silmeyi.

Ey ağa sen, ister olsan bir delil,
İşte âyet: **"Nünsihâ"**[39] sen anla, bil!

Âyeti **"Ensevküm"**ü[40] zikr eyle sen,
Hem unutturmak nedir, gel belle sen.

[39] *"Biz bir âyeti unutturursak veya nesh edersek, ondan daha hayırlısını yâhut mislini getiririz." (Bakara, 106).*

[40] *"Siz iman edenlerle alay ettiniz. Size beni anmayı unutturdum…" (Mü'minûn, 110)*

Ettiniz ermişle sizler hep alay,
Sen de **"Ensevküm"** okur olsan kolay.

* Muktedir ermiş ki ilhâm vermeye,
Muktedir bir kalbe tam hükmetmeye.

Hem unutturmuş, hatırlatmış olan,
İnsanın kalpten de anlar, anlayan.

Hem unuttursun, kapatsın görmeyi,
Kul becermez bir hüner göstermeyi.

Kim köyün sahipse, cismin şahıdır,
Gönle sahip kimse kalbin şahıdır.

Her emel, göz fer'idir biz söylesek,
Tam göz olmuş gözbebek insan demek!

Bende güç yok, büsbütün dersem sana,
Birliğin merkez[41] yasak koymuş bana!

Hem unutturmak, hatırlatmak bile,
Kâmilindir halka imdatlar hele!

Hakkın el işler durur hep öylece,
Has ve çirkin hâli silmiş her gece.

Gündüzün, gönle tecellî doldurur,
İnciler dolmuş, sedef olmuş, olur.

Uykudan evvelce yerleşmiş fikir,
Sen uyan tekrar döner, ruhlar tanır!

Sen uyansan, sende mevcut san'atın,
Döndü tekrar bir sebepten fıtratın.

Altın işlerlik, demirci örsüne
Gitmemiş, haslık da gitmez çirkine.

Sanki huylar, hem sanatlar bir cehiz,
Tâ kıyamet kuldadır hoş bilseniz!

San'atın hem, huyların, kalktın mı bak,
Koştu tekrâr, hiç değil senden uzak.

[41] *Hz. Peygamber, peygamberler.*

Her sabah yerleşti huylar ilk yere,
Vardı binler has ve çirkin bir kere!

Bir güvercin sanki dönmüş postadan,
Döndü tekrâr şehre var ev, âşiyân!

Hint Tûtîlerinin Hareketlerini İşitince Kafesteki Tûtînin Ölmesi ve Efendisinin Onun Üzerine Ağlaması

Tüccarın tûti ne denmiş anladı,
Titreyip düştü, kesildi kaskatı.

Gördü tüccâr, tûtî ölmüş yatmada,
Takkeyi baştan alıp fırlatmada.

Rengi hâli gördü birden fırladı,
Saç yoluş, üst baş da yırtış başladı.

"Ey güzel ses, ey güzel tûtim dedi,
N'oldu bilmem? Neydi hâli söyledi!

Vah benim pek hoş kuşum, has yoldaşım;
Vah benim ağzım, dilim, cân sırdaşım!

Vah benim gökçek kuşum, has nağmelim,
Neş'emiz, gül bahçemiz ey sevgilim!

Elbet olsaydın Süleymân'ın kuşu,
Senle uğaraşmak olurdu tek işi.

Hem benim yoktan pahaya aldığım,
Hiç sebepsiz şimdi mahrum kaldığım.

Ey dilim, sen vermiş oldun çok zarar,
Söyledin sen, söylesem söz, boş çıkar?

Dil, sen âteş, hem de harmansın yine,
Şimdi sen döktün âteşler üstüne.

Sen ne dersen yaptı artık cân onu,
İnleten sen canımın feryât sonu.

Sen ki ey dil, bir tükenmez haznesin,
Hem de dermânlar bulunmaz dertlesin.

Avlanan kuşlar için ıslık sesin,
Ayrı düşmüş âşığın hem derdisin.

Yay, kiriş çekmektesin kindâr lisan,
Ey amansız, yok mu derdinden aman?

Sen uçurdun, tûtimiz uçmuş hemen,
Bir zulüm mer'asıdır, az otla sen!

Gel cevâp ver, gel de, âdil ol ki sen,
Sen hatırlat, gönle ver şenlik hemen.

Sen sabahlar misli bir nurdun yazık;
Sen sabahtın, ey kuşum sendin ışık!

Ey benim pervaz eden mes'ut kuşum,
Mebdeden ta müntehâya uçmuşum.

Câhil insan derde âşık doğrusu,
Kalk da **"Lâ uksimû"**yu[42] öğren, oku!

Hem yüzün gamdan uzak tutmuş beni,
Irmağın pâk eylemiş kirden teni.

İnlemem, görmek için istek onu,
Kendi varından geçiş sevdâsı bu!

Gayreti Hak olsa, artık çâre yok;
Emri gelsin parçalanmaz kalp de yok!

Her şeyin gayri desek: Hak gayreti;
Sözle târif olmayan Hak rahmeti!

Keşke yaşlar bir deniz olsaydı da,
Böyle bir dilber için aksaydı yâ!

Bir zararsız kuşcağız hem pek zeki,
Tercümandı fikrimin esrâra ki.

Bende kısmet kuşla gelmiş bilmedim,
Hakkına bir kez riâyet etmedim.

---

[42] *"Hayır, bu şehre (Mekke'ye) andolsun ki sen bu şehre girmektesin (yaşamaktasın). (Beled, 1-2)*

Öyle bir tûti ki vahiymiş sesi,
Sanki gelmiştir ezelden cümlesi.

Tâ senin gönlünde gizlenmiş o kuş,
Şunda, bundaymış, görünmüş aksi hoş.

Üzmüş ammâ, neş'eler sunmuş odur;
Zulmü gelmiş, sende gerçek adl olur.

Ey ceset zevkiyle ruh yakmış olan,
Cân yakıp sensin bedenler parlatan.

Yanmışım ben, benden âteş al ki sen;
Varsa çer-çöp, kavla yakmak isteyen!

Yanma bilmiş, âteş ister bir kav ol,
Sen de kav ol, gel de, âteşlerde dol!

Çok yazık, pek çok yazık, pek çok yazık;
Bir bulut altında ay var, pek yazık!

Âteş almış gönlünün her bir yanı,
Kan döker gör, ayrılıklar aslanı.

Bak ayıkken sert, titiz bir insana,
Bir kadeh içsin döner bir maymuna.

Sarhoş aslan, anlatan hiç olmamış,
Öyle iş yapmış cihanlar duymamış.

Kâfiye fikreyledim söyler ki yâr,
Sen didârım seyre dal bul böyle kâr.

Kâfiye anmış düşünmüş şairim,
Devletim hem vuslatım sensin benim.

Harf nedir? Kayd altına soksun seni,
Say ki harf, bağlarda bir çitmiş hani.

Harf ve ses, söz, hepsi kalksın ortadan;
Üç çekilsin tek konuşsak sen ve ben!

Sakladım hem, sırrı Âdem'den bile,
Söylerim ben sırdaşım ol sen hele!

Söylemem ben sırrı, hiç bilmez Halil,
Ben de gam var, bilmemiştir Cebrâil.

Öyle sırdan, İsâ hiç bahsetmedi,
Gâyeyi Hak bizsiz izâh etmedi.

Mâ nedir? Sözlükte ispât, hem de nefy,
Ben ne **ispât**ım ne mevcût bende **nefy**.[43]

Bulmuşum varlık, bu yokluklarda hem;
Varlığım olsun fedâ, yoklukta hem!

Şaha yaklaş, şah da yaklaşsın sana,
Halk için kim ölse, halk ölmüş ona,

Cümle şahlar, halkının emrindedir,
Halkı sevmiş şahsa, halk ölmektedir.

Avcı, av olmuş kuşa bir av idi,
Kandırıp, kuş avlamakken niyyeti!

Dilber ister hep bulunsun âşığı,
Âşığa av oldu, artık mâşuğu!

Âşık olmuş kimseler mâşuk bilin,
Hem de âşık, mâşuk olmuş sevgilin.

Hep "su" der âlemde, mutlak her susuz,
Hem su bekler bir susuz kul, kuşkusuz.

Mâdem âşıktır o, sen sussan gerek,
Yâ kulak çekmiş, kulak olman gerek.

Bent olup sağlamca tut sel taşmadan,
Hem de âlemler perişânlaşmadan!

Hem viranlık gelse gamlanmak nesi?
Orda vardı hem de sultan hâznesi!

Hak'ta yitmişler diler yitmek yine,
Uğraşır ummanda bir cân mahvına.

Üstü mü hoş, altı mı hoş ummanın?
Ok mu hoştur, yoksa kalkan anlayın!

---

[43] *"Mâ" Farsça'da "biz" mânâsına isbat (bir şeyin olduğunu bildirmek) için, Arapça'da ise nefy edatı olarak (olmadığını bildirmek için) kullanılır.*

Zevki, gamlardan ayırt eyler isen,
Gönlü yarmış, parçalarmış vesvesen.

Var, şekerden tat murada ermede,
Hem muratsızlık murat göndermede.

Binler ay olmuş diyet bir yıldıza,
Kan döküp durmak helâl olmuş size.

Hem diyet, hem kıymeti biz bulmuşuz,
İşte ondan, cân fedâya koşmuşuz.

Âşığa ölmek, olur gerçek hayat,
Ver gönül, bilsen gönül vermek hayat!

Gönlü ben almak dilerken nazlı yâr,
Eylemiş yüzler melâl, bahâne var.

Uğruna batmış diyorsan cân ü ten,
Der ki: "Git, git!" söyledin efsâne sen!

Neyse fikrin, bilmedim ey çift gören,
Ey şaşı! Sen dostu çift gördün neden?

Rûhu tembel! Sen bakarsın hor ona!
Pek ucuz gelmiş ve kıymetsiz sana!

Kim ucuz almış, ucuzdan vermede,
Saf çocuk, bir inci vermiş ekmeğe.

Aşka daldım, öyle ki önden gelen,
Sonra gelmiş, oldu gark aşkım ilen.

Söz budur ben istedim, olsun kısa,
Yoksa hem dil, hem akıllar yanmada.

"Leb" desem, elbet "Leb-i deryâ" demek,
"Lâ" desem tek maksadım "illâ" demek.

Tatlıyım ben; ekşilik sunmuş yüzüm,
Sustum artık, bitmiyor çoktur sözüm.

Çifte âlemlerde, sırdır bende tat,
Yüz asıkken perdelenmiş mümkinât.

Her kulakta aksi olmaz her sözün,
Az deriz esrârını, ilm-i ledün.

HÂKİM SENÂÎ'NİN: "KÜFÜR OLSUN, İMAN OLSUN, YOLUNA MÂNİ OLAN HER ŞEY ENGEL OLMAKTA EŞİTTİRLER, BİR NAKIŞ, GÜZEL OLSUN, ÇİRKİN OLSUN, SENİ CÂNÂNDAN UZAKLAŞTIRACAK OLURSA İKİSİ DE BİRDİR." BEYTİNİN AÇIKLAMASIDIR. PEYGAMBERİN: "SA'D KISKANÇTIR. BEN SA'D'DAN KISKANCIM. ALLAH DA BENDEN KISKANÇTIR. KISKANÇLIĞINDAN, KÖTÜLÜĞÜN HER TÜRLÜSÜNÜ, AÇIĞINI DA GİZLİSİNİ DE HARAM KILMIŞTIR." HADÎSİNİN AÇIKLAMASI.

Cümle âlem kıskanır olmuşsa bak,
Kıskanır herkesten üstün bil ki Hak.

Hakk'ı cân bil, kâinat ancak beden,
Has ve çirkin neyse, cândır öğreten!

Kimde mihrâp Zât olur, Zât kıblesi;
Derse iman, bir kusurdur böylesi!

Şaha kim terziyken esvâplar diken,
Gitse tüccar olsa, mahcuptur hemen.

Şahla olmuş, şahla kalmış bir kişi,
Bir eşik bulsun otursun, ar işi.

Şah elinden öpmeye lâyık olan,
Pek ayıptır, postal öpsün sonradan.

Bil ayak öpmek ki hizmet olsa da,
El öpensen burda zillet ortada!

Şah yüzün görmüş biri çark eylese,
Kıskanır şah, başka tercih var ise.

Hak'ta gayret, benzer elbet buğdaya,
Halkta gayret, bir samandır öyle yâ!

Gayreti gerçekte siz Hak'tan bilin,
Gayretin olsun fakat eksik senin.

Şerhi terk ettim, şikâyettir içim,
Hep değişkendir tecelli sevdiğim!

İnlerim elbet iniltim hoş ona,
Çifte âlemden murat: Gamdır bana!

Böyle hâllerden nasıl ben inlemem,
Âşığından ayrı kalmışken de hem!

Gül yüzünden ayrılık olmuş gecem,
Hem karanlıktır bu demler neylesem?

Cân fedâ, cân inciten cânanıma,
Hoş görünmez, her tecelli, hoş bana.

Âşığım sultanımın isteklere,
Âşığım, hicrânla gelmiş dertlere!

Sürme çektim, gamının toprakla ben,
Çift gözün deryâsı doysun, inciden.

Hakk'a halkın döktüğü bir gözyaşı,
Gevher elbet amma hâlk eder gözyaşı!

Cân-ı cândan hiç şikâyet etmedim,
Gâyem ancak, hâli anlatsam dedim.

Hem gönül "incindim ondan ben" diyor,
Gevşemiş gönlüm de gülmek istiyor!

Doğruluksun, doğrunun ey şahı sen;
Bir eşik say, bastığın mevki'de ben!

Âlemin, mevki' eşikler nerdedir?
Yârla olsan "ben ve sen'likler" nedir?

Er-kadın kaydın geçip kaldıkça tek,
Sen ve ben yok, bâkilik bulduk demek.

Er-kadın hep bir olurlar en sonu,
Her ne var mahv oldu, artık bil bunu.

"Ben ve biz'lik hizmetin, ettin icât,
Hakk'a hizmet üzre vardır kâinat.

"Ben ve senler birleşip oldukça tek,
Cânânın mülkünde garkolmuş demek.

"Kün" dedin her şey ezelden, oldu da,
Çağrılış, sözden münezzeh: Gel, Hüda!

Cismi kalmış, cismânî görmüş seni,
Hem; hayâl, gam, neş'e var bilmiş seni.

Neş'enin, derdin peşindeyken gönül,
Görmenin lâyık değildir, böyle bil!

Gam ve hoşluk üzre bağlanmış gönül,
İğreti hâllerle tutsak kaldı bil!

Baş ve son bilmez ki aşkın bahçesi,
Aşk denen, gamdan çoğalmış meyvesi.

Âşık olmuş gam, kederlerden yüce,
Güz, bahar yok, hep yeşildir, tâzece.

Ver zekât sen, gel güzel yüzden bize,
Parçalanmış cânı, şerh et sen bize.

Bir tecelli doğdu, gammaz gamzede,
Gönlü deşmiş, tâzelenmiş dağsa da!

Döktü kan benden, helâl ettim ona,
Ben: "Helâl derken" gelip kızmış bana.

Toprak insan âhı var kaçtın niye?
Gamla dolmuş kalbe gam saçtın niye?

Tan yerinden, her sabah gün yükselir,
Cûşa gelmiş, çeşmenizden nûr alır.

Âşığa sen, bulma gel bahâneler,
Gül-dudak, kıymet biçilmez bir değer.

Köhne dünyâ, tâze ruhsun ey Hüda,
Duy bu ten kalkmış, nasıl feryâtla da!

Geç gülün şerhi, n'olur, Allah için,
Gülden ayrı hâli neymiş bülbülün.

Coşkumuz gamdan, meserretten değil,
İdrâk etmek vehm, hayâletten değil.

1805. Başka hâl var, mutlaka nâdirdir o,
Olma münkir, Hak yapar, Kâdirdir o.

Böyle hâl benzer mi insan hâline,
Bağlı kal sen gamla, ihsan var yine.

Neş'e, gam, dert bak onun mahlûklara,
Hep ölürler, Hak ki vâris onlara!

Bak sabah olmuş iken şah-ı cihan,
Özrü var, gel sen Hüsâmeddin'i an!

Rûh, akıl, özr isteyişler sendedir,
Cânda mevcut parlayışlar sendedir.

1810. Doğdu gün, bizler senin nûrundanız,
Meylerinden demlenen mahmurlarız.

Feyziniz mestlik, coşuş versin bana;
Kim şarâp? Gelsin taşış versin bana!

Hem şarâp, coşmakta bizden az coşar,
Hem felekler, aklımızdan az döner!

Bizden olmuş mest şarap, biz olmadık;
Bizde ten var, bizse tenden gelmedik!

Ten kalıptır, mum ve biz olduk arı,
Hep petekler üzre dizdik mumları.

TÛTÎNİN SAHİBİ OLAN TÜCCÂRIN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

1815. Çok uzun söz, söyle tâcirden yine,
Gel de dön sen, bak o tüccâr bahsine.

Türlü âteş, türlü dertten baksana,
Çok perişan sözler atmış meydana.

Çok tutarsız, bazı naz, bazen niyâz;
Bâzı gerçektir denen, bazen mecâz.

Kim boğulmak üzredir durgun suda,
El atar etrafta mevcut her ota.

Kurtuluş ister de ot tutmaktadır,
Korkudan el, kol ayaklar oynatır.

1820. Hem hakîki yâr seven her gayreti,
Boş çalışmak varsa yatmaktan iyi!

Şahsa bir fert, bil ki hiç işsiz değil,
İnleyişler, boş değil, dertsiz değil.

Dinle oğlum, başlayan Allah söze:
"Küllü yevmin hüve fî şe'n"[44] der bize.

Hak yolunda sen de gel yontul, kazın;
Hep çalış ömründe boşluk kalmasın.

Bir ömür, en son nefesten son bulur,
Hak inâyet, sende gerçek sır olur.

1825. Hâlikın gözler, kulaklar pencere,
Vâkıf elbet kalpteki isteklere!

TÂCİRİN ÖLÜ TÛTÎYİ KAFESTEN DIŞARI ATMASI, TÛTÎNİN UÇMASI

Tûtiyi tüccar, tutup attı yere,
Uçtu tûtî, kondu pek yükseklere.

Öldü derken tûti, uçmuş âniden,
Say ki şarktan, bir güneş doğmuş hemen.

Kaldı hayran o hemen tûtîsine,
Hem kararsız anlamış hem sırrı ne?

Kaldırıp baş der ki: "Bülbül söyle sen,
Neydi hâlin, gel de bir fâş eyle sen!

1830. Neyse yapmış öğrenip sürdün izi,
Hîle kurdun, hîleden yaktın bizi."

---

[44] *"O her gün (her an) bir iştedir…" (Rahman, 29).*

"Bir öğüt vermiş ki has dostum bana,
Zevk ve süs, sesten geçip kurtulsana.

Hep senin bağdır nefis, bağlatmaya,
Hem sebep buymuş, ölüp aldatmaya.

Ham ve haslardan bulup eğlendiren,
Kurtuluş ister isen gel, öl hemen!"

Dâne olsan, kuş olan, toplar seni,
Gonca olsan, çol-çocuk haklar seni.

Gizle dânen, hem tuzak ol öyle ki,
Damda saklansın o sanki ot gibi.

Kim güzeldir, bin heves, bin nâz satar,
Yüz kazâ baş gösterir, gaflet çatar.

Hem bakışlar, hem gazap birden doğar,
Kırbadan yağmış kadar yağmur yağar.

Yıkmak ister, cümle düşmanlar onu,
Dostu harcar, boş geçirtir ömrünü.

Hem baharda ekmeden gâfil olan,
Olmamıştır oysa vakti anlayan.

Allah'ın çok lûtfu, al dur, sen hemen;
Rûh için Hak, çok lütûf ihsan eden!

Öyle bir sığnak bulup yaslan ona;
Suyla âteş asker olsunlar sana!

Nûh ve Mûsa'ya, deniz yâr oldu mu,
Kim ki gaddar kahrı Hak bulmuş onu!

Kal'a İbrahim'e âteş, suyla eş;
Nemrut'un gönlünde olmuş is, ateş.

Seslemiş Yahya'yı dağlar kendine,
Taş atarken, kahredenler üstüne.

Der ki ey Yahya sığın artık bana,
Ok kılıç var gel sığın, yurdum sana.

TÛTİNİN TÂCİRLE VEDÂLAŞIP HİNDİSTAN'A GİTMESİ

Tûti hoş birkaç nasihât eyledi,
"Kal selâmet hem selâmet bul" dedi.

"Haydi, git, Allah emin kılsın seni,
Sen ki gösterdin, hâli hepten yeni."

Der ki tüccâr: "Hem nasihattir bana,
Tûti'nin yollar, çıkar hep ormana.

Hem de ruhum tûtiden kalmaz geri,
Muhterem olmak gerektir ruh yeri."

HALKIN KİŞİYİ ÖVMESİ VE HALK ARASINDA PARMAKLA GÖSTERİLMESİNİN ZARARLARI

Ten kafestir; onda mevcut, her ne var,
Rûha dâim, ten diken dertler sunar!

Ben senin sırdaş demişken her biri,
Ben sana: Yoldaş demiştir dîğeri.

Der ki: "Yoktur bak cihânda sen gibi,
Gel ki sensin hem fazilet sâhibi."

Der ki tâcir: "Cümle âlemler senin,
Cümle cân, muhtâcı olmuş gölgenin."

Zanneder âlem olur, hayran ona,
Bitti hep kibriyle, artık baksana.

Bilmemiştir, kendi benzer binleri,
Attı şeytan, korda bulmuştur yeri.

Sandılar dünyâ sunar hoş lokmalar,
Az ye, bilsen, hepsi âteş lokmalar!

Âteşi hep gizli, zevkler âşikâr,
Dert, duman elbette hep sondan çıkar.

Kim över övsün, ki sen hiç dinleme,
Sen tamahtan, ben tamam bildim deme!

Metheden, halk içre bir yersin seni,
Kaldı yıllar, kalpteki yangın hani!

Bir çıkar, bir menfaat beklerdi de,
Bulmasın, başlar muhakkak yermeye.

Yermenin te'sir, bütün içlerdedir.
Övmenin te'sir desen aynen gelir.

Övmenin te'sir meğer günler sürer,
Kalbe bir bak sen, büyüklük buldu yer.

Hem metih pek tatlıdır, vermiş acı,
Yermenin tat bir zehir, dert ilacı.

Hem zehir sunmuş ilaç olmuş devâ,
Hap yapıp sen hastaya sunsan revâ.

Helva yutsak tat verir bir tek defâ,
Derman olmaz hem de hiç vermez şifâ!

Hem devam etsin, o etki gizlidir,
Zıddı, bir zıt gelse, durmaz, bildirir.

Gizli kalmazmış şeker, hem te'siri,
Bir çıban var, seslemiş bir neşteri.

Nefsi övmektir, Fir'avun eyleyen,
Nefsi horlarsan, seyitsin bil ki sen!

Muktedirsen, olma sultan, hep kul ol,
Olma çavgan, zor çeken top olmuş ol.

Bir tükensin, kalmasın gençlik, cemâl,
Hep ademlerden dönüp gelmiş melâl.

Övgü sunmuşlar başından baksana,
Sonra derler "İşte bir şeytan" sana.

Bir eşikten dışta görsünler hani;
Söyleşirler hortlamış çıkmış seni!

Bir tuzak kurmuş, güzelsin söyleyen,
Bir güzelsin emsâlim yoktur diyen.

Uçtu gençlik, yok güzellik ortada,
Şeytan olmuş, şeytan ondan kaçmada...

Koştu şeytan, insan olmuş insana,
Şeytan olsan, gelmiyor, şeytan sana.

İnsan olsan hep düşer div arkana,
Vermek ister, azdıran meyden sana.

Şeytanın huy, sende olmuş olsa var,
Bil uğursuz, durmadan senden kaçar.

Hep etekten tutmuş, övmüş kimseler,
Ayrılıp senden, uzak gitmekteler.

"ALLAH'IN DİLEDİĞİ OLUR, DİLEMEDİĞİ OLMAZ" HÂDİSİNİN AÇIKLAMASI

Biz öğütler neyse bir bir söyledik,
Her ne dersek Hak inâyetten dedik.

Allah'tan, ihsan ve yardım gelmesin,
Bir melek ol, defterin kirdir kesin!

Ey Hüda, ey ihtiyâçlar def eden,
Sen ki varsın, başka şey anmak neden?

Cümle irşât oldu ihsânın yine,
Bunca aybım vardı, örttün sen yine.

Ey Hüda, verdin ilimden damlayı,
Sende deryâ; sen, nasip et dalmayı!

Rûhda vârolmuş ilimden damla bu,
Hem hevâdan, ten kilinden sen koru.

Toprak örtmezden de evvel, sakla sen,
Toprak emmez, yel kurutmazdan hemen.

Gökte uçsun damla, düşsün yerlere,
Kudretin hazneyle mevcut, bir kere!

Damla, yüz kat, yok olup girsin yere,
Baş, ayak toplar koşarmış bir kere.

Yüz bin aşkın, zıt gelir, zıtlar yıkar,
Hak diler, eyler bu dünyâlarda var.

1890. Koştular yoktan vücut bulmak için,
Varlığa koşmakta varlıklar bütün.

Hem fikirler, hem akıllar her gece,
Uykudan deryâya dalmış, böylece.

Her sabah hep hâlikı, Allah olan,
Bir balık say, baş çıkarmış deryadan

Güz gelir kalmaz yeşillik ortada,
Ölmenin umanda yokluk bulmada.

Simsiyâh giymişti ondan kargalar,
Gül bağında yok yeşil, feryâttalar.

1895. Duydu yokluk, Hak'tan almış sözleri;
Her ne almışsan getir tekrar geri.

Ey ölüm ver, her ne yutmuşsan beri,
Kaç yeşil, kaç tâne yuttun, ver geri!

Ey birâder, aklı artık topla sen,
Her baharın, sonbahar gelmiş hemen.

Tâzedir gör, yemyeşil gönlün bağı,
Yâsemin, selvi ve güller yaprağı!

Gül ve yaprak çoklaşır, dal gizlenir,
Yaprak örter, köşk ve yollar gizlenir.

1900. Akl-ı küll'den, söylenen sözlerdi bu,
Bahçe dolmuş, selvi, sümbülden koku.

Gülse yok, yok burda gülden bir koku,
Yoksa mey, yoktur meyin coşkunluğu.

Gösterir yol, korkma rehberlik dolu,
Kevser'in nehriyle, cennettir yolu.

Gözde nûrlar üzre dermandır koku,
Açtı göz, gördürdü birden Yâ'kûb'u.

Pis kokan şeyler, karartmıştır gözü,
Hoş kokan şey var ya, aydınlık özü.

1905. Sen Yusuf olmaz isen gel, Yakub ol,
Ağlayıp hem bitmeyen bir aşkla dol!

Bir nasîhat der, Hakîm-i Gaznevî,
Der kurulsun, köhneden bir feyz evi!

Nâz için güller gibi bir yüz gerek,
Böyle bir yüz yoksa yok naz eylemek.

Nazları gelmiş soğuk çirkinlerin,
Dertleri bir başka derttir körlerin.

Sen Yusuflar üzre artık etme nâz,
Gel de Yâ'kûb misli et hep âh, niyâz!

1910. Öldü tûtî, hem de kastıymış niyâz,
Hem niyâz, ölmek fazilet, öl birâz!

Üflesin İsâ nefes, gel sen diril,
Sen mübârek ol yücel, İsâ misil.

İlkbahar gelsin, yeşermez asla taş,
Toprak ol, sürsün çiçekler sende baş.

Hep gönül yırttın, taş oldun bunca yıl,
Öğren artık bir zaman toprak kesil.

HAZRETİ ÖMER ZAMANINDA YOKSULLAŞIP MEZARLIKTA ÇENG ÇALAN İHTİYÂR ÇALGICININ HİKÂYESİ

Duy Ömer devrinde var mutrip biri,
Oymuş elbet devrinin meşhur eri.

1915. Duysa bülbül, mest olur çengten sesi,
Bir değil, tam yüz olurmuş neş'esi.

Onca meclis, topluluklar süslemiş,
Her terennüm, bir kıyâmet seslemiş.

Sanki varmış, İsrâfîl'den ilm ü fen,
Cümle ölmüşlerde, ruh bulmuş beden.

Belki İsrâfîl'e gerçek bir vekil,
Duydu o sesten kanatlanmıştı fil.

Sura İsrâfîl, nefesler üflesin,
Buldu yüz yıllık nefesler ruh kesin.

Ebiyâ kalbinde birçok nağme var;
El ulaşmaz hikmeti tâlip arar.

Duymamış hiç böyle ses, hissin kulak,
Çünkü zulm, isyanla hepten kirli bak.

Duymaz insanlar, perîden nağmeler,
Çünkü sırdır sır nedir bilmezdiler.

Cinlerin nağme bizim âlemdedir,
Bil gönül, insan ve cinden üsttedir.

Cin ve insanlar bütün zindandalar,
Hepsi cehl zindanına dalmıştılar!

"Ma'şere'l-cin" Sûre-i Rahman oku,
Anla hem **"Testeti'û tenfizû"**yu[45]

Evliyâ'nın kalpte mevcut nağmeler,
Önce derler, **"Lâ"**da mevcut cüz' meğer.

Nefsi **"Lâ"**dan, siz hemen baş kaldırın,
"Hem vehimler, hem hayâli öldürün.

Kevn, fesât âlemde yaşlanmış olan,
Ruh henüz kalmış uzak, has doğmadan.

Evliyâ'nın nağmeden, azcık desem,
Ruh mezardan kaldırır baş, işbu dem.

45 *"Ey Cin ve insan topluluğu! Göklerin ve yerin bucaklarından geçip gitmeye gücünüz yeterse geçin, fakat bir kudret olmadıkça geçemezsiniz." (Rahman, 33)*

Ver kulak, yaklaş, biraz yaklaş bana,
Şimdi nakletsem izin yoktur buna.

Vaktin İsrâfîl'i bilsen evliyâ,
Nağmesinden her mürit cân bulmada.

Hem beden kabrinde her ölmüşde cân,
Seslerinden hep kefen yırtmış o ân.

Hem bu ses, halkın değildir, yok eşi,
Hem dirilten, ses de; Allah'ın işi!

Ölmüşüz biz, hepten olmuşken ziyân,
Geldi Hak'tan ses, dirildik biz o ân.

Allah'ın ses, her ne vermiş Meryem'e,
Sırlı sırsız öyle vermiş âleme.

Şimdi fânî post içinde yok olan,
Dost sesiyle, gel de tekrâr sen uyan!

Böyle bir ses, Hak kulundan çıksa da,
Mutlaka ses bir şahinşahtan sana.

Der gelen ses: "Hem gözün ben, hem dilin,
Hem rızan, hem öfkenim, hem hislerin."

"Benle gördün, benle duydun" gitsene;
Sen özün sır, sırra sahip sen yine.

Merteben hem **"Kâne lillah ezveleh,"**
Ben senindim: **Kâne lillah**[46] hem de **leh!**

Ben ki bâzan "sen" ve bâzan "ben" derim,
Her ne dersem, parlayan nûrun benim.

Başlatırsam penceremden, bir ışık,
Bil ki kalmaz dünyada dert-ayrılık.

Bir karanlık var, güneşler silmemiş,
Bir nefes gelmiş de kuşluk eylemiş.

* Hükme uymaz bir karanlık nerde var,
Şû'lemizden kuşluk olmuş âşikâr.

46 *"Kim kendini Allah'a verirse Allah da ona lutfeder." Hadîs-i Kutsî*

Hak ki öğretmiş isimler Âdem'e,
Hem yayılmış Âdem'inden âleme.

Nûru Âdem'den; dilersen, Hak'tan al,
Mey'i bir kaptan, dilersen küpten al.

Hem de kap, olmuş küpün bir bağlısı,
Sensiz olsun, mutlu olmaz doğrusu.

Mustafâ'yı görmüş erler şahlanır,
Kim gören görmüşse, cândan mutlanır.

Mumdan almış parlayış, gör kandili,
Görse kandil kim, o mumdur bilmeli.

Birbirinden yüz mumu yakmışsalar,
Sonki mum ilkten doğan nûrlar sunar.

Nûru sen ister isen ilkinden al,
Farkı yoktur, sen varıp sonkinden al.

İstiyorsan nûru kandilden tanı,
Farkı yoktur arzularsan bul onu!

"ZAMANIMIZDAKİ GÜNLERDE ALLAH'IN GÜZEL, KOKULARI VARDIR. KENDİNİZE GELİN; O GÜZEL KOKULARI ALMAYA ÇALIŞIN" HADÎSİNİN TEFSİRİ

Der ki Peygamber de; "Şu Hakk'ın koku,
Dâima devrandadır yoktur sonu!

Gel kulak ver, rahmetin has vaktine,
Zâtı nimet bil, sarıl dur emrine!"

Geldi bir nefhâ görüp gitmiş öte,
Kimden ister cân, gelip cân vermede.

Geldi bir nefhâ n'olur erken uyan,
Bundan artık haydi gelsen faydalan!

Âteş-i Cân; feyzle âteş söndürür,
Hem feyizden, ölmüşün ruhlar yürür!

* Hem o âteş söndürür, ondan söner.
Ölmüş ondan, giysiler peydâ eder.

Cümbüşün, tûbâ gibi nâzikçe bil,
Öyle bir cümbüş ki hiç halktan değil.

Bir emânet düşse yerler, göklere,
Korkudan patlardı ödler bin kere.

Hak diyen: **"İnna arazna"** bil daha,
Sâde göz at, hem bu **"En yehmilnehâ!"**[47]

Hem nasıl **"Eşfaknâ minhâ"**[48] yer bulur,
Korkudan dağlar, gönülden kan olur.

Dün gece ilham gelir olmuş bana,
Yuttuğum bir lokma, mânî'dir ona.

Lokma derken Lokman'ı etmiş rehin,
Lokma sen git, şimdi Lokman'ın zemin.

El çekip kurtul ki, gâmın lokmadan,
Lokman olsun hem dikenden kurtulan.

Yok diken Lokman'da yoktur gölgesi,
Fark edilmez, hırs onun sermâyesi.

Sen ki nankör say diken her hurmayı,
Görmemiş hak etti mâzur olmayı.

Lokman'ın cândır, Hüda'nın bahçesi,
Nerden olsun bir diken incitmesi?

Hep diken yer bir vücut, say sen deve;
Mustafâ'dan huy alıp sen bin deve.

Ey deve sırtında bir gül dengi var,
Rüzgâr essin, kokması bin bağ sunar!

---

47 *"Biz emâneti göklere, yere ve dağlara sunduk. Onu yüklenmekten kaçındılar ve korktular. Onu insan yüklendi." (Ahzâb, 72)*

48 *Aynı âyet.*

Var senin meylin dikenlik kumsala,
Hiç dikenden gül geçer olmaz ele.

Ey bu istek uğruna gezmiş olan
Şimdi oldun sen gülistanlar soran.

Hiç huzur vermez diken batmış ayak,
Göz kararmış, yok gezinmek, görme bak.

Bir cihân var, sığmıyor insan denen,
Bir diken etrâfı gezmiş, gizliden.

Hem Muhammed, kendi yoldaş istedi,
"**Ey Hümeyrâ**;[49] gel de bir söz et dedi!

Ey Hümeyrâ at ateşler üzre nal,
Attığın **nal**dan kesilsin dağda lâl!"[50]

Bir müennes söz, Hümeyrâ baksana,
Rûh müennes bir lafız, derler ona.

Rûh müennes, ruha bunlar ar değil,
Rûha erlik, hem kadınlık kâr değil.

Rûh müzekker, hem müennesten öte,[51]
Rûh, kuru, yaş, hayvâniyetten öte.

Aş ve ekmekten bu ruh, artar değil,
Şöyle olmaz, böyle olmaz ruhta bil.

Rûhu hayvânîyi hem ruh hoş kılar,
Nâhoş olmaz olsa, bir hoşluk mu var?

Sen şekerden yerken aldın hep tadı,
Her gün ermek imkânın hiç olmadı.

Sen vefâ göstersen, olmuşsun şeker,
Aynı huydur, hep şeker kalmış gider.

---

[49] *Hümeyrâ, Hz. Âişe'nin lâkabıdır.*

[50] *Ateşe nal atmak bir büyücülük olayıdır. Mevlânâ bunu kinâye olarak kullanıyor.*

[51] *Müennes ve müzekker: Arap gramerinde kelimelerin dişilik ve erkekliği.*

Bulsa âşık, hem muhabbetten gıda,
Orda âşık, akla hep eyler vedâ!

Aklı cüz'î, aşkı hep inkârdadır,
Sırrı ben bildim deyip kâfir kalır.

Pek zeki, âlim akıl mahv bilmiyor,
Bir melek uymazsa şeytânım diyor.

İş ve söz derken, akıldır yâr bize,
Hâl gelirken, değmez olmuş bir söze.

Varlığından geçmemişken hiçliğe,
İstemezken geçti birden hiçliğe.

Cân kemâldir, hem nidâsından kemâl,
Mustafâ der ki: **"Erihna yâ Bilâl"!**[52]

Ey Bilâl; yükselt sesin artsın yine,
Feyzi ben, nefh eylemiştim gönlüne.

Âdem elbet, mest imiş bir nağmeye,
Ehl-i gök şaşkın demiş, ses ver hele!

Geçti kendinden, o sesten Mustafâ,
Doğdu gün, geçmiş namaz, Nûr-î Sefâ!

Uykudan kalkmaz, mübârek öyle de,
Geldi kuşluk, hem namazdır geçmede.

Geldi **târis**'ten[53] ki o mutlak gelin,
Öptü her ruh, şanlanıp elden bilin!

Gizlidir âşk, ruhta gizli, bilmeli,
Hak için dersek "Gelin" hoş görmeli.

Yâre sözlerden verir olsak melâl,
Verse mühlet, hem olurdum ben de lal!

Aybolan varken onu görmek ayıp,
Aybı görmez, siz bilin merd-i gayıp.

---

[52] *"Ey Bilâl! Bizi ferahlandır." Hadîs.*

[53] *Târis: Gelinle buluşma gecesi.*

Aybı görmek, hep cehâletten doğar,
Hak için hem, böyle hâl olmaz ki var.

Hakk'a nispet, bir küfür, hikmet gibi;
Halka döndürsek olur âfet gibi!

Yüz hüner saklar desek, bir tek ayıp,
Meyvenin çöp meyveye olmaz kayıp.

2000. Çöple meyve bir girerler tartıya,
Meyve-çöpler, ten ve cânın dengi yâ!

Hiç büyükler, söylemezler boşça laf,
Tertemizler ruh da saf, tenler de saf.

Onların cismi, nefis, hem sûreti,
Kayda sığmaz gizli kalmış ruh idi.

Evliyâ düşmânının cân, bir cisim;
Bir kırık zar, tavlada say bir isim.

Girdi toprak içre, düşman oldu kil,
Tuzladan geçmişse dost, pâk oldu bil:

2005. Öyle tuz: Vermiş güzellik Ahmed'e;
Böyle tuzdan, söz güzellik vermede!

Bitmeyen tuz, Ahmed'in mirâs bilin,
Vâris ol sen, vârisinden dost edin.

Hep oturmuş önde vârisler senin,
Cisme bağlanmış edepsizdir kesin!

Kaptırırsan sen özün ön, arkaya;
Cisme bağlandın, kalıp ruhtan yaya.

2010. Şah-ı pak nûrundan al sen, aç gözü;
Kalmasın eksik görüş, zannın sözü!

Her zaman sen, gam ve hem neş'eylesin,
Yok olan biz, ön ve sonluk neylesin.

Gerçi gün yağmurlu gün, yollan hemen,
Göklerin yağmur değildir Hak veren!

Hazret-i Âişe-i Sıddîka'nın: "Bugün yağmur yağdı. Siz ise kabristanda idiniz. Nasıl oldu da elbiseleriniz ıslanmamış?" diye Resûl-i Ekremden sorması

Ölmüş ashaptan biri, Nûr-i Sefâ,
Dostu gömmek üzre varmış Mustafâ.

Toprak atmış elle, dostun kabrine,
Gövdesinden dâne yükselsin yine.

2015. Hem ağaçlar, ölmüş insan benzeri,
Hep kıyam etmiş, çıkarmış elleri.

Halka vermiş, yüz işâret baksana,
Herkes olmaz, anlayıp vâkıf ona.

Bir yeşil dil, hem uzun eller ile,
Anlatırlar, toprağın sırdan hele.

Kaz misil onlar ki baş sokmuş suya,
Karga, tâvus misli çıkmış ortaya!

Kışta Hak'tan hem yeşil hapsolsa da,
İlkbahar dallar çiçek süs dolmada.

2020. Kışta bir dal büsbütün çıplaksa da,
İlkbahar gelsin yeşil fışkırmada.

Der ki münkirler: "Tesâdüf, böyle iş,
Durmadan her yıl da tekrar eylemiş."

Onların körlük şu Allah dostuna,
Sundu, bağ bostan inanmış gönlüne.

Güllerin kalbinde toplanmış koku,
Arz eder güller de sırdan var-yoku!

İnkâr etsinler bakın kokmakta gül,
Perde yırtıp, ıtrını yaymakta gül.

2025. Kaçtı, pislik kurdu, hem gülden nasıl,
Hasta aynen istemez çalsın davul!

Hoş gelir dünyâ ki dünyâ ehline,
Göz yumar mârufların has fikrine.

Göz yumar kim göz değil artık gözü,
Göz o, bulmuş oldu bir sağlam izi.

Hem mezardan döndü Peygamber geri,
Sıddıkâ'nın hücre olmuş yerleri.

Ayşe, Peygamber gelirken göz göze,
Ayşe el sürmüş Resûl'ün el, yüze.

2030. Sürdü el, miskler kokar her bir aza,
Baş, sarık, saç, misk saçarlar hâkeza.

Der ki peygamber: "Araştırman nedir?"
Ayşe der: "Gökler bulut, yağmurludur.

Ellerim yoklar senin esvâbını,
Hayret ettim, asla yaşlık yok hani."

Neyle örtündün sorarken Ayşe'ye,
"Başta ridânız" demiştir, Ayşe de.

Der Resûl: "Kalbin temiz, ey göznuru;
Gönderen Hak, gör bu gaybın yağmuru!

2035. Gördüğün yağmur, bu göklerden değil,
Hem bulutlar ayrı göklerdendi bil!"

HEKİM SENÂÎ'NİN BEYTİNİN TEFSİRİ: "NİCE GÖKLER SAKLIYOR CÂN ÂLEMİ, HEM O GÖK EHLİNDE CİHAN ÂLEMİ! YÜKSEK, ALÇAK, DAĞ, YOKUŞ CÂNIN YOLU, NİCE UMMAN NİCE DERYÂLAR DOLU."

HEKİM SENÂÎ

Başkadır gaybın bulut hem yağmuru,
Hem semâdan hem güneşten, ayrı bu!

Burda gerçek neyse, haslar görmede,
Halksa kalmıştır haşirden şüphede.

Var ya yağmur, besleyip dallandıran;
Var çürütmek üzre, yağmurlar yağan!

İlkbahar yağmurudur hayret veren,
Güzde yağmur, sıtmadır yaprak döken.

2040. İlkbahar yağmur bütün nâz vermede,
Sonbahar, yağmuru virân etmede!

Böyle bil, rüzgâr, soğuk derken güneş;
Farklı tesir eylemiş olmaz ki eş!

Gizlilikten gayb tecellîler sunar,
Gaybde mevcut çok ziyân çok fayda var.

Evliyâdan bir nefes, dersek bahar,
Gül sunar hep can yeşertir duygular.

İlkbahar kuvvet verirken dallara,
Faydadır kâmil nefes insanlara.

2045. Bir ağaç olsun eğer kökten kuru,
Sanma rüzgâr hem de yağmur aybı bu!

Yellere iştir, muhakkak esmesi,
Feyze yönlenmek de cânın hissesi.

"BAHAR SERİNLİĞİNİ GANİMET BİLİN" HADÎSİNİN ŞERHİ

Der Nebî: "Elbet bahar bazen serin,
Asla yârânım kaçıp gizlenmesin!

Bil bahar sunmaktadır her faydayı,
Bak nasıl ot, dal, fidan almış payı!

Güz, serinlik verse ondan kaçmalı,
Bağda n'etmiş, aynı eyler insanı!"

2050. Nakledenler, hâli zâhir gördüler,
Sandı gerçek, böyle kânî oldular.

Hep habersiz kaldılar, gerçeklere,
Gördüler dağ, ermeden cevherlere!

Sonbahar insan için, nefs ü hevâ,
Rûh ve aklın ilkbahar; bulmuş bekâ!

Hem senin aklın ki noksan hem de az,
Kâmil insan bulma olsun hep niyâz!

Cüz'i aklı külle eylersen bütün,
Nefse binsin, bir de alt etsin düşün!

* Cüz'i aklın çıktı küll'den meydana,
Hem şaraptan kaç akıl mest baksana.

2055. Burda te'vil, ilkbahardan kast şudur,
Bir nefesten, çok hayatlar cân bulur.

Sert ve yumşak, evliyâ'nın has sözü,
Kaçma ondan, burdadır dînin özü.

Sert ve kızgın söylesin, hoş tut onu,
Sen ateşten kurtulursun, bil bunu.

Sert, sıcaklık kâmilin mânen bahar,
Sıdk yakînden bir mayaymış, âşikâr!

Has nefesten, ruhların bostan diri,
Gönlümün umman, bulur cevherleri.

2060. Gönlünün bağdan azalsın bir hilâl,
Ermişin kalpler, dolar bitmez melâl!

ÂİŞE'NİN RESÛL-İ EKREM'DEN YAĞMURUN SIRRINI SORMASI

Ayşe der: "Sen söyle mevcûdun özü;
Neydi hikmet, gel de aydınlat bizi!

Hem yağan yağmur ki rahmetten midir?
Yoksa hiddetten ve tehditten midir?

İlkbahardan gelme bir ikram mı ne?
Yoksa güzden kalma âfetten yine?"

Der ki Peygamber: "Bu insan neslinin,
Kalbe sinmiş, gam, keder teskin için."

2065. Kalsa ol âteş ile insan denen,
Gönlü eksiksiz kalır vîrâneden.

Bil o dem, vîrân olur, durmaz cihân,
Hem amelsiz hem de şaşkın cümle can.

Gafletin, dünyada yardımdır sana,
Bir uyanmak var ki âfet insana.

Bil ayıklık, âlemî mânâdadır,
Onla yüksel dünyalar hep alçalır.

Hem ayıklık bir güneş, hırsınsa buz;
Hem ayıklık su, cihan kir bilseniz!

2070. Hem o âlemden gelip parlar ışık,
Olmasın kin, hırsla dünyâ karmaşık.

Gayp akıl sızdırsa azcık fazladan;
Kalkar aybın hep hünerler ortadan.

Gelmemiştir bahsinin gelmez sonu,
Çengçinin ahvâl nedir? Anlat onu!

ÇENG ÇALAN İHTİYÂRIN HİKÂYESİNİN DEVAMI VE ONUN NASIL KURTULDUĞUNUN BEYÂNI

Öyle çalmıştır, şaşırmış dinleyen,
Halkta artık şevk hayâldir yükselen.

Nağmesinden uçtu derken cân kuşu,
Nâlesinden hayret idrâkin işi.

İhtiyârlık vakti gelmiş, çatmada,
Şâhini canın, böcekler tutmada.

Sırtı küp emsâli eğrilmiş onun,
Kaş da gözler üzre hep düşmüş onun.

Câna cân katmış, lâtif ses kalmamış,
Bak ki artık kimse kartken almamış.

Câna cân katmış lâtif ses kalmamış,
Dinleyenler hep beleşken almamış.

Hangi hoşluk var ki nâhoş olmasın,
Hiç tavan gördün mü birgün çökmesin?

Bir aziz ses olsa hep kalpler yeri,
Öyle bir ses, sanki sûrun benzeri!

Öyle kalpler, kalp bulup mest eyleyen,
Bizde varlık, onların yokluk ilen!

Mıknatıs kalp, fikri çekmiş cezbesi;
Oydu lezzet, sırların, vahyin sesi!

Hem zayıf bir çengçi, hepten ihtiyâr;
Yok, kazanç, hiç durmadan ekmek arar!

"Ey Hüda çok ömrü ihsan eyledin,
Bir çöpüm ben, lûtf ile ten eyledin.

İşledim suç, durmadan yetmiş sene,
Kesmedin, verdin rızıklar sen, yine.

Yok, kazanç, geldim konuk oldum sana,
Ben misâfir, çengimi çaldım sana."

Sırtlayıp çengin yönelmiş Allah'a,
Hem Medine'nin varır kabristâna!

İsterim senden dayip tel bahşişi;
Gönlü gamdan kurtarır olsun kişi.

Çenk çalıp en sonra yastık eyledi,
Ağlayıp, bir kabre yaslanmış idi.

Uyku basmış, uçmuş artık cân kuşu,
Çengçi, hem çeng kaldı yalnız doğrusu!

Hürdü artık, hem cihânın derdi yok,
Sâde bir âdem ki cân geçmiş ufuk.

Çengçinin ruh, hep terennüm etmede,
Burda kalsam, burda dur sen dense de.

İlkbaharlar bağda cân yapsın koşu,
Lâlezârın oydu artık sarhoşu.

Kol, kanatsızken seferler, içre ben,
Dil, dudaksız, bal şeker olsam yiyen.

Beyni yormazdan, ederken zikri de,
Eğlenirdim mestçe, gök ehli ile.

Göz yumup hep âlemi seyreylesem,
Atmadan el gonca güller derlesem...

Baldan umman, bir yüzen ördekti bu,
Hak şaraptan, gusleden Eyyûb'du bu!

Çimdi Eyyûb bitti dertler, işte su,
Tertemizdir, andırır şark nûrunu.

Mesnevî dolsun felekler Mesnevî,
Sığmaz asla, sırrı almaz mânevî.

Pek ferâhken yer ve gökler ortada,
Darlığından, kalbimiz bin parça yâ.

Bir rüyâdan, gördüğüm âlemdi bu,
Açtı kol, açmış kanat hem ufkumu.

Bulsa mânâ üzre kim bir doğru yol,
Burda kalmaz, bir an olsun bilmiş ol!

Çengçinin ruha emir gelmiş hemen,
Haydi kalk git, baksana çıkmış diken!

Çengçinin ruh, Allah Allah der idi,
Rahmetin gökten de yardım bekledi.

HZ. ÖMER'E UYKUSUNDA "BEYTÜLMALDAN ŞU KADAR ALTIN AL DA KABRİSTÂNDA UYUMUŞ ADAMA VER" DİYE BİR SES GELMESİ

Daldı bir an evde Fâruk uykuya,
Yoktu imkân asla mânî olmaya!

Düştü gerçekten Ömer, hayretlere,
Geldi gaypten, hem sebep var bir kere!

Baş koyar koymaz dalıp görmüş rüyâ,
Duydu ruh, Hak'tan erişmiş bir nidâ!

Her nidânın aslı olmuştur nidâ;
Tek nidâ var, gayriler boş bir sedâ!

Türk ve Kürt, dersen Acem, dersek Arap;
Hem kulaksız, hem dudaksız bildi hep.

Zenci, Türk, Tacik olan dursun hele,
Bir nidâdır; taş, odun duymuş bile!

Söylenir Hak'tan **"elest"** hiç durmadan;
Hem hitâptan, cevher, âraz var olan.

Hem de zâhirden "evet" denmezse de
Bir "evet"tir, hem vücûda gelmede.

Taş, ağaç, kum her ne var anlar dedim,
Kıssadan bir hissedir hıfz eyledim.

* Taş, ağaç ispâtıdır, gel gör dedim,
Geç de olsa bir hikâyem var dedim.

"MESCİD-İ ŞERİFTE CEMAAT ÇOĞALDI, MÜBÂREK YÜZÜNÜZÜ GÖREMİYORUZ" DENMESİ ÜZERİNE RESÛLULLAH İÇİN BİR MİNBER YAPILMASI VE HANNÂNE DENEN BU DİREĞİN İNLEMESİ, SAHABELERİN BU İNİLTİYİ İŞİTMELERİ VE MUHAMMED MUSTAFÂ ALEYHİSSELÂTÜ VESSELÂMIN O DİREKLE KONUŞUP SUÂL SORUP CEVÂP VERMESİ

Aklı vardır sanki insandır direk,
"Gitti Peygamber" deyip, inler direk.

* Hem, Resûl'ün va'zı dinlerken o an,
Duydu herkes nâleler pîr, genç olan!

Kaldılar hayretle, yoldaşlar bütün,
Durmadan inler dururken bir sütûn.

Der ki: "Ey Hannâne, neymiş inlemen?"
"Senden ayrılmakla bağrım doldu kan!

Mesnedin bendim, dayandın hutbede,
Başka mesnet buldunuz, bir nesnede."

"İstiyorsan hurma vermiş bir ağaç,
Ol yesin şark, garplı varsa cümle aç.

Yoksa Hak âlemde gel sen servi ol,
Yemyeşil, taptaze artık bâki ol!"

"Bâki kalmak isterim" der şimdi ben,
Dinle gâfil çöpten âdi olma sen!

Tâ ki insanlarla haşr olsun diye;
Gömdürür hannâneyi, bir bahçeye.

Bir kula Allah kulum sen gel dese,
Uymamış kul artık arzunun sese.

Bulsa Hak'tan abdi bitmez itibâr,
Bâki âlemlerde o bulmuştu kâr.

Sırrı-ı Hakk'a kim ki etmez îtibar,
İnleyen cansız desen kılmaz karar.

Der: "Evet" mü'minleri aldatmada,
Denmesin tek: "Sen münâfıksın" ona.

Var olan **"Kün"**[54] emridir bilmezse bir,
Emri artık, reddediş lâzım gelir.

Hep âlâmet bekleyen, taklit eden,
Vehme düşmüş böyle binler, şüpheden.

Çünkü taklitler, delil, zandır hele,
Zandır ancak, hem kanat, hem kol bile.

Soksa alçak şeytan artık şüpheye,
Kuy'ya başlarlar sapıklar düşmeye.

Hem delil dersen, o tahta bir ayak,
Tahta güçsüz, kaldı sağlıktan uzak.

Hâs görüşler ehlidir kutb-i zaman,
Dağ, sebâtından onun sersem kalan!

Kör için bir tek dayak olmuş asâ,
Düşmez artık bir ayak olmuş asâ.

Dine düşmânlar yenen her kim ki var,
Şüphesiz, sırlar görür o âşikâr.

Kör olan bastonla yollar bulsa da,
Yolsuza yol mânâ ehli sunmada.

Olmasın görmüş ve şahlar mânâda,
Cümle körler yok olurlar ortada.

[54] *"Kün" Allah'ın "Ol" emridir. Bk .Yâsin, 83.*

Ekme bilmez, biçme bilmez kör olan,
Yok, ticâret, yok imâr etmek inan!

Hak'ta sunmaz olsa bir rahmet izi,
Hak kırar koymaz delil asâmızı!

Neydi asâ? Bir kıyas, değnek, delil;
Hem asâ vermiş olan: Mutlak Celil;

Harp için asâ yakışmaz ellere;
Sen de ey kör, tut ve gel, kır, at yere!

Sen delil asâsını alsan ele;
Hışmı at, yükselme yol olmuş bile.

Kör niçin sen, körlerin çemberdesin,
Hak gören bir er bulup sesler misin?

Tut etekten, sen rızasın al ele,
Hem asâdan, çekmiş Âdem gör hele!

Bak Muhammed, Mûsa'nın mucîzeye,
Bir yılan asâ, direk inler niye?

Bir asâ ejder, direktir inleyen,
İşte îlan, beş vakit minâreden!

Bir kabul versin şu imân, zevk bize,
Yok, haset, hem gösterilsin mu'cize.

Her ne mâkul, hep akıl etmiş kabûl,
Hiç gerek yok, mu'cizât olsun usûl.

Akla sığmaz bir temiz yol, yoksa da,
Mutlular kalbinde makbûl olmada.

Kaçtı şeytan vahşi hayvan korkudan,
Kaçtılar hep hırslı insandan inan.

Korku vermiş mu'cizât-ı enbiyâ,
Kâfirin sığınak kuru otlardı yâ.

Müslümanlık perdesinden, alsın ad,
Bilmesin ümmet, rezil sürsün hayat.

Kalp para yapmış, gümüşten yaldızı,
Kalpazan der: "İşte, Sultânî yazı!"

Söylemişken söz desin, tevhit, fakat,
İçte bâtıl; zehri ekmek üzre tat.

Feylesoftan, yok mecâl bir tek söze,
Söylesin, din âh eder, Hak mu'cize!

El, ayak, dil; onda olmuş bir cisim,
El, ayak, ruh emre uymuştur derim.

Dille, töhmet isnat etmiş olsa bak,
İlk başından bir şahittir el, ayak.

RESÛL-İ EKREM EFENDİMİZİN MU'CİZE GÖSTERMESİ, EBÛ CEHİL'İN AVUCUNDA TAŞ KIRIKLARININ DİLE GELİP SALLÂLLÂHU ALEYHİ VESELLEM'İN RİSÂLETİNE ŞEHÂDET ETMESİ

Elde taşlar saklayan Ebû Cehil,
Der ki: "Ey Ahmet ne bunlar şimdi bil.

Bir Resûlsen, söyle artık elde ne?
Sen ki göklerden söz ettin söyle ne?"

"İster avcun söylesin isterse ben,
Hakk'ı tasdik eylesinler dinle sen!"

Der Ebû Cehl: "Son sözün hoştur daha"
Der Resûl: "Kudret ki lâyık Allah'a!"

İşte Cehl avcunda, taşlar durmadan,
Birdir Allah, söyleşir âyan-beyân!

"Lâ-ilâh" der cümle taşlar "Lâ-ilâh!"
Hak nebîsin başka söz etmez izah!

Hem Ebû Cehl duydu, taştan bir kere,
Hiddetinden fırlatıp atmış yere.

* "Benzerin yok, sen ki sihrin ustası;
Sendedir hem sihrin en has, âlası!"

* Onda kalp kör bir lâin gel bak işe,
Sende göz iblis gözü, toprak başa.

ÇENGÇİ HİKÂYESİNİN SONU VE EMÎRÜ'L-MÜ'MİNÎN ÖMER'İN (ALLAH ONDAN RAZI OLSUN) KENDİSİNE HATİF'İN NİDÂSINI ULAŞTIRMASI

İhtiyâr çengçiye dön, sen ver kulak,
Beklemekten çünkü âciz kaldı bak!

Hem rüyâ ânında bir ses der: Ömer,
"Bir kulum var, ihtiyaçlar neyse ver.

Öyle bir kul, muhterem, pek muhterem,
Çek de zahmet git şu kabristâna hem.

Ey Ömer beytü'l-malından al bunu,
Al götür sen hem yedi yüz altını.

Söyle: "Sen ey Allah'ın seçkin kulu,
Şimdilik al, azsa hoşnut gör bunu!

Bir bedeldir, ibrişim alman için;
Harca artık, burya gel hiç bitmesin."

Heybetinden, hem sesin kalkıp Ömer,
Sıçrayıp hizmet için, bağlar kemer.

Torba koltuklar gider kabristana,
Koştu birden, hem bakarken dört yana.

Geldi kabristanda gezmektir işi,
İhtiyârdan başka yok, bir tek kişi.

Çengçi olmaz der, dolaşmış durmadan,
Yorgun argın başka kimse görmeden!

Der ki Hak: "Bir ihtiyâr, zâhit kulum,
Saf ve hastır hem benim mes'ut kulum."

İhtiyâr çengçiyi çok övmüş Hüda,
Gizli sır var, var gariplik ortada!

Sanki bir av arzusuyla gezmede,
Her mezarın etrafından dönmede.

İhtiyârdan başka fert yok, anladı,
Her karanlık gönle nûr vardır dedi.

Yüz edep sunmuş oturmuş bir taşa,
Aksırık tutmuş, uyartmış, bak işe.

Fâruk'u görmüş ve düşmüş korkuya;
Titremiş niyyet ederken kaçmaya.

Der ki içten: Ey Hüda imdât, yetiş;
Muhtesiptir geldi, çatmış zor bir iş!

Hem Ömer bakmış odur, ölgün yüzü,
Bir utangaç ihtiyâr, solgun yüzü!

Der Ömer:"Sen korkmadan bir baksana;
Bende Hak'tan, müjdeler vardır sana!

Öyle, övmüş oldu Hak ahlâkını,
Fâruk'a elbette sevdirmiş seni!

Gel, otur karşımda vazgeç korkmadan,
Ol saâdet, sırrı sen benden duyan.

Hak selâm eyler ve der hâlin nedir?
Söylesin dert, gam ve ahvâlin nedir?

Çenge tel al, işte altınlar sana,
Harca bitsin, sonra gel tekrar bana!"

İhtiyâr duymuş ve çok ar eylemiş,
El ısırmış, hep dövünmüş titremiş.

Ünleyip der: "Sen ey emsâlsiz Hüda,
Ben utancımdan tükendim ortada!"

Haddi aşmış inleyiş, hem ağlayış;
Çengi atmış yerde etmiş hurda-haş!

"Hakk'a dönsem ben, olurdun perde sen,
Yol kesip sendin beni mağlup eden.

Bende kan içtin ki sen yetmiş sene,
Bir siyâh yüz, saklarım senden yine.

Hem vefâ hem rahmeti sonsuz Hüda,
Dertle geçmiş ömre sun rahmet, sefâ!

Bir ömür vermiş cömert Allah bana,
Ânına kıymet biçilmez baksana.

Durmadım ben, harcadım hep boş onu;
Tiz ve pesten üfledim hep, işte bu!

Ah! Irak'ın perdeye daldıkça ben,
Ölmenin dert geçmez aklımdan, neden?

Perde, makam, tiz ve pesten düşledim,
Mânâdan ölmüş gönüller, peyledim.

Yirmi dört ses, perdeler olmuş işim,
Göçtü kervan, kaldı bir akşam bizim.

Ey Hüda feryât, bu feryât ehline,
Kendi nefsimden sığındım adline!

Kimseden yardım erişmez baksana;
El atan benden yakın, sensin bana!

Perdelenmiş geldi hep varlık bana,
Bitse varlık, ermişim artık sana.

Verse altın, saysa kim, baktın ona,
Böyle ammâ bakmadın hiç kendine!"

* Böyle sözler söyleyip inlerdi o,
Yılların suç, mahsulünden döktü o!

Hz. ÖMER'İN (ALLAH ONDAN RAZI OLSUN) NAZARINI VARLIK ÂLEMİ OLAN AĞLAMAK MAKAMINDAN SARHOŞLUK KAYNAĞI OLAN İSTİĞRAK ÂLEMİNE ÇEVİRMESİ

2200. Der Ömer: "Hem ağlayış, hem inleyiş,
Sende idrâk, hem uyanmak oldu iş.

Bitti fânîlik, bu yol, bir başka yol,
Akl, uyanmak bir günâhtır bilmiş ol!

Anlamaz, mâziyi idrâkler niçin?
Perdedir geçmiş ve âtîn Hak için!

Mâzi âtî neyse yakmazsın neden?
Hem dokuz boğmuyla inler ney mi sen?

Ney, düğüm durdukça sırdaş olmamış,
Hem dudaktan, aslâ bir ses almamış!

2205. Sen tavaf ettin seni, dönmektesin,
Evdesin sen, Ka'be'siz kaldın kesin!

Ey haber vermiş olandan, bîhaber;
Hem senin tövben, günâhından beter!

Geçmişin suçlarda, tövben var iken
Tövbene sen, tövbe etmezsin neden?

Gâhi pesten sesti, tek kıblen senin,
Ağlayıştan inleyişten hastasın.

Oldu Fâruk, orda esrâr aynası,
Hem silinmiş, mutribin gaflet pası.

2210. Rûha dönmüş, gülme yok, yok ağlama,
Gitti cân, gelmiş yeni bir cân ona!

Geldi bir hayret, yer etti gönlüne,
Yer ve gökten ayrılır olmuş yine.

Başlatıp bir gayreti kalpten öte,
Bilmedim ben, sen bilirsen söyle de!

Hâl ve kâlden geçti, bulmuş başka hâl;
Zülcelâl deryâsıdır, dalmış misâl!

Öyle dalmış, çare yok kurtulmaya,
Bir tanış yok sâde deryâ vardı yâ!

2215. İstenilmez olsa dönmezdim yine,
Aklı cüz, girmezdi küllün bahsine.

Baskılar döndükçe art arda meğer,
Hep denizden dalgalar sâhildeler.

İhtiyârdan söz erişmişken sana,
Çekmişiz biz bahsi yorgan altına.

Her ne vardır, ihtiyar çekmiş etek,
Sâde birkaç söz kalır ağzında tek.

Söz ve sazdan, şimdi çekmişken eli,
Artık ondan bazı bir söz etmeli.

2220. Av için cân ormanı, gel ol doğan;
Ol cihânın sen güneş, cambazlaşan!

Yükselirken bak Güneş cân saçmada,
Hep boşansın hep yeniden dolmada.

Ey güneş mânâ evinden tazele,
Tâze cânlar sun cihâna sen hele.

Tende mevcut ruh ki hep gaypten gelen,
Armağandır sanki ırmak bil ki sen.

* Her zaman gaybın nidâ ruh tâzeler,
Ten cihânından çıkışlar emreder.

HER PAZAR YERİNDE "YA RABBİ MUHTAÇLARI DOYURANLARINA, VERDİKLERİNE KARŞILIK MÜKÂFAAT İHSAN EYLE YA RABBİ, VERMEYİP SAKLAYANLARIN MALLARINI DA TELEF ET, ONLARI ZARARA UĞRAT." DİYE DUA EDEN İKİ MELEĞİN DUALARINI TEFSİR VE O VERİCİ KİŞİNİN ALLAH YOLUNDA MÜCÂHİT OLDUĞU, HEVÂ VE HEVES YOLUNDA MÜSRİF OLMADIĞI

Der ki Peygamber bütün insanlara:
"Çift melek hep, doğruluk eyler nidâ."

2225. "Ey Hüda, mertlik eden kimdir doyur,
İhsânın üstünde yüz ihsân buyur!

Ey Hüda dünyâda sen nâmertlere,
Ver ziyânlardan ziyânlar bin kere!

Vermemek vardır ki vermekten iyi,
Allah'ın emriyle vermişsen iyi!"

Elde etsen, sen tükenmez hazneler,
Verme kâfir misli, isrâf üzre yer!

Kestiler kurban, kazansınlar diye,
Hem Muhammed'den de üstün gelmeye!

2230. Sen kemâle ermeyi etsen murat,
Hakk'ı öğren, bul da bir kâmil sıfat!

Gâfili, Kur'ân ki tehdit eylemiş,
Onların infâkı tek "hasret" imiş!

Bir adâlet saydı isyânkâr köle,
Şah malından etrafa saçmış bile!

Âsinin tevzi şaha kılmaz yakın,
Eşkiyâlık bir uzaklıktır bakın.

Mekkeli, Peygamber'in harbinde de,
Ettiler kurban asil birçok deve.

2235. Cümle mü'min, böyle hâlden korktu kim,
Der ki Allah var: **"Sırâtü'l-müstâkim!"**[55]

Mal dağıtmak, merde lâyık has bir iş,
Âşığın mertlikse, tek bir cân sunuş!

Versen ekmek Hak sunar ekmek demek,
Cân verişler, tâze cân olmak demek!

Döktüren Allah, çınardan yaprağı,
Verdi rızk, bâzende yapraksızlığı.

Mertliğinden elde kalmaz olsa mal,
Hakk'ın ikrâmlar, eder mi pây-ı mâl?

2240. Boş kalır ambar, tohum attıkça sen,
Geldi harman doldu mahsuller hemen.

İşte hep, saklar durursan tohmu sen,
Bit, böcek hem, farelerdir mahveden!

Bak bu dünyâ, sâde bir yokluk yeri,
Sûretin boş, bul da mânâ, gel beri!

Tuzlu, tuzsuz ruhu kıl'cın önne sal,
Tatlı bir deryâya dönmüş ruhu al!

Bilmiyorsan, sen eşikten almayı,
Bâri benden dinle artık kıssayı.

---
55 *İstikameti doğru yol. Bakınız: Fatiha sûresi.*

CÖMERTLİĞİYLE HÂTEM-İ TÂÎ'NİN ŞÖHRETİNİ GEÇMİŞ OLAN HALÎFENİN HİKÂYESİ

2245. Vardı geçmiş gün, hilâfetten biri,
Sanki **Hâtem**,[56] mertliğin en has eri.

Açtı gerçekten o, mertlik bayrağı,
Yok ki yoksulluk onun geçmiş çağı.

İnciler deryâda ermiş saflığa,
Adli yaymış, durmadan Kaf'tan Kaf'a.

Toprağa neymiş bulut neylerse su;
Oydu Hak ihsâna mazhar doğrusu.

İhsânından titremiş mâden, deniz;
Mertliğinden seldi insan, görseniz!

2250. Hâne dersen halka hâcet kıblesi,
Cümle âlemlerde, mertlik cümlesi!

Rum, Acem, Türk, cümleten şaşmış Arap,
Mertliğinden, hepsi hayretlerde hep!

Âb-ı hayvan, hem kerem deryâsı o,
Hem Arap, hem Acem'in ihyâsı o!

BİR ARAP'LA KARISININ FAKİRLİK MÂCERÂLARI

Hem Arap'tan bir kadın akşam beye,
Pek de sert söz söylemiştir erkeğe.

"Her cefâ, her yok bizim, çekmekteyiz,
Hoştur âlem, bizse yoksul hâldeyiz.

2255. Yok ki ekmek, tek boğaz yutkunması,
Kırbamız yok, suysa bir tek gözyaşı!

Gündüzün esvâbımız, yalnız güneş,
Akşamın mehtap olur yorgan beleş!

Ayda mevcut halka ekmek bizlere,
Tutmak isterken el attık göklere.

Yoksuluz; bizden, fakirler ar duyar,
Akşamın, gündüz düşünmek derdi var.

Kaçtı akraba, hısım bizden hemen,
Sâmirî[57] olduk da döndük, sen ve ben!

2260. İstesem az mercimek bir kimseden,
Dırlama sus, öl geber derler hemen!

Var Arap'tan iftihâr; ihsan atâ,
Sen, Arap hattında bir harftin, hatâ.

Hem gazâ neymiş? Gazâsız ölmüşüz!
Biz fakirlik kıl'cına ser vermişiz!

Nerde ihsan? Biz dilenmiş durmuşuz!
Gökte uçmuş bir sinek, kan ummuşuz!

Bir konuk gelsin eğer ben, ben isem,
Uyku tutsun, esvâbın çaldım hemen."

MUHTÂÇ OLAN MÜRÎDLERİN YALANCI İDDİÂCILARA ALDANMALARI VE ONLARI HAKK'A ULAŞMIŞ YÜCE ŞEYH SANMALARI

2265. Böyledir hep, der ki bilgin, ehl-i fen,
Merdi bulmuşsan konuk ol sen hemen!

Sen, hasis bir şeyhe olmuşsun mürit;
Sen kazansan almayı etmiş ümit.

Yok ki kudret, nerde versin kuvveti,
Vermemiş nûr, bak ki vermiş zulmeti.

---

56 *Hâtem-i Tâî: Peygamberimizin doğduğu yıllarda yaşamış cömertliği ile meşhur zat.*

57 *Hz. Mûsa döneminde altından ses çıkaran bir buzağı yapıp insanlara tanrı diye sunan kişi.*

Nûru yoktur, gayre nûrlar vermeye,
Nûr dağıtmaz gayre, hem nûrsuz niye?

Hasta bir göz baksa, hasta gözlüye,
Böyleler tam şarlatan, dön gerçeğe!

2270. Hâlimizmiş; hep meşakkat, hep cefâ;
Kim konuk gelmiş, yanılmış bir defâ!

Sürdü on yıl bizde kıtlık, görmeyen
Dönsün artık, hem de seyretsin hemen.

Biz ki dıştan benzeriz dâvâcıya,
Kalp karanlık, dış desen parlaktı yâ!

Onda Allah'tan bulunmaz bir eser,
Dâvası Âdem ve Şit olmak meğer!

Nakşı hiç göstermemiş şeytan ona,
Der ki: "Biz sûfîden üstüz baksana."

2275. Dervişândan çaldılar, birçok sözü,
Saysın herkes, istemiş derviş, bizi.

Bâyezid'in sözde yanlışlık arar,
İç yüzünden, hem Yezit ikrâh duyar.

Hiç, semâvî sofradan yok hisseler,
Tam, kemikten ayrı kalmış it meğer.

Açtım irşâd sofrası oymuş diyen,
Der ki artık nâib oldum, Hakk'a ben!

Gönlü saflıklar dolan sizler gelin;
Sofra açtım hep doyun "hiç"ten yiyin.

2280. Hep yarın şa'diyle toplanmış olan,
Yıl geçer, onlardır artık aldanan;

İnsanın öz sırrı, biz bildik desek,
Çok zaman lâzımdır açmak istesek.

Ten divârı hazne gizler yâ yılan;
Anlaşılmaz hazneye neymiş dolan.

Anlaşılmış olsa, yoktur bir şeyi,
Geçti tâlip ömrü yitmiş, her şeyi.

Varsa tâliplerde sıtkın nûru da,
Bir yalan irşâd, hayırlar sunmada.

2285. Has niyetten, erdi mutlak bir yere;
Rûh deyip aldandı, hem boş tenlere.

Kıble bulmak isteyen, gelmiş gece,
Ters durur, ammâ ki câiz, öylece.

Şeyh de kıtlık varsa, ruhen gizli var,
Bizde kıtlık dıştadır, hep âşikâr.

Mâcerâdır şeyhimiz, aç kendini,
Gizlesek artar, bu cânın derdini!

ARAP'IN HANIMINA SABRI EMRETMESİ VE FAZİLETLERİNİ ANLATMASI

Der adam: "Bulmak, dolaşmak, zevki ne?
Ömrümüz bitmiş, tükenmiş bak yine!

2290. Aklı çok, bakmaz rızıktan az çoğa,
Az ve çok hep, seldi başlar akmağa.

Sel, bulanmış aksın istersen duru,
Aktı artık; söz desek, lâyık mı bu?

Var bu âlemlerde yüz binlerce cân,
Yok ki güçlük, hoş yaşarlar durmadan.

Şükreder daldan üveyk, Allah için,
Akşama rızkı henüz yokken bilin!

Bülbül Allah der, eder hamd ü senâ,
Rızk için yalnız güvendim, der sana.

2295. Göz diker hep şaha, rızk bekler doğan,
El çeker artık o murdar lâşeden.

Rızk için kuşlar, böcekler, at ve fil,
Hep iyâlullah ve Allah'tır kefil.

Sînenin içlerde mevcut, gam, keder,
Varlığın tozdan, dumandan devreder.

Böyle gam ömrün ekin varken orak,
"Şunla bunlar" vesvesen olmuştu bak.

Hem ölümden parçadır, her hastalık,
Az da olsun kov, sayılsın ustalık!

2300. Ölmenin cüz', def'e yetmez kudretin,
Hepsi gelmiş oldu, mutlak kısmetin.

Ölmenin cüz', tatlı gelmiş olsa sen,
Hepsi Allah'tan; ölüm hak bil hemen.

Hastalık, vermiş ölümlerden haber,
Ey fodul sen, elçiyi tut mu'teber!

Tatlı ömr sürmüşse kim, ölmek acı;
Taptı bir ten, nefsi etmiş baş tacı!

Çölde, hep şişman koyun seçmekteler,
Nerde şişman var, bulup kesmekteler.

2305. Doğdu gün, artık sabah, bitmiş gece;
Nerye dek sen, bir masal efsânede!

Genç iken elbet cömerttin hem gani,
Altın istersin ki altındın hani?

Salkıma durmuş, şirin bir bağ iken,
Meyve vaktin geldi, bozdun meyve sen.

Tatta üstün olmalıymış meyveler,
Neydi bilmem, böyle hep ters gitmeler.

Bizle eşsin, eş olanlar denk gerçek,
Eşlerin elbet uyum, âhenk gerçek.

2310. Eş için benzerlik evlâ, şart meğer!
Hem de çifttir, giydiğin hep çizmeler.

Hem ayak sıksın bu çiftten bir teki,
Faydasız kalmış muhakkak her teki.

Çift kanatken bir kapı denklik gerek,
Kurtla aslan olmamış eş neylesek.

Bir taraf boş heybe, vursan hayvana,
Sırtta durmaz, fayda yok yükten yana!

Ben kanâat ehli, hem tam kalpleyim,
Sen neden hiç doymayan şersin beyim?"

2315. Hem kanâatkâr adam, çok söyledi,
Durmadan artık nasîhat eyledi.

BEDEVÎ KADININ KOCASINA "LİME TEKÛLÛNE MÂLÂ TEF'ALÛN" DEMİŞTİR. HADDİNDEN FAZLA SÖZ SÖYLEME. BU SÖZLER DOĞRU OLMAKLA BERÂBER BU TEVEKKÜL MAKAMI DEĞİLDİR. MAKAMINDAN VE İŞİNDEN YUKARI SÖZ SÖYLEMEK SANA ZİYAN VERİR "KEBURE MAKTEN İNDALLAH"[58] HÜKMÜ ZUHÛR EDER DİYE NASİHAT ETMESİ

"Ey kanâat taslayan der, öfkeli,
Dinlemem sarf ettiğin hiç sözleri.

Haydi git, dâvayı hiç bahs eyleme,
Sen kibirden, saçma sözler söyleme!

Nerye dek hem tumturaksız atmalar,
Söylenen şey, yaptığın şey, duy ki ar!

Çok fenâ kibr, bir dilenmiştense bu,
En soğuk gün ıslanan, bir giysi bu.

[58] *"Ey iman edenler, niçin yapmadığınız şeyleri söylersiniz? Allah indinde en nefret edilen şey, yapmayacağınız şeyi söylemenizdir." (Saf, 2 ve 3)*

2320. Ey örümcek ağlarından ev kuran,
Nerye dek sen, söz edersin dâvadan.

Sen kanâatten ne buldun, gör seni,
Bellemişsin tek kanâat ismini.

Der ki Peygamber: "Kanâat haznedir"
Bilmedin sen hazneler, dertler nedir!

Durmadan akmış kanâat haznesi,
Bir akan dertten de söz etmek nesi?

Ben eşim derken, vurursun dirseği,
Rahmetin eş, seçmedim eş hîleyi!

2325. Sen fakirsin, avlayıp durdun sinek,
Şahla birlik olmamız mümkün mü pek?

Bir kemik var, itle hırlaşmaktasın,
İnleyen bir boş kamış kalmaktasın.

Sen de hiç hor bakma, gerçekten bana,
Her damardan sırrı söylersem sana,

Sende mevcut aklı üstün belledin,
Aklımız vardır, nasıl görmektesin?

Bir kuduz kurt misli, saldırmak ne ki,
Hem akılsızlık, senin aklındaki!

2330. Çünkü aklın, ferde köstek olmada,
Bir yılan, bir akrep olmuş durmada.

Hasmı, zulmün, hîlenin Allah olur,
Aklının her hîleden, cân kurtulur.

Hem yılansın, hem de bir göz bağlayan,
Hem tutansın, hem yılanlar oynatan.

Karga, çirkinlik nedir bilsin eğer,
Hep erir, kar benzeri, akmış gider.

Hem okur efsûn, yılan düşman diye,
Hep yılan efsûn yapan efsûncuya!

2335. Olmasın, efsûn yılandan bir tuzak,
Hem nasıl meşgul olur efsûncu bak!

İş ve kâr hırsıyla efsûn eyleyen,
Hem yılan, efsûn eder hiç bilmeden.

Der yılan: "Efsûncu gel sen kendine,
Bizde efsûn var, dönüp bir bak yine."

Allah'ın ismiyle sen efsûnladın,
Halka gösterdin ve rüsvâ eyledin.

Allah olmuşken yapan, tedbir ne ki?
Hak adın ettin tuzak, sen öyle ki!

2340. İntikâmım hep alır Hak, duy beni,
Cânı hem ben, Hakk'a vakfettim teni.

Derde soktun, sen ki patlar cân damar,
Yâ gelir, ben misli hep mahpus tutar."

Söylemiş avrat, sözü sanki tomar,
Hep okur bitmez tükenmez sayfalar.

* Duydu birçok söz ve hem ta'n etmeyi,
Dinle bak artık neler söyler beyi!

BEDEVÎ'NİN KARISINA "FUKARAYA HOR BAKMA, ALLAH'IN İŞİNE HÜSN-Ü ZAN İLE BAK, FEVKALÂDE ZARURET DOLAYISIYLA FAKRI VE FAKİRLİĞİ KINAMA" DİYE NASİHAT ETMESİ

"Sen, kadınsın yoksa ki hüznün baba;
Râzıyım yoksul de, tânın boş çaba!

Mal ve altın, başta mevcut takkedir,
Kim sığınmış küllaha kelsin denir.

2345. Başta gür saç, hem kıvırcık oldu mu,
Baş açılsın çok güzeldir gör onu!

Hakk'a uymuş kimse, sanki göz sayın,
Hoş gören göz, görmeyenden anlayın.

Bir esirci satmak isterken köle,
Aybı örten giysiyi soymuş bile.

Olsa bir aybı nasıl üryan eder,
Örter elbet sanmayın âyan eder.

Hem soyunmaktan utanmış ar eden,
Çıplak olmaktan kaçıp, örtmüş beden.

2350. Baştan aşmış, her utançlar zenginin,
Aybı örtmüş, onda varlıktır bilin.

Bir tamahkâr aybıdır, görmez onu,
Hep tamahlar, örtüvermiş gönlünü.

Yoksulun, olmuşsa altın sözleri,
Her kumaş dükkânda bulmazmış yeri.

Anlamazsın dervişin iş neyse sen,
Bir fakir varken de hor bakman neden?

Dervişin, Hak'tan gelen rızk en yüce,
Mal ve mülkün varlığından gizlice.

2355. Hak Teâlâ çok da âdil, hem niye;
Zulme dönsün bir seven, bîçâreye?

Bâzılar bulmuş büyük nîmetleri,
Hem oturmuş bâzılar, oddur yeri.

Hak Teâlâ yaksa suçtan bir kulu,
Hakk'a bir şey sormanın yoktur yolu.

"Fakra fahrî"[59] bir mecâzî söz müdür?
Onda binler nâz ve izzet gizlidir.

Hiddetinden, sen ki bir ad peyledin
Dost idik biz, sen "yılan tutmuş" dedin.

2360. Bir yılan tutsam, bırakmam onda diş,
Öldürüp ezmek de olmuş hoş bir iş.

Bilmiş olsun kendinin düşman dişi,
Düşmanın dost eylerim, görsün işi!

Yapmam efsûn, ben tamahtan bil bunu,
Hem devirdim, baş eğik ettim onu.

Asla etmem, hiç tamahlık halka ben,
Bir kanâat âlemi, kalbim hemen.

Armudun üstünde sen görsen neyi;
İn de gel sil, sen gönülden şüpheyi!

2365. Sen dönersin, zannedersin, ev döner;
Ev değil dönmüş olan sensin meğer!"

HERKESİN HAREKETİ, GÖRÜŞÜ, BULUNDUĞU MAKAMA GÖREDİR. HERKES GÖRÜŞÜ DÂİRESİNCE GÖRÜR. MAVİ CAMLA GÜNEŞ MAVİ, KIRMIZI CAMA KIRMIZI GÖRÜNÜR. RENKSİZ OLAN BEYÂZ CAM İSE DOĞRUYU GÖSTERİR VE BÜTÜN CAMLARA İMÂM ODUR

Ahmed'i görmüş Ebû Cehl baksana,
"Sen Haşim'in çirkini" derken O'na.

Der ki Peygamber: "Dedin bir doğru söz;
Azgın olmaktır işin, hastır bu söz."

Gördü Sıddık, sâde bir nûrsun dedi,
Şark ve garp hep parlayıp dursun dedi.

Der ki Ahmed: "Doğru dersin ey aziz,
Hiç bu dünyâ bulmamış kalbinde iz!"

2370. Der ki Ashâb: "Ey cihânın şah, peki,
Hepsi doğruymuş dedin hikmet ne ki?"

"Hak elinden parlatılmış ayna ben,
Türk ve Hindî baksa oymuş akseden."

"Ey kadın, gördün tamahkâr sen beni,
Koyma duygun hükmedip ezsin seni.

59 *"Fakirlik benim övüncümdür." Hadîs.*

İsteğim olsun tamam, rahmse hoş,
Nîmet olmuş yer, tamahlık varsa boş.

Fakrı eylersen eğer sen imtihân,
Onda zenginlik nedir, ol anlayan.

Yoksul olmuşsan eğer, sabreyle sen,
Fakrı yükseltmiş olan Allah hemen.

Sen de yüz ekşitme, yokluktan sakın,
Çokça cânlar, balda gark olmuş, düşün!

Dert ve yokluk çekti gör yüz binleri,
Say, kucaklarmış şekerler, gülleri.

Sende mutlak anlayış olsun eğer,
Cânda ruh şerhi sunarmış cilveler.

Söz akar cânın gögüsten süt gibi,
Akmaz elbet yok ise bir talibi!

Dinleyen tâlip susuz kalmış iken,
Vâiz ölmüş olsa, oymuş söyleyen.

Dinleyen der, bıkmadan sürsün bu hâl,
Oldu bülbül, yüz lisan bulmuş da lâl.

Bir yaban er, gelmiş olsun hâneme,
Perdenin ardı; yer olmuş zevceme.

Hem gelir olsun zararsız mahremim,
Yüz açar artık bütün mahremlerim.

Her ne lâzım, eylemişler bil ki sen,
Göz için hep süslemişler, bil ki sen.

Çengin olsun tiz ve hem pesten sesi,
Hissizin yok, yok sağırlar hissesi.

Miske Allah vermiş elbet hoş koku,
Hissedenler üzre tam ikrâmdı bu!

Hak yaratmış arzı, engin gökleri,
Ortasından yükselen nâr, nûr yeri!

Yer yaratmış, yerliler dursun diye,
Gök de meskendir, verilmiş göklüye.

Yükseğin düşman olur, alçak kişi,
Belli yerlerdir o ferdin mevkisi.

Giy sen esvâp, süslenip dur bir kere,
Ey kadın sen, süslenir miydin köre?

Ben cihânlar dolduraydım inciden,
Yoksa kısmet, olmuyor kısmet denen.

Vazgeç artık sen kadın, yol kesmeden,
Yapmıyorsan, benden artık geç hemen.

Has ve çirkin cengi hiç uymaz bana,
Ürktü gönlüm, bağlı bir sulhtan yana.

Yâ susarsın, ben de sen gel dur derim,
Yoksa ki hânem demez terk eylerim.

KADININ KOCASINDAN ÖZÜR DİLEMESİ VE SÖYLEDİKLERİNE TÖVBE ETMESİ

Gördü sertlik, ağlayıp durmuş kadın,
Gözyaşından bir tuzak kurmuş kadın.

"Beklemezdim" der kadın "senden bunu,
Beklemiştim ben, ümit olsun sonu.

Açtı yokluktan da söz, söyler kadın,
Eş değil oldum yolunda toprağın.

Tende, cândan her neyim vardır senin,
Her ne söylersen, olur hükmün hemin.

Sabrı gönlün kalmayıp bitmişse de
Nefse yer yok, uydum artık emre de.

Sen benim dertler için oldun devâ,
İstemem yokluk erişsin bir defâ!

Nefs için yok, ben de döndüm söyledim,
Ağladım uğrunda ben, çok inledim.

Cân fedâ etmek dilerdim ben sana,
Her nefes uğrunda ölmek, cân bana.

Uğra bir kez ruhumu etsem fedâ,
Rûhunuz elbette vâkıf olsa da!

Hem senin, böyle bir zan beslemen,
Sû-i zandır, cân ve tenden bezdiren!

2405. Ben gümüş hem altın attım toprağa,
Her zaman sen, bir sükûnetsin ağa!

Varsın artık, tende mevcut cânda sen,
Az günahım öfkeniz çoktur neden?

Sende kudret; ayrılık lâyık bana;
Ben canımdan bir özür sundum sana!

İlk başından bir sanemdim, sen peki,
Bir şamandın, sevmiş oldun put ne ki.

Gönlümün aydınlığı senden benim
Sen pişir derken de ben pişmiş derim.

2410. Ben senin nârince sebzen olmuşum,
Hem senin has zevkine tam uymuşum.

Küfr eden ben şimdi iman eyledim;
Hükmüne can-baş fedâ olsun dedim!

Sen büyüksün bilmedim kırdımsa ben,
Eyledim karşında küstâhlık neden?

Ben senin affınla oldum şu'ledâr,
İtirazım yok ki oldum tövbekâr.

İşte boynum, istemem tedbir de ben,
Koymuşum, sen vur kılıç, sarsın kefen!

2415. Ayrılıktan etme söz, dursun derim,
Ben ki senden hep büyüklük beklerim.

Bana gönlünden şefâat eyleyen,
Gizli bir el var ki gel affet diyen.

Tek şefâat eyleyen gönlün dedi,
Bir umuştur, gönle suçlar yükledi.

Yüz petek baldan şirin, ahlâklı sen,
Hışmı geç hem eyleyip, rahmet hemen.

Yumşacıktan eyleyip özrün beyân,
Söylüyorken döndü, oldu ağlayan.

2420. Ağlamazken ah edip durmuş kadın,
Ağlayıştan haddini aşmış kadın!

Gözyaşından çaktı bir şimşek düşün,
Erkeğin, hem kalbidir yanmış bütün.

Hem adam, dilber için olmuş köle,
Ağlayıştan hiç sabır geçmez ele.

Ağlasın bir gönlü titretmektedir,
Sevgilim ağlarsa bilmem neylenir?

Nâz edip, ruh titretir kalp kan dolar,
Bir niyâz etsin delirmişlik sunar.

2425. Cevr, cefâlar bizlerin olmuş tuzak.
Özrümüz yok dense, hiç mümkün mü bak?

Sevdiğin şey, Hak'tan almış süs peki,
Süsleyen Hak, ayrılış mümkün mü ki?

Erkeği teskin için, vardır dişi;
Âdem ayrılmaz ki Havva tek eşi!

Rüstem olsun, Hamza olsun bir adam,
Yaşlı avrat, sen de bir tutsak ki tam.

Hak Nebî'dir, bir cihân mest eyleyen,
"Ey Hümeyrâ gel konuş! Artık," diyen.

2430. Hep söner âteş, döker dökmez suyu,
Kapla sürsek, kaynamak olmuş huyu.

Kapla koysak, sürmüş olsak öyle de
Yuttu âteşler, buhar yükselmede!

Zâhiren, üstün sular olmuş gibi,
Bâtınen, mağlupsun, oldun tâlibi!

Hep güzellik mutlaka insanların,
Yok, muhabbet; noksanı hayvanların!

"KADINLAR AKILLI OLANLARA GALİP GELİRLER CÂHİLLERE MAĞLUP OLURLAR" HADİSİNİN İZÂHI

Der ki Peygamber: "Kadın, âriflere,
Gâlip olmuş hem düşünmüş erlere.

Câhil, avratlar için galipse de,
Çünkü câhil, huyca mahkûm sertliğe!"

Câhilin, şefkât, muhabbet az olur,
Hayvan olmak onda hep gâlip gelir.

Hem muhabbet, merhamet, insan işi;
Öfke, zor, kuvvetse tam hayvan işi.

Allah'ın nûr parlayan maşuk değil.
Sanki Hak'tandır o bir mahlûk değil.

BEDEVÎ'NİN KARISININ İSTEKLERİNE TESLİM OLMASI VE KADININ İTİRÂZINI HAKK'IN EMRİ BİLMESİ, DÖNEN BİR ŞEYİ DÖNDÜRENİNİN OLDUĞU HER BİLENE GÖRE AKLEN BİLİNİR

Hem akıl bilmiş ki vardır döndüren,
İşte gerçek burdadır, varken dönen.

Söylenenden, şimdi pişmândır adam,
Sanki ölmek üzre, yaklaşmış, o tam!

Cânıma canken, neden düşman deyi,
Durmadan ben hep atardım tekmeyi?

Bir kazâ gelsin, kör etmiş gözleri,
Aklımız bilmez ayak-baştır yeri.

Bir kazâ gelsin yer insan kendini,
Sırrı çıksın yırtar elbet eynini!

Der ki erkek: "Pişman oldum ey hanım,
Bir gavûrdum, şimdi İslâmdır adım!

Ben günâhkâr, affet incittim seni,
Gel temelden, sökme kökten, sen beni!"

İhtiyâr kâfir ki pişmanlık duyar,
Özrü var olsun yeter, İslâm yaşar.

Hak ki elbet, rahmet etmiş, hem kerim,
Var ve yokluk Hakk'a âşıktır derim!

Küfr ü iman; Kibrîyâ'nın âşığı,
Mis, gümüş kimyâya kulluk sâdığı!

ZEHİRLE PANZEHİR, ZULMETLE NÛR NASIL ALLAH'IN EMRİNE MÜSAHHARSA, MÛSA VE FİR'AVUNDA ALLAH'IN İSTEĞİNE MÜSAHHARDIR. FİR'AVUN'UN ŞEREFİNE HALEL GELMEMESİ İÇİN ALLAH'A HÂLVETTE YALVARMASI

Bil ki Mûsa, Fir'avun mânâ kulu,
Apaçık, onlar da seçmiş bir yolu.

Gündüzün inler Mûsa eyler duâ,
Yatmamış Fir'avn, durup sızlanmada.

Der: "İlâhî boyna zincir, lâle ne?
"Benliğe" cüret eden kimdir yine.

Takdirin Mûsa'ya aydınlık sunan,
Takdirin elbet beni âsi kılan!

Emriniz, Mûsa'yı nurlandırmada,
Ay olan kalbim siyâhlık bulmada.

Yıldızım aydan ki aydınlık değil,
Ay tutulmuş kalmamıştır çâre bil!

2455. Nevbetim alkışlanır sultan diye,
Ay tutulsun, halk çalar taslar niye?

Tasla kavga eyleyip durmaktalar,
Nurlu ay varken rezil olmaktalar!

Şimdi Fir'avn şöhretimden vay bana;
Tas çalınsın tanrılık rüsvây bana![60]

Ben ve Mûsa, aynı dergâhın kulu;
Baltanız kesmişti dal, açmış yolu.

Bâzı dallar meyveler sunmuş iken,
Bâzılar mahrum kalırlar meyveden.

2460. Balta dal görsün direnmek yok ona,
Baltanızdan, kurtuluş yok bak ona!

Kesme, kudret, hükmüdür sen baksana;
Eğrilik var, lûtfedip doğrultsana!"

Sonra Fir'avn, kendi söyler şöylece;
"Rabbimizsin" söylemez miydim gece?

Yalnız olsam, pek tevâzu ehli ben,
Gördüğün Mûsa, değiştim şimdi ben.

Kalp olan altınların parlaksa da,
Düşse, âteşten sîyâhlık bulmada!

2465. Kalp kalıp, artık O'nun hükmündedir,
Bâzı iç, bâzan kabuk olmaktadır.

Ol ekin, dersen, yeşermektir işim;
Çirkin ol dersen, sarardım, çirkinim!"

Bak ayım parlak, fakat bâzan siyah,
İştir artık, böyle emretmiş İlâh!

Öl desin, çavgan önünde, top hemen,
Oldu mutlak, hem mekânlar, lâmekân.

Renksiz âlem, renklerin tutsak olur,
İki Mûsa'dan, savaş varlık bulur.

2470. Çünkü renksizlik gelir, ermiş olur;
Hem de Fir'avn, Mûsa'lar dostluk bulur!

Nükte duymuş sorsalar senden soru,
İrdelersin rengi, hiç gelmez sonu!

Renge doğmuş işte renksizlik denen,
Renk ve renksizlikte, cenk olmaz neden?

* Yağ sudan, aslen sudan artmaktadır,
Suyla bilmem hem nasıl bir zıt olur?

Gül dikenden hem diken güldense de,
Hem neden bunlar muhâlif gitmede?

2475. Belki cenk yok, sâde bir hikmettir o,
At satan tüccardaki san'attır o.

Yok savaşlar, hayret almıştır sıra;
Her virânlık, hazne gizler sen ara!

Hazne var sandın ve hep vehm eyledin,
Sen vehimden hazneler kayp eyledin.

Sen vehimlerdir tereddüt belle geç,
Ma'mur olmuş yerde hazne yok ki hiç.

Cenk olur varlıkların mâmûrede,
Var olan yokluk, usançlar vermede.

2480. Yokluğa varlık ki feryât etmedi,
Yoksa varlık üzre, imdât etmedi.

Asla yokluktan kaçar oldum deme;
Yirmi kat senden kaçar o bilsene!

Zâhiren sesler seni hep kendine,
İçte redden bir çomak vardır yine.

Terse mıhlanmış bu nal, ey saf kişi,
Nefret-i Fir'avn da Mûsa'nın işi?

---

60 *Firavun'un milleti ay tutulunca taşları birbirine vururlardı. Firavun da kendisi için çalınan davulları buna benzetip kendini yeriyor.*

ŞAKİLERİN DÜNYÂ VE ÂHİRETTEN MAHRUM OLMALARININ VE İKİSİNDE DE HÜSRÂNA UĞRAMALARININ SEBEBİ

Feylesofçuk der: "Yumurta göklere,
Yer denen, içtir, sarıymış bir kere."

2485. Sordu bir fert: "Öyle amma arz neden,
Göklerin altında durmuş düşmeden?"

Der: "Asılmış gökte bir kandil peki,
Çıkma bilmez, inme bilmez öyle ki."

Feylesof vermiş cevâp, duy sözleri:
"Altı yönden mıknatıs çekmiş yeri.

Mıknatıstan yapmış olsak kürreyi,
Bir demir konsun sıfırlar çekmeyi."

Der diğer zât: "Bak feza parlaksa da,
Çok ağır dünyâyı kimdir tutmada?

2490. Belki itmek, altı yerden gelme de,
Durdu yer, göklerde kalmış öyle de."

Kâmil insanın gönül, itsin hele,
Kaldı Fir'avn işte bitmez küfr ile!

Hem cihânlar, ukbalar reddeyleyen,
Kaldı yolsuz kaldılar hüsran ilen!

Sen velîlerden uzak kaçsan hele,
Bil ki onlar sevmeden geçmiş bile!

Kehribâr onlarda var, çeksin seni,
Oldu çöpten varlığın çılgın, deni!

2495. Gizlesinler cezbeyi senden hele,
Mağlup almış, çünkü isyân, velvele.

Hem nasıl hayvanların var rütbesi,
İnsanın tutsak ve maglup cümlesi.

İnsanî rütbeyle dolmuş evliyâ,
İnsanın hayvana hükmü misli yâ!

Etse irşâd "kullarım" söylerdi O,
Der ki Ahmed: **"Kul yâ İbâdî"**[61] oku!

Hem senin aklın çoban olmuş gibi,
Sen onun oldun ya artık merkebi.

2500. Bir velî, elbet de aklın, aklıdır,
Bir katar say, hepsi bir bir bağlıdır.

İbret al bak, ibretin lâyık olan;
Tekti rehber, uydu yüz binlerce cân!

Hem çobanlık, hem de rehberlik uzak,
Sen güneş görmüş göz al, gel öyle bak!

Bir karanlık üzre mıhlanmış cihân,
Bekliyor doğsun güneş, gelsin şu ân!

Bak güneştir gizli kalmış zerrede,
Bir koyun postunda, aslan gelmede.

2505. Bak saman altında gizlenmiş deniz,
Basma ki şüpheyle, bitsin vehminiz!

Sen dönüp şüpheyle baksan rehbere,
Oysa Hak'tan, ihsân olmuş bir kere!

Her Nebî dünyâya tek gelmiş idi,
Tektir amma yüz cihân gizler içi,

Bir büyük âlem ki yapmış sihrini,
Bir küçük nakş içre dürmüş kendini.

Pek zayıf görmüş onu, ahmak olan,
Şaha dost elbet zayıf olmaz, o can.

2510. Kim ki ahmak tek görür, baksın onu,
Çok yazık elbette görmezsek sonu.

---

61 *"De ki: Ey nefislerine uyup haddi aşan kullarım, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin." (Zümer, 53)*

SÂDE MADDÎ GÖZLE GÖREN SEMÛD KAVMİNİN SÂLİH ALEYHİSSELÂMI VE ONUN MU'CİZE DEVESİNİ HOR HÂKİR GÖRMESİ

Hem de Sâlih'in değil gelmiş deve,
Hem Semûd kavmi gelip kesmiş deve.

Su için düşmandılar artık ona,
Çok yazıktır rızka nankör insana.

Hem yağandan hem akandan içti su;
Hem onun hakkıydı, Hak vermiş onu!

Sâlih'in cinsiydi Sâlih'in deve,
Geldi fâsık insanı mahvetmeye.

"Hem su içsin, önlemek yok" dense de,
Bir elem, dert, bir keder olmuş deve.

Şimdi Hakk'ın kahrına memur iken,
Kan pahası bir şehirdir istenen.

Rûhu Sâlih, ten deven olmuş desen,
Rûha vuslat, rızka ten muhtaç hemen.

Sâlih'in ruh hep belâlardan uzak,
Ölmemiş Sâlih deveymiş öldü bak!

Sâlih'in ruh incitilmez bilmeli,
Nûr-u Hak bitmez tükenmez nur seli.

Bağlılık gösterdi, cân vermiş Hüda,
İnciten var, imtihân var ortada.

İnciten bilmez, Hüda'dır incinen,
Küpte hiç bilmez, su ırmaktan gelen!

Yardım olsun istenirken düşküne,
Cümle âlemler olur sığnak yine.

* Has gönül var, hiç zafer mümkün değil,
Hep sedeftir incinen, gevher değil!

Sen velînin cismidir saysan deve,
Dikkat et gel, komşu ol Hakk'ın eve!

Der ki Sâlih: "Ettiniz bitmez haset,
Kaldı üç gün intikâm alsın nöbet.

Ondan üç gün sonra var Hak'tan inen,
Bir belâ vardır belirgin üç nişan."

Herkesin yüzlerde renkler solmada,
Çok değişmiş renk görürsün ortada.

İlk gün insanlarda renkler sapsarı,
Devri gün renk, erguvân gör onları.

Hem üçüncü gün kararmış simsiyâh,
Bak erişmek üzredir kahr-ı İlâh!

Bir nişan isterseniz olsun âyan,
Yavru kaçmış dağdadır hem işbu ân!

Kurtuluştur yavruyu tutmak hele,
Yoksa arzu uçtu, hiç geçmez ele!

Tıflı, tutmak üzre güç yok kimsede,
Dağdadır, hem hiç görünmez gözle de!

* Bir temiz ruh tende, mahcup kaçtı o,
Sanki Hak dergâha yollar açtı o!

Gördünüz gelmiş, kazâ lâyık yere,
Yok, ümidin boynu kopmuş bir kere!

Sâlih'in has gönlüdür, saysak deve,
Siz uyun ondan gelen isteklere!

Gönlü hoş olsun Resûl'ün tek, yeter,
Yoksa el bağlar ümitsizlik meğer!

Duydular onlar kederli bir haber,
Göz dikip onlar kahır beklerdiler.

Geldi gün, kan gitti hep yüzler sarı,
Çektiler âh, pek soğukmuş âhları!

Sonki gün gelmiş ve renkler kıpkızıl,
Tövbe geçmiş, hiç ümit kalmış değil.

Hem üçüncü gün ki yüzler kapkara,
Sâlih'in tesbit ulaşmış onlara.

2540. Hep ümitsizlik çökertmiş bir kere,
Kuş misil diz koydular bir bir yere.

Cibril Allah'tan getirmiş âyeti,
"Câsimîn"den[62] bildi hep âkibeti!

Gel de diz çök, hem denir diz çök ki sen,
Bir belâ emriyle "diz çök" denmeden!

Bekleşirken kahrı olmuştur gelen,
Hep yıkılmış şehri yakmış âniden.

Hâlvetinden şehre Sâlih döndü de,
Şehr yıkılmış kül duman yükselmede.

2545. Küllerinden duydu bitmez inleme,
Ağlayış var, ağlaşanlar var deme.

Her kemikten çıktı bitmez inleyiş,
Rûh da çiğler misli yaş dökmekti iş.

Duydu Sâlih, başlayıp ağlardı o,
Döktü göz-yaş, bağrını dağlardı o!

"Daldınız, yanlışlara kavmim dedi,
Derdinizden durmaz ağlardım dedi."

Zûlm eden sizken Hüda: "Sabret" dedi,
"Et nasihat, yok vakit elbet" dedi.

2550. Dil cefâdan bağlanıp susmuş dedim,
Öğdümün süt, dertle coşmuş söyledim.

Çok cefâ çektirdiler onlar bana,
Öğdümün sütler damarda donmada.

Hak, sana ben der ki çok lûtf eylerim,
Derde ben merhem sürüp merhemlerim.

Gönlümüz gök misli, sâf etmiş Hüda,
Sildi sizden, kalmamış cevr ü cefâ!

[62] *Âraf, 73-79. Burada "câsimîn" kelimesi diz çökmek mânâsında bir hürmeti ifade ediyor.*

Susmadan ettim nasîhat ben size,
Hem şekerden tatlı başlardım söze.

2555. Hem şeker, süt sundum elbet tâzeden,
Bal, şeker kattımdı söz söyler iken.

Tatlı sözler, sandınız sizler zehir,
Lâkin özdendir, zehir sizden gelir.

Hüzne düşmem çünkü gam düşmüş yere,
Âsiler, sizlersiniz gam bir kere!

Ölse gam, insan dönüp ağlar mı hiç?
Başta dert yok, saç ve baş yolmaz ki hiç!

Döndü Sâlih: "Ağlama" der kendine,
Değmez onlar bil ki feryât etmene.

2560. Yapma yanlış doğruluk ister mübin,
"Zâlimin ardında hüznüm yok bilin!"

Sonra yaşlar gönlü dilhûn eyledi,
Merhametten hiç sebepsiz titredi.

Yağdı yaşlar, kaldı hayretlerde o,
Rahmetin deryâda bir damlaydı bu!

Der ki aklen: "Söyle ağlarsın neden?
Ağlayış yok, gel teessüf eyle sen!

Ağlaman onlardaki hangi işe,
Kinlerin tam asker olmuş gitmişe?

2565. İç karanlık, paslanan küffâra mı?
Hep yılan zehri dolan efkâra mı?

Yoksa sansar misli kesin dişliye,
Yoksa ateşler saçan pis dilliye?

Onlar elbet kin ve küfrün mâdeni,
Hapse atmış, Hak ki kurtarmış seni.

Eğri el, çarpık bacak, bir şaş bakış,
Hem edâ hem fikren eğri cümle iş."

Hep de taklit ettiler en saçmayı,
Dinlemezler, doğru söyler ustayı.

2570. Yok akıl onlar kocalmış bir eşek,
Hep riyâkâr göz kulak bulmuş demek.

Hep cehennem ehli görsün istemiş,
Ehli cennetten nebî gelsin demiş.

"ALLAH İKİ DENİZ YARATTI. BİRBİRİNE KAVUŞTUKLARI HÂLDE ARALARINDA BİR PERDE VARDIR, KARIŞMAZLAR." ÂYETİNİN TEFSİRİ

Bir mekân var; ehl-i cennet, ehl-i nâr;
Hiç karışmaz orda gergin perde var.

Ehl-i nâr hem ehl-i nûr birlikteler,
Orta yerden kesti yol dağlar meğer!

Kilde saklanmıştı altın cevheri,
Saklıyor bağrında seyret çölleri.

2575. İnci, boncuk dizseler bir gerdana,
Say misâfir geldi tek bir gün hana.

Bir deniz var, parlamış bir ay kadar,
Baksanız bir yan şekerden tat sunar.

Nısfı artık tam zehirdir belle sen,
Bin zehir tat, simsiyâh katran hemen.

Çırpınır onlar ki artık durmadan,
Sanki deryâdır yorulmaz dalgadan.

Dar, tahammülsüz cisim çarpışmada,
Sulh ve harpten ihtilâf var ortada.

2580. Çarpışır durmaz ki sulhun dalgası,
Her gönülden kini sökmek gâyesi.

Sevgi, şefkât, zehre tatlar vermedir,
Şefkâtin aslı temiz, pak etmedir.

Kahr, gazaptan zehre dönmüş tatlılar,
Tat-acı elbet uyuşmazlık sunar.

Tatlı, tatsız görmemiş görmez gözün,
Hep açık görmüş olan, göz gönlünün.

2585. Son gören göz, görmüş elbet doğruyu,
Hep hata yanlış gören körlük huyu.

Çokça tatlar var, şekerdir ortada,
Zehri karmış, görseniz tatlarla da.

Aklı üstün, zehri anlar koksa o,
Zehri anlar ağza değmiş olsa o!

Seslenir şeytan yenilsin istiyor,
Ağza almışken boğaz; yutmam diyor.

Yer biri artık boğaz durmaz yanar,
Yer biri baktın beden bir dert sunar.

2590. Bir hacet ânında zorlar dert çeker,
Zevkle yenmiş şimdi gelmiş cân söker!

Zehr alırken bazısı aylar geçer.
Bazılar bu dertle hem ölmüş gider.

Kabrde ruhsat verseler bir kez ona,
Var kıyâmet çıktı dertler meydana!

Meyve olsun derseniz, lâzım zaman,
Hiç şeker olmaz ki vakti dolmadan.

Lâ'l güneşten renk ve parlak görsene;
Kaldı mâden içre hem binler sene.

2595. Ot yetişsin istiyorsan, ay gerek,
Gonca gül olmak için bir yıl gerek!

Böyle emretmiş ya mutlak İzzü Cel;
Kur'ân'ın En'âm'da zikr olmuş ecel!

Her kılın olsun kulak gel dinle sen,
Âb-ı hayvan iç, o âfiyetle sen.

Söz değildir, âb-ı hayvan say bunu,
Eski harfler, tâze mânâ say onu.

Önce bir ruh, gizli bir sırmış, yanaş,
Başka bir tür, nükte duy, sen arkadaş.

2600. Bir makam dolsun yılandan zehr ile,
Hak tasarruftan bulur, lezzet bile.

Burda zehr o, şurda olmuş bir ilaç,
Bir de baktın küfr, olur câiz mizaç.

Burda vermiş câna mutlak bir zarar,
Şurda gelmiştir ve bir dermân sunar.

Hep koruk sunmaktadır bir ekşi su,
Bir üzüm olsun görürsün, tatlı o!

Küp de kalsın, ekşisin artık harâm,
Sirkeleştir bir katıktır, tastamam.

KÂMİL VELÎNİN HER YAPTIĞINI MÜRÎDLERİN DE KÜSTAHLIK EDEREK TAKLİDE KALKMALARI DOĞRU DEĞİLDİR. MESELÂ, SIHHATLİ HEKİME HELVA YEMESİ ZARAR VERMEZ. HASTAYA DOKUNUR. KIŞ VE KAR ÜZÜME ZARAR VERMEZ, LÂKİN KORUĞA DOKUNUR

2605. Zehri yerken bir velî, hoştur ona,
Yerse sâlikler, delirmiş baksana.

“Rabbi heblî”[63] der Süleyman Allah'a;
“Mülkü benden gayre verme ey Hüda!

“Verme lûtfundan n'olursun kimseye, ”
Der de ancak hiç haset olmaz niye?

Nüktedir **“Lâ yenbeğî”**[64] cândan oku,
İstenilmiştir; hasettir sanma bu.

Belki, görmüş oldu gamdır saltanat,
Hem cihân mülkünde, câna yok rahat.

2610. Cânla baş, mevkî değil, din korkusu,
Böyle zordur imtihanlar doğrusu!

Mülkle, lâzımdır, Süleyman benzeri,
Renk, ıtırdan el çekip gelsin beri!

Böyle bir kuvvet Süleyman'ın iken,
Mülkü koymuştur nefessiz bil ki sen.

Hem Süleyman tahtta mahzun baksana,
Nerde şah var hep acır olmuş ona.

Döndü Allah'tan, şefâatten yana,
Ver ki Rabbim tahtı kâmil insana.

2615. Hem verirsen saltanatla mülkü sen,
Bir Süleyman'dır o, olmuş sanki ben!

Benden ayrı olmamış hem ben gibi,
Öyle denmez şüphesiz tam ben gibi!

Farz olurken şerhi ben durdum hemen,
Er kadın ahvâli döndüm nakle ben.

BEDEVÎ İLE KARISININ MACERÂSININ SONU

Hem de herkes durmadan bekler sonu,
İstemiş bir muhlis anlat sen bunu!

Er, kadından kıssa olmuş maksadın,
Akla, erkek örnek olsun; nefs, kadın!

2620. Aklı, nefsi temsil eyler er kadın;
Has ve çirkin neydi gerçek, anlasın.

Ferde lâzım nefsi, aklı öylece,
Macerâlar sürdürür gündüz gece.

Dâimâ eş, ihtiyaç istekledir,
Kap-kacak, aç göz de hep yüksektedir.

---

63 *“(Süleyman) Rabbim demişti, beni bağışla ve bana öyle bir saltanat ver ki benden sonra kimse o saltanata nâil olmasın…” (Sad, 35)*

64 *Önceki âyet.*

Hep kadın emsâli nefsin, arzulu;
Bazı alçak gönlü, bâzı pek ulu.

Böyledir fikren akıllar bilmiyor,
Korku Hak'tan gönlü hep Allah diyor!

2625. Kıssalar hep dâneler, olmuş tuzak,
Gel de şimdi kıssayı sen dinle bak!

Anlatış mânâ kifâyet etse hem,
Halk olur âtıl ve bâtıl cümle dem.

Bir muhabbet kalsa yalnız mânâda,
Kalmaz artık bir ibâdet ortada.

Dosta, dostun armağanlar vermesi,
Oydu elbet dostluğun göstergesi,

Gizli dostluktan o örnektir, inan,
Apaçık, dosttan sunulmuş armağan.

2630. Âşikâr bir armağan vermiş olan,
Gizli dostluktan şâhittir, bil ki sen.

Bâzı gerçektir, o hem, bâzen yalan,
Bâzı ayran, bâzı meyden mest inan!

Etse tâklit bil ki hep ayran içen,
Nara atmış sarhoşa dönmüş hemen.

Bir münâfık başlasın kılsın namaz,
Gösterir kendin hemen ehl-i niyâz.

Kalbe doğmuşken niyetler başkadır,
Hem nişanlar, sevgiler bir başkadır.

2635. Ey Hüda'mız, hep temizlik ver bize;
Doğruluklardan nişan göster bize!

His ve idrâkten temizlikten kasıt,
Histe, nûrullah'la görmektir niyet!

Akrabalık, bir de dost benzerdiler,
Hem muhabbet, sevgiler ihbâr eder.

Nûr-ı Hak, tek maksat olsun bir kula,
Bir eser, hiçbir sebep gelmez dile.

Parlayan aşk gönle girmiş olsa bir,
Sanma dünyâlar onun meşgaledir.

2640. Sevgi nûrun, aksederken göklere,
Nûru sunmuş oldu mutlak her yere,

Bahsi sunmak üzre tam açmak gerek,
İstiyorsan ehli var, sormak gerek.

Sûretinden çıktı mânâ meydana,
Pek yakın sûret, uzak mânâ ona!

Bir delâlet var, ağaçtan hem suya,
Mâhiyet onlarda çok ayrıysa yâ!

Mâhiyet hem keyfiyet neymiş bırak,
Rızk arar er, sen kadından söyle bak.

Bedevî'nin, karısının isteğine râzı olup, bunu kabulde bir hîle, bir imtihân gâyesinin bulunmadığını anlatmak için yemin etmesi

2645. "Şimdi geçtim der, muhâlif kalmadan,
Sen dilersen çek kılıç, hiç durmadan.

Her ne dersen, ben senin emrindeyim,
Has ve çirkin söylesen, ben senleyim.

Ben senin uğruna hep yok olmuşum;
Sevgiden ben hem sağır, kör kalmışım."

Der kadın: "Haslık dilersin sen bana;
Hîlelerden erme gönlüm sırrına.

Âdem'i halk eyleyen Allah için."
Der ki: "Sevdim, sır bilen, Allah için."

Verdi üç arşın kalıp Hak Âdem'e,
Hem de erdirmişti **"elvâh"**[65] ilmine.

Cümle esmâ neyse Âdem bilmede,
Hem melekler üzre dersler vermede.

Hep, melekler buldu hayret mestliği,
Âdem'in dersten alıp kutsîliği!

Onların hep fethi Âdem'dir hele,
Bil fetihten acz olur gökler bile.

Âdem'in kalbindedir sonsuz fezâ,
Gökte mevcut arsalar hem hâkezâ!

Der ki Peygamber: "Duyun söyler Hüda;
Sığmadım, almaz beni arz-u semâ.

Hem de Allah arşa dahî sığmayan;
Gel yakînen ey azizim anla sen!

Pek acâyip, mü'minin gönlündeyim,
Sen ararsan bak! Onun kalbindeyim.

Gel uyanmış, kullarımdan ol hele,
Sonra ol cennette sen rü'yet ile."

Âdem'in arş, nûrunu görmüştü de
Durmadan elbette gitmiştir öte.

Arşta sonsuz bir genişlik vardı yâ,
Neydi sûret, çünkü mânâ ortada!

Der melekler: "Bundan önce bizlere,
Erdi ülfetler, yakınlıklar yere,

Hizmetin tohmuydu ektik öncede,
Besledik biz, sevgiler hayret ile.

Biz semâvî varlığız, ülfet neden?
Yerle ülfet üzre şaştık cümleten.

Biz ki nûruz, zûlmete ülfet neden?
Bir yaşarlar nûr ile zûlmet neden?

Hem yakınlık, Âdem'im, ıtrın senin,
Toprak amma, hem ceset atkın senin!

Yerde topraktan dokunmuştur tenin,
Pâk olan nûr burda olmuştur senin.

Cânımız nûrundan almış oldu fer,
Tâ ezelden oysa toprakmış meğer!

Yerdeyiz hem yer nedir biz bilmeden,
Gâfil olduk, onda mevcut hazneden.

Hem makamdan emredilmiş: "Et sefer!"
Yurt değiştirmek zehir şeymiş meğer!

Çok da zor gelmiş meğer yâ Rabbenâ,
Ey Hüda'mız, kim gelir bizden sana?

Tespihin hem tahlilin has nûru sen,
Bir fesât varken fedâ ettin neden?

Hükm-ü Hak bitmez lütuf göstermede;
"Söyle serbest hem murâdın neyse de!"

Ağza gelmişken çekinmişsin niye?
Söyle sen, söylendi sanki anneye!

Söylenen sözler bütün yersizse de,
Rahmetim üstün gazâbı geçmede!

"Rahmetim, geçmiş gazâbı ey melek,
Anlaşılsın, öyle koyduk gönle şek!

Söylemiş olsan gazap etmem ki ben,
Hilmimi sizler de inkâr etmeden.

Yüz peder, yüz anne doğmuş hilmimiz,
Yokluğa bir bir dalıp gitmişsiniz."

Annenin şefkât köpüktür ortada,
Her köpük yitmiş ve deryâ durmada.

[65] *Elvâh (levhalar)tan kasıt, maddî ve manevî alemin sırlarıdır.*

Hak hilim, bir inci; kul, ancak sedef;
Bir köpükten, bir köpük olmaz halef.

2680. Bir köpük hem bir deniz hakkıyla sen,
Bir sınak, bir lâf değildir söylenen!

Teslimiyetten de doğmuş sözlerim,
Hak içindir ben gönülden söylerim.

Bunca sözler, imtihândan olsa da
İmtihânı, imtihân et bir defâ!

Örtme sırrı, çıksa sırrın meydana,
Yapmak istersen nedir, emret bana!

Gönlü aç, çıksın benim gönlümdeki,
Yapmak istersem olur, makbul ne ki!

2685. Ben nasıl etsem ki, yoktur çâremiz,
Câna baksan, cân da kalmış çâresiz!

BEDEVÎ KADININ, KOCASINA RIZK YOLUNU GÖSTERMESİ, ONUN DA KABUL ETMESİ

Der kadın: "Bak bir güneştir parlayan,
Cümle âlemdir bütün aydınlanan.

Hem vekildir Hakk'a, olmuş Hakk'a yâr,
İşte bundan, Bağdat olmuş ilkbahar!

Sen ulaşsan şaha, oldun şah kadar,
Böyle bir hâl üzre hiç kalmak mı var?

Bul ki ikbâl ehli; kimyâ benzeri,
Böyle iksir bulmanın yoktur yeri!

2690. Ol Ebû Bekr sen, Resûl etsin nazar,
Tek bakıştan Sıddîk olmuştur o yâr!"

Der ki er: "Şah huzruna etmez kabûl.
Hiç sebepsiz, bir sebep bulsam nasıl?

Pek münâsip bir sebep lâzım bana,
Yoksa âlet, bir eser ermez sona!

Dense mecnûn, Leylâ'nın Mecnûn'una,
Hastadır bak Leylâ, denmişken ona."

"Bir sebep yok, ben nasıl varsam" dedi,
"Yok bahânem ben nasıl sorsam" dedi.

2695. "Keşke ben doktor olup varsam derim,
Hem koşup Leylâ'ya varmak isterim."

Bir nişân sunmuş kibir kırsın diye,
"Gel" demiş Allah, utanç yitsin diye!

Şebperâ[66] hem gözle görsün nûr nedir,
Gündüzün artık uçup dönmektedir.

Der keremkâr şah ki çıksın meydana,
Hep âletsizlik, âlet kuldan yana.

Çünkü âlet, hem sebep, var levhası,
İş gören yokluk, tevâzu en hası!

2700. Hiç sebepsiz vazgeçilmez çâreden,
Çâre bitmez, çâresizlik gelmeden.

Müflis oldum derseniz şâhit gerek,
Sonra şaha düştü rahmet eylemek.

Renk ve söz hiç, bir şahit lâzım derim;
Varsa şâhit, önce yardım isterim!

Şâhit olsun renk, ıtırlar, hîleler,
Hak veren Hak, hükmü renk etmiş meğer!

Olsa şâhit hem sadâkat, doğruluk,
Müflisi paklar sadâka nurluluk!"

[66] *Şebperâ: Yarasa.*

BAĞDAT'TA SU KITLIĞI VAR ZANNIYLA BEDEVÎ'NİN ORADAKİ HALÎFEYE ÇÖLDEN BİR TESTİ YAĞMUR SUYU HEDİYE GÖTÜRMESİ

Der kadın: "Sıdk; gayretin has bir amel;
Kudretin var, durmayıp artık yönel!

İşte testi yüklenip var git ona,
Armağandır, korkmadan var şahına.

Söyle: Bundan başka yoktur bir şeyim,
Çölde toplanmış sudur, hastır suyum.

Hazneler şahın muhakkak dopdolu,
Pek bulunmaz, nâdirattan böyle su!"

Testi neymiş? Bir mezâr oluş bu ten,
His ve hüznün pis suyuymuş dolduran!

Ey Hüda, hoş gör kabul et testiyi,
"İşterâ"[67] lûtfunla affetsen iyi.

Var tenin beş hissi, var beş musluğu,
Lûtfet artık, hep temizlensin suyu.

Tâ açılsın testiden ummâna yol,
Ummanından huy olur hem câna yol.

Armağan sunsan gerektir sultana,
Müşteri olmuş olur sultan sana.

Bitmez artık, öyle artar onda su,
Yüz cihân dolmuş kuzemden bil bunu.

Akmasın musluk feyiz kalsın dolu,
Hak demiş: **"Ebsâriküm"**[68] duy işte bu!

[67] *"Şüphesiz Allah, inananların canlarını ve mallarını satın almıştır…" (Tevbe, 111)*

[68] *"(Habîbim) Mü'minlere de ki, harama karşı gözlerini sakınsınlar." (Nûr, 30)*

Armağandır! Der kabartırken sakal;
"Hakk'a lâyık kimde vardır, böyle hâl!"

Hem kadın Bağdad'da bilmezmiş meğer,
Orda mevcut Dicle var akmış şeker.

Şehr içinden, sanki akmış bir deniz;
Çok kayık var, çok balık var, bilseniz!

Git de sultan, gör meğer şevket nedir?
Hem övülmüş bahçeler, gör nicedir?

Bizde mevcut, his ve hem idrâkimiz;
Katre ancak saffetiymiş bir deniz!

ARAP'IN SU TESTİSİNİ KEÇEYE SARIP DİKMESİ VE AĞZINI KAPAMASI

Ey hatun gel bağla mûhkem testiyi,
Armağan sunsan görürsün iyliği.

Kapla, sen hem testiyi sarsın keçe,
Armağan et, şah oruç açsın gece.

Hem suyun dünyâda bir emsâli yok,
Zevk ve şevk sunmuş şaraptır, hem de çok!

Çölde içmişler su onlar pek acı,
Hastalık, körlük, bu vehmin kırbacı!

Kuş, çorak yerlerde dursun öyledir.
Bilmemiş elbette berrâklık nedir.

Bir çorak yerdir sanıp varmış o zât,
Bilmemiş Şat, Ceyhun'u bilmez Fırat!

Ey bu dünyâdan geçip kurtulmayan,
Bilmedin yokluk ve mestlik neydi sen.

Bilmiş olsan, bir rivâyet baksana,
Hem babandan kalma **"ebcet"**tir sana.

"Hevvez ebcet"[69] çokça yaygın olsa da
Bak çocuklardan uzak mânâsı da!

Testiyi almış adam düşmüş yola,
Gece gündüz yollanır vermez mola.

Cümle âfattan korur, titrerdi o,
Vardı bir gün şehre artık erdi o!

Hem namaz der, yaygılar sermiş kadın,
Başlamış hem Hakk'a yalvarmış kadın.

"Sakla sen alçak olanlardan suyu;
Tâ ki deryâya ulaşsın, inci bu!

Çok açık göz, hiç de kaptırmaz kocam,
İnci'nin ardında bin haydut tamam.

Neydi gevher? Kevser'in tâ kendisi,
İşte cevherdir, suyun tek katresi."

Hem kadın ağlardı, erkekten elem;
Erkeğin yük çekmesi, derdiyle hem!

Suyu haydut, huysuzun taştan koru,
Pâyitaha tastamam ersin yolu.

Gördü bir dergâh, rızıklar dopdolu,
Muhtaca ermiş tesellinin yolu.

Durmadan hep, ihtiyaçtan kıvranan,
Buldu her şey, giydi esvâplar inan.

Bir güneş; mü'min, Mecûsi, çirkine;
Olmamış mü'mine has, cennet yine.

Hem de çok insan görür süsler ile,
Bir diğer kavm, emri bekler bak hele.

Hem Süleyman, hem böcekler öyle ki
Üflenen sûr, cümle halk kalkmış peki.

Ehl-i sûret, buldu cevherler yine;
Ehl-i mânâ, daldı mânâ bahrine.

69 *Ebcet: Harflere karşılık gelen sayı değerleridir. Ebcet, Hevvez gibi kelimelerle bu karşılıklar formüle edilmiştir. Çocuklara bunlar ezberletilir, fakat mânâsını bilmezler.*

Nice himmet buldu, himmetsiz olan,
Ehli himmettir gelip nîmet bulan.

FAKİR KEREME VE KEREM SAHİBİNE ÂŞIK OLDUĞU GİBİ KEREM SAHİBİ DE YOKSULA ÂŞIKTIR. EĞER FAKİRİN SABRI ÇOKSA, KEREM SAHİBİ ONUN KAPISINA GELİR. KERİMİN SABRI ZİYÂDE OLURSA FAKİR ONUN KAPISINA GELİR. LÂKİN FAKİRİN SABRI ONUN KEMÂLİNE, KERİMİN SABRI İSE ONUN NOKSANLIĞINA DELÂLET EDER

Seslenilmiş; isteyen gel meydana!
Mert de muhtaç hem de yoksuldan yana!

Her güzellik, istemiş has aynayı,
Mert arar ister fakirler bulmayı.

Var güzellik, aynalar sunsun güzel,
Bir fakir bulsun cömert ansın güzel.

Emreder Allah ki işte: **"Vedduha"**,[70]
Yâ Muhammed reddeilmezdir gedâ.

Öyle yâ, yoksul keremler aynası,
Pek zarardır aynanın "hoh"lanması.

Hem cömertliktir ki yoksul coşturur,
Hem Kerîmin aşkı, ikrâm arttırır.

Hem fakir, ihsân-ı Hakk'ın aynası,
Hak'la olmuş, oldu bir nûr halkası.

Hak rızasından uzak kalmış giden,
Sâde dergâh nakşıdır bir perdeden.

70 *"Kuşluk vaktine and olsun" (Duha, 1)*

ALLAH'A MUHTAÇ VE HAKK'A SUSAMIŞ KİŞİ İLE HAKK'A ÂİT BİR ŞEYE SAHİP OLMAYAN VE ONDAN BAŞKASINI DİLEYEN KİŞİ ARASINDAKİ FARK

Bir resim yoksulluğun hem yok ki cân,
Bir itin resme, kemikler atma sen.

Yok fakirlik, oysa ekmek yoksulu;
Resme ekmek vermenin yoktur yolu.

Ekmeğin yoksul, balık say çöldedir;
Her resim dersek sudan ürkmektedir!

Bir tavuk elbette ankâ olmamış,
Lokma dünyâlık ki Hak'tan almamış.

Hakk'a âşık, gâye dünyâlık, azık,
Rûhu bilmezmiş güzellik, pek yazık!

Hakk'a âşık olduğun sanmışsa da,
Zât değil; esmâ, sıfatlar vehmi yâ!

Vehmi mahlûk, türlü hadlerden doğan,
Hak doğurmaz, hem de Hak'tır doğmayan.

Kendinin vehmiyle âşık bir adam,
Nerden olsun Hakk'a bir âşık ki tam?

Vehme âşık, doğru olsun isteğe,
Bu mecâzî aşk, dönermiş gerçeğe.

Şerh edip, açmak gerekmiş sözleri,
Korkumuz, köhne fikir alsın yeri!

Eskimiş bir anlayış, bir kıt görüş,
Zihne yüzbin, pis hayâller yüklemiş.

Allah'ın sırdan nasip yok her başa,
Lokmâ olmaz tâne incir her kuşa!

His yönünden, kuşcağız ölmüşse de,
Hâm hayâller içre kalmış körse de.

Hem balık resmince birdir, kil, deniz,
Zenci tınmaz, siz sabun, is sürseniz.

Biz resimler çizmiş olsak sayfaya,
Hassesizdir, neş'e gamlar dolmaya.

Sûreten gâmdır ve gâm bilmez nedir?
Gülse resmin, bilmiyor gülmek nedir!

Hem cihânın zevk, keder kursak hayâl,
Gerçeğin indinde, bu resmin misâl!

* Gamlı resmin sûreti bizler için,
Doğru yol artık budur gel, bil desin.

Bir resim görsen gülen, baksan hele,
Onla mânâ doğrulur, alsan ele.

Bir hamamın içte süsler var ise,
Camekânda say serilmiş elbise.

Hep dışardan gördüğün şey giysiler,
Yoldaş istersen, soyun gir sen meğer!

Yol ki yok esvâpla girmek herkese,
Elbisen ten, ten de bilmez elbise.

HALÎFENİN ADAMLARININ BEDEVÎ'Yİ AĞIRLAMAK İÇİN KARŞILAMALARI VE ARMAĞANINI KABUL ETMELERİ

Çok uzak çölden de gelmişken Arap,
Hem hilâfet şehrini etmiş talep.

Karşı varmış bekçiler, düşmüş öne,
Serptiler lûtfun suyundan gölüne.

Söylemezden, derdi neymiş bildiler,
İstemezden neyse istek verdiler.

"Sen Arap bir kimsesin, yurdun nere?
Çok uzaktan gelmesin dinlen hele."

"İltifatlar ettiniz buldum şeref,
Dönseniz yüz, şan, şeref olmaz hedef.

Bir büyüklükten alâmet sizdeki,
Parlayan siz, Câferî altın ne ki!

Sâde bir görmek sizi yüzler değer,
Bir defa görmek gümüş, altın meğer!

Allah'ın nûruyla bakmış kimseler,
Şahtan ihsân, hisseler almış meğer.

Siz, bakır üstünde iksir oynaşır,
Baksanız, insan olan altınlaşır.

Ben ki çölden burya inmiş yoksulum,
Şahımın çok lûtfe tâlip olmuşum.

2785. Çölleri sarmış olan lûtfun koku,
Kokmasından buldu cân, çöller kumu.

Gelmişim ben burya, altın almaya,
Sarhoş oldum, şimdi dîdâr bulmaya.

Girdi dükkân içre bir fert ekmeğe,
Orda âşık oldu, bir ekmekçiye.

Fert ki gezmek üzre girmiş bahçeye,
Bahçıvanı başlamış seyretmeye.

Kuy'ya varmış, hem su çekmek isteği,
Âb-ı hayvandır,[71] Yusuf'tan içtiği.

2790. Gitti Mûsa hem de âteş bulmaya,
Buldu âteş, gördü âteş, nûrdu yâ!

Düşmanından, Îsa dönmüş kaçtı da,
Rabbi hem dördüncü gök vermiş ona.

Âdem'e olmuş tuzak, tek bir başak,
Cümle insanlık da ondan geldi bak.

Kaç tuzak vardır doğan bil lokmada;
Şah kolundan, alsa ikbâl bulmada!

Ders için gitmiş çocuk, alsın hüner,
Bir hayâl kurmuş ki kuş alsın peder.

2795. Bitti mektep, işte buldu bir makam,
Verdi ücret, şimdi bedr olmuştu tam.

Geldi Abbas Bedr'e, dolmuş sâde kin;
Kastı Ahmed'tir, "yıkılsın" derdi din!

Hem o, evlâtlar hilâfet derdiler,
Hem kıyâmet, dîne kuvvet verdiler.

İşte geldim ben uyup isteklere,
Ben, bu dehlizden ulaştım üst yere.

Ekmek isterdim, su verdin armağan,
Nîmetin ıtr, cennetin, en üst mekân.

2800. Âdem ekmek yer ve cennetten çıkar,
Ben yerim ekmek, gelir cennet sunar.

Suyla ekmek istemem, oldum melek;
İstemez bir hâldeyim, oldum felek!

Kıprayan yok, faydasız dönmez cihan,
Menfaatsiz döndü yalnız, âşıkân."

DÜNYÂYA ÂŞIK OLAN, ÜSTÜNE GÜNEŞ VURMUŞ DUVARA ÂŞIK OLAN GİBİDİR. O DUVAR ÂŞIĞI, DUVARDAKİ PARLAKLIĞIN DÖRDÜNCÜ KAT GÖKTEKİ GÜNEŞİN AKSİNDEN İBÂRET OLDUĞUNU ANLAMAYA ÇALIŞMAZ DA DUVARA GÖNÜL VERİR. GÜNEŞİN ZİYÂSI GÜNEŞE GERİ DÖNÜNCE, DUVAR ÂŞIĞI BUNDAN MAHRUM KALIR.

Küll'e âşık, cüz'e etmez îtibâr,
Cüzz'e meylin, Küll'e hiç etmez ki yâr!

Çünkü cüz' cüzze yöneltir rağbeti,
Küll'edir mâşukunun külliyyeti.

2805. Cüz'e âşık kulların bir maskara,
Nehre düşmüş el atandır otlara.

Çare sunmaz mâşuku artık ona,
Çünkü kârı kalmamış ondan yana.

71 *Âb-ı hayat.*

BİR ARAP ATASÖZÜ

"Hırsız olsan inci çal." dermiş Arap,
"Çiftleşirsen bâri hür kimseyle *yap!*"

Kul giderken dosta, âşık dert ilen,
Itr döner gül üzre, tek kalmış diken.

Pek uzaktır âşık istekten *yana*,
Boş koşarsan gör ayaklar hep *yara*.

Gölge tutmak isteyen bir avcı o,
Gölge hiç sermaye olmaz doğrusu!

Bak o insan gölgeden mûhkem tutar,
Kuş da hayret gösterip üstten bakar.

Hem neden gülmekte, der sersem acep?
İşte bâtıl, işte çarpık bir sebep!

Küll'den ayrılmazdı cüz' sen der isen,
Gel diken *ye*, bunlar ayrılmaz hemen!

Küll'e bağlanmıştı cüz'ler, hükm ile,
Yoksa bâtıldır risâletler bile!

Hep nebîler geldi hak bildirmeye,
Hak'la, kul bir olsa tebliğler niye?

Şimdi ben her bahsi söylersem ağam,
Geçti gün mevzûda bitsin et tamam.

BEDEVÎ'NİN ARMAĞANI OLAN TESTİYİ HALÎFENİN KÖLELERİNE TESLİM ETMESİ

Testisin hem suyla sunmuştur öne,
Hürmetin has tohmu ekmişken *yine*.

Der ki: "Benden armağan sun şaha sen,
Bizde *yokluk* var, o kurtarsın hemen.

Armağan bir tatlı su, destim *yeşil*,
Çölde toplanmış, bu *yağmurdandı* bil!"

Geldi gülmek, gülmeden hizmetliler;
Hem de kıymet çok deyip addettiler.

Çünkü has ahlâk, o şahtan herkese,
Tesir etmiş, bir inâyettir sese.

Halka *yer* etmiş olan, şahın huyu,
Hem mavi gök, *yer yeşertir* işte bu!

Şah havuzdur, kurna olmuş halk denen;
Suyu onlar oldular taksim eden.

Tertemiz bir çeşmeden akmışsa bu,
Her oluktan aktı, görsen aynı su.

Yok eğer, havzun suyu olmuşsa pis,
Musluğun su aynı, pistir şüphesiz.

Çünkü musluklar, havuzlar bir bütün,
Dal, bu mânâ havzudur, artık düşün!

Cânı lûtfetmiş, mekânsız bak o şah,
Tende cânın hükmü neymiş et izah!

Aklı hoş, hem lûtfu hoş, seçkin nesep,
Cümle tenler üzre, vermiştir edep.

Aşk kararsızdır, sabır bilmez meğer
Hep delirtmek üzre durmaz, sevk eder.

Hem denizler çok lâtif, Kevser değer,
Taş, çakıl, kumdan *yapar* has inciler.

Usta has bin san'atın ehliyse de;
Hem çırak, ruhen olur aynen *yine*.

Hep usûlden anlayan, üstâd *yine*,
Has çırak, ermekte üstâd ilmine.

Tâ ki üstâd, fıkhı öğretmiş olur,
Usl okunmaz, sâde bir fıkhı okur.

Üstâdından, nahvi öğrenmiş olan,
Oldu gerçekten nahivden anlayan.

Mahvı seçmiş, şeyhe kim ermiş olan,
Oldu artık, Hak katında mahv o ân!

Varsa bir ilmin kıyâmet ilgisi,
Lâzım olmuş, şimdi yokluk bilgisi.

DİLBİLİMCİ İLE GEMİCİNİN HİKÂYESİ

Bir vapur var, bindi bir dil bilgini,
Kaptana sunmaktı maksat kibrini.

"Nehv nedir bildin mi" derken, "yok" demiş;
"Ömrünün en son senin boşluk," demiş.

Kaptanın kalp, pek kırılmış hep hüzün,
Sustu artık imkânı bitmiş sözün.

Esti sert yel girdabâ girmiş gemi,
Der ki kaptan, göster artık yüzmeni:

"Yüzmeyi bildin mi şimdi söyle sen?"
"Ey güzel yüz, yüzmeyi bilmem ki ben!"

"Dilci, ömrün kalmamış bitmiş tamam,
Çünkü girdâp çok, vapur batmakta tam!

Nahve yer yok burda, mahv olmak gerek,
Mahvı bilmişsen elem bitmiş demek.

Kaldırır, koymaz su, ölmüş tenleri,
Hem nasıl kurtulsun ummandan diri?"

Sen beşer vasfınla ölmüşsen eğer,
Sırların umman, verir en üstte yer.

Ey kibirden, herkese merkep diyen,
Buzda sürçen, bir eşeksin şimdi sen.

Burda sensin, bir cihan allâmesi,
Bak, bu âlem hep sunar yokluk sesi!

Biz fenâ mahvdan usûl öğretmeye,
Başlamıştık, dilcinin hikâyeye.

Ey büyük dostum fıkıh, sarf, nahvi sen,
Buldun, alçak bir gönül bulsan hemen.

Testi dersen bizde mevcut bilgiler,
Hem halîfe Hakk'a Dicle'ymiş meğer!

Testi doldurmuş giderken Dicle'ye,
Lâyığız elbet ki merkep denmeye!

Hem Arap mâzur, getirmiş bak suyu;
Bilmemiş ki Dicle'nin berrak suyu!

Biz kadar bilseydi, elbet Dicle'yi,
Yüklenip gelmezdi, çölden testiyi.

Anlasaymış burda berrak Dicle var,
Testi koymaz, taşta durmaz parçalar.

HALÎFENİN O HEDİYEYE İHTİYACI OLMADAN KABUL ETMESİ VE BEDEVÎ'YE İHSANDA BULUNMASI

Şah ki görmüş pek perîşan bir adam,
Testiyi altınla doldurtmuştu tam.

Verdi birçok urba, birçok elbise,
Zengin etti, gitti yoksulluk ise.

* Hem kerem deryâsı emretmiş idi,
Böyle bir buyrukla artık söyledi:

"Doldurun altın hemen siz testiye,
Gönderin varsın ulaşsın Dicle'ye."

Çöl aşıp gelmiş, çekip binler tasa,
Nehre uysun, orda yollar pek kısa.

Nehre varmışken o, görmüş bir gemi,
Pek utanmış, secdeye dönmüş demi.

Çok cömert şah, lûtfu gerçekten yüce,
Suysa kokmuş, aldı hayret, öylece!

Mertliğin deryâ, alır pis testini,
Hem nasıl almış, melûl olmaz hani?

Âlemi sen testi say elbet oğul,
Hep ilim haslık suyundan doldu bil!

Hak güzellik Dicle'nin tek damlası,
Testiye hiç mümkün olmaz sığması.

Gizli bir hazneydi etmişken zuhûr;
Yer ve gökler hep felekler doldu nûr.

Gizli bir hazneydi çıkmış meydana,
Giydirir, toprak döner bir sultana.

Görse kim Hak Dicle'sinden bir kanal,
Testiler imhâ eder, vermez mecâl!

Kim görür, kalmaz atar hiçbir şeyi;
Mest olup, kırmış vücudun testiyi.

Gayretinden, testiler kırmış olan,
Kırdığın testin senin; sağlamlaşan!

Küp kırılsın hem dökülmez hiç suyu,
Bir kırıktan, aldı yüz sağlam huyu.

Küp de eczâ, raksa başlar neş'eden,
Akl-ı cüz var, buydu uygun gelmeyen.

Böyle hâl var, testi yok yoktur ki su,
"Doğruyu Allah bilendir," doğrusu!

Çal ki açsın mânâdan hoş bir kapı,
Fikri aç sen bul doğanlıktan yapı!

Hep çamur tutmuş, ağır fikrin kolu;
Hep çamur yersin, senin ekmekte bu.

Hep çamurdandır, yenen ekmekle et,
Az ye, tekrârdan çamurmuş âkıbet.

Pisboğaz sen, aç kalan bir it misin?
Yaklaşılmaz, soysuz olmuşsun kesin!

Doysa karnın anla, dönmüşsün leşe;
Bir duvarsın, el, ayaksız bak işe!

Tok iken leş, aç kalırsan, bir köpek;
Yok sana aslan yolundan, yol demek!

Av için bir vâsıta olmuş köpek,
Az kemik at, etme şişman öyle pek!

Doysa it, yatmak diler tembelleşir,
Av desen, artık nasıl tez yaklaşır?

Hem Arap açlık susuzluk çekmede,
Vardı bir dergâha, ikrâm gelmede.

Şahın ihsânı nedir biz söyledik,
Yoksulun hâli hikâye eyledik.

Her ne dersen aşktan, âşık işte bu;
Aşk mahallinden çıkar, aşkın koku.

Fıkhı söyler olsa âşık bir kişi,
Koktu yokluk, hep de yokluktur işi.

Küfrü söyler bak sözünden din kokar,
Şüphesinden âşığın, gerçek çıkar.

Doğrunun deryâda eğriyken köpük,
Aslı saftır, saflaşır birden köpük!

Hem köpük saf, hem de bir gerçektir o;
Dilde mâşuk tek hayat; istektir o.

Tınmaz âşık yâr azar etmişse de,
Hoş görür bilmiş ki yârdan gelmede.

Eğri söyler olsa, vardır doğruluk,
Eğrilik sunmaktadır bir hoş ufuk.

Hem şeker pişsin eğer, ekmek ne ki,
Emmiş olsan, bir şekerdir öyle ki.

Bulsa mü'min, şöyle altın bir putu,
Putperest var, koysa bilmem doğru mu?

Atsa âteşlerde hiç durmaz erir,
İğretiymiş, başka bir yüz gösterir.

Hep erir, kalmaz meğer putluk süsü,
Çünkü sûret gerçeğin bir örtüsü!

Aslı altın Allah'ın bir vergisi,
Ârızî hâldir, o nakdin put yüzü.

Bit görürsen, yorganı yakmak niye,
Geçme gündüzden sinek vızlar diye.

2895. Putperestsin, sâde dış görmüş isen,
Bakma dıştan, gel n'olur mânâya sen!

Hacca meyletsen, bulup yoldaş hacı,
Türk, Arap, Hint bul ki bir kardeş hacı.

Bakma artık, onların sen rengine,
Bak onun sen, azminin âhengine!

Zenci olsun, gâyede birlikseniz;
Sen beyaz, hem zenci bir tek renksiniz.

Hem hikâyem, pek de tertipsizdi yâ,
Âşığın fikriyse olmuş karmaşa.

2900. İptidâsı yok, ezelden gelme söz,
Son da yoktur, hem ebetten buldu öz.

Bir sudur bil, Mesnevî'nin damlası,
El, ayak, hem bazı onsuz koşması.

Hak için bak, naklimiz olmaz masal,
Bizde hâl hep aynıdır, sen hisse al!

Sanma sûfî aklına razı gele,
Hâlle meşgul kaydı yok mâzi ile.

Hem Arap biz, testi biz, hem biz melik,
Hem ezel mahrumu, bilmez üstelik.

2905. Aklı erkek bil! Kadın, nefs, hırs olur,
Çifti zulmet, hem de kâfir, aklı nûr![72]

Dinle artık inkârın gerçek nedir?
Küll'e bak, tür tür olan cüz'lerledir!

Cüz' dedim ben, küll'e cüz' nispet değil;
Gül kokar, kokmakla cüz olmaz asil.

Gül letâfetten, çiçeklerdir lâtif,
Kumrunun ses, bülbülün sesten lütûf!

Böyle müşküllerle uğraşmış iken,
Var susuz, nerden verirdim hem su ben?

2910. Şimdi sen, düşmüş olursan zor şeye,
Gel de sabret, sabr anahtar neş'eye.

Hem sakın sen, vesvesenden gel beri;
Fikr eşek, aslan gönül, orman yeri.

Öyledir, perhiz ilaçlar şahıdır,
Hem kaşınmaktan, uyuz artmaktadır.

Şüphe yok, perhiz ilâçlar aslıdır,
Perhiz et sen, cânda kuvvet faslıdır!

Gel kulak ver, sözlerim lâyık sana,
Sözlerim altın küpeyken taksana.

2915. Ay, kuyumcun ol küpe artık ona,
Şimdi ülkerden geçiş lâyık sana.

Evvelâ sen dinle, halklar muhtelif,
Ayrı ruhlar sanki harfler "bâ" "elif!"

Muhtelif harflerde, yokken benzeyiş,
Oysa baştan, sonda onlar bir imiş.

Bir cihetten zıt diğer an müttehit;
Bir alaykar bazı sunmuş ciddiyet.

---

72 *Erkek, aklın, kadın nefis ve tabiatın remzidir. Nefis ve tabiat çifti zulmet içinde, akıl ise nurludur.*

Bak kıyâmet, en büyük bir arz günü,
Orya koşmuş Hakk'a dönmüş kim yönü.

2920. İşte Hindû misli, bed sevdâlılar,
Hem hesâp vaktinde âciz kaldılar.

Bulmayanlardır güneşler misli yüz,
Görmesinler der geceyle örtünüz.

Bir dikendir hiç takılmaz gül ona,
İlkbahar, düşman olur esrârına.

Kim **süsen**,[73] gül oldu hep boydan boya,
İlkbahar, benzerdi parlak aynaya.

Anlamın mahrum diken, güz bekliyor,
Hem de güllük hep benim olsun diyor.

2925. Sonbahar gizler güzel çirkinleri,
Yok ıtır, kalmaz güzellik renkleri.

Sonbahar olmuş diken, varken hayat,
Taş ve yokluklar olurlar bir sıfat.

Güz gelir, bilmiş diken var bahçıvan,
Böyle görmüş, görmesin ister cihân.

Hem cihân, saf dil olan bilgin demek,
Gökle yıldızlar da aydan cüz'dü tek.

Her nakış, her bir güzellik zevk duyar,
Müjde vermiş, işte gelmiş ilkbahar.

2930. Zırh giyen, dallar çiçekler açmadan,
Peyda olmak beklenilmez meyveden.

Meyve görmüş, her filiz dökmüş çiçek,
Ten kırılsın yükselen bir ruh demek.

Meyve mânâdır, çiçekler sûreti;
Müjdedir gül, meyvelerdir ni'meti!

[73] *Süsen çiçeği.*

Dal çiçek döksün görünmüş meyveler,
Eksilen o, meyveler artar meğer.

Lokma olmaz kırmaz olsan ekmeği,
Sıkmadan salkım, onun yoktur meyi.

2935. Hem **helîlen**[74] dövmeden, hiç ezmeden,
Olmadan toz, olmamış dermân neden?

PÎRİN VASFI VE İTAAT HAKKINDADIR

Ey Hüsâmeddin, kâğıtlar al ele,
Pîr sıfâtın söyleyem, sen yaz hele.

Gerçi cismin pek zayıf, yok tâkati,
Yok güneşsiz, biz de nûrun kuvveti.

Sırçasın sen, incedir nûrdur tenin,
Gönlüsün, baş tâcısın kalp ehlinin.

Sendedir ip, bağlı her şey arzuna;
İnciler, kalpler dizilmiş şânına.

2940. Yol bilir pîr, yaz onun ahvâlini,
Yol açık seç pîrinin sen hâlini.

Pîr ki yazdır, halkı gel sen güz tanı,
Halktı akşam, pîr olan aydır hani.

Pîr dedim ben, gencecik talih için,
Hiç kocalmaz pîrlik, Allah'tan bilin!

Öyle bir pîr, iptidâ yoktur ona,
Öyle bir tek inci, benzersizdi yâ!

Kuvveten çok eskimiş olsun şarap,
Eski küpten **"Min ledün"**[75]den gelme hep.

2945. Pîri seç sâlik isen, var yolculuk,
Rehber al artık, bütün yollar bozuk!

[74] *Helile: Tohumları mushil olarak kullanılan bir bitki.*
[75] *Allah'ın indinden.*

Öyle yoldan, sen de geçsen çok defâ,
Rehberin yokken şaşırdın, öyle yâ!

Hiç bilinmez yolda gitmek pek muhâl,
Gitme yalnız, az düşün, bir rehber al!

Dinle şaşkın, yoksa mürşit gölgesi,
Saptırır bir gulyaban, vardır sesi.

Gulyabanlardır, atar yoldan hemen,
Aklı senden çok olan var, küfr ilen.

2950. Dinle, Kur'ân'dan yanılmış gitmişi,
Anla artık sen, nedir şeytan işi!

Böyle binler fert uzaktır caddeden,
Attı İblîs derde, düşkündür hemen.

İbret al bak, hep çürük saç hem kemik,
Sürme orya, sen eşek hiç üstelik.

Gerdanından çek ve gelsin doğruya,
Doğru yol bilmiş ve gitmiş vardı yâ!

Koyma boş, merkep yularsız kalsa da,
Yollanır koysan yeşil bir merâya.

2955. Gaflet etsen, boş bıraksan bir kere;
Yol alır hep yaklaşır otlak yere!

Yollara düşmüş eşek, ot sarhoşu,
Kul telef etmek için yapmış koşu.

Doğru yol bilmez isen git tersine,
Doğru terstir, merkebin yoldan yine.

Sor kadından, aksi olsun tek hedef;
Kim uyar olmuşsa, olmuştur telef!

Gel de isteklerle hiç dost olma sen,
Çünkü Hak'tan saptıran, onlar hemen!

2960. Hep kırar dünyaları, arzû ne ki,
Hakk'a dost olmuşların, has gölgesi!

RESÛL ALEYHİSSELÂM'IN HZ. ALİ'YE: "HERKES BİR ÇEŞİT İBÂDETLE ALLAH'A YAKLAŞMAK İSTER, SEN AKILLI VE ALLAH'IN HAS BİR KULUNA YAKLAŞ Kİ KULLARIN EN İLERİ GİDENİ OLASIN." DİYE NASİHAT ETMESİ

Der ki Peygamber Ali'ye: " Gel Ali,
Hakk'a aslan, pehlivan, sensin velî!

Aslan olsan, etme asla îtimât;
Gel ümîdin hurma sunmuş gölge, yat!

Bir akıl bul, sen sığın gir gölgeye,
Her haber güçsüz kalır, döndürmeye.

Arza vurmuş gölge, olmuş Kaf meğer,
Rûh: Hümâ, seçmiş odur yüksekte yer.

2965. Tâ kıyâmet vasfı neymiş söylesem,
Bitmemiştir, vasfı, çok sözler desem!

Bir güneştir kâmil olmuş gizlenen,
İşte gerçek, doğru var, Allah bilen!

Yâ Ali, tâat, itâat var sana,
Hakk'a has kul, gölgesinden alsana!

Herkesin bir tür ibâdet meyli var,
Kendi bitmez kurtuluşlar arzular.

Git sığın sen, kâmil olmuş gölgeye,
Gizli düşmandır nefis, kurtul diye.

2970. Hem bu hâl, her tür tâatlerden yüce,
Hem erersin öncülerden üst güce.

Ey mürîd sen, şeyhe kendin teslim et,
Ol ki Mûsa, sen Hızır hükmünde git!

Her ne yapmıştır Hızır, sabreyle sen,
"Geldi vakt, artık gel ayrıl" denmeden.

Hem gemîler delmiş olsun, söz deme,
Bir çocuk öldürse, gel sen gam yeme!

Mâdem Allah der: "Budur Allah" eli,
Tâ **"yedûllah fevke eydihim"**[76] beli.

2975. Öldüren, hem sağ kılan Allah eli,
Hem diriltir, ruhu bâkî bilmeli!

Nâdirattan varsa, her kim menzile,
Oldu yardım, pîrin himmetten bile.

Pîrin eller, sanma ermekten kısa,
Hem o el, Hakk'ın erişmiş kabzaya.

Tutmamış el, bunca bulmuş hil'ati,
Kim huzurda, aldı üstün nîmeti.

Verdi gâipler için bol rızkı o,
Bir konuk gelmişse, ni'met sunduğu!

2980. Nerdedir hizmet için bağlar kemer?
Öyleler var hizmeti beklerdirler!

Pîri seçmişsen, gönülsüz olma sen,
Olma balçık misli hep tembelleşen.

İncinip zordan da kinlenmiş iken,
Yok cilân artık, cilâsız ayna sen!

BİR KAZVİNLİ'NİN VÜCÛDUNA DÖVME YAPTIRMASI

Bir hikâyem var n'olursun dinle sen,
Neydi Kazvinli'de hâl, öğren hemen!

El ve kollar üzre konmuş dövmeler,
Hiç zararsız dövme yapmış iğneler.

2985. Gitti bir Kazvinli tellâk huzruna,
"Dövme yap incitmeden, lütfen bana."

"Yap dedin, yapsam neyin ben resmini?"
"Kükreyen aslan resimlersen iyi!"

"Burcumuz aslan ve sen yap aslanı,
Bolca sür, toptan boyansın her yanı."

"Nerye yapsam aslanı bilmem acep"
Der ki Kazvinli; "Omuz altında yap."

Yaktı birden her sokuşta iğnesi,
Ağrılar tutmuş, hamam dolmuş sesi.

2990. Pehlivan der inliyorken: "Usta sen,
Öldürürsün hem nedir resm eylenen?"

Der ki Tellâk: "Yap dedin, sen aslanı,"
"Resme nerden başladın bildir yani."

"Kuyruğundan başlamıştım resme ben,"
"Geç gözüm sen, kuyruğu yok say hemen."

Sen yaparken kuyruğu yaktın teni,
Hem nefes kesmiş delirtmiştir beni!

Öyle say, aslanda kuyruk olmasın,
İğneden kalbimde bir dert kalmasın."

2995. Başka yönden battı iğne gövdeye,
Merhametsiz, türlü dertler vermeye.

Haykırır Kazvinli: "Resmin hangi yan,"
Der: "Kulak çizmekteyim ben işbu an!"

"Bir kulak hiç olmasın lâzım değil,
Sen kulak hiç yapma artık nakşı sil!

İğneyi tellâk sokarken bir yere,
Hem de Kavzinli bağırmış bin kere.

"Hem üçüncü yer nere?" Derken adam,
Der ki tellâk: "Aslanın karnı ağam!"

[76] *"Allah'ın eli onların elinin üzerindedir." (Fetih, 10)*

3000. Der ki: "Aslan çiz de karnı olmasın,
Sokma artık iğne derdim artmasın!"

Şaştı tellâk kaldı hayret etmede,
Hayretinden parmak ağza gitmede.

Hiddetinden iğneyi atmış yere,
Böyle iş gelmiş midir âlemlere?

Baş, karın, kuyruksuz aslan gördü kim?
Hak yaratmaz böyle bir aslan derim!

Kardeşim, sabret şu derdin iğneye,
Düşme kâfir; iğne, nefsin derdine.

3005. Varlığından vazgeçen bir kimseye,
Ay, güneş, başlardı toptan secdeye.

Putperest bir nefsi öldürmüş adam,
Hem bulut artık güneş emrinde tam!

Kim yakar olmuş gönülden bir mumu,
Hiç güneş yakmaz olur bir kez onu.

Hem de Allah: "Bil güneş gelmiş dedi,
Kehf korunmuşken ziyâret eyledi."[77]

Küll'e yönlenmiş olan cüz'ler gibi,
Hem diken, gül, bir letâfet mektebi.

3010. Rabbi yükseltmek dilersin sen nasıl?
Allah'ın huzrunda mahvolmak asıl!

Hakk'ı tevhit eylemek, bilmek nedir?
Bir için bin cân fedâ etmekledir!

Parlayım dersen eğer, gündüz kadar,
Yak, karanlık varlığın sen âşikâr!

Sende varlık, öyledir, Hak'tır veren;
Gel erit, mis misli has kimyâda sen!

"Ben" ve "biz" dersin, sarılmışsın neden?
Vahdetin gerçek bu yokluk, bil ki sen!

AVA GİDEN ASLAN, KURT, TİLKİ

3015. Tilki, aslan, hem de kurt bir gün dağa,
Yollanırlar orda bir av bulmağa.

Sırtlasınlar hem tutulmuş avları,
Nakl için olsun gerek yardımları.

Gepgeniş kırlarda av bulsak diye,
Av için etrafta başlar dönmeye.

Erkek aslan üzre dostluk, ar iken,
Yoldaş olmak aslanın ikrâm hemen!

Şaha onlar, oldular bir fazlalık,
Şimdi, rahmet oldu toptan yolculuk.

3020. Ay için, yıldızla olmak, suç desek,
Onla olmak, ay için mertlik demek.

Yok ki Peygamber'den üstün fikri tam,
Aldı amma "meşveret et, " emri hem.

Tartılırken arpa, altın yan yana,
Hiç de ermez, arpanın kıymet ona.

Rûh, kalıp, elbet ki yoldaş olmada,
Bir zaman it Kehf'le birlik oldu yâ!

Aslanın emrinde, çoklar var ağa,
Gittiler birlik olup onlar dağa.

3025. Bir sığır, tavşan, keçi av ettiler,
İşlerinden pek de hoşnut gittiler.

Kahraman aslanla yoldaş kim ise,
Eksik olmaz gündüz, akşam et yese.

[77] *Ashâb-ı Kehf hadisesi. Bk. Kehf, 17*

Tuttular av, her ne var ölmüş-diri,
Ormanın içlerde mesken yerleri.

Şaha lâyık, tilki, kurt isterdi pay;
Hep tamahtan, pay eder olmuştu say!

Onların hâl aksedince aslana,
Her hakîkat çıktı birden meydana!

Sırlara aslan emir olmuş biri,
Seyreder gönlündeki âkisleri.

Bakma artık, has düşün sen ey gönül,
Hak evidir dolmasın pis şey gönül.

Sırrı bilsin sırrı anlatmaz susar,
Belli etmez, gülmesinden âşikâr.

Bildi aslan, onların çok vesvese,
Anlamış aslan fakat vurmaz yüze.

Ey hasisler, sizlerin lâyık ceza,
Şah verir artık gerek neymiş size.

Hükmümüz hem sizce uygun gelmedi,
Bizde ikrâm, sizde zân, buymuş dedi!

Siz, akıl, hem reyleri benden alan,
Rahmetimdir, hep cihânlar dolduran!

Hem nasıl anlar resim, ressamını?
Bildi ressam, resminin noksanını!

Varlığından vakti hep etmiş hacil,
Ey hasis, zan Hak için lâyık değil.

Hakk'a etmiş sû-i zân, kim ortada,
Kesmesem baş, hem olur aynen hatâ.

Aybınızdan kurtarıp dünyâyı ben,
Kalsın artık burda, hem destân denen.

Sundu aslan, fikre âyan gülmeyi,
Gülme terketmiş güven göstermeyi.

Mal ve mülk, Hakk'ın tebessüm, ortada,
Hep perişân, mest eder aldatma da.

Hastalık, yokluk, senin sığnaksa gel,
Pek güzeldir mal ve sıhhatten güzel!

ASLANIN KURDU İMTİHÂN ETMESİ: "EY KURT BU AVI ARAMIZDA TAKSİM ET!" DEMESİ

Der ki aslan kurda: "Taksim et şunu,
Eski kurtsun, tâze bir hak et bunu.

Av bu, taksim üzre sensin, der, vekil,
Cevherin çıksın bütünden, öyle bil!"

Der ki kurt: "Olsun senin, vahşi sığır,
Sen büyüksün hem büyüktür hem ağır.

Ortayım ben, bir koyan hissem benim,
Tilki, tavşan hakkıdır alsın derim."

Der ki aslan: "Söyledin tekrâr desen,
Sen misin ben var iken, pay isteyen?

Kurt ne ittir, varsayarmış kendini,
Biz varız hem böyle varlıklar hani?

Gel, eşeklikler satın almış eşek, "
Vurdu aslan pençe baş kopmuş demek.

Görmemiş hem kurtta mantık, tedbiri,
Soydu post, baştan siyâset te'siri.

Gördüğün bendim, özün yok saymadın,
Ölmedir artık senin tam maksadın.

Huzra geldin, onda fânî olmadın,
Boynu kesmek üzre vâcip eyledin.

Hak'tan ayrılmış ne var, mahlûktur o,
O'nda fânî olmasan, varlık mı bu?

Hem fenâ, Zâtında Hakk'ın; kim bulur,
Kurtulur yoktan, muhakkak kurtulur!

Çünkü geçmiş "Lâ"yı, hep "İllâ" dadır,
Kim ki "İllâ" üzredir varlıktadır.

Hak'ta kim, söyler olur hep "ben"le "biz",
"Lâ"dalar hep dosttan onlar hissesiz.

BİRİ YÂRİN KAPISINI ÇALDI. YÂR İÇERDEN "KİM O?" DİYE SESLENDİ. KAPIYI ÇALAN "BENİM" DEDİ. YÂRİ, "MADEM Kİ SENSİN KAPIYI AÇAMAM. DOSTLARIMDAN BENLİK İDDİÂ EDEN KİMSE TANIMIYORUM" DEDİ

Geldi âşık dost kapısın çalmada,
Yâri elbet kim çalarmış sormada.

Der: "Benim!" "Vakti değil çek git" dedi,
"Burda bir hâm ruha yer yok" söyledi.

Hâm için lâzım olan hicrân, firâk,
Tav verir, pişkinleşir, kalmaz nifâk.

Yaptı yoksul, tam da bir yıllık sefer,
Dosttan ayrılmış yâ yakmış şûleler.

Yandı pişkinleşti, âşık bir kere,
Döndü tekrâr, geldi hem yârin eve.

Bir edepsiz söz çıkar, benden diye,
Korkarak, tokmak çalar bak gerçeğe.

Kimdir o, sormuştu yâri söyle sen,
Der ki: "Sensin, gönlü hep sensin çelen!"

Der ki: "Bensin, mâdem ey ben gelsene,
Çifte benlik hiç sığışmaz bir tene!"

Çifte uç bir ip ki girmez iğneye,
Tek kat ol gir, sen de bir kez iğneye!

İğne, hem ip, irtibât eylerse de,
İğneden hem irtibâtsızdır deve.

Hem nasıl tam incecik olsun deve?
Hem riyâzet hem cihât yokken deve!

Allah'ın kudret, yönelsin bir kişi,
"Ol" desin her şey olur, emrin işi.

Olmayan kudretle gelmiş meydana,
Sâkin olmuş, çokça azgın baksana.

Kör ki görsün, hasta silsin müşkülü,
Emri gelsin, kalkar olmuş her ölü.

Ölmeden ölgündü yokluk, bilmeli,
Hem icâdından sunar Allah eli.

"Külle yevmin hüve fî şe'n"den oku[78]
Hakk'ı işsiz sayma artık doğru bu.

En hafif iş Hak'ta, bilsen doğruyu,
Sevk eder Hak, her gün üç has orduyu.

Askerin gelmiş gruplardan biri,
Anne rahmiymiş yetip gelmek yeri .

Bir de hep erkek, dişi dolsun cihân,
Ordular çıksın, rahimlerden doğan.

Hep ameller ordudur, bekler ecel,
Âhiret mülkünde gitmektir emel!

Yok sözün elbet sonu gel dön hemen,
İki dostun hâli neymiş söyle sen.

78 *"O her gün bir iştedir." (Rahman, 29)*

"Benim" Diyen Kişinin Pişman Olarak Suçuna Karşılık Tövbe ve İstiğfâr İçin Bir Yıl Riyâzette Kalması, Tövbekârın Tekrar Dönüp O Eve Gelmesi: Ev Sahibinin, "Kim O" Demesine "Sensin" Demesi

Yâri der: Ey! Ey bütünden "ben" olan,
Gel dikenken, gülden alçak olmayan.

3080. Oldu tek bir ip ki eksik görme sen,
"Kâf" ve "Nûn" çift kat desen, birdir hemen.

Yok oluş olmuştu görsen cezbe bent,
Hâli dersen, "Kâf ve "Nûn" olmuş kement.

Çifte kat görsen kemendi sen eğer,
İş görürken bil ki onlar birdiler.

Çift ayak hem dört ayak yol almada,
Ağzı çift olmuş makas bir olmada.

Bez yıkarlar görseniz birkaç kişi,
Ayrıdırlar gördüler bir tek işi.

3085. Suyla ıslatmış biri esvâpları,
Diğeri asmış kurutmuş onları.

Yekdiğer dönmüş ve tekrâr ıslatır,
Hem görenler, böyle iş, zıddır sanır.

Zıt görünsün, böyle gayretler bile,
Bir gönül, bir iş ve hoşnutluk dile!

Cümle seçkin ayrı bir meslekteler,
Hakk'a yönlenmekte hep birlikteler.

Dinleyenler, dalsalar bir uykuya,
Söz değirmen, taş desen gitmiş suya.

3090. Hem sular akmaz değirmenler için,
Onda akmaktan murat, bir iş bilin.

İhtiyâç bitsin, değirmenden suyu,
Kesmişiz, tekrar döner menbağa su.

Ağza gelmiş söz nasîhat ders için,
Sonra tekrar kaynağa dönmüş bilin.

Rûha hem sessiz ve tekrarsız girer,
Gerçeğin gülşende yol almış gider.

Harf ve sessiz, her kelâmın Ey Hüda,
Nerdedir göster n'olursun ruha da!

3095. Tertemiz cân, bir ayak etsin başı,
Yokluğun has mülke, yol olsun işi!

Pek geniştir, bil ki yokluk aynası,
Hiç hayâl olmaz onun bir gölgesi.

Yokluğun âlemlerinden dar, hayâl,
İşte bundandır, hayâller gâmlı hâl.

Bil, hayâllerden de dardır, işbu hâl,
Ay desen varlık; âlemden bir hilâl.

His ve rengin hem de dardır âlemi,
Pek de dardır, bilseniz zindan demi.

3100. Böyle tertipler sebeptir darlığa,
Yetmemiş güç hisse mâni olmaya.

Sen o histen âlemi, tevhîdi bil,
Birlik istersen koşup tevhit, kesil.

Emr-i kün, bir tek fi'ildir "nûn" ve "kâf",
Sözde vâkidir ve hem mânâ da saf.

Sözlerin yoktur sonu gel dön geri,
Kurdu anlat, nerde kalmış hâlleri.

"BÖLÜŞTÜRMEDE HAKSIZLIK ETTİN" DİYE ASLANIN KURDU AZARLAMASI

Çift baş olmak mümkün olmaz bir kere,
İşte bundan, kurt başı düşmüş yere.

3105. Emre uymazlık felâkettir bütün,
"Fentekâm nâ minhüm"[79] olmuş hükmünün.

Döndü aslan, "tilki gel sen böl" dedi,
İşte avlar, sen de payet, gel dedi.

Secde eylerken dönüp: "Ey şah sana,"
Hem öküz, kuşlukta rızkın baksana.

Al keçi, tam öğlelik olsun size,
Lâyık olmuştur meğer dönsün size.

Tavşan olsun şöyle, akşamlık sana,
Bir çerez elbette şarttır sultana!"

3110. Der: "Adâlet ehlisin" aslan ona,
"Hoş bu taksim, kimler öğretmiş sana?

Nerden öğrendin, güzel fikrin senin;"
"Kurttan öğrendim, büyük şahım demin!"

"İşte fânîsin, benim aşkımla sen,
Av olan hepten senindir, al hemen!

Tilki, sen artık bizim oldun hemen,
Kırmam asla, biz demeksin şimdi sen!

Sendeniz biz cümle avlar, hep senin;
Bas ayak sen, cümle gökler meskenin!

3115. İbret aldın, sen o alçaktan meğer,
Tilkilik hiç, bizce aslansın, yeter.

Hem ölen bir dost görüp ibret alan,
Hem akıldır dert, belâdan anlayan."

Kurda ilkin gel de taksim et dedi,
Tilki hâli gördü, bin şükr eyledi.

"Önce sen pay et desen sen bizlere,
Kim alır cânım elinden bir kere!"

Kalmışız biz cümle ümmetten sona,
Böyle emretmiş Hüda, hamd ü senâ!

3120. Biz işittik, hem nasıl ders verdi Hak,
Nice yüzyıl önce gelmiş kavme bak!

Sonra göndermişti Allah, pekiyi,
Örnek etmiş, ders alan bir tilkiyi.

Geçmiş ümmet söylemişken siz bize,
Çünkü sâdıktır Resûlullah söze.

Eski kurt gitmiş, kemikler ortada,
Aklı çok sen ibret al her bakmada!

Bir düşünsün Fir'avn, Ad ahvâlini,
Varsa aklı hoş kılar her hâlini!

3125. Almayanlar böyle hâlden ibreti,
Başkasından ders olur âkıbeti.

NÛH ALEYHİSSELÂMIN: "BENİMLE UĞRAŞMAYIN. ALLAH'LA UĞRAŞMIŞ OLURSUNUZ. BEN ALLAH'IN ÖRTÜSÜYÜM" DİYE KAVMİNİ UYARMASI

Der ki: "Serkeşler beni, ben, sanmayın,
Cândan ölmüş, Hak'ta var olmak payım!"

Ben beşer hissimle elbet ölmüşüm,
Hak'ta fâni, Hak'tan idrâk almışım.

Ben değil ben, Hakk'ınım gel, duy ki sen,
Zıddı söyler kimse, kâfirdir hemen."

79 *"Biz onlardan intikâm aldık." (Hicr : 79)*

Tilkinin hem nakşı, aslanlıktı tek,
Tilkinin huzrunda cür'et hiç demek.

Sûretinden öyle alçak görseniz,
Kükreyişten, mecbur aslan bilmeniz.

Nûh'ta olmaz olsa Hakk'ın kuvveti,
Bak cihânlar etti alt üst nusreti!

Yüzbin aslanlar, mekân etmiş teni,
Âteş oymuş, oldu âlem harmanı.

Harmanın imkan gerekken vermedi,
Şû'le salmış, harmanı kül eyledi.

Gizli aslan üzre kim isyandadır,
Sanki kurt olmuş, ağız açmaktadır!

Kurdu, aslan parçalar bilmem n'olur,
"Fentekâm nâ minhüm"ü[80] artık okur.

Kurt, eğer aslandan alsın bir yara,
Aslanın cür'et nedir, ahmaklara?

Keşke almış olsa tek cismim yara,
Kalp ve iman ermesin dert bunlara.

Söz erişmiş oldu, kuvvet bitti hem,
Sırrı bilmem, ben nasıl söz söylesem?

Ey mürîd gel sen, küçült işkembeyi,
Gel huzurda terk et artık hîleyi.

Ben" ve "biz" yok, terkedin gitsin ona,
Mülk onundur, devredin gitsin ona!

Siz fakirliklerle bir yol seçseniz,
Av sizin, aslan sizin, doğruysa iz!

Pâktır O, evsâfıdır; Sübhânehu,
Hem kabuktan hem de özden ayrı bu.

Her ne av var, her ne ikrâm eylese,
Hepsi şahtan, kul için ikrâm ise.

Bil ki, Allah hiç tama' etmez değil,
Nîmeti hep kul için hâlk etti bil!

Hak yaratmış mülkleri, devletleri,
Faydanın, Allah için yoktur yeri.

Hak'ta sağlamlaş da kalpten bak ki sen,
Mahcup olmak olmasın vehmetmeden.

Hak görür, kalbimde bil sırdan ne var,
Sütte kıl görmek gibiymiş âşikâr!

Kalbi nakştan, îtirâzdan safsa kul,
Hem de gaybın nakşa, artık ayna bil!

Şüphesiz sır anlayıp iknâ olur,
Mü'mini gör, mü'minin ayna olur.

Kim, mihenk vurmuş olursa nakdine,
Hem inanç; zan, şüpheden pâktır yine.

Mü'minin ruh, olmuş oldu bir mihenk,
Hem ayırmış oydu, nakdî, kalbi tek.

GÖZLERİ, YÜZLERİNİN NÛRUYLA AYDINLANSIN DİYE PADİŞAHLARIN ÂRİF SÛFÎLER KARŞISINDA OTURMASI

Vardı artık, şahların bir âdeti,
Bildiğim hem sen de duydun niyeti!

Vardı şahın, solda durmuş pehlivan,
Solda elbet kalpti cür'etten yanan.

Hep oturmuş haznedâr, kâtip sağa,
Çünkü sağ eller gerektir yazmağa.

Cümle sûfî, karşılardan aldı yer,
Çünkü sûfî câna aynaymış meğer!

Fikre, zikre kalbe, vurmuştur cilâ,
Gizli sûret aynadan görmüş ola.

[80] *"Biz onlardan intikâm aldık." (Hicr, 79)*

Halk edişten, kim alır has doğmayı,
Huzra koymak lâzım artık aynayı.

Aynaya âşık, güzel yüzler de sen;
Can cilâlar, kalp için kuvvet hemen.

YÛSUF ALEYHİSSELÂMIN HUZURUNA BİR MİSÂFİR GELMESİ, HZ. YÛSUF'UN ONDAN ARMAĞAN İSTEMESİ

Bir vefâkâr dost kalır olmuş uzak,
Geldi birgün Yûsuf'u seçmiş konak.

Hem çocukluk vaktinin yoldaşları,
Âşinâlık yastığında başları!

Hasedinden, söyleşip kardeşlerin,
Der: "Haset zincir ve biz aslan bilin."

Âr sayılmaz aslanın zincir ona,
Hak kazâdan yok şikâyet baksana.

Bil ki zincir aslanın ünvânıdır,
Hem de zincir yapmışın sultânıdır!

Hem nasıldır der konuk: "Zindan, kuyu."
Der: "Hilâl olmuş Ay'ın hâliydi bu."

Bak ki çift kat, tâzelenmiş olsa ay,
Sonra göklerden bedirlik onda pay.

İnci un olmuş havanda dövseler,
Gözde nûr olmuş uzak görmüş meğer!

Toprağa sen atmış olsan buğdayı,
Sonradan, olgun başaklardır payı.

Sonra, ezmiştir değirmen onları,
Kıymet artmış, hem büyütmüş cânları.

Sonra, dişler çiğneyip ezmiş onu,
Aklımız idrâkimiz olmakta bu.

Sonra, cân, aşktan da mahv etmiş öte,
Mahsul artmış, halk da dalmış hayrete.

Sözlerin gelmez sonu, gel dön geri,
Söyle Yûsuf, has konuktan sözleri.

Aldatıp söyler ve der ki: Ey falan,
Söyle, neymiş, bizlerin sen armağan?

Dosta varmak üzre eller boş iken;
Say değirmen üzre buğdaysız giden.

Der ki Allah haşr olurken insana:
"Armağanlar söyleyin neymiş bana?

Siz ki yalnız, hem de muhtaç kuldunuz,
Biz yarattık, siz de aynen geldiniz.

Söyle artık bir kıyâmet var iken,
Pek küçük bir armağan yoktur neden?

Siz de yok mu Hakk'a dönmekten ümit?
Yoksa, Kur'ân bâtıl olmuştur işit!

Yok konukluk dense merkeptir tenin,
Yoksa toprak, kül alıp yersin hemin.

Yoksa ikrârın, elin boştur niye?
Sen nasıl attın adım, dost hâneye?"

Et tasarruf; sen yemekten, uykudan,
Hakk'a sunmak üzre, al git armağan.

Oyna azcık, ol ceninler benzeri,
Sen bulursun nûru görmüş hisleri.

Ol seher vaktinde istiğfarla sen,
Yatmalardan, uykulardan geç hemen.

Rahme benzer, dar cihândan çık ki sen,
Pek geniş yerler bulursun şimdiden.

Allah'ın bil pek geniştir arsası,
Enbiyâlar ordadır, bil cümlesi.

Kalp sıkılmaz, öyle bir meydan ki bu,
Bir yeşil dal, orda olmaz hiç kuru.

Sen ki arzûlar yük ettin kendine,
Acze düştün, hem de yorgunsun yine.

Uyku derken her yükü atmaktasın,
Gitti aczin kuşkusuz yakmaktasın.

Çeşni bil sen, uykunun ahvâlini,
Kaldı yüksüz, bil velîler hâlini.

Ey inatkâr, evliyâ Kehf benzeri,
Hep dolaşsın, sanki yatmış her biri.

Çünkü Allah, asla zahmet vermeden,
Hiç habersiz, yön veren hem döndüren.

Neydi hem **"zâtü'l-yemin"** has hâlimiz,
Neydi ol **"zâtü'ş-şimâl"**[81] meşgâlemiz.

Enbiyânın, var ya birçok hâlleri,
Bîhaberler, yansıyan ses benzeri.

Akseden ses şer, hayırdan sunsa da,
Dağ bu çiftten hep habersiz kalmada!

MİSÂFİRİN, HAZRETİ YUSUF'A: "HER BAKIŞINDA GÜZEL YÜZÜNÜ GÖRÜP BENİ DE HATIRLAMAN İÇİN SANA HEDİYE OLARAK BİR AYNA GETİRDİM" DEMESİ

Der ki Yûsuf: "Haydi sun gel armağan,"
Dost utançtan sundu say feryat figan.

Der ki:" Birçok armağan seçtim sana,
Gelmemiş hoş, tutmamış göz baksana.

Zerrecik altın, sunarsam mâdene;
Damla sunsam okyanusken, hükmü ne?

Sanki, kimyon gitti Kirman şehrine,
Armağan sunmak dilerdim ben yine.

Ambarından eksik olmaz bir tohum,
Tek güzelsin, denginin yoktur uyum.

Parlatılmış kalbe benzer aynayı,
Huzra uygun gördüm elbet sunmayı.

Hem güneş sensin, semânın nûru sen.
Hep güzel yüz seyredilsin aynadan.

Ayna sundum, öyledir aydın kişi,
Her bakıştan sonra olsun yâd işi!"

Koltuğundan çekti, sunmuş aynayı,
Aynadan alsın güzellik hep payı.

Varlığın has aynadır yokluk, işit;
Aptal olmazsan öte; yoklukla git!

Varlık olmuş, bak ki hep yoklukla var,
Varsa zengin, yoksula mertlik sunar.

Ekmeğin saf aynası hep aç olan;
Aynadır kav, çakmağın olmuş ayân.

Yok ve eksiklik olursa, nerde var,
San'ata ayna olur haslık sunar.

Hoş dikilmiş dursa bitmiş elbise,
Nerde sunsun, san'atı bir terzide!

Bir direk yâhut hatıl yapmak için,
Tomruk ister hep marangozlar bilin.

Bir kırık duysun, sınıkçı ordadır,
Tez koşup elbet kırık sarmaktadır.

Olmasın dünyâda dertler, hastalar,
Doktorun san'at olur mu âşikâr?

Mis ucuz, âdi, basit şey olmadan,
Orda artık söz edilmez kimyadan!

[81] *Zâtü'l-yemin: İbadet ve güzel işler. Zâtü'ş-şimâl: Yemek içmek gibi günlük işler.*

Oldu noksanlar kemâlin aynası,
Şimdi horluk oldu vasfın meyvası!

Zıddı dersen, sürdü zıtlar meydana,
Sirkeden kıymet bulur bal, baksana.

Kendinin noksan nedir, görmüş kişi,
Etti gayret, olgun olmaktır işi.

3215. Kendisinden vehmeden bulmaz kemâl,
Uçmaya yön olmamışsa Zülcelâl!

Kâmilim derken, kalanlar dert ile,
Bundan artık illeti bulmaz hele.

Göz ve gönlünden akar olsun ki kan,
Ten beğenmek, vehmi kalksın ortadan!

İblisin illet **"ene hayrun"**[82] dedi,
Böyle dert, mahluk nefeslerden idi!

Ben diyen andırsa hem acizleri,
Saf suyun en altta pislikler gibi.

3220. İmtihan anı gelip karsın biri,
Hep bulanmış, pis nedir, çıkmış geri.

Olsa berrak çay dibinde, gübre var,
Öyle görsek, sen karıştırsan çıkar.

Yol bilen pir kimseler vardır hele,
Nefs bağından kir temizler, ark ile.

Kim temizler, kendi kendinden dere,
Kârlıdır, artık gider kâmillere.

Hiç görülmez kendini yonmuş bıçak,
Git araştır derdinin cerrâha bak.

3225. Hep sinekler toplanır, örter yara,
Böyle iş çirkin, sayılmaz onlara.

Pis sineklerdir düşüncen, hem malın,
Hem çıban olmuş, kanarmış her yanın.

Sürse kâmil merhemi, kalmaz yara,
Dert diner, yoktur gerek feryâtlara!

Kendi kendinden sanır sıhhat, huzur,
Oysa, pîrin merhemi parlar durur.

Merhemi terk etme sen, sırtın yara,
Bilme kendinden, daim tâbip ara!

VAHİY KÂTİBİNE VAHYİN NÛRU VURUNCA ÂYETİ PEYGAMBER ALEYHİSSELAM'DAN ÖNCE OKUMASI VE "BANA VAHİY GELDİ" DİYEREK DİNDEN ÇIKMASI

3230. Vardı bir kâtip ki Osman gelmeden,
Hem âyet teksir ederdi şevk ilen.

Vahyi Peygamber alır, derken o da;
Hem o, vahyi söylenirken yazmada.

Aksederken nûrları vahyin ona,
Kalbi hikmet, mârifetler dolmada.

Aynını her hikmetin söyler Resul,
Çıktı yoldan küfre yönlenmiş fodul.

Her ne söyler olsa Peygamber ona,
"Aynı hâl kalbimde doğmuş bak bana!"

3235. Oldu gerçekler ayan peygambere,
İndi Allah kahrı artık bak yere.

Hem kâtiplik, hem de dînden çıktı o,
Mustafâ'nın dîne düşman oldu o.

Mustafâ der: "Senden olmuş olsa nûr,
Sen nasıl oldun karanlık bir gavur?

82 *"Ben ondan hayırlıyım…" (Araf, 12)*

Erse kalbin bir ilâhî kaynağa,
Başlamaz küfrün senin pis kokmaya.

Haysiyet, nâmus düşünmüş durmadan,
Kim nifak seçmiş, ağızdan bağlanan.

Bu sebeptendir, içinden yanmada,
Tövbenin hiç kısmeti yok ortada.

Âh edermiş, âhının yok faydası,
Bir kılıç kessin boyun, âhlar nesi?

Kibri Hak, yüz batmanı geçmiş bukağ,
Hiç görünmez bağdı hem olmuştu ağ.

Hem küfür, kibr bağlamış gitmiş yolu,
Âhı izhâr etmenin bitmiş yolu.

Der ki: "Biz bir boy'nduruk vurduk ona,
Kibrimiz, bir halka olmuş boynuna.

Arkadan önden ki yaptık mâniler,
Onlar artık bentleri görmezdiler."

Engelin renk, sahranın rengindedir,
Yok kazânın rengi, kim bilmektedir?

Şeyhiniz set oldu gerçek öndere,
Şeyhiniz mâni o kâmil sözlere.

Öyle kâfir var ki dîn sevdâlısı,
Onda şan, nâmus ne, kin sevdâlısı!

Bir görünmez set, sanırsın bir çelik,
Öyle bir bağ, balta kesmez üstelik.

Gizli bağlar bir demir bağdan beter,
Bir demir bağken kesip kırsak biter!

Bir sinek sokmuş olurken insanı,
Uğraşır ten, varsa itmek imkânı!

Varlığından gelse batmış iğneler,
Artırır dert, olmamış eksilmeler.

Öyle şerh arzûsu, hep çıkmak diler,
Korkarım, kalmaz ümitler üzre yer.

Sıkma sen cân dâimâ gel, mutlu ol,
Ses verir feryâda Hak, feryatla dol!

Ey onulmaz dert nedir, affeyleyen,
Affı sevdin, biz kuluz, affeyle sen!

Aks-ı hikmet, şâkiyi etmiş ziyan,
"Ben" deyip sâlik özün mahvetme sen.

Ey birâder sende hikmet niyeti,
Evliyâdan belle gelmiş himmeti!

Bulsa bir ev, bir ışık, aydınlanır,
Nûru dersen, komşudan almaktadır.

Böyle gör sen, şükre dön, benlik ne ki;
Ver kulak, artık şu hodbinlik ne ki?

Yüz teessüf, iğreti bir hâl diye,
Oldu ümmetler uzak, ümmetliğe.

Ben kuluydum, kim ki ummaz baş köşe,
Ondan olmaz böyle yersiz endişe!

Durmamış sonsuz misafir hânede,
Yurda ermek isteyip, terk etmede!

* Ey birâder işte sonsuz bir mekân,
Hak için yollan n'olur, hiç durmadan.

Gerçi harlanmış demir hiç al değil,
Onda renkler âteşin aksiydi bil.

Pencerenden nûrlanır hem ev, ocak,
Hak güneşlerden alınmış nûra bak.

Her eşik, divân diyor, "Ben nûrluyum,"
"İşte aydınlık benim, bak ben buyum!"

Der güneş: "Bilmez misin idraksiz er?
Ben gurup etsem kalır mı nûra yer!"

Sebzeler der: "Kendimizdendir yeşil,
Mutluyuz bizler, güzel bir yüzle bil."

Der ki yaz: "Gitsem görün sizler bütün,
Ben geçip gitsem, nedir sizler görün!"

Ten, bakar kendinde hoşluk, nazdı tat,
Rûhta gizlenmiş görünmez kol, kanat.

Der ki: "Çöplük söyle, sen kimsin bana;
Gâyemizden, az yaşarsın baksana!"

Hem gurur, nâzım cihânâ sığmıyor,
Sıçrayıp çıksam ve ayrılsam diyor!

Bir mezar kazmış, sıcak dostlar meğer,
Kurt, böcekler rızk diyorken, gömdüler.

Kim ki var ölmüş gibi sevmiş seni,
Hep tutar burnun, görür kokmuş teni.

Tende söz, görmek, işitmek ruh işi,
Kaynasın su, kaynatan gör âteşi!

Tende, ruhtan parlayışlar ortada,
Evliyânın pertevî ruhunda yâ!

Evliyâ cândan gelip çeksin eli,
Ten ki cansız, öyle cansız bilmeli!

Şâhit olsun, öyle yüz sürdüm yere,
Hem kıyâmet vakti gelsin bir kere.

Hem o gün, yerler bütün sarsılmada,
Nice birçok hâle, şâhit olmada.

Yer ki şahsen başlamış, olsun söze,
Her diken dil, geldi söz söyler bize.

Feylesof inkâra başlar fikrini,
Git de sen, divâra başvur, dur e mi?

Anlamış su, toprağın dilden velî,
Hep özel hâller havâssın bilmeli.

Feylesof inkârdadır Hannâne'yi,
Evlîyâ gönlünde mevcut gerçeği!

Der ki:" Halkın, huy olan sevdâsı var, "
Fikre sinmiştir hayâller âşikâr!

Belki yansır hükmü küfrün baksana,
Böyle inkâr bir hayâl, gelmiş ona.

Feylesof şeytânı inkâr etmede,
Pek gülünç saymış ki şeytan gülmede.

Görmedin şeytan, dönüp gör kendini,
Feylesof bak, sardı şeytanlık seni!

Her kimin gönlünde vardır karmaşa,
Gizli kalmış felsefeyle baş başa.

Feylesof meşrep inanmış bâzı ân,
Felsefenden geldi gör inkâra cân.

Sen sakın, mü'minde mevcut her damar,
Sizde mevcut, bitmeyen âlem de var.

Sendedir yetmiş iki millet tamam,
Vah derim senden çıkıp etsin kıyam!

Kim ki almıştır imandan kısmeti,
Bir kavak, yaprak misâli titredi.

Kendi kendin üst gören bilmem nesin?
İblisin etbâı güldürmektesin!

Rûh çevirsin terse, görsen postunu,
Ehl-i dîn çok kimsenin, feryât sonu.

Câmekânda şimdi yaldız gülmede,
Korkusuz, dükkân mihenksiz bilme de.

Suçlar örten; perdeyi kaldırma sen,
İmtihân var, sen n'olur kurtar hemen!

Kalp boy ölçer, kapkaranlıkken gece,
Altının beklenti, gündüz öylece!

Hâl dilinden söyler altın gerçeği,
"Gün doğar doğmaz açarlar perdeyi."

Hem şu İblis-i lâin yüz bin sene,
Hakk'ın abdâl, önder olmuş mü'mine.

Âdem'i kıskandı, etti nâzı pek,
Hem güneş huzrunda rüsvâ, bir tezek.

BEL'AM BİN BÂÛR'UN: "YÂ RABBÎ! MÛSA ALEYHİSSELÂM İLE KAVMİNİ, KUŞATTIKLARI BU ŞEHİRDEN MUAVFFAK OLMADAN GERİ ÇEVİR" DİYE DUÂ ETMESİ

Bel'am-ı Bâur, cihânın halkı da,
Sanki Îsâ'dır ve halk mağlup ona!

Secde etmezlerdi onlar herkese,
Çâre olmuş derde onlar üflese.

Pençe atmış Mûsa'ya, kibrinden o,
Derde düşmüş hem perîşandır sonu.

Var nice Bel'am ve İblisler yine,
Gizli, aşkâr düştüler küfr bendine.

Meşhur etmiş, şânı yüksek Padişah,
Şâhit olsunlar, buyurmuştur ilâh!

Astı yüksek yerde, işbu çifti Hak,
Kahrı Hakk'ın ertelenmiş, çoktu bak.

İki hırsız şöhrete bağlandılar,
Kahr-ı Hak sonsuz iken aldandılar!

Sende var nâz, farzet uygundur başa,
Kork ki Hak'tan, çıkma haddinden dışa!

Nâzdı farzet, Hak katında makbul er,
Gütme kin artık bulursun dipte yer.

Ad, Semud'tan kıssalar denmiş niçin,
Hak için hem Enbiyâdır nâzenin.

Bir nişandır yıldırım, taş, zelzele,
Hak nebî, Hak nutku tasdiktir hele.

Öldürür hayvanları insan için,
Cümle insan kurbanı kâmillerin!

Hem nedir aklın şu kâmil idrâki;
Cüz'i akl, hepten zayıf bil idrâki.

Vahşi hayvan olmuş olsun ortada,
Ehli hayvandan da âdi kalmada.

Hem helâldir, vahşi havanlarda kan,
Hem akıldan oldular onlar kaçan.

Vahşi hayvanlarda şan vardır desek,
İnsana ters olduğundan, yok demek.

* Sen beşerler içre, ey nâdir kişi,
Hükmü bilmez kimse, merkeplik işi!

Ferde lâzımdır eşek: Öldürmeyin,
Vahşileşsin, kan helâldir belleyin.

Merkebin, mânî olur ahvalî yok,
Allah'ın, mâzur sayan bir hâli yok.

Hakk'a hepten vahşileşmiş insanı,
Var mı mâzur görmenin bir imkânı?

Şüphesiz kâfirleşen bir kan helâl,
Ok ve mızraktan, mubâh olmuş bu hâl.

Harpte kâfirler esirdir, kız-kızan;
Çünkü ahmak, hem zelil, merdût o kan!

Bir akıl terk etse, hakkı, gerçeği,
Söyle ancak anlamaz hayvan deyi.

"HÂRÛT İLE MÂRÛT'UN MASUMİYETLERİNE İTİMÂT EDEREK DÜNYÂYA İNMEK İSTEMELERİ VE FİTNEYE DÜŞÜP AZABA UĞRAMALARI"

Ey aziz Hârut ile Mârut denen,
Kibre dalmış değdi bir ok sîneden.

Çok güven duymuştular kutsiyete,
Bak öküz aslan için kin gütse de,

Gerçi boynuzlarda yüzler çâre var.
Gelse aslan hem kırar hem parçalar.

Boynuzu çok olsa, dönse kirpiye,
Öldürür aslan, vurur mıhlar yere.

Çok ağaç yıkmış, şu rüzgâr, bak ama,
Ot için olmuş güzel bir okşama!

Ot zayıf, yel, merhamet etmiş ona,
Ot direnmez ey gönül uslansana!

Balta korkmaz dal, budaktan, gövdeden;
Korkmamış hiç, dalda baltaymış kesen.

Vurmamış hiç yaprağa, dert dallara,
Hamleler sertlik sunar sert dallara!

Çok odundan korkmamış âteş hele,
Hiç kasap korkmaz, koyun çok gelse de!

Anlamın indinde sûret, yok demek,
Hem bu mânâdan da ters dönmüş felek.

Bir dolap say dur, dönen eflâki sen,
Döndüren kim? Aklı küldür bil hemen!

Bir siper olmuş vücudun dönmesi,
Onda gizlenmekti cânın hissesi.

Rüzgâr essin, hükmü mânânın budur,
Hem değirmen döndüren bildik sudur.

Bir nefes al hem inip hem çıkması,
Onda vardır mutlaka ruh damgası.

Bâzı "cim"dir, bâzı etmiş "hâ" ve "dâd,"
Bâzı sulh etmiş, eder bazen cihâd.

* Bâzı sağdan; bâzı sol yandan gelir,
Gül verir, bâzen diken vermektedir.

Hem havâyı, Hak ki rüzgâr etti yâ,
Oldu Ad kavmi için bir ejdehâ.

Hem o rüzgâr oldu bak mü'min için,
Okşayan bir yel ve sulh sunmuş hemin.

Şeyhi mânâdan denizdir, söyledi,
Âlemin "mânâsı tek Allah" dedi!

Bir çöp ancak oldu yer, gök katları,
Mânânın ummanda hiçtir adları.

Dalgalanmış suydu çöpler oynatan,
Oynaşır çöpler suyun öz dalgadan.

Hem usansın oynamaktan, bir dere,
Attı, koymaz, çöp gelir sahillere.

Alsa sahilden de çer-çöp dalgalar,
Od ne yapmıştır ota, aynen yapar.

Sözlerin, yoktur sonu, bil ey civan;
Bahsi Hârut, Mârut'a döndür hemen!

HÂRUT VE MÂRUT HİKÂYESİNİN SONU

Hem cihânın halkının hep suçları,
Oldu Hârut çiftinin mâlumları.

Hışm ve hiddetten ısırmışken eli,
Kendi aybından gelirmiş bilmeli.

Kendi kendin gördü çirkin aynada,
Öfkelenmiş aynadan yüz dönmede.

Kendi kendin hep beğenmiş kimseler,
Bir kabahat görse, âteşmiş meğer!

3350. Hâmiyet der, din için hem haşmete,
Görmemiş suç, oydu kâfir nefsi de!

Der ki Allah: "Biz münevver" derseniz,
Kalp kararmış, varsa yersiz bakmanız.

Der ki Allah: "Sizler aydın olsanız,
Kim yanılmış, oldu yersiz, bakmanız.

Şükredin siz, ey Hüda'nın ordusu,
Sizde yoktur aslâ şehvet korkusu.

Şehveti vermiş olursam sizlere,
Hiç kabul etmezdi gökler bir kere.

3355. Sizde mevcut mâsumiyet bilseniz,
Bizde mevcut, yansıyan ismetsiniz!

İsmeti benden bilin, sizden değil,
Sizde gâlip olmasın şeytan asıl."

Öyle bir bak, sen Resûlün kâtibi,
Hikmetin, din nûrunu görmüş gibi.

Kendini hoş sesli saydı, bet iken,
Akseden tek, Hak kuşundan ses de sen!

Taklit etmiş olsa bir fert kuş sesi,
Mümkün olmaz kuşta sırrı bilmesi?

3360. Öğrenirsen bülbülün has ötmeyi,
Bilmedin hiç gülle söyleşmiş neyi?

Bilmiş olsan, yaptığın şey az gibi,
Bil dudaktan anlaman, duymaz gibi.

BİR SAĞIRIN HASTA KOMŞUSUNU ZİYÂRET ETMESİ

Gönlü zengin der, sağır bir kimseye,
"Hastalanmıştır senin komşun" diye.

"Ben sağır, o hasta genç, söylerse ne,
Ben o sözden anlamam, söylerse de?

Hastalıktan çok zayıf ses dinlesek,
Çâresiz kaldım, benim gitmem gerek.

3365. Hem ağızdan seyreder oldukça ben,
Ben kıyastan anlarım neymiş denen.

"Hem nasılsın, hasta komşum" der isem,
Arkasından: "Ben rahatım" der o hem.

'Çok şükür' der, ben: 'Neler yersin derim,'
Der: 'Şurup hem mercimekler isterim.'

Âfiyet olsun derim elbet sana,"
"Doktorun kim?" Bir isim söyler bana.

Ben derim: "Bildim, o gerçekten hekim,"
"Oysa doktor, iş yolundaymış" derim.

3370. Uğru dersen, çok denenmiş bir adam,
Nerye gitmiş sundu hep sıhhat o tam!"

Böyle sözler düşleyip gitmiş eve,
Vardı artık, safcağız girmiş eve.

Der: "Nasılsın" der: "Benim ölmüş gibi,"
Şükr eder etmez üzülmüş bittabi!

Hem nasıl şükr, çok da düşmanmış bize,
Bir kıyas yapmış sağır, ters her söze.

"Sen ne yersin? der, o der: "Elbet zehir!"
"Âfiyet olsun!" demiş, etmiş kahir!

3375. Sonra derken: Söyle kimmiş doktorun?
Yardım etmiş kim, tedâvi olduğun?"

Der ki: "Azrâil gelen, artık çekil!"
Der sağır: "Elbet hekim pek usta bil!"

Çıktı evden, hem sağır şükr eyledi,
Komşumun ben, gönlünü aldım, dedi.

Hasta derken: "Büsbütün düşman bana,
Hem cefânın kaynağıymış baksana!"

Hastanın gönlünde, birçok sövgüler,
Toplayıp, ardınca göndermek diler.

3380. Hâli benzer bir bozulmuş mîdeye,
Yer bozuk aş, hem dönerler dökmeye.

Yok ağızdan hiç çıkarmak sövmeyi,
Sabr edersen, tat ederler övmeyi!

Hastanın artık tahammül yok idi,
"Nerdedir it, nerde hem nâmert dedi?"

İçte nem var, durmadan dökmem gerek,
Der ki kalbim bir uyur aslandı tek.

Hem ziyâret, hasta hoşlansın diye,
Buysa ancak, düşmanın olmuş niye?

3385. Düşmanın kalp, biz de düşkünlük arar,
Kalbi ancak, böyle kılmıştır karar.

Bâzılar etmiş tâat sapkınca hep,
Gönlü cennet umdu, yapmışmış sevâp.

İşlerin gerçekte örtük suç senin,
Bir bulanmış su, senin saf saydığın!

Hem sağır sanmış, ulaştım hastaya,
Oysa zannı oldu, zannın aksi yâ!

Hizmet ettim, dostluk ettim sandı o,
Komşuluktan mutlu olmuş, kandı o.

3390. Attı âteşler ki hasta kalbine,
Kendi kendin, durmayıp yakmış yine.

Ey utanmaz, attığın oddan sakın,
Fazla gittin sen, günahlardan sakın!

Der ki Peygamber riyâkâr kimseye;
"Kıldığın olmaz, dönüp sen, kıl yine!"

Çâre olmuş oldu bunlar, korkuya,
Her namâz bizden okunmuş fâtiha.

Ey Hüda kıl sen namazından emin,
Bulmasın fikrim riyâkâr bir zemin!

3395. Bir kıyâs yapmış, sağır bir komşuya,
On yılın sohbet, bozulmuş oldu yâ!

Hisse sığmaz, vahye dönmüş bir kıyâs,
Akl ve mantıktan beyim, almaz esâs!

Şimdi hassas olsa da hissin kulak,
Ey sağır, gaybî olan mânâya bak!

NAS KARŞILIĞINDA İLK KIYAS YAPAN İBLİS İDİ

Nûru Hakk'a, ilk kıyas etmiş olan,
Tâ başından ters düşen, İblis inan!

Şüphesiz der: Üstün âteş killere,
Ben ki âteş, oysa, toprak bir kere!

3400. Asla, fer'i hep kıyas etmek gerek,
Hep karanlık İblisin; biz, nûr demek!

Der ki Hak: "Yok orda, soy erbâbı hem,
Zühd-ü takvâ, fazlının, mihrâbı hem!

Hem cihânın, hiç nesep olmaz mirâs,
Rûhta üstünlük alır Hak'tan esâs."

Belki, Peygamberlerin mirâsıdır,
Hem verâset, kulların takvâsıdır.

Âşikâr mü'min; Ebû Cehl, evlâdı;
Nûh'un oğluyken, olur kâfir adı.

Doğdu topraktan münevver ay peki,
Git siyâh yüz! Sen defol! Âteş ne ki?

Hem kıyaslar, hem bulutlar var iken,
Bir haber almak murattır kıbleden!

Hem güneş var hem de Kâbe karşıda,
Yön gereksiz, Kâbe gelmiş durmada!

Mânimiz var Kâbe'yi tam görmede,
Şüphesiz var doğru, Allah bilmede.

Hak kuşundan dinlemiş olsan sesi,
Sâde dıştan işbu ezber cümlesi.

Sonra kendinden kıyas etmektesin,
Sonra dersin: "Hep hakîkattir kesin!"

Ehli hâlin ıstılâhlar başkadır,
Ehli kâl, hiç böyle hâl bilmez nedir.

Kuşdilinden belledin çok sesleri,
Yüz kıyâs, yüzler heves almış yeri.

Sen, sağırdan incinen bir hasta bak,
Hep kıyâsından üzülmüş ehli Hak.

Kendisin kuş, sandı vahyin kâtibi,
Hakk'a kuş olmuş, Resûl, olmuş gibi.

Bir kanat vurmuş, kör etmiş Hak kuşu,
Çâresiz kalmış helâkten, dert işi.

Anlayın, yersiz kıyaslardan geçin,
Yokluğundan almayın, Hak mevkinin.

Gerçi siz Hârût ve Mârût olsanız,
Saf tutanlardan da üstün gelseniz;

Bedlerin bedlik nedir? Rahm et de sen,
Benliğin ardından, aslâ gitmeden!

Benliğin yarlarda aslâ, gezmeyin,
Sonra en alt yer olurmuş meskenin.

Söylemişler: "Ey Hüda ferman senin,
Etmesen sen, çâresi yok kimsenin!

Biz günahkâr olmayız, derlerdi yâ,
Daldılar dünyâda mevcut arzuya.

Onların, kalbinde mevcut ızdırâp,
Ehli benlik, tohmunu ekmişti hep.

Sonra derler, sizler ey ehli cihân;
Rûhânîler hep uzak sizden inan!

Gökte biz zikr perdesi örmekteyiz,
Yerde adlin, yaygıyı sermekteyiz.

Gündüzün âdil, zikirler eyleriz,
Olsun akşam, uçmuşuz hep gökteyiz.

Hâlimiz olmuş sebep şaşkınlığa,
Gâyemiz, dünyâya sulh sunmaktı yâ!

Gök ve yer varken, kıyâs etmen neden?
İzlemek var, gizli birçok fark ilen!

HÂLİNİ VE SARHOŞLUĞUNU CÂHİLLERDEN KURTARMAK LÂZIMDIR

Duy Hakîm, söz söylemiştir, dinle sen;
Sız, şarâbı içtiğin bir yerde sen.

Çıksa sarhoşken döner şaşkınlara,
Çol-çocuk uğrunda olmuş maskara.

Her adım attıkça, düşmüş bir yana,
Hep güler durmaz yâ ahmaklar ona.

Böyledir, amma çocuklar bîhâber,
Sarhoşun ardında hep gitmekteler.

Hakk'a sarhoştan öte, herkes çocuk,
Bâliğ olmaz, hep heves, bilmez hukuk.

Der ki Hak: "Dünyâ" oyuncak sizlere,
Siz çocuk, dosdoğru denmiş bir kere.

Hem oyundan geçmesen sen, öyle ki,
Rûh düzelmez olsa, olgunluk ne ki?

3435. Hem bu dünyâ, bir çocukluk şehveti,
Arkasından koşturur her milleti.

Bir çocuk oynar yapar olsun neyi,
Rüstem'e nispet yapar taklit şeyi!

Halk savaşsın say çocuklar cengidir,
Aslı yoktur mânasızlık dengidir.

Elde görsen bir ağaç olmuş kılıç,
Kastı bilmem, neyse toptan oldu güç.

Bir kamış bulsun binerler at gibi,
Oldular Düldül, Burak'ın tâlibi.

3440. Hep cehâletten böbürlenmek meğer,
Vehmidir at, peyleyip binmiş gider.

Hak süvâriler, felekler aştı yâ,
Kimdi at binmiş olan, kimmiş yaya?

Hakk'a dönmüş, yükselir ruh, hem melek,
Yükselir ruh, sarsılır artık felek.

Kendinizden, kendiniz tutmuş etek,
Bindiniz at, biz çocuklaştık demek.

Hak'tan: **"inne zanne lâtağni"**[83] gelen,
Hem nasıl, zan merkebi olsun koşan?

3445. Şüphesiz, zan faydasız derken o zât,
Bir güneş var, yok demek olmuş inat.

Hem binek her neyse bilmiş oldu bak,
Kendinin tutmuş etek, binmiş ayak.

Vehmimiz, idrâkimiz, hem hissimiz,
Bil çubuk at, hem çocukluk bilgimiz.

Bir hamâldır, ârifin mevcut ilim,
Tencinin ilmiyse yüktür bildiğim.

Kalbe aksetmiş ilim, yârdır ona,
Tende mevcut bir ilim yük baksana.

3450. Der ki Hak: **"Yahmilü esfâra"**[84] bize,
Hakk'a uymaz ilme bak, yüktür size.

Hak'tan ilham olmayan, ilmin yiter,
Bir boyanmış yüzde renk, uçmuş gider.

Sen gönülden, yüklenir ol çok yükü,
Yük alırlar, sen sanırsın, yok yükü.

İlmi sen yüklenme zevk, mevki için,
Tâ görünsün, ilmi ambarlar senin.

Sen biner olsan eğer ilmin ata,
Gitti yükler şimdi omzundan öte.

3455. Hem de "Hû" der, hem duyar "Hû" adını,
Bulmamış "Hû" içmeyen maksadını.

Ad, sıfattan hem ne doğmuş, hep hayâl,
Vuslatın rehber olur, olmaz visâl!

Olmasın medlûl, gereksizdir delil;
Olmadan yol, gulyaban olmaz ki bil!

Gerçek olmazken isim, gördün mü sen?
"Kâf" ve "lâm"dan var mı bir gül toplayan!

Ad okursun, git müsemmâyı ara;
Ay, semâdan, yerde, yer yok onlara.

83 *"Şüphesiz zan, gerçek karşısında hiçbir şeye yaramaz…" (Yunus, 36)*

84 *"Kendilerine Tevrat verilenler, sonra da onunla amel etmeyenler, kitap yüklü eşekler gibidir…" (Cumua, 5)*

3460. İstiyorsan harf ve addan kurtuluş,
Kendi kendinden temizlen, bitsin iş.

Bak demir emsâli renksiz olmaya,
Et riyâzet, dön ki, passız aynaya.

Kendi vasfından arıt, sen kendini,
Sen de gör kendinde, en safken seni.

Hem kitâpsız, hem muallimsiz iken,
Gör nebîler ismidir, kalbinde sen.

Derdi Peygamber: "Seçilmiş ümmetim,
Cevherim bir, aynı, birdir himmetim.

3465. Rûhların nûruyla görmüşler bizi,
Ben de gördüm, öyle bir nûrdan sizi."

Râvi sahih sanma, Müslim söylüyor,
Âbu hayvanlar içen kalpler diyor!

Belle **"emseynâ ve Kürdîyen"** nedir,
Hem de: **"asbahnâ Arabiyyen"**[85] nedir?

Örnek istersen, bu gizli ilme sen,
Rum ve Çin'dendir bu kıssa, dinleyin.

Rumlular ve Çinlilerin Ressamlıkta Bahse Girişmeleri

Çinliler der: "En büyük nakkaş biziz,"
Rumlular der: "Çinlilerden üstünüz."

3470. İmtihân etsek demiş, şah, etmeli,
Dâvasında, kimdir üstün görmeli.

Çinliler hem Rumlular gelmiştiler,
Rumlular, hem ilme çok yatkındılar.

Çinliler der: "Bir salon lâzım bize,
Başka bir yer olsa lâyıktır size."

Çinliler konmuş münâsip bir yere,
Rumlular hem ayrı konmuş bir kere.

Çinliler ister hemen yüz renk boya,
Hazneyi dökmüş büyük şah avluya.

3475. Her sabah isterdiler yüz renk boya,
Çinliler dökmüş sevinçler ortaya!

Rumlu ressamlarda yok renk, yok boya,
Pas, cürûf dökmüştü lâyık atmaya.

Her yer örtülmüş, duvar olmuş cila,
San felek gelmiş, bürünmüş saflığa.

Renklerin huzrunda renksizlikte var,
Renk bulutken, renksiz aydır aşikâr.

Sen görürsen bir bulut, nûrlanmada,
Ay, güneş, yıldız ki yansır ortada.

3480. İş bitirmiş Çinliler ayrıldılar,
Mutluluktan, çok davullar çaldılar.

Geldi şah, görmüş duvarlar dopdolu,
İncelikten, aklın hayrettir yolu.

Gelmiş artık şah, Rumîlerden yana,
Perde kalkmış şah dönüp bakmış ona.

Çinliler yapmış nakışlar yoksa da,
Aynalaşmıştır duvar, aks ortada.

Orda Çinli nakşıdır aksetmede,
Görmeyi, gözden kapıp göstermede.

3485. Rumlular say sûfidirler, ey peder,
Hıfz için; yoktur kitâp, yoktur hüner!

Hep cilalanmış gönülden levhalar,
Kin, tamah, hırstan temiz olmaktalar.

85 *"Kürt olarak akşamladım, Arap olarak sabahladım." Bu sözü Hüsâmeddin Çelebi'nin atası Ebû'l-Vefâ söylemiştir. Bk. Önsöz.*

Saf ve parlaklık ki gönlüm vasfıdır,
Sonsuz aksi durmayıp sunmaktadır.

Sır hudutsuz, sûretin yok sûreti,
Şimdi Mûsa bak nasıl parlar idi.

Böyle bir sûret felekler almamış,
Arş ve ferş deryâ, balık var, sığmamış.

3490. Var hudut bunlarda bak vardır sayı,
Kalpte mevcut ayna, haddin yok payı.

Yâ gönüldür onla, yâ olmuş gönül,
Yâ akıl suskun, yâ sapkın oldu bil.

Hem sayılmış, hem sayılmaz öyle bil,
Kalpten ayrılmış nakış, parlar değil!

Tâ ebet var, tâze nakş, çok cilveler,
Örtüsüz kalpten, tecellî ettiler.

Parlatılmış gönle yol, hiçtir koku,
Lûtf-u Hak var, bilmemişler var yoku!

3495. Hem ilimden; süs, kabuklar attılar;
Kalple görmek, bayrağın yükselttiler!

Yok fikirden kaygı, hep nûrlanma var,
Aşnalık ummânını, bulmuştular.

Ölmeden dehşet duyar elbet cihan,
Bazılar gülmektedir artık inan.

Hem gönüller üzre, imkânsız zafer,
İncinin yok, hep sedef görmüş zarar.

Geçtiler nahvden, fıkıhtan gerçeği,
Arttı mahv, fakrın bütün yüksekliği.

3500. Cennetin aksi vurur baştan sona,
Onların gönlünde çıkmış meydana!

Yükselirler Arş ve Kürs'lerden daha,
Bir makam sunmaktadır artık Hüda! [86]

[86] *"Şüphesiz muttakîler cennettedirler, ırmakların başlarında, sıdk durağında, çok kuvvetli büyük bir padişahın katında." (Kamer, 55)*

PEYGAMBERİN ZEYD'E: "BU GÜN NASIL KALKTIN?" DİYE SORMASI, ZEYD'İN: "MÜ'MİN OLARAK EY HAKK'IN ELÇİSİ" DİYE CEVAP VERMESİ

Zeyd'e, Peygamber sorar, der bir sabah;
"Sen nasıl ettin sabah, gel et izâh."

Nice gün kaldım dedi Zeyd, aç, susuz,
Allah'ın aşkıyla kaldım uykusuz!

Der ki Zeyd: "Geçmiş gecem mü'mincene,"
"Açsa iman, bir nişan sen sun bana!

3505. Sanki mızrak misli, bir kalkan delen,
Gündüz, akşam kaydı yok geçtim ya ben.

Öyle âlem, cümle millet orda bir,
Bir saat, yüzyılda bir, milyarda bir!

Hem ezeller, hem ebed, tevhitteler,
Akla yol yok, neylesin bilmez meğer!

Gittiğin yoldan getir bir armağan,
Akla uygun, aklına uygun gelen."

"Halk nasıl görmüşse" der, Zeyd; gökleri;
Öyle gördüm, arşının hep içleri!

3510. Bekliyor cennet, cehennemler beni,
Say, şaman huzrunda bir putmuş hani.

Bilmişim tek tek, ne varsa halkı ben,
Bir değirmen, sanki buğday, arpa, den!

Hem sekiz cennet, cehennem karşıda,
Putperest var, önde putlar durmada.

Bâzı aktır, bâzı yüzler kapkara,
Hem kıyâmet, burda almıştır sıra.

Doğmadan evvel ayıp dolmuşsa cân,
Halka gizli, rahmi bilmezler inan!

Annenin karnında şâki, şâkidir,
Böyle ruh, cismin izinden bellidir.

Cismimiz cân, yavruya olmuş gebe,
Ölme; başka âleme kalmış gebe!

Âlemin gelmiş ve geçmiş ruh bütün,
Bekleşir, doğmuş sevinç, doğmuş hüzün.

Zenciler dönmüş: "Çocuk bizden diyor,"
Rûmiler: "Pek hoş çocuk bizden diyor."

Doğmuş olsun ruh, şu cânın âleme,
İhtilâf kalmaz beyâz, esmer deme.

Zenci doğmuş, söz alırlar zenciler,
Rûmî doğsun hem götürmüş Rûmiler.

Doğmamış ruh, müşkülâttır âleme,
Doğmamış ruhtan bilenler, bekleme!

Var meğer, görmüş şu postun içleri,
Post içinden gördü onlar işleri.

Nutfe bir su, bembeyâz derken de hoş,
Rûhun aksi ya Rûmi'dir, ya Habeş.

Ahsen-i takvimle vermiş renk, vücût,
Kısmına **"Esfel"**[87] ki olmuştur hudût.

Sözde son yok, gel de artık dön geri,
Yoksa kervandan kalırsın sen geri.

Gün gelir, yüz ak olur, bâzen siyâh,
Türk misil has yüzlü, bâzı Hindû vah!

Bellidir birgün saman mı dağ mısın?
Hintlisin, Türksün bilinmiştir kesin!

Hem, rahimden belli olmaz Hintli, Türk,
Doğsa görmüşler ki, sağlam, kim büyük.

ZEYT BİN HARİS'İN PEYGAMBERE HALKIN AKIBETİ BANA AÇIK GÖRÜNÜYOR DEMESİ

Söylesem söz, belki ben kessem nefes,
Dil ısırmış Mustafâ, der: "Yetti kes!"

Yâ Resûlullah, ki haşri söyleyim,
Emredersen şimdi neşri söyleyim!

Sen buyur, ben yırtayım her perdeyi,
Parlasın nûrum, güneşler gerçeği.

Hem tutulsun nûrumuzdan bak güneş,
Hem söğüt hurmayla olmaz asla eş.

Söylesem neymiş ki kıymet sırrını,
Kimde nakt has, kimde bilsin kalbini.

El kesik olmakla eshâb-ı şimâl,
Belli olsun orda elbet neyse hâl.

Hiç kararmaz, bak ayın nûruyla hem,
Hem nifâkın, rengi neymiş söylemem.

Gösterirsem eşkıyâ giymiş neler,
Dinlesin halk Enbiyâdan kös meğer.

Fark nedir; cennet, cehennem söylerim,
Kâfirin göz ön'ne, sermek isterim.

Gösterip Kevser'de, havzın coşkuyu,
Serpeyim duysun kulak, duysun bunu.

Hep susuzlar, dört yanından koşmada,
Gösterim âyan görünsün ortada.

Onların omzuydu değmiş omzuma,
Sesleşirler nağmeler ermiş bana.

[87] *"Biz insanı en güzel şekilde yarattık. Sonra onu aşağıların en aşağısına indirdik." (Tin, 4, 5)*

Ehli cennet, hep sevinçler paylaşır,
Göz görür onlar kucaklar, sarmaşır.

Tuttular elbet ki onlar el ele,
Söyleyiş, öpmek, sarılmak var hele.

Bağrışır onlar, kulaklar yırtılır,
Hep Cehennemden de âh feryât gelir!

Söyledim birkaç işâret tâlibi,
Korkarım, dersem azarlarmış Nebî!"

Böyle derken düştü hem sekr hâline,
Tuttu esvâp, çekti Peygamber yine.

"Çek atı sen hem azıdayken gemi,
Var tecellî, korkunun gitmiş demi.

Hem senin aynan, kılıftan fırlamış,
Her terâzi, ayna, gerçek söylemiş.

Hakk'ı ketmetmez terâzi aynalar,
Çünkü Hak'tan doğruluk onlarda var.

Hem terâzi, ayna, olmuştur mihenk,
Doğru derler yüzyıl hizmet eylesek.

Sırımızdan gizle gerçek neyse sen,
Fazla göster hiç azaltıp durma sen!

Gülmesinler şimdi insanlar sana,
Ayna, mîzân hîlesizdir baksana!

Çünkü Allah, gerçeği sunsak diye,
Kadri yükseltmiş ve vermiş terbiye.

Olmasın hoş doğrular bizler, neyiz,
Hasların hükmünden ayrık, neyleriz?

Koltuğun altında gizlet aynayı,
Tâ ki Sînâ'dan alır olsun payı."

Der ki: "Sığmaz asla koltuk altına,
Hak güneştir sen dönüp bir baksana.

Hîleyi her fenni yırtar cilvesi,
Mevcut Allah hem akıl, cinnet nesi?"

Gel de koy göz üzre, bir kez parmağı,
Yok güneş hem görmeden kesmiş bağı.

Görmeye parmak ki perde olmada,
Bir alâmet, Settar'ın var ortada.

Noktalar, bâzen cihânlar örtmede,
Hem güneş bâzen tutulmuş sürçmede.

Sen susup deryâyı gel seyret hemen,
Hakk'ın umman, halka ikram eyleyen.

Selsebîlin, Zencebîlin çeşmeler,
Cennete lâyıkların emrindeler.

Cennetin dört ırmağı, uymuş bize,
Bizden olmaz; uydu Allah'ın ize.

Hem sihirbâzın, sihirler gâyesiz,
Arzumuz uğrunda gittik cümlemiz!

Çifte göz baktıkça, gözlerden akan,
Yön verir ırmağa, mü'min arzudan.

İstesin kalp, görmeler olmuş zehir,
İstesin kalp, ibret almış yükselir.

İstesin kalpler bakar eşyâ görür,
İstesin kalpler bakar mânâ görür.

İstesin kalp, külliyâtâ gönderir,
İstesin kalp, göz cüzün hapsindedir.

İstesin gırtlak, onun emrindedir,
Duygular, kalbin elinden yönlenir.

Bir emir versin gönül, beş duyguya,
Hep etek toplar ve başlar koşmaya.

El, ayaklar gönle uymuş olsa da,
Kalbe onlar oldu Mûsa'nın asâ.

İstesin kalp, bak ayak raksetmede,
Bil ki noksanlarla koşmuş gitmede.

Hem gönül isterse, el yapmış hesap,
Hem de parmaklarla yazmıştır kitap.

Gizli el hükmündedir eller peki,
Gizli eldendir, görünmüş dıştaki.

El, gönül isterse düşmanken yılan,
İstesin bir dosta, olmuş dost inan!

3575. Hem gönül ister, kaşık olmuştur el,
İstesin düşmana gürzdür, bir güzel.

Söylemiş hep gönlümüz, beş duyguda,
Pek acâyip, gizli vuslât olmada!

Kalp meğer bulmuş Süleyman mührünü,
Duygular olmuş gönülden, hep yönü.

Gönle uymuş, dıştaki beş duygumuz,
Oldu memur, içteki eş duygumuz.

Duygular on, hem yedi âzâ yine,
Böyle çok şey, girdi gönlün emrine.

3580. Ey gönül, bildik Süleyman'sın ki sen,
Mühr alıp, sen şeytana hükmet hemen!

Vazgeçersen saltanattan hîleden,
Hem yüzük çalmaz şu şeytan, üç iken.

Cümle âlemlerde yaygın isminiz,
Çift cihânda, emre hâzır cisminiz.

Şeytan elden alsa, gitmişken yüzük,
Baht gider, yok saltanat, boynun bükük.

Hem felâket gelse, zevkin kulları;
"Hasretim âh" söylemektir hâlleri!

3585. Hîleni inkâr eder olsan bile,
Hem terâzi, ayna geçmen, nâfile!

"GETİRDİĞİNİZ MEYVELERİ LOKMAN YEDİ" DİYEREK KÖLELERİN VE ARKADAŞLARININ SUÇLARINI LOKMAN'IN ÜSTÜNE ATMALARI

Hordu Lokman, ilk başından bey için,
Cümle kullardan değersizmiş bilin!

Bendeler gönderdi bir gün bahçeye,
Meyvelerden toplayıp gelsin diye.

İşte hikmet, yüz, karanlık bir gece,
Lokmanın iç, sâde hikmet öylece.

Hırs, tamah coşturdu her bir bendeyi,
Bendeler hep, yağma etmiş meyveyi.

3590. Hep yemiş Lokman" denilmişken beye,
Başlamış bey ekşitip yüz kemliğe.

Lokman anlar, tekdirin neymiş sebep,
Hem cevâba niyyet etmiş, durdu hep.

Der ki Lokman: "Bil ki bey, hâin olan;
Allah'ın indinde nâmakbul inân!

Ey keremkâr, imtihân et bizleri,
Hem sıcak, hem bol su içsin her biri.

Bizleri sür hem de seç bir kır yeri,
Sonra sen at bin de koştur bizleri.

3595. Sırrı keşfetmiş sanatkâr, Hak ara,
Bak o ân, bed iş yapan insanlara."

Bey, su kaynatmış içirmiş kullara,
Korkudan, içmek gerekmiş onlara.

Sonra bey koşturdu bir sağ, bir sola,
Kırda hepten koştular, yoktur mola.

Hem yorulmuş bendeler, hep kustular,
Meyve dökmüş ortaya, artık sular.

Koştu Lokman, çıktı ağzından ki su,
Lokma'nın hep mide boştu doğrusu.

3600. Lokman'ın hikmet bulurken meyveyi,
Allah'ın hikmet, acep bilmez neyi?

Sır kıyâmet vakti çıkmış meydana,
Saklanan sırlar çıkar hep baksana.

Bir sıcak suyken o dökmüş ortada,
Gizliler meydanda âyan durmada.

Taş denenmiştir bilin âteş ile,
Âteşe lâyık olur, kâfir hele!

Söyledik biz tatlıdan, taş kalpliye,
Öğdümüz hiç etmemiş tesir niye?

3605. Huyca pis bir derde, pis derman gerek;
Merkebin baş düşse, it dişler demek.

"Pis olan söz, pis için" hikmetli yâ,
Çirkinin, çirkin de lâyık olmada.

Hangi şey ister isen, hepten senin,
Onda mahv ol, şekli olsun, şeklinin.

İstesen nûr, nûra meylet, faydalan,
Sende, 'sen' görsen; uzaksın Allah'tan.

Vazgeçip atsam harap zindânını,
Hakk'a koş, bul secdeler imkânını!

ZEYD BİN HÂRİS'E RESÛLÛLLAH'IN CEVAP VERMESİ

3610. Sözde son yok, Zeyd, sözün gelmez sonu;
Söz Bûrâk'ı, gitmesin durdur onu!

Perde yırtıp aybı, sözdür gösteren,
Sâhibi rüsvâ, görünmüş perdeden!

Bâzı gayb olmakta Hakk'ın mektubu,
Kim davul çalmışsa sür, bitsin yolu!

Sürme at, dizginleyip susmak iyi,
İnsana zannıyla hür kalmak iyi!

İstiyor Allah, ümitsiz kimseler,
Dönmeyip yüz, hep ibâdet etseler.

* Alsın işlerden, ibâdetten, şeref,
Hep ibâdet işlemek, olsun hedef.

3615. İstiyor, ersin ümitsiz şânına,
Bazı günler gitseler Hak'tan yana.

İstiyor, rahmet kuşatsın herkesi,
Has ve çirkin alsa rahmet hissesi!

İstiyor, bulsun tümüyle bey köle,
Havf, recâ mülkündeki rahmet ile.

Perdedir toptan ümitler korkular,
Perde ardından da hep beslendiler.

Perde yırtılsın, recâ havf yok olur,
Gayb olan göstermelik, yersiz kalır!

3620. Irmak etrâfında bir genç seyreder,
"Avlanan dostum Süleyman zanneder!"

Burda gizlenmek ve yalnızlık niye?
Yoksa simânın nübüvvet nûru ne?

Böyle bir fikr, bir tereddüt gösterir,
Hem Süleyman, müstakil şahtır bilir.

Gitti şeytan, koydu artık tahtını,
Bahtı hançer, şeytanın dökmüş kanı.

Taktı tekrardan o hâtem parmağa,
Başlamış dev, hem perî toplanmağa.

3625. Şahı görmek üzre, halk gelmiş idi,
Orda durmuş genç, hayâller sahibi.

Hâtemi, parmakta görmüşken hemen,
Kurtulup, geçmiştiler hep şüpheden.

Gizli şeyler şartı olmuş vehminin,
Şüphe ancak, bir görünmez şey için.

Bilmemişsek başlamış pek çok hayâl,
Hâzır olsun, hiç hayâl bulmaz mecâl.

Nûrlu gökler, hiç yağışsız olmamış,
Kapkaranlık yerde otsuz kalmamış.

3630. Gaybe, iman eyleyen lâzım bana,
Ben kepenk örttüm, semâdan baksana.

Gökte bir yırtık görünmüş olsa da,
Hem de Allah: **'Nerde yokluk der mi yâ?'**[88]

Tâ ki gafletten dönerken tahmine,
Yüz döner, herkes bütünden bir yöne.

Bir bakarsın, ters gider iş bir zaman,
Çok polis îdam eder, hırsız olan.

Himmeten yüksek olan bir şah bile,
Kulların emrinde olmuştur köle.

3635. Gayba kulluk eylemek, olmuş güzel,
Gaybı hıfz etmekte olmuş, hoş emel.

Şahı huzrunda metih elbet kolay,
Hoştu gaybından utanç almıştı pay.

Hep sınırlardan korunmuştur vatan,
Böyle hizmet makbûl olmuştur inan!

Kal'alar bekler ve düşmandan korur,
Mal ve mülk versen, alınmaz hem bu sur.

Şah uzak olsun o serhaddî korur,
Şaha göstermiş vefâ etmez kusur.

3640. Şah için onlar, yakınlardan güzel,
Görmeden hizmet olur, sâdıkta el.

Gaybe hizmet zerre olsun, dağ sayın,
Yüzdekinden, pek de üstün anlayın.

Şimdi pek kıymetli, kulluktur inan,
Ölseniz gerçek de artık boş imân.

Hoş demekmiş, gaibin örtünmesi,
Ağzı ört artık n'olursun, kes sesi!

Kardeşim gel sen, şu sözden çek eli,
Hak verir, ilmi ledünden bilmeli.

3645. Bir güneştir hem güneş varken delil,
En büyük şâhit olur Rabb-ü Celil!

Oldu Kur'ân'dan bütün bunlar beyân,
Hak, melek, âlim olur şâhit olan!

Sâde şâhit Rabbiniz Allah iken,
Hak, melek, âlim olan şâhit hemen!

Hak şahâdet etse, kim olmuş melek?
Hak şahâdetlerde olsun müşterek!

Hem güneş nûru çıkarken ortaya,
Örtüsüz imkan mı vardır bakmaya?

3650. Her karanlık ruh, ışıktan kaçmada,
Hem güneşten bir ümit yok ortada.

Hem melekler bizlerin yâr olmada,
Hak güneşten hep gelip nûr almada.

Gerçi aldık bir güneşten biz ışık,
Biz, zayıflar üzre nûrlar sağladık.

Ay bedir olsun yeniden, yâ hilâl,
Her melek kadrince nûr, bulmuş kemâl.

Üç ve dört nûrdan kanat almış melek,
Hem kanattan mevkiler bulmuş melek.

---

[88] *"Birbiri üstüne yedi kat göğü yaratmıştır. Rahman'ın yaratışında hiçbir uygunsuzluk, aykırılık göremezsin. Gözünü çevir de bak, bir çatlak görebilecek misin?" (Mülk, 3)*

3655. Sanki insanın akıl, olmuş kanat,
Böyle hâlden farklılık dolmuş kanat.

Has ve çirkin iş yapan insan isen,
Bir melek olmuş senin, yoldaş hemen.

Yok, güneş etmez tahammül, kör göze,
Mumdu yıldız, gösterirken yol bize.

HZ. PEYGAMBER'İN ZEYD'E: "BU SIRRI BUNDAN DAHA AÇIK SÖYLEME, SIRRI GÖZET" DEMESİ

Der Resûl: "Eshâbımız yıldız demek, "
Yolcunun mum, şeytanı recm eylemek.

Herkesin göz aynı kuvvet bulsa da,
Hem güneşten başlamış feyz almaya.

3660. Hiç hacet kalmazdı elbet ey zelil,
Hak güneş nûrunu etseydik delil!

Ay; bulut, kil, gölge varken şöyle der:
"Aynıyım ben, Allah'ın vahyi gelir.

Hilkâtim sizler kadar zûlmet iken,
Verdi hem vahyin güneş, nûrlar hemen.

Ben, güneş varken meğer zûlmet idim,
Nûrlarından, kalbi aydın istedim."

Sen tahammül etmemişsen nûruna,
Sen zayıfsan, nûr ulaşmazdır sana!

3665. Sirke, bal oldum karıştım öyle ben,
Nûr ve zulmet çiftidir dermân hemen!

Hastalıktan kurtulursun, hasta sen,
Sirke kalsın, bal ye artık durma sen.

Kalp, hevâdan vazgeçip bulsun imâr,
Artık Allah, orda kılmıştır karar.

Bir gönül, kurmuş olurken râbıta,
Hükmeder Allah meğer bivâsıta.

Hem sözün yoktur sonu, Zeyd gerçeği,
Söylesem, terk et nasîhat etmeyi.

ZEYD'İN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

3670. Zeyd bulunmaz, şimdi artık kaçtı o,
Attı nal hem, hem yücelmiş uçtu o.

Olmamışsan zeyd yitirmiş kendini,
Bir güneş vurmuş ve yıldızdır teni!

Yok, bulunmaz Zeyd'e âit bir nişan,
Bir samanlık yerde yalnız bir saman!

Bizde hisler, hem de parlak nutkumuz,
Sultanın ilmiyle biz fert olmuşuz.

Onların içlerde mevcut his, akıl,
Hem **"ledeynâ muhdarûn"**dan[89] dalga bil.

3675. Gelse ruhsat vakti, bir gelsin gece,
İş alır, yıldız da kalmaz gizlice.

Var akılsızlar, verir Allah şuur,
Her kulaktan mârifetler doldurur.

Hakk'ı övmüş naz ederler baksana,
Nâzla derler: **"Rabbenâ ahyeytenâ."**[90]

Hep dökülmüş, hep dağılmış et, kemik,
Toz koparmış bir süvârî üstelik.

Şükredenler, cümle kâfirler bile,
Yoktan artık, hepsi gelmiş mahşere.

3680. Baş çevirdin şimdi münkirsin neden?
Sen de yoktun, böyle yaptın orda sen!

---

[89] *"Şüphesiz onların hepsi de huzuruma getirilmiştir." (Yâsîn, 32)*
[90] *"Bizi diriltin, bize hayat verdin." (Mü'min, 2)*

Kaldıran kim, şimdi ben yokluktayım?
Söyledin sen, hep direnmiştin bayım!

Sen de mevcut rabbaniyyet, görmedin,
Hem de tutmuştur saçından bilmedin.

Öyle hâllerden ki çekmiş varlığa,
Sende his, yetmez bilip anlatmağa.

"Yok" denen şey: Hakk'a uymuş kul iken,
Sen çalış! Sağdır Süleyman bil ki sen!

3685. Dev, havuz misli çanaklar yapmada,
Reddediş yok, bak cevâplar ortada.

Yok oluştan, sen nasıl titrer isen,
Öyle korkar Hak'tan, o, yokluk denen.

Sende mevcut bunca mansıp, mâl ki var,
Gitti mal, pek zor gelir ölmek kadar!

Aşk-ı Hak'tan elde mevcut her nedir,
Bal yemişsen bir zehir, can çekmedir!

Cân çekişmek oldu, gitmek ölmeye,
Bengisû bulmuş, ulaşmaz içmeye.

3690. Milletin göz, hep ölüm topraktadır,
Bengisuymuş, şek dolup bakmaktadır.

Sen çalış, yüz şüphen insin doksana,
Yatma sen kalk, şimdi akşamdan yana!

Hep karanlıklarda aydın gün ara,
Aklı rehber kıl n'olur zulmetlere!

Çok karanlık var ki sunmuş iyliği,
Bengisû saklar ve saklar dirliği.

Böyle yüzler gafleti ektikçe sen,
Uykudan kalkman tükenmiş şimdiden.

3695. Uyku ölmek, lokmanın dostluk, ölüm,
Bey uyur, hırsız görev almıştı tüm.

Bilmiyorsun kim hasım sen, bir düşün.
Doğdu ateş toprağa, düşman bütün.

Âteşin düşman su, âteş olmuşa,
Canda düşman oldu, ondan doğmuşa.

Söndüren âteş, suyun imkânıdır
Çünkü hep evlâdının düşmanıdır.

Böyle âteş, âteşi şehvet demek,
Hem günâhın, zilletin kaynak o tek.

3700. Dışta âteşler, sulardan sönmede,
Şehvetin âteş, cehennemlikse de,

Suyla sönmez, asla şehvet âteşi,
Tam cehennem hûylu olmaktır işi.

Şehvetin âteşte tek bir çâre; dîn,
"Nûruhû itfâu nâril kâfirin!"[91]

Neymiş âteş; söndüren Nûr-i Hüda,
Nûr-u İbrâhim'i et, üstâd sana.

Nemrudî oddan da kurtar kendini,
Bir ağaç olmuş bilip öz cismini.

3705. Harcasan, bitmez ki şehvet âteşi,
Harcamazsan var, azaltmak çâresi.

Atsanız, sönmez odunlar âteşe,
Sen odun attıkça artmış bak işe.

Sen odun çektikçe âteş sönmede,
Kim sakınmış, su atıp söndürmede.

Hem nasıl etsin siyâh, âteş yüzü,
Kalpte takvâ, pembelik olmuş izi.

91 *Hadîs-i Şerif. "Nurunuz kâfirlerin ateşini söndürüyor."*

EMİRÜ'L-MÜ'MİNİN ÖMER DEVRİNDE MEDİNE'DE YANGIN ÇIKMASI

Bak Ömer devrinde yangın başladı,
Sanki çöptür yandı taşlar kalmadı.

Şehri sarmış, yandı görsen ev, ocak,
Yandı kuşlar, kol, kanat, yanmıştı bak.

Şehri toptan sarmış oldu şû'leler,
Suysa korkmuş, böyle bir hâlden meğer.

Aklı ermişler, su dökmüş âteşe,
Bâzılar hep sirke dökmüş âteşe.

Öfkesinden arttı âteş durmadan,
Sanki Allah'tan âteş imdât alan!

Hep Ömer derler koşar millet ona,
Sönmüyor hiç suyla âteş baksana!

Der Ömer: "Âteş de Hak'tan âyet, iz;
Şû'leler bizden, hasislik hissiniz!

Siz su serpmekten geçin, ekmek verin,
Aynı soydansak, hasislik etmeyin."

Halksa der: "Bizler bütün açtık kapu,
Biz ki merdiz, vermişiz al işte bu."

"Verginiz olmuş büyüklük, şân ve nâz,
Olmamış, Hak korkusu, takvâ, niyâz."

Şor iken yer bir tohum atmak demek,
Eşkiyâya bir silah vermek demek.

Ehli dinden, gel ayır sen kinliyi,
Hakk'ı anmış kimse bul, kal dinleyi.

Her adam öz kavme yardım etmede,
Nâdan iş yaptım deyip hükmetmede!

EMÎR ÜL MÜ'MİNİN HZ. ALİ'NİN YÜZÜNE BİR DÜŞMANIN TÜKÜRMESİ, HZ. ALİ'NİN KILINCINI ELİNDEN YERE ATMASI

Neydi ihlâs, siz Ali'den öğrenin,
Hakk'ın aslan hîleden paktır bilin.

Harpte bir zor pehlivan alt eyledi,
Hızla kından tam kılıç çekmiş idi.

Hasmı tükrükler saçar ay yüzlüye,
Lâyık olmuşken Nebîden övgüye.

Öyle bir yüzdür o yüz, aydan iyi,
Dursa ay huzrunda, eyler secdeyi.

Ali atmış hem kılıç birden yere,
Hem savaşmaktan da geçmiş bir kere.

Hem muhârip şaştı, âni dönmeden,
Böyle bir af, böyle hâller var iken.

"Katl için keskin kılıç çektin hemen?
N'oldu bilmem, söyle vazgeçtin neden?

Sen ve ben birlikte cenk etmiş iken,
Avlıyordun söyle vazgeçtin neden?

Hışmınız kalkmış çekilmiş ortadan,
Hem de hışmın yıldırım olmuş sönen.

Sen ne gördün, bende akseylerdi ne?
Bir ışık düşmekte nursuz gönlüme!

Sen ne gördün? Gördüğün şey pek yüce,
Câna sen cânlar sunarsın öylece?"

Er de sensin, Allah'ın sen aslanı,
Kimse bilmez, nice insansın hani.

Sanki Mûsa'nın olup Tîh'den bulut,
Öyle nîmet, sundu göklerden bulut.

Bak bulut, yağmur verir, buğday biter,
İnsanın gayret gelir, ekmek eder.

Sanki Mûsa oldu bir Tîh'ten bulut,
Helva ekmek pek kolay sunmuş umut.

Kim niyâz etmişse tam kırk yıl yedi,
Kim ümitvâr rızkı hiç eksilmedi.

3740. Hep hasis olmuşta derler yok tere,
Hem soğan, girmiş mârul isteklere.

Ey Muhammed ümmeti, sizler bilin!
Tâ kıyâmet bitmeyen nîmet sizin.

"Rabbimin indinde oldum ben konuk,
Rahmetinden hep bana sunmuş azık."

Şüphe, te'vilsiz kabullen sen sözü,
Bir hadîstir süt ve bal dolmuş özü.

Şüphe, te'vil; nîmetin hep reddi yâ,
Hak ki gerçekken hata görmek hatâ!

3745. Zanla hükmün aklının eksikliği,
Akl-ı küll öz, akl-ı cüz' bir dış deri.

Geç hadisten te'vil et sen kendini,
Beyne bul suç, pek güzel güllük hani.

Hep akıl hem hep bakış olmuş Ali,
Her ne gördün söyle artık ey velî.

Hilminin ok parçalar, hep ruhu bak,
İlminin nemden bu balçık oldu pâk.

Apaçık anlat, şu Hak sırdan bize,
Çünkü hançersiz ölüm, Hak'tan bize!

3750. Yok ki âlet, vâsıtasız resmeden,
Armağan kıymet taşır, Hak'tan iken.

Akla, yüz binler çeşit zevk sunmada,
Göz kulak ondan habersiz kalmada!

Söyle arşın av tutan has şahini,
Sen ne gördün gel izah et hepsini!

Sende göz öğrendi, gaybı görmeyi,
Feylesof bakmış fakat görmez iyi.

Ay semâ üstündedir görmüş biri,
Hem karanlıklarda görmüş diğeri.

3755. Hem görür üç tane ay, yekten biri,
Üç adam gelmiş ve tutmuş bir yeri.

Göz açık, duymuş kulaklar onların,
Sizce mâlum, bizce meçhûldür bilin.

Bir büyümüş pek acayip lutfü Hak,
Bizde Yûsuf, sizde kurt olmuştu bak.

Onsekizbin derler âlem, belki çok,
Her gözün, bir görmeye imkânı yok.

"Kaldır artık perdeyi ey Mürtezâ,
Has yüzün bir ayna, sır göster bize!"

3760. Yâ sen aklın, idrakinden aç bize,
Yâ da söz ver, başlasın kalbin söze!

Parlamıştır sendeki nûr, bendeden,
Ay misil yaydın nûru, söz etmeden.

Kursu, söz etseydi artık bir kere,
Yolcular, durmaz gidermiş her yere.

Hem yanılmaktan olur onlar emin,
Mürşidin ses gülyabândan üst kesin.

Söylemezden ay da göstermiş yolu,
Söylesin, nûr üstü nûr olmuştu bu!

3765. Çünkü sen, ilm şehrine oldun kapu,
Bir güneştir hilminiz, tek doğru bu!

Aç kapı, ilm isteyen her kimseye,
Hem ulaşsın feyz kabuktan, dâneye.

Gel de aç sonsuz bu Hakk'ın rahmeti,
Ol delil sen, bul delillik fırsatı!

İsteyişler, zerreler bir pencere,
Kör gönül bilmez açıktır bin kere.

Bir kapı açmazsa rehber insana,
Kurtuluş yok, zan ve şüphenden sana.

Sır açılsın ehl-i zan hayrân olur,
Hem ümîdin kuş için devrân olur.

Bulsa gâfil, hazneler virânede,
Hep gezer artık gider virâneye.

Bulmamışsın, dervişinden inciyi,
Başka dervişten de sor sen inciyi.

Nice yıl zan koşsa, almış olsa yol,
Şüphe bitmez hiç tükenmez bilmiş ol!

Burna gaypten, râyihâlar gelmeden,
Sâde burnundur görürsün şimdi sen.

"BANA GALİP GELİNCE KILICI NİYE ATTIN?" DİYE HAZRETİ ALİ'YE SORMASI

Tâze mü'minken o, olmuş bir velî,
Mânevî mestlikle der ki: "Yâ Ali!

Söyle artık! Yâ Emîrel mü'minin,
Rûhum olsun rahme düşmüş bir cenin!"

Hizmet eylerler çocuksan, bir zaman,
Oldu yıldızlar güneş kaynak inan!

Çokça yıldız, anne rahminden ona,
Hizmet etmişler sırayla, baksana.

Hem cenin başlar güneşle cümbüşe,
Hem güneş yardım için başlar işe.

Hem güneşten bir ışık gelmez ise,
Vermemiş, yıldız denen nakştan öte.

Hem vehimden, hangi elden aldı yol,
Hem cenin yüz bin güneşten buldu yol.

Hissimizden gizli yollar çok uzak,
Gizli yollar var güneş göklerde bak!

Rızk olur altın için sunmuş kemâl,
Taş bu yoldan buldu yâkutluk cemâl!

Öyle yoldur, lâ'li eyler kırmızı,
Nal, kıvılcımlar saçar, şimşek hızı.

Öyle yoldur, meyveler olgun kılar,
Kalmaz ahmak kalpte, artık korkular.

Ey kanatlar parlatan, kâmil doğan,
Söyle, şahın elde uygunluk bulan.

Gerçeğin, ey şahı Anka avlayan,
Tek kişiyken, ordular yenmiş olan!

Teksin amma, sanki yüz binler kadar,
Fakrımı himmetle sen ettin şikâr.

Kahra lâyık yerde mertlikler niçin?
Ejder âzat eyleyen ruhsat kimin?

HZ. ALİ'NİN KILICINI ATMASINA KARŞI SORULAN SORUYA CEVAP VERMESİ

Ali der: "Çektim kılıçlar Hak için,
Hakk'a kul ben, hükmü yoktur gövdenin.

Hakk'a aslan, nefse aslan olmadım,
İşlerimden, sâde dindir maksadım.

"Attığın dem, atmadın sen" sırrımız,
Hak güneş vurmuş kılıç, biz tutmuşuz.

Her neyim var yolda, kaldırmış idim,
Hak'tan ayrı her şeyi, yok belledim.

Gölgeyim ben, sâhibim gerçek güneş,
Bekçiyim ben, perdenin olmam ki eş!

Vuslatın cevherse, işlenmiş kılıç,
Bil diriltmek işti, öldürmek ki hiç!

Hem de kandan, hiç de paslanmaz kılıç,
Yel bulutlar üzre el sürmez ki hiç.

Hem adâlet, sabrı bir çöp sanma sen,
Var mı yel, bir dağ bulup, almış giden?

Esse bir yel, yerdeki çöpler gider,
Çok muhâlif yel eser olmuş meğer.

Şehvetin, hırsın ve hışmın rüzgârı,
Sildi toptan, hep namaz kılmazları.

Bir dağım, varlık ne var, kurmuş O'dur,
Çöp isem ben, yel desem, vermiş O'dur.

Meylimiz muhtaç, onun rüzgârına,
Hakk'a lâyık âşk, kumandandır bana.

Şahların şahtır hışım, bizler köle,
Ben, gazâbın ağza gem taktım bile!

Hilmimin hançer, gazabın boynunu,
Vurdu, Hakk'ın hep gazap rahmet dolu.

Dam, bacam hiç kalmamış olmuş harap,
Gerçeğin ben bahçeyim, ismim: Turâp!

Nefse illet, nefse ermişken kaza,
Ben kılıçlar gizledim, gördüm sezâ.

"Hak seven" olsun dilerdim nâmımız,
Hak için buğz etmeli encâmımız.

Ben cömertlik eylesem Allah için,
Hem kısarsam, saklarım Allah için.

Mert isek, nâmert isek Allah için,
Vermemiz hem tutmamız Allah için!

Hak için yaptıklarım taklit mi yâ,
Sanma sen yaptıklarım olmuş riyâ!

İçtihâddan, şüpheden kurtulmuşum,
Bağlanıp Hakk'ın etekten tutmuşum.

Ben uçarsam, her nedir görmekteyim,
Dönmüş olsam ben görüp dönmekteyim.

Çektiğim yük, bilmişim artık nedir,
Ay benim önder, güneş gelmektedir.

Halka bundan, fazla söz imkânı yok,
Bir denizken nehre sığmış yanı yok!

Akla uygun hem basit söz söyleyen,
Hiç ayıp yok, hak Resûl'dur emreden!

Ben garazdan kurtulan bir kimseyim,
Kulsa şahit, kıymet etmezmiş beyim.

Hem şeriât, kuldan etmezmiş kabul,
Kulda şâhitlik, değersiz öyle bil!

Şahit olsun, yüz bini aşkın köle,
Hükmü etmezmiş onun bir çöp bile.

Ehl-i şehvet bulmamış Hak'tan değer,
İtibârsız kul da ondan muteber!

Bir tek ân vardır, bakarsın hür, köle,
Hoş yaşar şehvetli, zordur ölme de.

Şehvetin kul, kurtuluş bulmaz meğer,
Hak'tan imdat, olmamış olsun eğer!

Şehvet ehliysen, mekânın kör kuyu,
Hep günahtan, sanma zahmettendi bu!

Bir çukurdur, kendisi düşmüş ona,
Çekmeye uygun ipim yok baksana!

Bak yeter söz söylesem sözler uzar,
Tek ciğer dolmaz, şu taşlar kan dolar!

Sertliğindendir, ciğer dolmazsa kan,
Gafletinden, mülkü sevmekten inan.

Kan dolar, bir gün ki olmaz faydası,
Şimdi kan dol, faydadır kan dolması.

3825. Bendeler şâhit ise makbul değil,
Şeytanın kul, Hakk'a hiç uymaz çekil!

"İnnâ Erselnâk"[92] hitâp olmuş ona,
Hür bırakmıştır başından baksana.

Ben hürüm, hem geçmişim hiddetleri,
Hak sıfattan başka yok, sen gel beri!

Gel beri, Hak fazlı kurtarsın seni,
Rahmeti üstün gazaptan ey deni!

Gel beri, yok şimdi hiç dertten eser,
Taş idin, kimyâyı Hak, etmiş güher.

3830. Kurtulup küfrün dikenlikten ki sen,
Ol ki Hakk'ın bahçesinde gül hemen.

Ben sen olsam, sen de bensin, pehlivan;
Kıymamış Ali'ye, Ali'den olan.

Bir günah yaptın, taâtlardan yüce,
Ân bulup geçtin de gökler güçlüce.

Hem mübârek bir günahmış, yaptı o,
Gül dikenden, bir ağaçtan bitti o.

Kast-ı cân etmiş Ömer, Peygambere,
Kast-ı boş, ermiş olur ol Server'e.

3835. Sihr edenler, girdi Fir'âvn emrine,
Öldürülmek onların devlet yine.

Onların sihr, bir de inkâr olmadan,
Hem Fir'âvun, onları seçsin neden?

Kör nasıl görsün bütün mû'cîzeyi,
Mâsiyat bazen olur tâat gibi.

Hak yasak kılmış, ümitsiz olmayı,
Bâzı suç vardır, tâat olmuş payı.

Hep sevâba döndü varken seyyiât,
Şeytana rağmen olur, suçlar tâat.

3840. Allah'ın affıyla, şeytan gam dolar,
Hem hasetten, kendi kendin parçalar.

Çekmek ister hep günah sunmak huyu,
Olsun ister bizde yer, dipsiz kuyu!

Kul günah işler, bulursa tâati,
Şeytanın, oymuş uğursuz saati.

Gel de gir sen, biz ki açtık bir kapu,
Sen tükürdün, bizden armağan da bu.

İhsan etsem, ben cefâlar etmişe,
Bir ayak atmışsa, koy bassın başa!

3845. Kim vefâ gösterse gör ihsânımı,
Vermişim bitmez hayat imkânını!"

EMÎRÜ'L-MÜ'MİNÎN ALİ KERREMÂLLÂHU VECHE'NİN CEVAP VERMESİ VE O SIRADA KILICI ELİNDEN ATMA SEBEBİNİN NE OLDUĞUNU SÖYLEMESİ

Öyle merdim, kanlım olmuş kimseye,
Lûtfumuz mâni olur kahretmeye!

Katlimi sessizce söyler has Nebî:
"Ali'yi sen katledensin ey gabi!"

"Bir ilâhî vahyi bildirmiş bana,
Hem helâkim onladır, denmiş bana."

İbn-i Mülcem der ki: "Sen öldür beni,
Olmasın tek böyle çirkin vur beni!"

92 *"Ey Muhammed! Biz seni bir şâhit, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik." (Ahzâb, 45)*

3850. Ben derim: "Ölmem olur senden benim,
Hak kaza vardır nasıl ben önlerim?"

Dâimâ karşımda der hem: "Ey Kerim,
Parçalarsan Hak için ben isterim.

Böyle pis son olmasın artık bana,
Nâr-ı Hak, hiç ermesin ruhtan yana."

"Haydi git sen, her ne var yazmış kalem,
Eğdi baş uğrunda, âlemler de hem!

Sen de benden asla bir kir bekleme,
Bilmedim senden bu hâli, söyleme!

3855. Hakk'a âletsin, yapan Hakk'ın eli,
Hakk'a isyan, îtiraz yok bilmeli."

"Öyle amma, katili vurmak neden?
Gizlidir Hakk'ın katında, sır denen?"

Îtiraz etmişse Allah fi'line,
Ravzasından çok çiçek vermiş yine.

Kendinin iş, îtiraz var, Hak işi,
Hem lütuf, kahrıyla tekdir Hak işi!

Hâdisatlar şehrinin sultânı o,
Mülke sahip, her şeyin imkânı o.

3860. Âleti kırsın, bıraksın bir yere,
Kırma sunmuş, mutluluklar bir kere."

"Nesh edersek, der ki Allah âyeti:
Remze dikkat et görüp âkıbeti!"

İlk şerîat nesh edilmiş olmada,
Ot götürmüş, amma güller vermede.

Gündüzün iş neyse nesh etmiş gece,
Dinlenir ten, orda artık öylece.

Sonra gündüz sildi, yok olmuş gece,
Nûrlarından her şey aydın öylece.

3865. Gerçi yatmak, zulmete dalmak demek,
Saklıdır âb-ı hayat zulmette tek.

Uykunun zulmette, aklın tâzedir,
Var terennüm, sekteler sermâyedir.

Çünkü zıtlar, zıtla hâsıl olmada,
Hem **"süveydâ"**[93] var, Hüda nûr kılmada.

Sulh sunar, harbi bütün Peygamberin,
Oldu kaynak, sulhuna ümmetlerin.

Gönlü has, binlerce baş kesmiş fakat,
Cümle insanlık diler alsın murat.

3870. Bahçıvan, kesmiş muzır her bir dalı,
Tâ çoğalsın meyve dallar dolmalı.

Bahçıvan durmaz ayıklar otları,
Dal yücelsin artırır olsun varı.

Hasta diş varken söküp atmış tabip,
Olmasın dostlar bu dertten muzdarip.

Eksik olmaz şey terakkîlerle yâr,
Bir şehit elbette ölmüşken yaşar.

Bir boğaz rızktan kesilsin, bak hele,
Hak verir rızk, hep ferahlıklar ile!

3875. Hayvanı, hakkıyla kesmişsen eğer,
İnsanın rızkıyla şân bulmuş gider.

Hak için kim baş verir olmuşsa gör,
Gel kıyâs et, onda sen mânâya er!

Başka nîmetler verir Allah ona,
Türlü tatlar ermiş artık imkâna.

Bir boğaz almış, içerken şerbeti,
Geçti "lâ"dan hep "belâ"dır niyeti."

---

93 *Kalbin içinde mevcut siyah noktaya "süveydâ" denir. Tecelli nuru oraya yönelir.*

Himmetin parmak kısalmış sen uyan,
Nerye dek, ekmek hayat kaydında cân?

3880. Bir beyaz ekmek için dök yüzsuyu,
Meyvesizsen, bir söğütsün işte bu!

Sabrı yok ekmek için, hissin hele,
Sürsen iksir, mis olur altın bile.

İstiyorsan, elbisen yunsun diye,
Dönme yüz, gel, bez yunan bir bölgeye.

Ekmek arzun, bir oruç kırmışsa gel,
Bul kırıkçı; bağlatıp yüksel, yücel.

Kırsa bir yer gâye sarmaktır meğer,
Onda eller, hep sarar iylik sunar.

3885. Îtirâz etsen, "gelip yap" der sana,
Sende el yok, kudretin yetmez ona.

Hem kırık sarmak, kırıkçı hakkıdır,
Hem sarar, iylik yapar, hem kurtarır.

Kim diker, elbette bilmiş yırtmayı,
Her ne satmış, buldu sağlam olmayı.

Ev yıkar kökten ederken toz duman,
Burda hoş îmâra lâzım az zaman.

Kesse bir tenden o baş, sen bilmiş ol,
Yüz bin aşkın baş için, açmıştı yol.

3890. Söylemiş Hak ki: "Kısas olmuş hayat, "
Bulmasaymış, hem hayat ondan sebât;

Emr-i Hak'tan kimseler almazsa güç,
Kim cesâret eylesin, atsın kılıç.

Hak katından açmış olsun kim gözü,
Onda vardır mutlaka takdir izi.

Öyle takdir, boyna geçmişken, sonuç,
Oğlunun gör, boyna sallanmış kılıç.

Git de Hak'tan kork, günahkâr suçlama,
Hükmü olmuş bir tuzak sen oynama.

ÂDEM ALEYHİSSELÂMIN İBLİS'İN SAPIKLIĞINA ŞAŞMASI VE ULULANMASI

3895. Âdem'in göz, baktı İblis şâkiye,
Hem hakaret, hem de, istihfâf ile.

Gördü İblis çok beğenmiş kendini,
İblis'in iş, hem de güldürmüş hani.

Ey Safîyullah diyor, Hak gayreti,
Bilmiyorsun gizli esrâr, niyeti.

Postu Allah ters çevirmiş olsa bir,
Dağ söker, kökten kopar dağ, taş nedir?

Perde yırtar Âdem'in ardan o an,
Yüzler İblis birden olmuş Müslüman.

3900. Der ki Âdem: Tövbe ettim bakmama,
Hiç gerek yok burda küstah olmama!

Yardım ister ferde, yardım eyleyen,
Yardım et! Hiç bilgi zenginlik denen.

Sen hidâyet kalbe verdin, alma hiç,
Hak kalem yazmış, belâlar verme hiç.

Sen belâdan eyle pâk ruhumuzu,
Sen ayırma hem de ihvandan bizi!

Senden ayrılmak ki hiç bitmez keder,
Yardımından ayrı, kim imdât eder!

3905. Hem yüküm olmuş, yükümken eşkiya,
Rûhumuz çıplak beden soymuştu yâ!

Ellerim kesmiş de yol bilmez ayak,
Yardımınsız kurtuluş bizden uzak.

Kurtarır olsun eğer zordan canı,
Hep perîşanlık sarar dört bir yanı.

Çünkü cân ermez olur vuslâtına,
Tâ ebet ermez ulaşmaz zâtına.

Vermesen yol, ruhta cân çıkmış gibi,
Sensiz olmuş olsa ruh ölmüş gibi.

3910. Tân edersen hükme hakkın, ey Kadîr,
Pek de uygun, sensin Allah, muktedir!

Ay, güneş, kaynak, köpük dersem fakat,
Servidir boydan eğik, hem çifte kat;

Gök ve yıldız, Arşa dersen, sen fakir,
Mâdenin ummânınâ dersin hakir!

Hem yaratmak, hem yüceltmek baksana,
Öyle söyler olmada lâyık sana!

Hem münezzehsin hatalardan ki sen,
Yoklara sensin muhakkak can veren.

3915. Var eden sensin, yakarsın istesen,
Yırtılan şey neyse hep sensin diken!

Sonbahar yakmış, kavurmuş her yeri,
İlkbahar güllerle süsler yerleri.

Ey solan gül; gel de tekrâr tâzelen,
Tâzeden seç, ol hemen şöhretlenen!

Nergisin göz kör iken Hak açmada,
Ney kesilsin, tâze, sürgün bulmada,

San'atız biz, hem de san'atkâr değil,
Acze kâni' ol ve sen işten çekil!

3920. Biz bütün, hep; "nefsi, nefsî" söyleriz,
İstemezsen, biz de İblis'lerdeniz.

Kurtaran sensin, fenâlıktan bizi,
İblis'in elden alan sensin bizi!

Sensin elbet hep bizim elden tutan,
Yoksa değnek, çâresizdir kör o an.

Hoş olan, hoş olmayan, hep ızdırâp,
Senden ayrı her ne var: Olmuş azâp.

Kimde sığnak olsa, şu âteş denen,
Yâ Mecûsî, ya da Zerdüşt'tür hemen.

3925. Hak'tan ayrı, her ne var bâtıl olur,
Fazlı Hakk'ın rahmeti yağmış durur.

Hz. ALİ HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Gel de dön sen, Mürtezâ'nın hâline,
Dön de ihsan, hem keremkâr nakline.

"Gündüz, akşam görmüşüm düşmanımı,
Bulmadım hiç kızmanın imkânını!"

Ölmemizdir bizce kudret helvası,
Ölme, ferdin Hak'ta vuslât bulması.

Hem ölümsüzlükle, ölmektir helâl,
Hem azıksızlık azık; nîmetli hâl!

3930. Tenle ölmek, biz için mânen hayat,
Zâhiren yokluk denen bulmuş sebat.

Hem çocuk gelmişse, ayrılmak demek,
Hem cihâna gelme, serpilmek demek.

Hem ecel, aşkım ve meylim baksana,
"Nefse güçlük vermeyin," emrin bana.

Hem yasaklar tatlı şeyler, insana,
Zehr için nehydir gereksiz, baksana.

Dış ve içten zehre dönmüş dâneye,
Zehre yoktur, bir yasak, hâcet niye?

3935. Gel de sen, ölmek nedir tattır bana?
"Belhüm ahyâün"de[94] ad olmuş ona!

[94] *"Allah yolunda öldürülenlere ölü demeyin. Aksine onlar diridirler. Rableri katında rızıklanırlar..." (Âl-i İmran, 169-170)*

"Levm edin dostlar, gelin siz öldürün,
Dâimi ömrüm benim, ölmek bilin.

Hem ölümdür bizlerin gerçek hayat,
Öz vatandan ayrılık, vermez ki tat.

Bizde mevcut ayrılıktan bir sükûn,
Dendi bak **"İnnâ ileyhî râciûn!"**[95]

Gurbet elden yurda dönmektir yine,
Ayrılıktan erme olmuş birliğe.

SEYİSİN HZ. ALİ'YE "YÂ EMÎRE'L-MÜMİNİN BENİ ÖLDÜR BENİ BU KAZADAN KURTAR!" DİYEREK AYAKLARINA KAPANMASI

3940. Yalvarır der: "Yâ Ali öldür beni,
Hem uğursuz vakti kaldır görmemi.

Dök, helâl olsun kanım artık sana,
Hiç ölüm ben görmeyim, senden yana.

Ben dedim, her zerre olsun kan döken,
Elde hançer, olmuş olsun kasteden.

Kıl kadar gövdende olmaz bir zarar,
Çünkü takdir böyle yazmış âşikâr!

"Gamsız ol, artık şefâatçin benim,
Cisme kulluk yok ki ruhun bey benim.

3945. Hem de yok cismim de kıymet gerçeği,
Ben cisimsiz, erkeğin, en erkeği!

Bizde kıymet tutmamıştır ten işit,
Hem de tensiz ben yiğit oğlu yiğit.

[95] *"Biz Allah'ın kullarıyız ve O'na döneceğiz." (Bakara, 156)*

Hem kılıç hançerdi reyhanım benim,
Ölme, meclis zevki bostanım benim.

İşte maksat, doğsun adlin gerçeği
Tâ ki bol versin hilâfet meyveyi."

MUSTAFA SALLÂLLÂHÛ ALEYHİ VESELLEM'İN MEKKE'Yİ VE DİĞER YERLERİ FETHETMEK İSTEMESİ, DÜNYÂ SEVGİSİNDEN DEĞİL, ALLAH'IN EMRİ İDİ. ÇÜNKÜ O: "DÜNYÂ CİFEDİR" BUYURMUŞTU

3950. Mekke'nin fethi Resûl'ün gayreti,
Saysak olmaz, fethe dönmüş niyeti.

Hem fezânın hazneler görmüş gözü,
Bakmamış hiç onlara dönmez yüzü.

Doldu gökler ruhla, Peygamber diye,
Hep melek, hûri de gelmiş görmeye.

Hoş görünmek üzre süslenmiştiler,
Dostan ayrı, gayra yer vermezdiler.

Öyle dalmış, Hak azâmet içre o,
Kimse bulmaz böyle mevkî doğrusu!

3955. Lîmallah hükmüne râm olmuşun,
Kalbe sığmaz başka ihsan bulmuşun"

Bakmayız biz, karganın gözden yine,
Bahçe, bağ hiç! Renk de hiç, Hak mestine.

Göklerin, olmuş akıllar haznesi,
Hep Resûl'ün gözde, bir çöp gölgesi!

Mekke neymiş, neydi bilmem Şam, Irak,
Feth için hiç gösterir mi iştiyâk?

Hem Resûl'ü böyle vehmetmiş biri,
Kalbi pistir, vehmi sunmuş cehl eri.

Bir nikap taksan, sarı renkten göze,
Hep sararmıştır güneş, bu görmede.

Mâvi, mor cam, neyse hep kır, geç hele,
Fark et insan, fark edilsin toz bile.

Bir süvârînin atı kaldırdı toz,
Merd-i Hak görmez, yanılmış sende göz.

Gafletin gözlükle İblis, gördü toz,
Ateş üstündür deyip kör etti göz.

Sen azizlerden görüp, saysan beşer,
İblisin mirâsıdır bu, aynı şer.

Olmadan evlat, inatkâr iblise,
Nerde oldun şimdi vâris ol pise?

İt değil, elbette ben bir hakperest,
Hakk'ın aslan olmamış, sûretperest.

Bak cihânın aslanı; rızk, av arar;
Allah'ın aslanları süsten kaçar.

Çünkü aslan ölse, bulmuş yüz vücut,
Cismi bir pervâne sanki, yaktı od.

Ölme, sâdıklarda gerdanlık olan,
Hem Yahud'lar üzre olmuş imtihân.

Hak buyurmuştur, Yahûdî kavmine,
Sâdıka ölmek, bütün varlık yine.

Sende mâdem menfaat arzûsu var,
Menfaat elbet ölüm, haslık sunar.

Ey cühutlar, söyleyin nâmus ile!
Söyleyin sâdıksınız, sizler hele!

Hem Muhammed, kaldırır söz sancağı,
Bir cühût ölmez, cesâretsiz bağı.

Dille onlar, söylemiş olsaydılar,
Hem cihânda bir cühût olmazdı var.

Hep Yahud'lar mal, mahcup olmamak diler,
"Etme mahcup sen de ey Nûr!" derdiler.

Sen ki yoktur sözlerin, gördün sonu,
Gel de elver, dostu gördün en sonu.

EMÎRÜ'L-MÜ'MİNÎN ALİ KERREMÂLLÂHU VEÇHE'NİN YENDİĞİ PEHLİVÂNA: "SENİN BENİM YÜZÜME TÜKÜRÜŞÜN NEFSİME AĞIR GELDİ. AMELDE İHLÂS KALMADI. İŞTE SENİN ÖLDÜRÜLMENE MÂNİ OLAN BUDUR." DEMESİ

Der Emîrü'l- Mü'minin: "Gel ey civân,
"Hem savaş eyler iken, ey pehlivân.

Sen tükürdün, zor gelen şey nefsime,
Ben de huy, birden değişmiştir yine.

Nısfı harbin nefs için, nısfı hevâ,
İntikâm, Allah için varken revâ!

Sen ki Allah san'atından bir eser,
Hak yaratmış, sende yok benden değer.

Halka Allah emridir lâyık olan,
Hükmü olmazken gelip kızmam ki ben."

Duydu müşrik, kalpte nûrlar parladı,
Kesti zünnâr, kalpte bir şey kalmadı.

"Hem cefânın tohmunu ekmiş idim,
Ben seni, bir başka tür sanmış idim.

Sen ilâhî bir terâzisin meğer,
Hak terâzisinde sen, dilsin meğer!

Sen benim dostum, hısım hem akrabam,
Mezhebim, lambamda aydınlık tamam.

Bendesî oldum çerağ olmuş kulun,
Ondan elbet beslenir aydınlığın.

Ben nasıl olmam kulu! O sâde nûr.
Böyle bir inci eder O'ndan zuhûr.

Gel de öğret sen, şahâdet etmeyi,
Gördüğüm sensin, ki sen vaktin beyi."

Oydu hilmin hançeri, hem çok kanı,
Kurtaran, ölmekte birçok insanı!

Her kılıçtan, sivri hilmin hançeri,
Ordulardan çok muzaffer bir çeri!

Eyvah, eyvah! Ben yemiştim az yemek,
Fikrimin coşkunluğu donmuş demek!

Âdem'e buğday tutulmuş bir güneş.
Yer, güneş, ay ortasında zûlme eş.

Aldı kalp kilden, letâfet bir kere,
Ayda nûr gitmiş, dönüşmüş Ülker'e.

Mânevî ekmek yesen hep faydadır,
Dünyevî ekmek vefâsız huyladır.

Yemyeşil bir tek diken yermiş deve,
Çokça tat çok menfaat almış deve.

Solsa her şey hem kurur olsun diken,
Yer, devem hiç durmamıştır bil ki, sen.

Yırtar olmuş, koymayıp hiç dil, dudak,
Önce sen tat, bir diken, tattan uzak.

Çünkü ekmek, mânevî rızkken yeşil,
Şekle girmişken de sertleşmişti bil.

Sen alıştın tâzelikler hep senin,
Ey Hüsâmeddin ve ey sen, nâzenin.

Şimdi yersin sen dikenlerden bile,
Çünkü doygunsun, bütün mânâ ile.

Kille dolmuş, dil, avurt yırtardı bak,
Şimdi gelsen, böyle ottan dur uzak.

Söz, çamur, artık sular berrâk değil,
Koy durulsun kuy'yu, artık ört, çekil!

Kalbi, hem Allah durultsun feyz ile,
Kalbe versin sâde bir saflık hele!

Hem kavuşturmuş sabır arzûya da,
Doğrudur, mutlak ki tek bilmiş Hüda!

I. CİLDİN SONU

MEVLÂNÂ

MESNEVÎ
II

سود ندارد و اگر بهمان بزرگ بود هم

فرو چکید و از رشح «الا عندنا خزائنه

وما ننزله الا بقدر معلوم» خاک نمی

آب گل و گل نشود و چون آب باران بود

هر گل و گل نشود «والسماء رفعها ووضع

المیزان» سر از دمنه هر چیز را نمی

حساب وزنی می‌برد الا کسانی را که از

عالم خلق مبدل شده اند «یرزق من

یشاء بغیر حساب» شده اند و مرید

امر شده

رسید تکلیف عاشقی حیث هم که چو ما شوی بی

عشق مجنون چنانست چنان که گفته اند که

حقیقت حقیقت و نسبت او بعید مجاز است نه محبت ما

مجنونه کذلک است

بسم الله الرحمن الرحیم

بیان بعضی از حکمت تا خبر این مجلد

دو مرگی که جمله حکمت الهی بدین علوم

شود در نوابدان که رسیده اگر از کار در وماند

ز حکمت پایان حق ادراک او در او بیان کند

بدان که این بهره دارد بس حق تعالی اندر آن حکمت

بی پایان بهار سنی او بسیار دو دو اورد

بدان که از گشتگی که او را از آن یابد هیچ

خبر نکند هیچ محمد ز را جبا نده اند

به بهای ادیبان سحر که بهر این مصلحت

کم ز آن که حکمت آن ز رو فروز ده بهر شوند

جستن از جهان اگر ده بنی اشتر بنهاد

ÖNSÖZ

Bismillâhirrâhmanirrâhim

Mesnevî-i Mânevî'yi, Hz. Mevlânâ, halifesi Hüsâmeddin Çelebi'nin isteği üzerine yazmaya başlamıştır. Hz. Mevlânâ söylemek ve Hüsâmeddin Çelebi de yazmak sûretiyle Birinci Cilt Hicrî 660 yılında tamamlanmıştır. Sonra da, Çelebî'nin hanımı vefat etmiş ve bâzı mânevî hâlleri dolayısıyla Mesnevî'yi yazmakla uğraşamamıştır. 662'de (yani iki yıl sonra) İkinci cildin yazılışına başlanabilmiştir.

Bu hususta Hz. Mevlânâ şöyle demektedir:

"Şu İkinci Cildin gecikmesinin hikmetlerinden bâzısının açıklanması, bu işteki İlâhî hikmeti kullar bilse, o işin faydalarından âciz kalır. Ve Hakk'ın hikmetleri onun idrâkini harâp eder ve hiçbir şeyle uğraşmaz. O işin hikmetini kul bilmiş olursa harekete geçemez.

Zîrâ Allah: "Hiçbir şey yoktur ki hazineleri bizde olmasın. Fakat biz onu malûm bir miktarda indiririz." (Hicr Sûresi 21)

Toprak susuz kerpiç olmaz. Su çok olsa da kerpiç olmaz.

"Allah gökyüzünü yüceltti, ölçü yaptı." (Rahman Sûresi 7)

Her şeyi ölçülü verir ve ölçüsüz değil.

"Allah dilediğini sayısız rızıklandırır." (Bakara Sûresi 212)

Hikmetine mazhar olanlar, "tatmayan bilemez" sırrına erenler müstesnâdır.

Birisi "âşıklık nedir?" diye sordu.

Ona dedim ki: "Benim gibi olursan bilirsin."

Aşk, sevgi, sayıya gelmez, hiçbir ölçüye sığmaz. Bundan dolayı aşk, gerçekte bir Hak sıfatıdır. Kula nispeti mecâzîdir. "Allah onları sever." Sözü yeterlidir. "Onlar da Allah'ı sever" sözü nerede kaldı?

Allah'a hamd, Peygamber'ine sonsuz salât u selâm olsun.

Bismillâhirrahmânirrâhim

Mesnevî geç kaldı bir müddet hele,
Kan süt olmak üzre beklermiş bile.

Doğmadan bahtın, yeniden bir bebek,
Dinle, kanlar tatlı süt olmaz demek.

Hem ziyâ-ı Hak Hüsâmeddin bu ân,
Mânânın göklerden inmiştir inan!

Gitti gerçek yer, onun Mi'râc de sen,
Hem bahârın gül henüz açmaz iken.

Dönse ummandan o artık sâhile,
Mesnevî'nin çeng, akort olmuş bile.

Mesnevî, ruhlar için olmuş cilâ,
Dönmesi siftah ve bitmiş fâsıla!

Hicretin tam, altıyüz altmışiki,
Tarihinde fayda sunmuş, şöyle ki.

Gitti bülbül, döndü artık bir doğan,
Kalpteki mânâyı olmuş avlayan.

Şah eli, mesken olur kaç şahine,
Halka sonsuz bir kapı açmış yine!

Burda âfettir hevesler, şehvetin,
Yoksa başlar vakti, balla, şerbetin.

Ağzı bağla, âşikâr görmek için,
Gözde bağ olmuş yemen, içmen senin!

Ey ağız, sensin cehennem âteşi;
Ey cihân, sensin yâ berzâhın eşi!

Bâki nûr, âdî cihân ardındadır,
Sâfi süt, kan nehrinin ardındadır.

İhtiyatsız yaklaşırsan ey adam,
Sen ne ki, sütler olur bir kan tamam!

Bir adım, Âdem atar nefsten yana,
Mevkisizlik, halka olmuş boynuna.

Sanki İblisten, kaçar sandım melek,
Azcık ekmek isteyip, yaş döktü pek.

Kıl kadar bir suçtu ammâ, işlenen,
Gözde çıksın kıl, ne zordur anla sen!

Nûr-i kadimin gözü insan idi,
Gözde kıl bitsin, olur bir dağ gibi!

Orda Âdem etse bir kez meşveret,
Pişman olmak üzre, kalmaz mâzeret.

Bir akıl, aklınla birlik oldu mu?
Bet işin, hem bet sözün, gelmiş sonu.

Bir nefis, bir nefse olmuş olsa yâr,
Akla yer yok, cüz'i akl artık susar.

Yalnız olmaktan ümitsiz olsanız,
Lâzım olmuş, bir güneş yâr bulmanız!

Çarçabuk git! Hakk'a dostlar bulmaya,
Böyle yap sen, Hak'tan imdât almaya!

Halvet etmiş kim ki göz örtmektedir,
Neyse halvet, şimdi dosttan öğrenir!

Halvet ağyâr üzredir, dosttan değil,
Kürk kışın lâzım, bahar gelsin değil!

Bir akıl bulsan, akıl çift kat demek,
Nûru aktar, pek kolay yol gözlemek.

Bir nefis, bir nefse gülmüş, hoşlanır,
Zulmet artar, cümle yollar gizlenir.

Dost, gözündür, ey hakîkat avlayan,
Gel temiz kıl, cümle çer-çöpten bu ân!

Dil süpürgendir ve toz kaldırma sen,
Göz olan mürşîde, toz kondurma sen!

Çünkü mü'min ayna olmuş mü'mine,
İşte bundan ayna buğ tutmaz yine.

Dost ki ruhen hüzne, sâf bir aynadır;
Ayna sâfken, hohlayıp durmak nedir?

Örtmesin, nefsin seni, artık sana,
Her vakit olsun senin reddin ona.

Kilden âdî sen mi? Toprak buldu yâr!
Bir bahârdan, eylemiş yüz nûru var!

Bir ağaç, yâri bahara erdi mi,
Hoş havadan dal çiçek sürmüş demi?

Sonbahardan, görse uymaz yâr yüzü,
Yorganın altında yüz örter özü.

Der ağaç: "Bet yâr, belâ sunmuşsa da,
Gelse, dalmam lâzım olmuş uykuya.

Eshâb-ı Kehf'ten olup, yatsam eğer!
Dekyanus'tan haps edilmek hoş meğer![1]

Dekyanus sağken ayıklık kul oluş,
Uykudur Kehf ehlinin tek kurtuluş!

Uyku, âlimsen uyanmışlık demek,
Vay, ayık câhil uyanmış olsa tek!

Karga kurmuştur çadır, kışlar bağa,
Orda, bülbüller de mecbur susmağa.

Olmasın gül, susma düşmüş bülbüle;
Gün çekilsin, uyku gelmiştir bile!

Ey güneş sen, gülşeni terk eyledin,
Başka yer, nurlarla dolsun istedin!

Kalbe doğmuş bir güneştir batma yok,
Hem onun çün ruh akıl var, şarkta yok!

Bir güneştir, farkı yok, gündüz gece,
Hem kemâl, hem nûra yoktur yitmece.

Olsan İskender, yönel aydın yere;
Şarka varsan, nûr olursun bir kere!

Nerye gitsen sen, bütün yönler doğu,
Âşık olmuş garbine, gör doğruyu.

Yarasa hissinse nûrlardan kaçar,
Has olan hissin doğuş, nûrlar arar.

Zâhirî his, yol olurken merkebe,
Ey eşek binmiş utan, bul mertebe!

Duygu vermiş, duygudur histen geçen,
Altın onlar, bunlar etmez mis hemen!

Bir Pazar saklarsa altın duygular,
Miss olan bir duyguya kimler bakar?

Tende his, zulmet yiyip artmışsa da,
Rûhta his, almış güneşlerden gıdâ.

His yükün ey gayba aktarmış kişi,
El çıkar cepten n'olur Mûsa gibi!

Hâllerin işlerde olmuştur güneş,
Sende çok şey var, güneş tek bir âteş!

Sen güneşsin, bâzı olmuşsun deniz,
Bâzı Kaf, hem bâzı ân, Anka'sınız!

1 *Dekyanus: Ashâb-ı Kehf'in devrinde ki kral.*

Olmadın aslâ o sen, hem aslâ bu,
Neydi vehm? Çoktan da çoksun doğrusu!

Rûh, akıl elbette ilmin oldu yâr,
Rûhta Türk, olmak, Arap olmak mı var?

Ey nakıştan, cümle sûretten öte,
Her inanmış, şirkli düşmüş hayrete!

Gâh müşebbihten muvahhit etmede,
Gâh müvahhidken, şekil yol kesmede.

Mest iken "Ebûl Hasan" der seslenir,
Ey küçük hem, tâze ten der söylenir.

Bâzı kendi nakşını eyler vîrân,
Yârı tenzîh üzre yapmıştır inan!

Mu'tezildir, duygu, hissin mezhebi,
Akla uymuş gözse, sünnî meşrebi.

Hisse mahkûm hem de, mahkûm duyguya;
Sünnîyim der, oysa sapkınlık, rüyâ!

Histe kalmış mutezileymiş tamam,
Sünni'yim der, böyle câhildir o tam.

Hisse bağlanmaz olanlar Sünnîler,
Bir gören göz akla olmuş göz meğer.

Hayvanın bir duygu görsün şahı da,
At, eşek dersin, görür Allah'ı da!

Olmasaymış başka bir hissin eğer,
Hayvanı histen öte, hiss-i diğer;

Cümle insanlık bulur nerden kemâl,
Hiç yüceltmez insanı, hayvanca hâl.

Geçmeden sûretleri, hiç yok desen,
Aslı yok sözden ibâret, söylenen!

"Şekle sığmış, şekle sığmaz" söylemek,
Erse ki mânâya hakkı oldu tek.

Körsen, â'mâ üzre yok, teklif denen,
Kör değilsen, sabr anahtar bil ki sen!

Gözde gaflet perde, sabrın yakmada,
Hem yakarken şerh edip nûrlatmada.

Kalpte aynan, saflaşır tam pâk olur,
Suyla kilden gayri, noksanlık buldurur.

Hem görürsün nakşı da, nakkaşı da;
Kim döşer, neymiş döşenmiş ortada.

Yâr hayâli, sanki İbrahim idi,
Sûreten put, mânâ put yoktur dedi.

Hakk'a şükr olsun, bu zâhirlikle de,
Hem hayâlinden, hayâlim görmede.

Gönle sırlar yüklemiş, kâmilleri,
Hor gören döksün başından killeri.

Ben güzelsem, lûtfu vardır, ben derim,
Yoksa gülmüş cümle çirkin, beklerim!

Burda çâre, kendine bakman gerek,
Lâyık olmazsam bana gülmüş demek.

Hak güzeldir, hem güzellik sevdiği,
Gençse seçmez, ihtiyar bir sevgili!

Cezbeden bil, her güzellik, bir güzel,
"Tayyibâtüt tayibin"[2] sen anla gel.

Hep cihânda cinsi, çekmiş cinsliği,
Hem sıcak, çekmiş sıcak; sert, sertliği.

Çekti bâtıl durmadan bâtılları,
Bâkilik sevmiş ölümsüz hâlleri.

---

[2] *Nûr Sûresi 26: "Kötü şeyler kötü kimseler için. İyi şeyler de iyi kimseler içindir."*

Nâr denen çekmişti, tümden ehl-i nâr,
Ehli cennetlik, çekerken ehl-i nûr!

Göz kaparsan, bil ki cânın derttedir,
Yoksa gündüz, göz sabır bilmez nedir.

* Göz kapatmak, cân çekişmektir sana,
Penceren nûr sunmasın, sabr yok ona!

Gündüzün nûrlar olur bitmez tasan,
Göz yumarsan, sabrı bitmiş oldu san.

Göz açıkken, gönle çökmüş dert desek,
Kalp gözün örtük, onu açman gerek.

Tek sıkıntın, kalpte çift göz arzûsu,
Bir hudutsuz nûr, gönüller arzûsu!

Hem sebâtsız çifte gözü örttün mü sen?
Nûrdan ayrılsan, açarsın göz hemen.

Çifte nûr vardır, basîrettir biri,
Sakla kalsın, hem akıldır diğeri.

Hak çağırsın, bakma lâzım: Ben neyim?
Hakk'a lâyıklıkta ben, çirkin miyim?

Bir güzel, çirkin takarken ardına,
Belki dâvet, bir alay olmuş ona.

Muktedir olsam gelip görsem seni,
Neydi rengim, gece gündüz mü hani?

Rûhumun, nakşın arar oldumsa ben,
Hem bu nakş, sûret, görünmez kimseden.

Ayna, nerden söyledin en sonda ben?
Hem nasıl, kim ayna olmuş bildiren?

Bir demirken ayna, göstermiş beden,
Kıymetin çok, ayna, cân sunmuş hemen!

Cânın ayna var yâ, oymuş yâr yüzü,
Öz diyârdan sundu, yârin var yüzü.

Ey gönül gel, dâimî bir ayna bul;
Git deniz bul, faydasız çay bilmiş ol!

Kul talep etmiş, civârındır yeri,
Hurma çekmiş derdi vardır Meryem'i.

Gözlerin bakmış olurken gönlüme,
Görmeyen, kalp oldu deryâ görmeme.

Hem de, sonsuz ayna, gördüm ben seni,
Gözlerinden, nakşımı gördüm hani!

Gözlerinden buldum artık ben yolu,
Kâmilin gözlerde, aydınlık dolu!

Der ki vehmin: "Gör hayâlindir senin,
Sen busun, öğren hayâlin kendinin!"

Gözlerinden seslenir nakşın "benim,"
Birliğiz biz, sen ki bensin, ben senim!

Yol bulur, nerden hayâl, aydın göze?
Vehm ü gerçekler, hayâl olmaz bize!

Başka gözlerden görürsen nakşını,
Olmamış gerçek ve merdût bil onu.

Gözlerin, çekmişse yokluk sürmesi,
Şeytanın tasvir de vehmin bâdesi!

Onda gözlerdir hayâl, yokluk evi,
Hâsılı, saymış yoğu varlık evi!

Gözlerim görmüştü Allah sürmesi,
Varlığın evdir, değil düş hânesi.

Varlığın vehmiyle, kıl girsin göze,
Hem hayâl, gevher, yeşim dermiş bize.

Sen hayâlinden geçip gitsen öte,
Göz, yeşim gevher nedir, fark etmede!

Bir misâldir, gevher ehli sen işit,
Yap kıyâs, gerçek nedir gel, anla git!

"Allah Râzı Olsun Hz. Ömer Zamanında Birisinin Hayâlini Hilâl Sanması"

Bir Ramazan başlıyor gelmiş Ömer,
Dağdalar, birlikteler birkaç nefer.

Ru'yetinden hep emîn olmak için,
Bir adam der: "Yâ Ömer Ay'dır bilin!"

Gökte ay görmez Ömer, bakmış hemen,
Der: "Hayâlinden görürsün şimdi sen."

115. "Gökleri görmekteyim senden iyi,
Hem nasıl görmem, hilâlin gerçeği?"

"Islatıp el, şimdi artık sür göze,
Sonra gel, dön sen, hilâl anlat bize."

Islatıp kaş baktı, artık yok hilâl,
Der ki: "Sultânım görünmez bir misâl!"

Der Ömer: "Elbet kavislenmiş kaşın,
Attı ok, vehmiyle olmuş uğraşın."

Eğri bir kıl, verdi şaşkınlık ona,
Kalktı ay gördüm demek dâvasına.

120. Eğri bir kıl, olsa gökler perdesi,
Bir düşün neymiş vücut eğrilmesi?

Doğrulardan, doğru kıl sen gövdeni,
Doğru bir dergâhta gel durdur seni!

Hem terâzi var, terâzi ölçmede,
Tartılan şey fazla, eksiklik ne de?

Eğrilerle tartılan, eksik düşer,
Eksiğin görsün akıl, elbet şaşar.

Mertçe dur elbette kâfir kimseye,
Tilkilik yok, aslan olmazsın niye!

125. Ağyarın üstünde sen gel, ol kılıç,
Aslan ol dur, tilkilerden olma hiç.

Gayretin dost, gitmesin senden yine,
Bil dikenler, güllerin düşmân yine!

Kurda âteş saç, üzerlik benzeri,
Çünkü Yûsuf üzre düşmân, her biri.

Evladımsın, söylemiş şeytan sana,
Aldatır hep hîlekârdır baksana!

Yaptı tezvir, önce Âdem'den yana,
Mat sunar olmuş siyah yüz, insana!

130. Bilki satranç oynayan şeytan çevik,
Bakma mahmûr, mat olursun, ol atik!

Hem seni, çerçöp edip sıkmak diler,
Kor nefessiz, söz desen vermez ki yer!

Bunca yıl gırtlakta çöplerdir kalan,
Çöp nedir? Hırslarla gelmiş mâl olan!

Mal, boğazdan saplanan kılçık sana!
Mânidir âb-ı hayattan içmene!

"Bir Yılancıdan Başka Bir Yılancının Yılan Çalması"

Hîlekâr hırsız gelip çalmış malı,
Yolkesenden, yolkesen almış malı.

135. Bir yılancıdan çalar hırsız yılan,
Saydı nîmetten de, hem aptal olan.

Bir zehirmiş, gör ki sâhip kurtulan,
Hem zehirden inleyen, hırsız ölen.

Hem yılancı gördü ölmüş, bildi o,
Hem yılan sokmuş ve ölmüş, doğrusu!

"Hakk'a duâ eyleyip, durdum ya ben,
Hem bulup ondan yılan alsam hemen.

Hakk'a şükr olsun, kabul görmez duâm,
Ben ziyân saydım meğer ki, fayda tam!

Çok duâ vardır, felâket insana,
Dinlemez Allah, cevap vermez ona."

"HZ. ÎSÂ İLE YOL ARKADAŞLIĞI EDEN KİMSENİN HZ. ÎSÂ'DAN BİRTAKIM KEMİKLERİ DİRİLTMESİNİ İSTEMESİ"

Yoldaş olmuş Îsâ'ya ahmak biri,
Bir çukur görmüş, kemik her bir yeri.

Şöyle der: "Ölmüş dirilten, söz nedir?
Arkadaş dersen, bu söz yüksekçedir!"

Gel de öğret, eyleyim ihsânı ben,
Ben kemikler üzre olsam, cân veren."

Der ki Îsâ: "Sus senin kârın değil,
Hem nefes, hem söz uyuşmaz senle bil!"

Bir nefes ister ki elbet güçlüce,
Hem meleklerden büyük, idrak yüce.

Çok zaman ister nefes, pâk olmaya,
Haznesinden göklerin yer bulmaya.

"Elde tuttun bir çubuk, sandın âsâ;
Sende Mûsa kudretinden var mı yâ?"

Der ki: "Bilmem bir büyük esrârsa bu,
Hem kemikler üzre "Âzâm" sen oku!"

Der ki Îsâ: "Ey Hüda sırlar nedir?
Ahmağın bitmez olan, ısrâr nedir?"

Hem neden hiç, hastadır gamlanmıyor,
Kendinin derdiyle murdâr, yanmıyor?

"Kendi ölmüş, kendini terk eyliyor;
Başka ölmüş var, diriltmek istiyor!"

Der ki Hak: "Varken felâket isteği,
Hem de batmış bir dikendir ektiği."

Durmadan ekmiş cihânda kim diken,
Hep dikenlik buldu, gül bulsun neden?

Eldeki güller diken olmaktadır,
Dosta varsın, dost yılan kalmaktadır.

"Şâkiler, ârif olanlar aksine,
Bir yılan kimyâsı olmuştur yine!"

"SÛFÎNİN HİZMETÇİYE HAYVAN TIMAR ET DEMESİ HİZMETÇİNİN DE 'LÂ HAVLE' ÇEKMESİ"

Çıktı Sûfî, türlü yerler gezmede,
Tekkeye olmuş konuk, eylenmede.

Bağlamış merkep, ahırdan bir yere,
Baş sedir bulmuş, oturmuş bir kere.

Cümle yâranlar oturmuş olmada,
Dosta ermekten de, defter açmada.

Sûfinin defter, yazılmak bilmiyor;
Kar beyazdır gönlümüz , gel bak diyor.

Âlimin kısmet desen, olmuş kalem,
Rızk-ı sûfî; hem sülûktur, hem kıdem.

Avda sûfî, say ki âhû izleyen,
Avcı olmuş, say ki, avcı misli sen.

Âhunun tâkipte, lâyıktır ona,
Sonra âhû miski rehberdir ona!

Şükredip kalbiyle, düşmüşken yola,
Şüphesiz, maksada verdirmiş mola.

Rehberin misk olsa, gitsen bir konak,
Yüz konaklık yoldan üstün oldu bak!

Mehtabın kaynağı olmuş bir gönül,
Ârife kısmet eşik olmuştu bil!

Sence divar, ârifin oymuş kapu,
Sence taş, ârifte olmuş inci bu!

Sen bakıp bir ayna görmezden hele,
Önce ârif gördü, kerpiçten bile.

Rehber onlar, yokken âlem, var idi,
Rûhla, Hak deryâyla elbet yâr idi!

Tenden önce, bil ki onlar var idi,
Dikmemişken meyveler toplar idi.

Hem nakıştan önce, hep canlandılar,
Hiç deniz yokken de inci saçtılar!

"ALLAH'IN MAHLÛKÂTI YARATMAK HUSUSUNDA MELEKLERLE MÜŞÂVERESİ"

Hak yaratmak üzre sormak istedi,
Kudretin deryâda ruhlar gark idi.

Hep melekler mâni olmak istedi,
Önce ruhlar var, melekler bilmedi.

Nefsi küllün hiç ayak bağlanmadan,
Bildi ermiş, mahlûku hiç olmadan.

Kâinâttan önce görmüş Zühre'yi,
Dâne yokken, oysa bilmiş ekmeği.

Kalp, beyin yok, sâde fikren doldular,
Ordusuz, harpsiz, zaferler buldular.

Anlayış onlarca fikr etmek demek,
Halka nispet, fikr ediş; görmekti tek!

Hem düşünmek, mâzi, istikbâl için,
Yoksa bunlar, hükmü kalmaz müşkilin.

Gördüler varlık, sıfâtlar almadan,
Gördü, taklit, has nedir, altın olan.

Rûh üzüm yokken de görmüştür şarap,
Yok iken var, ruh onun seyrinde hep.

Yaratılmazdan üzüm, içmiş meyi,
Mest olup, gösterdiler cûş etmeyi!

Gördüler Temmuz'da kış sunmuş neyi,
Var güneş, onlar görürler gölgeyi!

Hem üzüm gönlünde, görmüşler şarap,
Yok da varlık seyridilmiş oldu hep!

Gök, o meclisten içerken damlalar,
Hem güneş bulmuştu, parlak sırmalar.

Görsen onlardan, buluşmuş çiftini,
Gördü bir tek oysa altıyüzbini.

Dalga say sen, sen sayarsın onları,
Dalga saydırmış görürsün rüzgârı!

Artarak canın güneş girmiş tene,
Pencerenden say ki nûr ermiş tene!

Sen güneşten çemberi bak, sâde bir,
Tende mevcut zan denen, şüpheyledir.

Ayrı gayrî hayvanî ruhlar da var,
İnsanî ruh sâde bir tevhit sunar!

Saçtı Allah, ruha görsen nûrunu,
Nûru ayrılmaz, o Hakk'ın düsturu!

Arkadaş gel dinle hep bitsin melâl,
Söyleyim "Ben" vasfı neymiş, neydi hâl!

Onda ben var, sığmaz aslâ târife,
Neymiş âlem! Bir sıfattır ârife!

Bahsedersem ben o "Ben"den, bil ki sen,
Parçalar, yırtar bırakmaz bende ten!

Hakk'ın harmandan böcek olsam hoşum,
Gövdenin fevkinde, yük tutmak işim.

"DİNLEYEN, HİKÂYENİN ZÂHİRİNİ İSTEDİĞİNDEN İÇYÜZÜNÜN SÖYLENMEMESİ, KAPALI KALMASI"

Nûrların kıskandığı nûr nûrunu,
Farzı söylersek, verir mi desturu?

195. Bâzı örtermiş köpükler, yok deniz,
Bâzı çekmiş, bâzı met olmuştu iz.

Gerçeği dersem, bunun mâni nedir?
Dinleyen kim, gönlü bilmem nerdedir?

Akla gelmiş, evdeki sûfî hemen,
Ağza dek, bir duyguya dalmış iken.

Hâli târif üzre, gerçek olsa da,
Bir masal anlatmaya gelmiş sıra.

Ey aziz sen, sûfi sûret sanma hiç;
Hem çocuk oynar ceviz, aldanma hiç!

200. Cismimiz, sen say üzümdür, hem ceviz,
Mert isen sen, hem bu çiftten geç deriz.

Güçsüz olsun Hak murat etmiş iken;
Hem, dokuz gökten geçersin, bil ki sen!

Dinle artık, zâhiren neymiş masal,
Dâne vardır, sen samandan gel de al!

"HİZMETÇİNİN HAYVANA BAKMAYI KABUL ETMESİ, SONRA DA VA'DİNİ YAPMAMASI"

Bil ki sûfî, zikr yaparken faydada,
Vecd ve coşkuyla gelip, son bulmada.

Bir konuktur, sofra konmuşken ona,
Orda, merkep geldi sûfî aklına.

205. Merkebe yem ver diyor, git tavlaya,
Arpa ver, azcık saman ver, derdi yâ!

Çekti "Lâ havl" bunca, bir söz söylemek,
Böyle işler bizde, dâim iş gerek.

Der ki: "Islat, arpa yunsun önceden,
İhtiyârdır, diş desek kesmez hemen."

Çekti "Lâ havl" der: "Neler söyler bana,
Ustayım ben, böyle işlerden yana!

"Önce sırtından alıp, kaldır çulu,
Sonra derman sür, yağırlar dopdolu."

210. Çekti "Lâ havl" der: "Bu hikmetler nesi,
Geçti burdan, sen misil binlercesi."

Geçti önden, hepsi göstermiş rızâ,
Hep misâfirler sayılmış akrabâ.

"Ver su, merkep öyle hem, içsin sıcak, "
Çekti "Lâ havl" der "utandım senle bak!"

"Arpa ver, azcık saman kat, söyledi, "
"Çekti "Lâ havl" şöyle azcık kes, dedi."

"Altı tam sil, olmasın yaşlık ve taş,
Yaşsa at dur yumuşacık olsun talaş."

215. Çekti "Lâ havl," der ki, "Lâ havl söyle sen,
Ehliyim, vazgeç n'olur, emretmeden!"

"Kaşağıyla, hem tımar et sen onu,"
Çekti "Lâ havl yok mu der, âr duygusu?"

Söyleyip hâdim, etek sokmuş bele,
"Önce yem, hem arpalar gelsin hele!"

Gitti amma akla gelmez hiç ahır,
Uyku tutmuş, sûfî aldanmış kalır!

Buldu birkaç arkadaş, hizmetçiler,
Hem de sûfiyle alay etmiştiler.

Sûfî yorgun, yaslanıp yatmış hemen,
Göz açık kalmış, odur rüyâ gören.

Pençesindeymiş eşek, kurdun hele,
Parçalanmış, koptu sırtından bele!

Döndü "Lâ havl" çekti neymiş hülyalar,
Nerde hâdim, nerdedir şefkâtli yâr?

Yoldadır hem, gördü merkep gitmede,
Şurda batmış, burda düşmüş durmada.

Gördü korkunç rüyâlar, korkunç bütün,
Fâtihalardır okur, hem Kâfirûn!

Der ki hep, dostlar tamamen gittiler,
Kitleyip her bir yeri örtmüştüler.

Sonra der: "Yapmaz bunu hizmetçi er,
Hem beraber yendi ekmek, tuz biber."

"Yumşacık davran demiştim, ben ona,
Davranır bilmem, neden kindâr bana?"

"Mutlaka var bir sebep düşmanlığa,
Aynı cins, olmuş sebepler dostluğa."

Der ki: "Âdem istemez cevr etmeyi,
Oysa iblis, kurdu bitmez hîleyi."

Bizlerin akrep, yılan düşmân neden?
Yok, rahatlık, hem vurup öldürmeden!

Parça paraça eylemek kurdun huyu,
Hak yaratmış onda mevcut duyguyu!

Sonra der: "Hep sû-i zân olmuş hata,
Kardeşimdir, zan gereksiz ortada."

Bâzı der: "Hem ihtiyâttır sû-i zan,
Sû-i zânsız nerde mümkündür amân?"

Doldu sûfî vesvese, ammâ eşek,
Böyle düşmanlık cezası oldu tek!

Hep eşek, yatmıştı taşlar üstüne,
Hem palân eyri, kolan kopmuş yine.

Yok, alâf, yorgun eşek, geçmiş gece,
Aç susuz, yaklaştı ölmek öylece!

Der: "İlâhî geçmişim ben arpadan,
Et ki ihsân, tek avuçluk bir saman."

Sanki söyler: "Yardım etsin şeyhlere,
Kurtarın, yandım bu hamdan bir kere!"

Merkebin bilmem ne denktir derdine?
Selde kalmış serçe kuş, çekmez yine!

Durmadan açlık ki çekmiş, bir gece,
Çâresiz, yan yattı durdu öylece.

Gündüz olmuş, geldi hizmetkâr hemen,
Sırta kondurmuş palan, dinlenmeden.

Sıçrayıp kalksın demiş, çalmış modul;
Verdi zahmet it, dayak olmuş usûl.

Dürtmenin derdiyle sıçrarken eşek,
Dilsiz hayvan, derdi anlatmaz demek.

Bindi sûfî, girdiler artık yola,
Düştü merkep, hep tökezler sağ sola.

Kaldırırlar yolcular hiç durmadan,
Derdiler hep: "Hasta merkep, gel inan!"

Çektiler, tutmuş kulaklardan biri,
Ağzı açmış, dert ararmış diğeri.

"Taş mı girmiş" der biri nal altına,
Der biri: " Körlük mü ermiştir buna?"

Bâzılar der: "Söyle ey şeyh hâl nedir?
Dün de, sen derdin ki merkep zindedir!"

Der ki şeyh: "Lâ havle" yutmuş dün gece,
Yok ki tâkat durmadan gitsin nice.

Dün de "Lâ havl" oldu elbet hep yemi,
Tesbih etmiş, secdenin gelmiş demi.

Birçok insandır, bugün insan yiyen,
Umma vermiştir selâm, artık amân!

Onların kalpler ki şeytanın yuva,
Şeytan insan, şeytanın gelmiş tava!

Elde şeytandan ki, Lâ havl'ler yiyen,
Oydu merkep misli, oymuş benzeyen.

Kim ki hem, dünyâda uymuş şeytana,
Kansa benzer dost yüzüyle düşmana.

Hem Sırât, hem Müslüman olmuşsa da,
Sanki merkep, böyle taklak olma da!

Dinlemek yok, işve etsin betse dost,
Hem cihânın çok tuzak var, netse dost!

Bince "Lâ havl" söyleyen, gör İblisi,
Bak yılan böğründe, sen gör İblisi!

Kimseler var, durmadan dostum diyen,
Postu yüzmek üzre, cân alsam diyen.

Öyle söyler, postu hem yüzmek diler,
Afyon içmişler de, âh etmekteler.

Kan döker onlar, bağırtırlar seni,
Bir kasap sanki basarmış gövdeni.

Aslan ol avlan, avı sen avla dur,
Akraba elden, gelen bir iş m'olur!

Alçağın hizmet, hatır saymak gibi,
İşve boş, olmaz ki tek kalmak gibi!

Yapma el mülkünde sen, hiç ev hele!
İş seninken, alma el işler ele!

Kimdir el? Elbet senin toprak tenin;
Hem o yüzden arttı, bitmez dertlerin!

Beslemişsen cismi yağ, ballarla sen,
Rûh; temizlik üzre güç bulmaz hemen!

Pis tenin, misklerle bir dolsun hele,
Öldüğün ân hep kokun çıkmış bile!

Miski sen sür ruha, hem gövden ne ki;
Allah ismin kalbe sür, misk eyle ki!

Hem münâfık, sürdü miskler gövdeye,
Kaldı ruh külhanda, dip yerlerde de!

Ağzı hep, Allah'ı söyler olsa da,
Rûhta imansızlığıymış kokma da!

Zikri, külhanlıkta bir ot benzeri,
Andırır pislikte gül süsenleri.

Orda bitmiş hep yeşil gitsin geri;
Gül gerek, hep süslesin meclisleri.

Geldi haslıklar, bütün hastan yana,
Her habis şey, bir habis yer var ona!

Kin tutar, hâris sakın kin tutma sen,
Gömdüler kindarları birlik hemen!

Kinde yurt olmuş cehennem, tutma kin;
Dîne düşman, böyleler birlik bilin!

Bir cüz' olsan, sen cehennemden eğer,
Cüz'de ancak, külle bulmuş oldu yer!

* Cennetin cüz'i isen, imanlı er,
Bil hayat, cennette olmuş pâyidar.

Hep fenâlar, birleşirlerken fenâ,
Bâtıl asla ermemiş Hak'tan yana!

Arkadaş sen, sâde oldun bir fikir,
Yoksa gövden; et, kemik, toprak denir.

Niyetin gül olsa, sen gül bahçesi,
Sen diken dersen yerin, kül hânesi!

Gül suyuysan, hep sürerler yüzlere,
Ol sidik, durmaz atarlar pis yere!

Git de attarlarda seyret tablayı,
Cinsinin yanlarda yer, cinsin payı!

Katsa cinsinden ki attar, cinsine,
Artı vermiştir güzellikle yine.

Attarın misk, yağcının olsun şeker,
Mercimek girsin, seçer bir bir meğer!

Tabla düşmüş, ruh olan, düşmüş yere,
Has ve çirkinler karışmış bir kere.

Hak Nebî seçmiş, kitâp vermişti Hak,
Dâne ayrılsın ve doldursun tabak.

Önce, biz tek ümmet olmuştuk, dedi,
Has ve çirkin, baksanız hep bir idi!

Kalp ve sağlam akçe, birlik öylece,
Yolcu bizler, hem karanlık bir gece.

Tâ ki doğmuş has nübüvvetten güneş,
Ey hain git, sen de gel, sûfî, yanaş!

Göz bilir, tam renkleri fark etmeyi,
Göz bilir, taş hem de, lâ'ller seçmeyi!

Göz bilir, cevher ve çer-çöpler nedir;
İşte bundan, çöp gelip düşmektedir.

Kalpazanlar, gündüzün düşmânları,
Kalbi altınlar, sever merdânları.

Çünkü gündür, târifin has aynası,
Böyle mümkün, has zevâtı görmesi!

Hak; kıyâmetler olur gündüz, dedi,
Rengi, gündüz gösterir olmuş idi.

Evliyânın sırra, gündüz hissedir,
Onların sırrında gündüz, gölgedir.

Kâmilin sır, yansıtır bil gündüzü,
Geldi akşam, oldu hem suç örtüsü.

Öyledir bak, kuşluğu övmüş Hüda,
Mustafâ'nın gönle nûrdur, **“vedduhâ!”**[3]

Hak ki, kuşluk üzre etmiştir yemîn,
Çünkü parlaklık, Nebî'nin aksinin!

Yoksa, fânîye yemîn etmek hatâ,
Fânîlik olmaz ki lâyık-ı Hüda!

Der Hâlîl yâ: **“Lâ uhibbü'l-âfilîn,”**[4]
Fâniye, Allah nasıl etsin yemîn!

* “*Lâ uhibbül âfilîn*” derken Halîl,
Olmamıştır fânî, murâdı Celîl!

İşte **“Velleyl”**:[5] Hak'tan almıştır gücü,
Nûr ve Ahmed'tir, ayıplar örtücü.

Hem feleklerden, güneş doğmuştu da,
Ten geceymiş “Aslâ terk etmez Hüda!”[6]

Hem belâdan, çıktı vuslat meydana,
“Mâ galâ”[7] var, hiç darılmazdır sana.

Şimdi her söz oldu bir hâlden nişan,
İşte sözler, elde bir âlet inan!

Eskiciysen, bir kuyumcu âleti,
Ek kuma, değmez ki dâne kıymeti.

Esnafın âlet gereksiz çiftçiye,
İt saman, merkep kemik bulsun niye?

Nur, “Enel Hakk” oldu elbet Mansur'a,
Bir yalan Firavn için bir iftira!

Elde Mûsa'nın âsâdır, şâhidi,
Çok sihirbaz var, fakat bir hiç idi.

---

3 *“Güneş yükselip etrâf aydınlandığında...” (Duha, 1)*

4 *Ben, batan şeyleri sevmem!*

5 *Burada “velleyl” Peygamberin cismidir.*

6 *“Rabbin seni terk etmedi, sana darılmadı.” (Duha, 3)*

7 *“Sana darılmadı.”*

Bir sebep var, Îsâ öğretmezdi yâ,
İsm-i a'zam, öğretilmez ahmağa.

Bilmez ahmaklar, sayar noksânla eş,
Taş vurursan toprağa çıkmaz âteş.

Taş ve âletten demir, çakmak bile!
Çift gerek doğmakta, lâzım çift hele!

Çifti yoktur, âleti yok, bir tek O;
Sayma şektir, şüphesiz tek gerçek O!

Çift der, üç der, çokta çokluk söyleyen,
Birde birleşsen, geçersen şüpheden.

Gitse şaşkınlık ve birlik ortada,
"Çift ve üç" kim derse "bir" der olmada.

Birdir Allah, der isen meydânda sen;
Gel yuvarlan çevgânın önlerde sen!

Şahının darbeyle raks eylerse top,
Hem de noksansız döner, hükmüyle top,

Ver kulak, şaşkın olan tam anla sen;
Duy kulaktan, gözleri dermânla sen!

Kör olan kalplerde, has söz yok ağa,
Aslı nûrdur, hem döner öz kaynağa.

Kalpse çarpık, şeytanın var vesvese,
Bir ayak, çarpık giyer, çarpık ise.

Durmadan tekrar edersin hikmeti,
Nâehilsen, çok uzak say nusreti.

Hikmeti yorsan ve tespit eylesen,
Durmayıp yaysan ve her dem söylesen;

Çok inattır, durmayıp senden kaçar,
Bağlamışsan eyler elbet târumar!

Sende yangın var, görür olsun hele,
Hem alışkın kuş misâl, konmuş ele.

Kâbiliyyet yoksa bil hikmet kaçar,
Köylünün ev, sanma ki tâvus yaşar!

"PADIŞAHIN DOĞANININ İHTİYÂR BİR KADININ EVİNDE BULUNMASI"

Şahı terk etmiş doğan hiç bilmeden,
Un eler bir yaşlı var, gitmiş hemen.

Yer çocuklar der yaparken tutmacı,
Dengi yok, eşsiz doğan görmüş bacı.

Bağlamış elbette kesmişken kanat,
Kesti tırnak verdi birkaç deste ot.

Der ki: "Bakmak, bilmeyenler bakmamış,
Haddi aşmış tırnağın, olmuş kamış!"

"Ehli olmaz kimse, dert vermiş sana,
Annenim gel, sen güven artık bana!"

Arkadaş, câhillerin sohbet budur,
Doğru gittim, derse her şey ters olur.

Şah, arar olmuş kuşu, gündüz gece,
İhtiyârın ev bulunmuş öylece.

Gördü şahin, her yönüyle toz duman,
Şahtı feryât eyleyen, hem ağlayan.

"Sen vefâkâr olmadın, bu hâl senin,
Bir cezâdır, çektiğin ihmâl senin!"

"Sen karar kıldın, cehennem istedin,
Denk değil cennet, cehennem bilmedin."

"Şah evinden hem kaçıp geldin ya sen,
İhtiyarın ev sana uygun hemen."

Hem doğan sürmüş kanat şahın ele,
"Suçluyum" der hem, lisân-ı hâl ile.

İstemezsen ey kerîm, dursun kötü,
Nerye arz etsin suçun gitsin kötü?

Lûtfu şahın câna suç işletmede,
Af eden şah, bir de haslık vermede.

"Git kabâhat etme, hoşken hâlimiz,
Hak için çirkin bizim ahvâlimiz."

Hizmetim lâyık demişsen Allah'a,
Bayrak açmış vehmin, isyân bir daha!

Dâva etmen üzre vermişken izin,
Duâ ettim der isen, kibrin senin.

Hak'la dersen, eyledim ben sohbeti,
Öyleler var, ayrılıktır niyeti.

Senle şah var, tek oturmuşken yere,
Bir keremdir, hem edep dol bir kere!

Der doğan hâliyle: "Pişmânım şahım,
Tövbe ettim, Müslümanım Allah'ım!"

Mest edip sen, ferdi sürsen aslana,
Gör ki mâzur, yol şaşırdım baksana!

Tırnağı kesmişse hiç vermez zarar,
Bir el atsam, günlerin perçem kopar!

Kol, kanat gitsin ziyan yok, okşa sen,
Mat olur kalmaz felek, şahin hemen.

Bir kemer bahş eylesen, söktüm dağı,
Bir kalem verdin mi, ben kırdım çağı!

Hem benim gövdem, sinekten az değil,
Nemrûd'un mülkler, kanat vursam sefil!

Ben zayıfsam gel ebâbil say beni,
Düşmanım olmuşsa fil, bildim seni.

Bir yakan taş atmışım fındık kadar,
Mancınık hükmünce imkânlar sunar!

* "Attığım taş gerçi ancak bir nohut,
Ordunun yok miğferinden bir umut!"

Geldi Mûsa âsâsıyla harp için,
Ordu, Fir'avn, orda oklar hiç bilin.

Tek gelip yol gösterirken her Resûl,
Sâde bir tek fertti, hem bir sâde kul!

Nûh kılıç isterdi, Hak'tan öyle yâ!
Verdi Allah bir kılıç huy, dalgaya!

Ey Muhammed, yerde asker, hiç bile,
Gökte ay var, alnını sen yar hele!

Anlasınlar hem uğursuz, hem uğur,
Ayda devr bitmiş, senin devrin budur!

Devre gelmek istiyor, Mûsa Kelîm,
İstiyor devrinde kalmak, hep mukim.

Çünkü Mûsa gördü parlak devrini,
Bir tecellîden sabâh, görmüş seni!

Der ki: "Yâ Rab, böyle parlak bir devir;
Rahmeti geçmiş olan, ru'yet verir."

"Bir dalış ver Mûsa'ya, umman kadar,
Yâ ilâhî, devri Ahmet'ten çıkar."

Der ki Allah: "Bir fazîlet ey Mûsa,
Böyle yol olmazdı halvet olmasa!"

"Ey Kelîm, artık devirden ayrı dur,
Çek ayak artık, kilim çok boyludur!"

Ben kerîmim halka ekmek gösteren,
Ağlayışlar, cân fedâdır istenen!

Anne ovmuş yavrunun hep burnunu,
İstemiş kalksın doyursun karnını.

Aç mıdır bilmez ki hiç, yatmış bebek,
Annenin göğsü bilir dolmuşsa tek!

Gizli rahmet haznesiydim, milleti,
Ben yarattım, bir hidâyet ümmeti.

Cândan arzû ettiğin her gâyeyi,
Halk eden Hak arzular olsan neyi?

Onca put kırmıştır Ahmed, durmadan;
Tâ ki bilsin Hakk'ı, hep ümmet olan!

Olmasaymış Ahmed'in has himmeti,
Putperesttin, sen de ecdât nispeti.

Tapmadın put, söyle artık şükrü sen,
Gönlünün puttan, O kurtarsın hemen.

Şükredersen kurtulursun, et şükür,
Hakk'a şükret, içte mevcut putsa kır!

Gör nasıl kurtardı puttan Hak seni,
Kuvvetinden al ve kurtar gönlünü.

Müslümansın, şükre ters düştün niye?
Dîn babandan bir mirâs kalmış diye!

Bir mirâshor, bilmemiş mal kıymeti,
Verdi cân **Rüstem**, nâm almış **Zâl** idi.[8]

Coştu rahmet, ağlatırsan bir kulu,
Açtım elbet her ne var, ni'met yolu.

Vermemek arzuysa elbet bir şeyi,
Hiç bırakmam, gitti kalpten isteği.

Merhametler coşturur bir ağlaman,
Rahmetin ummân coşan bu dalgadan!

"ALLAH SIRRINI TAKDÎS ETSİN ŞEYH AHMED-İ HADRAVEYH'İN ALLAH'IN İLHÂMI İLE ALACAKLILARA HELVÂ DAĞITMASI"

Böyle bir şeyh vardı, her dem borçlanan,
Hem de dâim mert demiş, bilmiş cihân.

Öyle çok borç eyleyip durmuştu o,
Hem fakîrler toplayıp vermişti o.

Borç edip bulmuş ve yapmış tekkeyi,
Cân ve mâl-mülk, vakf ederken her şeyi.

Hak öder, hem gönderir çok armağan,
Hak'tı kumdan, hem Halîl'e un yapan.

Der Nebî: "Bir çift melek hep çarşıda,
Durmadan elbet duâlar sunmada".

"Ver İlâhî, verse kimlen yoksula;
Sen telef et, verme mal nâmert kula!"

Hak için candan da geçmiş kimseler,
Cânı kurbân Hakk'a etmişler meğer!

Kim ki İsmâil'e benzer fikr ile!
Hak korur, hem boynu kesmekten bile!

Bak şehitler canlıdır, hem pek de hoş;
Bir mecûsî mislî gördün, bakma boş!

Çünkü Allah, ömrü bâki vermede,
Bir emîn ruh, hep şifâ göndermede!

Borçla şeyh, yıllarca yapmış böyle iş,
Hep alıp vermiş, vekîlharç eylemiş.

Hep tohum saçmış ve yaklaşmış ecel,
Gâye ihlastan yeşersin bir amel.

Çünkü şeyhin ömrü yaklaşmış sona,
Ölmenin izler görünmüştür ona.

Borç verenler büsbütün toplandılar,
Şeyh, erir mum olmuş artık, gördüler.

Borç verenler, hep ümît kesmiştiler,
Ekşi yüz, hem gönle dert ekmiştiler.

Der ki şeyh bak, sû-i zan erbâbına:
"Yok mu Hakk'ın, yüz dinar versin bana?"

Dışta ünler bir çocuk, der: "Helva var! "
Hem ümit etmiş bir azcık mal satar!

Şeyh işaret eyleyip hizmetliye,
Helva var, toptan alıp gelsin diye.

Borç verenler, hep yesinler helvadan,
Azcık olsun, vazgeçer hor bakmadan.

Şeyhin hizmetkâr çıkarken hâneden,
"Helvacı gel" derken oymuş seslenen.

[8] *Rüstem: İran hikâye kahramanı, Zal onun babasıdır.*

Der ki: "Toptan söyle sen helvan kaça?
"Bir yarım altın ve azcık bir para!"

Der mürît "Sûfîden artık isteme,
Bir yarımlık, başka bir şey ver deme!"

Şeyhe sunmuş helvadan bir tek tabak,
Gel de gör sen, şeyhte sırlar neydi bak?

Şeyh işâret eyleyip der: "İşbu hâl,
Bir teberrüktür, yiyin olsun helâl!"

Boş tabak kalmış, çocuk almış ele,
"Ver benim hakkım nedir, şeyh sen hele!"

Der ki şeyh: "Nerden verim ben altını,
Borçluyum amma, ölüm kesmiş yolu!"

Attı oğlan, tepsiyi birden yere,
Ağlayıp sızlar, yayılmış yerlere.

Ağlıyor, durmaz çocuk, hay vay diye!
"Ben ölüp gelmez olaydım tekkeye!"

Keşke, külhanlar dolaşsaydım hele!
Geçmeyeydim tekkenin önden bile!

Hem obur onlar, gönüller it dedi,
Yüz yalar olmuş sûfîler, bir kedi.

Bağrışırken, geldi şerli, şersizi,
Doldu dört yan, sundu bir mahşer izi.

Durdu şeyhin önde der: "Ey taş yürek,
Ustamız elbet atar artık kötek!"

"Ellerim boş olsa, ustam öldürür,
Sende kalp bilmem nasıl câiz görür?"

"Borç verenler, şeyhe tek tek baktılar,
Şeyhe derler: "Söyle bir hilen mi var?"

"Hak yedin, haklar taşırsın kabrine,
Yaptığın zulmün meğer esbâbı ne?"

Gör çocuk ağlar, vakit geçmiş hele,
Gözler örtük, şeyh dönüp bakmaz bile.

Duymuyor denmiş muhâlif bir sözü,
Yorgan örtmüş, şeyhin elbet ay yüzü.

Onca pek hoştur ezel, elbet ecel,
Hak ve hâm söyler, o hiç vermezdi el!

Rûh, güleç bir yüzle olmuş olsa yâr,
Halk surat assın, ona yoktur zarar.

Rûh, eğer öpsün gözünden kimseyi,
Korku yok, dolsun felek gam, her şeyi!

Gökte ay sermişse mehtap, nûru çok,
Havlasın it, mehtabın bir korku yok!

Bir görevdir havlamak, havlar köpek,
Ayda iştir, nuru hep serpmek gerek!

Herkesin artık görev neymiş yapar,
Düşse çer-çöp saf su, saftır, saf akar.

Çöpse, çöp, akmış gider olmuş suda,
Hiç bulanmaz hep akar berrak su da.

Ay ki bölmüş Mustafâ akşam imiş,
Bu Leheb sihrin demiş, boş söylemiş.

Ay ki duymaz, havlayıp dursun köpek,
Allah'ın has kulda hiç duymaz demek.

İçki içsin şah, tutup sazendeler,
Çayda ötsün kurbağa duymaz meğer.

Bak Mesih, ölmüş diriltmiş öylece,
Çok cühût yolmuş sakal, gündüz gece!

İstenilsin hep öderler akçeyi,
Şeyhin elbet, himmet önler vermeyi.

Biz öder olsak dilerlerken ona,
Şeyhin himmet mâni olmuştur buna.

Vakt erişmişken ikindin vaktine,
Ehl-i hizmet, bir tabak koymuş öne.

Vardı bir zât, oydu mülkün sahibi,
Armağan gönderdi hâl bilmiş gibi!

Hem tabak üstünde var dört yüz dinar,
Bir yarımlık ayrı, tek, sarmıştılar.

Geldi hizmetkâr sunar hürmet yolu,
Şeyhe yönlenmiş, tabak koymuş dolu.

Şeyh tabaktan örtü açmış oldu yâ!
Gördü herkes, bir kerâmet ortada!

Cümlenin arttı figan, ah coşkusu;
Şeyhlerin baş tâcı neymiş, neydi bu?

"Hem nasıl sır, hem nasıl bir saltanat,
Ey efendi, sır büyüklükten sıfat?

Bilmedik biz, gel de affet sen bizi!
Biz perişan söz dedik, kırdık sizi!

Salladık kör misli, bizler elleri,
Şüphesiz kırdık yanan kandilleri.

Biz sağırlar misli varken bir hitap,
Herzeler saçtık ve sandık bir cevap!

Sanki Mûsa, inkâr ettik Hızr'ı biz,
Ayrılırken, gitti solmuş rengimiz!

Öyle bir göz, durmayıp hep yükselen,
Öyle bir göz, nûru yer gökler delen!

"Önceden gördün, bu vaktin Mûsa sen,
Biz değirmen faresi, affet hemen"

Der ki şeyh: "Bak söylenilmiş söz ve hâl,
Ben helâl ettim, hemen, toptan helâl!"

Buydu sır: "Ben Hak'tan affı istedim,
Şüphesiz ben, doğru yol göster dedim."

Hak diyor: "Dört yüz dinar az olsa da,
Hem ödeşmek üzre, lâzım ağlama."

"Helva satmış olmasın bir ağlayan,
Rahmetin derya, uzaktır coşmadan!"

Ey birâder, bir çocuk olsun gözün,
Ağlaman yokken murat olmaz düşün!

"İstiyorsan rahmetinden elbise,
Ağlasın hep tenle göz gel uy sese!"

BİR ŞAHSIN BİR ZÂHİDİ: "ÇOK AĞLAMA Kİ GÖZLERİN KÖR OLMASIN" DİYE KORKUTMAK İSTEMESİ

Dostu der zâhide: "Gel sen ağlama,
Ağlayışlar göz bozar olmuş ama!"

Der ki zâhit: "Olsa elbet çift bu hâl,
Yâ görür Hak'tan, yâ hiç görmez cemâl!

"Nur-u Hakk'ı görse neymiş, bil ki tam,
Hak visâl görsün gözün, hiç yok ki gam!"

Sende gözler Hakk'ı görmüş olsa, sen;
Âsi bir göz, gel kör olsun de hemen!

Göz için gam çekme, Îsâ senledir,
Gitme soldan, belki görmüş göz verir!

Îsevî ruh senledir, gör her zamân,
İste Hak'tan, hayrı en hastır inan!

Et, kemikten bir ceset cengiylesin,
Kalpte kalsın, koy Îsâ incinmesin!

Söyledik biz doğrular bilsin diye,
Kıssadır örnek o ahmak kimseye.

Sen Îsâ'dan tende dirlik isteme,
Mûsa'dan, Fir'avn olup şans bekleme!

Sokma kıtlık fikrini sen gönlüne,
Hak katından, hiç rızık bitmez yine.

Ten denen şen ruha ev olmuş hemi?
Nûh'a nispet, hem sayılmış bir gemi!

Türk yaşarken, mutlaka bulmuş oba,
Bir de, Hak indinde şan bulmuşsa yâ!

"Hz. ÎSÂ'NIN DUÂSI İLE KEMİKLERİN DİRİLMESİ HİKÂYESİNİN TAMÂMI"

Sonra Îsâ orda, Hak ismin okur,
Hem o gencin, ahmağın arzûsudur.

Allah'ın hikmet bu, hasmın isteği,
Tam kemikler, buldular cân gerçeği.

Bir siyâh aslan çıkıp tam ortadan,
Vurdu tek bir pençe, öldürdü o ân!

460. Kelle kopmuş, beyni akmış, sanki su,
Bir ceviz ancak, beyin yok doğrusu!

Aklı olsa, hiç helâk olmaz idi,
Rûh yaşar hep, noksan, bir ten dedi.

Der ki Îsâ aslana: "Tezlik neden?"
"Sende cân sıkmıştı gördüm, önceden!"

Der ki Îsâ: "Kan var ammâ içmedin?"
"Tâ ezelden olmamış rızkım benim!"

Öyle pek çok kimseler saklar cihân,
Olmuş aslan, avlamış hiç tatmadan.

465. Kısmetin çöp, oysa hırsın, dağ kadar;
Hakk'a yüz yok, halk için çok şânı var.

Sen kolay ettin güç olmuş her izi,
Gel de kurtar faydasız şeyden bizi.

Yem görünmüştür fakat, bir olta bu,
Allah'ım, aslıyla göster mevcûdu!

Der ki aslan: "Ey Mesîh hep av olan,
Rızk değildir, oldu hem ibret inan!

Olsa dünyâ üzre bir rızkım eğer!
Ben ölen kimseyle olmazdım meğer?

470. Lâyık olmuş buydu, gör berrâk suya,
Su döker, içmiş sudan, merkep bu yâ!

Bilse artık, çayda kıymet çok eşek,
Yok, ayak sokmak ve baş sokmak gerek.

Hem bulur, Îsâ denen peygamberi,
Hem hayâttan bengisû bekler biri.

Âb u hayvan ver, bizi canlat dedi,
Emri "Kün" derken nedendir ölmedi?

İstemek olmaz dirilsin nefs iti,
Bil senin çoktan beri düşmân idi.

475. "Bir kemiktir, toprak ört hiç durmadan,
Nefs itin koymaz ki cânlar avlasan!"

İt değilsin sen, kemik aşkın neden?
Yoksa kan emmiş sülûk oldun mu sen?

Hem nasıl göz, görmez asla önde ne?
İmtihanlardan çıkar mahcup yine!

Zan bulur bazen da, hak imkânını,
Hem nasıl zan? Hak yol görmez hani?

Hem nasıl göz ağlıyor eller için,
Ağla gel çok, ağlamak hakkın senin!

480. Hem bulut ağlar, yeşil dallar biter;
Mumda ağlarken, ziyâ artmış gider!

Nerde ağlarsan, otur hem orya sen,
Ağlamak muhtacısın, gel başla sen!

Çünkü fânîlikten ayrı olsa kim,
Hem bekâ lâ'linde, gâfil bildiğim.

Kalple vardır taklîdin birçok bağı,
Gözyaşın al, kes de gitsin ortağı!

Çünkü taklit, âfetiymiş iyliğin,
Dağda olsun, taklidi siz ot bilin!

Körde kuvvet olsa hem, tez kızsa da,
Göz ki yok, etten yığındır ortada!

Bir mukallit derse, kıldan ince söz,
Yok ki, beyninden o gerçek üzre iz!

Kendinin sözden döner, sarhoş o da,
Hem şaraptan çok uzaklık, ortada!

Hiç su içmez, bil ki nakletmiş dere,
Hep taşır elbet, sudan içmişlere!

Su yatakta hem de hiç durmaz akar,
Taş su içmez, taş su içmezden yaşar

Hem mukallit inliyor, ney benzeri,
Gâye ancak bulmak ister müşteri.

Söz ederken ağlıyor taklît eden,
Pisliğin maksat olur, maddî hemen.

Hep yanık söz söyler olmuş olsa tek,
Onda yoktur, tertemiz bir pâk etek.

Hem muhakkik, hem mukallit farklıdır,
Buydu Dâvut, oysa bir ses aksidir.

Bunda sözler, hep yanıklıktan doğar,
Bir mukallit, eskimiş sözler sunar.

Kanma sen hiç söylesin taklît eden,
Yük çeker hayvan, tekerdir inleyen.

Hem mukallitler de, almıştır sevâp,
Ağlıyorken, ücret etmişler hesâp!

Kâfir elbet, mü'min elbet, der de Hak,
Hem bu çiftin, söyleyişten vardı fark.

Ekmek isterken dilenmiş âh diyor,
Bir inanmış kalp, coşup Allah diyor!

Tutsa Hakk'ın söz, gedâ gönlünde yer,
Göz önünden az ve çokluklar gider.

Durmayıp, Allah der ekmek isteyen,
Ot için Mushâf taşır merkep denen!

Dilde ses, kalbinde parlar olsa bir,
Gövde artık, parçalanmış zerredir.

Sihr ederken faydadır şeytan adı,
Sende Allah ismi, bir pul olmadı!

BİR KÖYLÜNÜN KENDİ SIĞIRI SANARAK ASLANI OKŞAMASI

Köylü bağlar bir sığır, bir boş yere,
Doymuş aslan, göz yumup yatmış yere.

Orya varmak istemiş kalkmış gece,
Yoklamak ister, o ahmak öylece.

Elle yoklarken bütünden aslanı,
Okşamış sırttan, onun her bir yanı.

Der ki aslan: "Olsa gündüz görse bu,
Öd kopar, artık yürek kan dopdolu!

"Böyle küstâhlık, kaşır olmak beni,
Sandı gerçek hayvânı ahmak beni!"

Hak Taala der ki: "Ey mağrûr ve kör,
Duydu ismi, parçalanmış oldu Tûr."

Sunmuş olsak Kur'ân'ı biz dağlara,
Ayrılır, kalmaz, olur binbir para.

Vâkıf olsaymış Uhûd ahvâlime,
Parçalanmış kalp dolar hep kan yine.

Sen baban, annenden öğrendin bunu,
Duyduğun şey, gafletinmiş en sonu!

Etmeden taklît bileydin sır ne ki,
Sen nişânsızdın demek **hatif** teki.[9]

Gel de duy hem kıssayı tehdîtle sen,
Nice bin âfet olur, taklît denen.

9 *Sahibi görünmeyen ses!*

SEMÂ' YAPMAK İÇİN MİSAFİRİN MERKEBİNİ SÛFÎLERİN SATMASI

Geldi yoldan, girdi sûfî tekkeye,
Hem ahırdan yer bulurken eşeğe.

Olmamış ilk önceki sûfî kadar,
Öz elinden, ot, sular vermiş o yâr.

İhtiyât etmiş, siler yanlış ne var,
Hem kazâ gelsin, şu tedbîr boş çıkar!

Çok fakir sûfî görürsün suç dolu,
Muhtâç olmak, pek yakın küfrün yolu.

Sanki toksun, dertli var, zengin adam,
Var fakîrin suç, sakın sen gülme hâm!

Bir kusurdan orda mevcût sûfîler,
Hepsi birden merkebi satmak diler.

Hem, zarûretten olur murdâr mubâh,
Hem zarûretten fesât olmuş salâh!

Hem götürmüş merkebi satmıştılar,
Zerzavat almış ve mum yakmıştılar.

Bol yemek, elbet semâ, zevk var hele,
Tekke hep dolmuş, tükenmez velvele.

Üç gün açlıktan sabır etmek nasıl,
Elde zembiller, dilenmek hem nasıl?

Biz o mahlûklardanız, var cânımız,
Hem bugün, devlet bizim mihmânımız.

Böyle bâtıl, bir tohum ekmiştiler,
Bizde ruh yüksek deyip aldandılar.

Pek uzun yoldan o yorgun gelmede,
Gördü hürmet, mutluluklar vermede.

Cümle sûfîler yaparken iltifât,
Bir oyun oynandı, dersek kat be kat.

Der ki sûfî: "Meyli görmüş büsbütün,
Ben semâ etmez isem, yok başka gün."

Hem yemek bitmiş, semâlar başlamış,
Tekkenin tozlar, tavanlar boşlamış.

Oynamaktan tahtalardan toz çıkar,
Sanki onlar bir yanan mutfaktalar.

Çırparak el, hem de vurmuşlar ayak,
Yüz sürüp toz toprağı, hep sildi bak.

Hem bulur sûfî denen, az bir yemek,
Böyle sûfîler oburluk etti pek.

Allah'ın nûruyla, nûrlanmış olan,
Doydu elbet, aş değil maksat o an!

Böyle sûfî rastlanırmış binde bir,
Orda sûfîler ömür sürmektedir.

Hem semâ başlar, olur olmaz yine,
Pek ağır başlardı mutrip zikrine!

"Gitti merkep, gitti merkep" der idi,
Böyle derken, halkı teşvîk eyledi.

"Gitti merkep, gitti merkep" der yine,
Çırptılar el, tâ sabâhın vaktine.

Hem misâfir, eylemiş taklît hemen,
"Gitti merkep, gitti merkep" der iken.

Yer içerler, hem tükenmiş raks bütün,
Elvedâ derler, giderler çıktı gün.

Tekke bomboş, tek o kalmış tekkede,
Tozlanan eşyâyı artık, silmede!

Hücreden almış giderken, her şeyi,
Yüklemek ister dururken eşşeği.

Hem kavuşmak üzre hep yoldaşla da,
Vardı, şimdi, yoktu merkep ortada.

Sandı hizmetkâr alıp gitmiş suya,
Oysa akşamdan, su az içmişti yâ!

Geldi hizmetkâr, "eşek yoktur" dedi,
"Ak sakal gitmiş demiştik" duymadı!

545. Bir eşek ben teslim etmiştim sana,
Ben vekîl ettim seni elbet ona.

* Gel de artık, ben ne vermişsem sana,
Sen de dön gel, ver geri artık bana!

Hükm-i şer'î tercîh et, ayrılma sen,
Ben ki teslîm eyledim, gel ver hemen!

Ben ne verdim isterim, elbette ben,
Gel de ver sen merkebi artık hemen!

Der ki Peygamber: "Elin aldıysa ne,
Et ki teslîm, git muhakkak ehline."

Serkeş olsan, râzı olmazsan derim,
İşte hâkim şurda, gitmek isterim.

550. Tek idim ben, sûfîye düştüm yenik,
Hamle etmişler, yenildim üstelik.

Sen ciğer attın tekirlerden yana,
Sonra bulsam der, çıkarsın meydana!

Yüz acın huzrunda ki bir tek pide,
Bir tekir baş eylemez yüzler ite!

Senden almış olsalar, hem zulm ile!
Câna hep kast eylemişlerdir hele!"

"Söylesen, satmak için hiç gitmeden,
Vermedin elbet haber, sen önceden.

555. Kim götürmüş merkebi bulsam hele,
Yoksa, kıymet neyse ben alsam hele.

Varken onlar, vardı mutlak yâveri,
Şimdi yoklar, ayrı artık yerleri.

Kadı'nın huzra, götürsem ben kimi,
Hem kazânın, sen sebep bildim hemi.

Sen niçin gelmez, demezsin ey adam,
Zulmü gelmez, söylemez oldun ya tam?"

Der ki: "Vallah, ben de çok geldim sana,
İstedim gayretle vâkıf olmana."

560. Sen diyordun, "gitti merkep" neş'eli,
Sen de pek çok neş'eliydin, bilmeli.

Ben dedim, ahvâle elbet vâkıf o,
Râzıdır hâle muhakkak ârif o!"

Der ki sûfî: Söylenen söz hoş idi,
Uymamız zevk verdi, cânım istedi.

Yıktı elbet, onları taklît beni,
Öyle taklît çekti yüz lânet hani.

Lânet olsun, yüz verimsiz taklide,
Yüzsuyun dökmüş, ufak ekmekle de.

565. Onların zevk yansıyıp gelmiş bana,
Gönlümüz hep, aksî bir zevkten yana!

Kâmilin yansıttığı lâzım sana,
Aksi mânânın, denizden alsana!

Önce aksetmiş olan, taklitti bil,
Feyz devâm etmekle olmuştur asil.

Tahkik etmezden şu yâran, geçme sen,
Kalbinin dolsun sedefler, inciden.

Göz, kulak, hem aklı hep sâf iste sen,
Gel de kurtul, aklı örtmüş perdeden!

570. Hem tamah sûfîyi, hep baştan atan,
Aklı ayrılmıştı nûrun lem'adan.

Hem yemekler, hem semâ'nın zevkleri,
Akla mâni, kalmamış aklın yeri.

Aynanın tama' olur olsaydı yâ;
Bizce hep başlar, nifaklar sunmaya!

Hem tama' olsun terâzilerde gör,
Tartılan neymiş, nasıl hem doğru der?

Elçiler sâf kalple, der öz kavmine;
"Sunduğumdan istemem ücret yine!

Ben ki tellâl, müşteri Allah sana,
Çift taraftan verdi, Hak ücret bana."

Neydi ücret, yâri seyretmek meğer!
Hem Ebû Bekr, çok dinar vermiş gider!

Ücretim olmaz benim kırk bin dînâr,
Bin siyâh taş, olmamış gevher kadar.

Dinleyin cândan, şu gerçek söylenen,
Büsbütün idrâkle bir gel anla sen!

Kim tamahkâr, belle tutkundur sözü,
Hem tama'dan parlamaz, kalbin gözü.

Hem onun göz üzre altındır hayâl,
Gözde çıkmış kıldı, hem görmez o hâl!

Kalbi, Allah sevgisinden mest olan,
Her ne versen, almaz aslâ hür kalan!

Kim ki, Allah'ın cemâlden mutlanır,
Bak cihân hem onca, hep murdâr kalır.

Hem o sûfî, böyle mestlikten uzak,
Zulmü görmez ferde benzer oydu bak.

Hırs tama'ın mesti hem sarhoş olan,
Anlamaz yüz nükte dinlerken inan!

KADI TELLÂLLARIN BİR MÜFLİSİ ŞEHİRDE DOLAŞTIRARAK HALKA BİLDİRMESİ

Vardı bir zindanda müflis er meğer!
Çok kayıt altında bulmuş oldu yer!

Yerdi tutsak lokmasından, boş yere,
Kaf kadar bir yük verirken kalplere!

Bir cesûr yok, elle alsın lokmayı,
El atıp, üç lokma almakmış payı.

Kim ki, Allah dâvetindendir uzak,
Gözde açtır, sultân olmuş olsa bak!

Attı müflis, şanını yerden yere,
Lokmalar olmuş cehennem bir kere!

Kim rahatlıklar ümit etmiş bakar,
Kaçmış olsun, orda bir âfet çıkar.

Yok tuzaksız, yok ki dertsiz bir ocak;
Tek ümît var, Allah'ın halvette bak!

Bak cihân, tutsak evinden bir köşe,
Dert ve mihnet burda girmiştir işe!

Ey mürît gir, farenin zindânına,
Bir tekir var, müptelâ olmuş sana!

İnsanın, engin hayâli, pek güzel,
Hem hayâl has olsa, ömrün pek güzel!

Bir hayâlât gösterir, çirkin hayâl,
Bak erir âteşte, elbet mum misâl.

Sen yılan, akrep dururken ortada,
Hoş hayâller kurmaya vermiş Hüda;

Mis, hayâlin kimyadan altınlaşır,
Gözde akrep, hem yılan munisleşir!

Has hayâlden, sabrımız tat bulmada,
Gönlümüz, bitmez sevinçler dolmada.

Hep ferahlıklar, sabırlardan gelir,
Bir zayıf îmanla ye'sin yükselir!

Sabrın, imandan da tâçlanmaktadır,
Sabrı olmaz kimse, imansız kalır.

Der Resûl: "Imanı vermez Zül Celâl,
Sabrı olmaz kimseler, bulmaz kemâl!"

Sen bakarken sanmış olsan bir yılan,
Bâzının gözlerde pek hoştur inan.

Sen ki gördün, onda hülyâlar küfür,
Dostu baksın, cilve, imanlar görür.

Çifte işler sâhibi insan bu dem,
Hem balıktır, bâzı olmuş olta hem!

605. Bir yarım mü'min, mecûsîdir yarım,
Nısfı hırstır, hem sabırdandır yarım.

Der ki: "Allah nısfınız mü'min sizin,
Kısmınız inkârcı, kâfirdir hemin!"

Bir öküz, kısmen beyaz, kısmen kara,
Bir yanın ak, benzemiş yıldızlara.

Kim siyâh yandan görür hep red eder,
Kim beyâz görmüşse pek sevdimdi der.

Bak Yusuf, çirkin gelir, kardeşlere,
Yâkub'un gözler melek der, bir kere!

610. Fer'e âit göz ki, çirkin görmede,
Pis hayâller, hep basîretsizse de.

Zâhirî göz, gölgedir Hak görmede,
Sen ne görsen, göz de aynen görmede.

Sen mekân muhtacı, aslın lâmekân,
Bağla dükkân, lâmekanda aç dükân.

Kaçma dünyânın sen artık, her yöne,
Sen ki her yönden olursun mat yine!

ZİNDANDAKİLERİN KADI'NIN VEKİLİNE O MÜFLİS MAHKÛMU ŞİKÂYET ETMELERİ

Hâkimin yardımcı, idrâk ehli er,
Ehl-i zindân, derdi arza geldiler.

615. "Söyle bizlerden selâm hâkim beye,
İncinen biz, işbu âdi kimseye!

Boş dolanmış oldu, zindânlarda o,
Hem oburdur, hem muzır meydanda o.

Biz çağırmazdan konar her sofraya,
Bir sinek olmuş edepsiz ortaya!

Altmışın ekmek, doyurmazmış onu,
Yapma artık, söylediysek, yok sonu.

Gönderir olsun, hayırhâk bir yemek,
Hîle yüz olsun ve yoktur gizlemek.

620. Bir cehennem karnı, hiç doymaz dere,
Hem de: **"Kulû veşrebû"**[10] var bir kere!

Sanki kıtlık, sürdü feryât üç sene,
Gölge eksik olmasın beyden yine.

Yâ öküz, çıksın hapisten öyle ki!
Yâ vakıftan, rızka bağlansın, peki!"

Er, kadın hoşnut efendi iş asıl,
Halk adâlet, sende imdât umdu bil!

Vardı hâkim huzra bir fert söz bilir,
Hem şikayet neyse, bir bir söyleşir.

625. Sonra, zindândan hakim sesler bunu,
Hem araştırmış, bilenlerden onu.

İddiâlar, doğrudur mahkûmların,
Suçsa sâbit öyle ki müflis erin.

Der ki hâkim: Zindanı terk etsene,
Haydi git kal, sen senin vîrânene!

Der ki: "İhsânın, benim olmuş evim,
Say ki kâfir, zindan olmuş cennetim."

Şimdi zindândan sürersen sen beni,
İhtiyaç, yokluk, ölüm sarmış teni!

630. Ben ki İblis misli isterken huzur,
Tâ kıyâmet isterim mühlet, buyur!

Ben bu zindân içre kalsam pek hoşum,
Varsa, düşmânlar helâk etmek işim.

10 *"Yiyiniz, içiniz" ilâhî emri.*

Kimde var olsun imandan bir rızık,
Yol için var olsa, bir ekmek azık.

Alsam ondan mekr ve hîlemden meğer!
Olsalar pişman ve feryât etseler;

Bâzı yokluktan da korkutsam gözü,
Hoşluğun zülfüyle bağlarsam gözü!

Hem bu zindân içre, iman rızkı az,
Hem de şeytan it, ki çarpıtmış biraz!

Yüz tazarrû, yüz oruç, yüzler namâz,
Aldığın zevkten çalar şeytan biraz.

Şeytanın şer, Rabbimiz sen et ki pâk,
Bizde azgınlıklar, olmuştuk helâk!

Tek bir ittir, oysa o binlercedir,
Kalbe girsin, orda İblislik verir.

Doğrudan kimler soğutmuştur seni,
Gizli İblîs, bil ki zapt etmiş teni.

Bulmasın yardımcı, bulmuştur hayâl,
Kurdurup yükler durur, yüzler vebâl.[11]

Bâzı gezdirmiş ve açtırmış dü'kân,
Bâzı ilm, bâzı hayâldir, hân u mân.

Gel oku sen, durmadan "Lâ havle" yi,
Dille derken söylesin kalp her şeyi.

Der ki hâkim: "İspât et müflisliği
Cümle mahpûslar eder şâhitliği."

"Şimdi onlar, hep de senden kaçmada,
Söylenen sözler; kabul olmazsa da!"

İstiyorlar kurtuluş, senden hele!
Doğru denmez böyle bir maksat ile!

Orda mevcût, çağrılan her kim ki var,
Cümle şâhitler ki, müflis buldular.

Sordu hâkim, kimden elbet müflisi,
Der ki: "Müflisten çek el kurtar bizi!"

Der ki hâkim: "Siz de şehri gezdirin,
İşte müflis, siz de kalleştir deyin!"

Durmadan sizler, bağırtın tellâlı,
İşte müflis, hem davullar çalmalı.

Kimse bir şey satmasın, borç vermesin;
Kimse bir mangır da hiç göndermesin.

Kimse, dâva eylemiş olsun onu,
Bilmeli artık onun, zindân sonu.

Bizce hem iflâsı sâbit olmada,
Yok para, yoktur pulu hiç ortada!

Şimdi insanoğlu, iflâs eyleyen,
Kaldı dünyâ üzre, hep mahpus hemen.

Şeytanın iflâsıdır, Allah'ımız,
Bildirir, tellâl bizim Kur'ân'ımız!

Hîlekâr, müflis, kötü sözdür hemen,
Onla ortaklık n'olursun etmesen!

Kursan ortaklık, bahânen var senin,
Etmiş iflâs, hep zarâr, efkâr senin!

Hep odun çekmededir evden eve,
Buldular bir Kürt, getirmiş bir deve!

Etti feryât "almayın" derken adam,
Verdi rüşvet, almamış asker de hem.

Gezdirirken, feryâd etmiş tâ gece,
Feryad etmiş, dinleyen yok öylece.

Bindi müflis, hem, o kıtlık askeri,
Kürt de, ardından koşup almış yeri.

Cadde, dağ, taş gezdiler her bir yanı,
Cümle halk seyretti müflis insanı.

---

[11] *İblis, insanı farzdan men edemezse vacip ve sünnetten ayırmaya çalışır. Onu da yapamaz ise hayâlen bozmaya uğraşır. Farzı yapana bu hayâl zarar vermez.*

Uğramışlar her hamam, her çarşıya,
Müflise dikkatle herkes baktı yâ!

On münâdi ünleyen, her bir lisân,
Türk ve Kürt, Rum hem Arap'tır anlayan.

"Etti iflâs, hem de yoktur bir şeyi,
Vermesin borç, ister olsun her neyi!"

İçte, dışta aslâ yok bir habbesi,
Kalpazandır, aldatır her hîlesi.

Siz sakın hem, onla bir iş yapmayın,
Bir öküz vermişse sağlam bağlayın.

Böyle solmuş, böyle bir pejmürde hem,
Hem bir ölmüş kimsedir, haps eylemem.

Tatlı dilli, hem de hoştur sohbeti,
Pek obur, üst tâze, çuldur kispeti.

Üste giymiş hem ne varsa iğreti,
Halkı aldatmaktı elbet niyeti.

Hâkim olmaz dilde, hikmet iğreti,
İğreti söz, iğretidir kispeti."

Hırsızı süslerseniz, eller kesik;
Tutmaz el, yardım da etmez üstelik!

Akşam olmuş, indi müflis öylece,
Der ki: "Kürt yollar uzak, olmuş gece.

Sen, sabahtan bindin hep, gelmiş sıra,
Arpadan geç, ver samanlık az para."

"Söyle sen artık, dolaştık biz neden?
Nerde aklın, şimdi ses yok kimseden?

Müflisin feryât, ulaşmış göklere,
Vâkıa' sen duymamışsın bir kere.

Hâm tamah dolmuş senin elbet kulak,
Hâm tamah, insanda körlük oldu bak!

Hem sedâyı duydu kerpiç taş, ne var,
"İşte müflis, işte müflis" duydular.

Çağrılır iflâsa, vakt olmuş gece,
Duymamıştır Kürt, tamahkâr öylece!

Göz, kulaklar üzre, Allah mührü var,
Perde sûret, perdeler çok ses sunar.

Gösterir Hak, cilve istersen yine,
Hem cemâlden, hem kemâlden hisse ne?

Hem de Hak; elbet duyurmuş müjdeden,
Duymanın zevkiyle coşkunluk veren!

Erdi her yandan cihânın hâllere,
Hiç nasip yok, açmadan Hak pencere.

Gerçi sen, her çâreden gâfil iken,
Vakti gelsin, Hak verir, bekler isen!

Der ki Peygamber: "Şu Rabbim öyle de,
Mutlaka, her derde dermân vermede!"

Allah'ın emriyledir, dertlerle bu,
Emri yokken, yok ki dermân, renk, koku!

Hem mekânsız Hakk'a, yönlendir gözü,
Sanki mevtâ, ruha döndürmüş yüzü.

Hem cihetsizlikte doğmuştur, cihân,
Bir karârgâh yer, muvakkat bir mekân!

Rabbini candan sever olmuş isen,
Varı terk et yokluğa yönlen hemen!

Korkma yokluklar gelir vardır yeri;
Cümle varlıklar gider vardır yeri

Allah'ın tezgâhıdır yoklukla yâr,
Var mıdır yok eyleyenden, başka var?

* Yok eşin, yok benzerin, Ey Rabbimiz,
Var suçum, affet n'olursun, suçlu biz!

Hoş, güzel çok, sözler ihsân et bize,
Rahmetinden yön gerek, elbet bize!

Hem duâ senden, icâbet sendedir,
Hem emînlik, hem mehâbet sendedir.

Sözlerin elbette ki sultânı sen,
Ben hatâ dersem n'olur, doğrult hemen!

Var hatâ, kudret senin, kimyâ senin,
Kan akan ırmak, olur bir Nil hemin!

Yoğu var etmekte imkanın senin,
Tebdilin iksîri, esrârın senin!

Hem karıştırdın ya sen toprak suyu,
Oldu ten haslıkla, Âdem nakşı bu!

Mensub ettin eş, hala hem amcaya,
Duygu verdin; hem sevinç, gam duymaya!

Kâmilin hürlük senin rahmet iken,
Hissesiz bazısı gamdan, neş'eden!

Bakmamış haslar; güzel, çirkinliğe,
Gösterensin Sen, güzel, çirkin diye!

Her görünmüş neyse, ret etmiş onu,
Bir görünmez var, dayanmış en sonu.

Aşk açık meydanda; gizli sevgili,
Hep görünmüş yâr cihâna fitneli.

Gel de terk et, âşikâr mâşûku sen,
Aşkı sunmaz, bir güzel sûret denen.

Aşk bu dünyâ, o dünyânın de sen,
Gizli o mâşukta yok, sûret denen!

Sûretin âşık eğer olmuş isen,
Ölse mâşuk, terk eder oldun neden?

Cismi aynen, terke yönlendin neden?
Âşık ey! Gel sevgilin kim? Bul hemen!

Bir özel yâr sen bulur olsan eğer
Şimdi, ölmez aşka sahipsin meğer!

Hem vefâdır artıran, aşktır bütün,
Hem vefâ bir ayrı hâl alsın, düşün!

Gün vurur, parlarsa aksinden duvar,
Hem duvar hep, iğreti bir hâl sunar!

Ey temiz, kerpiç için, meylin neden?
Tâ ebet parlar güzellik iste sen!

Sen ki ey, öz aklının âşık olan;
Sûretin tapmış olandan, üst gören;

Sendeki his, küllî aklın parlayış,
Mis olan his, iğreti altınlayış.

Bir muvakkat yaldıza, benzer beşer,
Gün olur çirkin, o merkepten beter.

Bir melekken, şimdi olmuş bir öcü,
İğreti olmuş, güzellik örtücü.

Hep güzellikler yitermiş peyde pey,
Hep kurur artık, fidanlık kalmaz ey!

Var yaşatsın, kuvvetin vardır sonu,
İşte âyet, geç kemikten, geç onu!

Kalp ki sonsuzdur, güzelliktir bütün,
Hem dudaklar, bengisû olmuş, düşün!

Hem gönül sâki ve hem âb–ı hayat,
Gitse benlik, oldu üç, bir tek sıfat!

Bilmem imkânsız, kıyas etsem bile!
Kulluk et, uğraşma, bilmen nâfile!

Sen de mânâ, dersin, onlar iğreti,
Sen münâsip belledin beş sûreti.

Oydu mânâ, sen ne, senden almalı,
Bir ilâhî hâl, nakışsız kalmalı.

Oysa mânâ, kör, sağır etmiş değil,
Yüz ve nakşın âşık etmez, öyle bil!

Körde kısmet gamı artırmış hayâl,
Gözde kısmet, yok ne var sunmuş hayâl.

Bâzı körler, Kur'ân ezber ettiler,
Görmemiş merkep, palân dövmüştüler.

Gözlüsün sen, kaçtı merkep, koş ona,
Nereye dek tapmak, palan dikmek sana?

725. Merkebin olsun, bulursun bir semer,
Cân var olsun, rızka vardır bil ki yer!

Sırtı dükkân merkebin, aş teknesi,
Kalbin inci, nicenin sermâyesi!

Bin ki çıplak merkebi, densiz oğul,
Hem de, çıplak merkebe binmiş Resûl!

Hem Nebî binmiş palansız merkebe,
Hem sefer etmiş yayan, birçok kere.

Sen kazık çak! Nefsinin merkep kaçan,
Teklîfâttan kaçmanın istek, uyan!

730. Sabr ve şükrün yüklerinden yükleyen,
Yüz yıl ister, yirmi, kırk beş bekleyen.

Yüklenen olmaz ki gayrin yük niye,
Ekmeyen ermez, ulaşmaz biçmeye?

Hem tamahkâr olma artık, ey oğul,
Meyve hâm yersen bozar, kalmaz usûl!

Ansızın bulsam dilerdim hazneyi,
İstemem dükkân, ticâret etmeyi!

Bahtın iştir, oysa bunlar nâdirât,
Tende kudret var, kazanmaktan murât.

735. Hem kazanmak, haznenin mâni midir?
Çekme el işten, kazanç ardındadır!

"Şöyle yapsaydım eğer" hem sayma sen,
Boştur elbet "böyle yapsaydım" demen!

Hem "Eğer" dersen, Resûl etmiş yasak,
Böyle bir hâldir münâfıklık, nifâk.

Bir münâfık der: "Eğer" meyyus olur!
Hem "Eğer"den sâde hasretlik bulur!

Hikâye

Bir garip, tezlikle bir sığnak arar,
Dostu göstermiş bir ev, tam târumâr!

740. Üstü örtük olsa, pek uygun sana,
Komşu olmak senle, pek hoşmuş bana.

Burda olsaymış "eğer" birkaç oda,
Çel çocuk gelmiş rahatlık bulmada.

Der: "Evet hoş, dostla komşu olmamız,
Lâkin ey cân! Yok, "eğer" de kalmamız!

Hem bu âlem hoşluğu ister durur,
Bu yalan hoşluksa, bir âteş olur!

Altın ister, cümleten genç, ihtiyar,
Gözle, kalp, has bilmeden altın arar.

745. Has ve kalp altında hep parlardı ya,
Sen mihenksiz kalkma, altın bulmada!

Et mihengin varsa elbet, sen kabul,
Yoksa bilmiş kimse bul, git teslim ol!

Cân için hep, bir mihenk var olmalı,
Gitme yalnızsan, sefer yok olmalı.

Gulyabanlar verse ses, bildik desek,
Bir felâket izletirler, dinlesek!

"Siz gelin" der, seslenir kervancılar,
"Yol, nişanlar burdadır, kervancılar."

750. Kim ki var ismiyle sesler gulyaban,
Kastı gerçek, yok ediş olmuş inan!

Yönlenirler, orda var, aslan ve kurt,
Bitmiş ömr, yollar uzak, yoktur umut.

Gulyabanın ses nedir, gel söyle sen;
"Mal, melâl, şân, haysiyetler istemen."

İşte mevcût ses ne var sustur hemen,
Hep açılsın öyle hep esrâr denen.

Hakk'ı zikret sen de, yansın gulyaban,
Göz ki nergis, kolla murdâr olmadan.

Subh-u sâdık, **subh-u kâzib**ten ayır,
Kadehin rengi, şaraplardan ayır.[12]

Hem görünsün cümle renklerden öte,
Bir bakış bul tâzeden, sabrın ile.

Renge baksan, sen görürsün başka renk,
Has mücevher, sence âdî taş demek.

İnci neymiş sen olursun bir deniz,
Bir güneşsin, tam felekler seyriniz.

İştedir bul, işte elbet gizli o,
Sen de git işlerde âyân gör onu!

İş ve san'atıyla germiş perdeler,
Sani'i bulmak dilersen; yol: Eser!

Bil ki tezgâhtır san'atkârın mekân,
Dışta kalmış kim ki var, gâfil inan!

Hâlıkın tezgâhı bil, sen yokluğu,
Hüda'nın san'atın, var çokluğu!

Yokluk olmuştur meğer görmek yeri;
Tezgâhın dışlar, hicâp meskenleri.

Fir'avun ısrârla bakmış varlığa,
Yokluğun tezgâha, kör bakmıştı yâ!

Hep kazâlar tebdîl etmek istemiş,
Hem kazâ, bitsin silinsin beklemiş.

Hîlekâr, hiç bitmeyen hîleyledir,
Hem kazâ, gelmiş bıyık bükmektedir.

Bîgünâh binler çocuk öldürdü o,
Hükmü Hakk'ın, hep değişsin derdi o.

Tâ ki Mûsa, girmesin dünyâsına,
Girdi birçok kan ve katlin altına!

Döktü kan, ammâ Mûsa gelmiş yine,
Hep hazırlanmakta olmuş, kahrına!

Allah'ın tezgâhı görseymiş eğer,
El, ayak toptan kurur, yok hîleler!

Mûsa, Fir'avn köşkünün tek mutlusu,
Dışta Fir'avn, onca masûm kanlısı.

Her nefis, benzer muhakkak ehline,
Dışta düşmân var, kapılmış vehmine.

Çok hasuttur, hep benim der düşmânım,
Kendi düşman, bende var derken cânım!

Nefsi Mûsa, tense Fir'avn, say onu,
Düşmânın dışlarda sanmış, bey onu!

Tende nefsin beslenen bir nâzenin,
El ısırmış, halka duymuş sâde kîn!

HALKIN TÖHMETİ YÜZÜNDEN ANASINI ÖLDÜREN BİR KİMSENİN AYIPLANMASI

Öfkelenmiş oğlu vurmuş anneyi,
Vurdu hançer, vurdu birçok darbeyi.

"Cevherin pistir senin" söyler biri,
"Annelik Hakk'ı gözetmez serseri!"

"Söyle, öldürdün neden çirkin kişi?
Söylemezsin, annenin neymiş işi?"

"Âr duyulmuş iş ki yapmış kendine,
Aybını toprak onun örtsün yine!"

Hem ölümden, suçlu saymışken biri,
"Battığın kan, kabri kirletmiş kiri."

[12] *Yalancı şafaktan, gerçek şafağı (sabhu sâdık) ayır.*

"Suç eden er, öldüreydin sen onu!"
"Her gün insan öldürürsen doğru mu?

Şimdi kurtuldum meğer öldürmeden,
Anne kesmek hoştu, halkı kesmeden!"

Nefsimizdir, böyle bir huysuz ana,
Hep fesatlık yaydı, durmaz her yana.

Gel düşün, öldür yeter sen alçağı,
Ermişe kast etmeden kesdur bağı.

Bak, büyük dünyâyı, hep dar eylemiş,
Hakk'a, halka, cengi izhâr eylemiş.

Nefsi öldür, kalmaz artık özre yer,
Kimse korkmaz, cümle düşmanlık biter.

Enbiyâlar, evliyâlardır sözün,
Şüphe dolmuş olsa gönlün, sen düşün!

Nefsi Peygamberlerin, ölmüş idi!
Cümle düşmanlar da kıskanmış idi!

Gel kulak ver; doğru bilmek isteyen;
Müşkilin varken, cevap buymuş hemen!

Kendinin düşmânıdır inkârcılar,
Kendi kendin, durmayıp doğrardılar.

Câna kast ettiyse kim, düşmân demek,
Yoksa düşmân, cân çeken olmazdı pek.

Sanma **huffâş**tır[13] güneşler düşmânı,
Kaçtı nûrdan, kendinin düşmân, tanı!

Hem güneş öldürse birçok şebpere,
Hem güneş hükmüyle düşmüş yerlere.

Oydu düşmân; olsa kim zahmet veren,
Lâl, güneş almış iken engel olan.

Nûru önler kendidir, kâfirlerin,
Aksederken nûru, Hak peygamberin!

Bir Resul olmaz ki gözler perdesi,
Kafirin nefsi sağır, yok görmesi.

Hintli bir kul, kîn tutar olsun beye,
Yönlenir hem, kendini öldürmeye.

Hem de sâhip, çok zarâr görsün demiş,
Kul şu damdan atlayayım istemiş.

Hastalar, düşman kesilsin doktora,
Öğrenen, düşmansa bak üstatlara.

Kendinindir, işte onlar yolkesen,
Yolkesendir, hem akıl, hem ruh denen!

Hem güneş düşmânı bir esvap yuyan,
Bir balık hoşlanmaz olsun hiç sudan;

Dikkat et bak, kim, zarar vermiş kime?
Bahtsız olmuş, faydalar gitmiş güme!

Hak tutup çirkin yaratmış olsa da;
Yüzde çirkin, huyca çirkin olma ha!

Taşlığa çekmişse postal gitme sen;
Çifte boynuz derdi, dört dert etme sen!

Sen hasetkâr, hem falandan alt mı ben?
Tâlihim ters artarak gitmiş neden?

Bir ayıptan, başka eksiktir haset,
Cümle eksikten ya, eksiktir haset.

İşte İblis, secde varken duydu âr;
Alçalıp olmuştu toptan, târumâr!

Hep hasetten, beklemiş yükselmeyi,
Yükseliş yok, seçti göz yaş dökmeyi.

Bak Ebû Cehl, Ahmed'e etmiş haset,
Yükselim derken olan, hem oydu bet.

Hem, Ebü'l-hikem, Ebû Cehl oldu yâ,
Ehliyet varken de câhil kaldı yâ!

Yok, bu boş dünyâda, ahlâktan iyi,
Görmedim ben ehliyet, hiçbir şeyi.

---

[13] *Huffâş: Yarasa, gece kuşu, şebpere.*

* Küstâh olmaz, seç fazîlet, hem feni,
Halka, hizmettir rızânın mâdeni.

Vâsıta kılmış Hüda, peygamberi,
Izdırap haset çıkıp gitsin geri.

Çünkü herkes, bir özel mabût tanır,
Hak, hasetlerden uzak, lâyık kalır.

Kim ki, peygamber benim der benzerim;
Zânlarından, hem haset etmiş derim!

Kim Resûl'ün tasdîk etmiş şânını,
Hiç haset sarmaz onun encâmını.

Enbiyâdan sonra mutlak bir velî,
Tâ kıyâmet böyle sürmüş, bilmeli!

Bir güzel huy kimde var, onlarladır,
Kimde kalp cam, oysa binbir parçadır.

Canlı iman, tam tasarruf ondadır,
Yâ Ali'den, yâ Ömer'den gelmedir.

Dikkât et! Mehdî odur, Hâdî odur;
Gizlidir, karşında bilmezsin, durur!

Nûrdur artık, aklıdır Cibrîl ona;
Ondan alt olmuş, onun kandîl ona!

Kandîl onlar, bizse miskâl; öyledir,
Nûr ki bir sistemle, bir tertipledir.

Yüzler aşkın, perde örttük, nûr-ı Hak,
Perdelenmiş, sen de artık öyle bak!

Ardı millet doldu, her bir perdenin,
Saf saf olmuş, önde İmam var hemin!

Son safın hepten zayıftır gözleri,
Ön safın nûra dayanmaz hiç biri.

Son safın hem, önde durmuş kimseler,
Parlayan aydınlığa bakmaz meğer.

Önde bir saf üzre, aydınlık hayât,
Arda kalmışlarda şaşlık, müşkülât!

Az az olsun gördüğün şaşlık gider,
Hem yediyüz perdeden bakmış meğer!

Hâm demirken, şekle, âteşler gerek,
Elma, armut haşlasan, uygun mu pek?

Elmanın hem, ayvanın var hâmlığı,
Tek güneş vermektedir olgunluğu.

Katlanır görsen demir, her baskıya,
Yer çekiç, âteşle hep nârlandı yâ!

Sen demir dersen, mürîttir bir fakir,
Hem çekiç vursan ve âteş hoş gelir.

Hâm demir, âteşte bilmez vâsıta,
Âteşin kalbinde durmuş oldu yâ!

Perdesiz su hem onun evlâtları
Almaz ateşten de hiç hitâpları!

Pişsin istersen, gerek; tas, tencere,
Bir dolak ister, ayak bassın yere.

Bir mekân lazım, bulunsun ortada,
Hem hevâ kızsın nakil bulsun su da.

Hem fakir bir kimsedir, hiç vâs'tasız,
Şu'ledâr olmuş olur, hiç şüphesiz.

Olmadan, kalpten konuşmaz öyle ki,
Kalp araştırmaz iken, gözler ne ki!

Olmasın kalp, söyleyiş bilmez ki ten,
Kalpse isteksiz, arar olmaz ki ten!

Bir demirdir, şu'aya lâyık velî,
Bir nazargâh kalbidir, olmaz eli.

Cüz'i kalpler andırır ancak teni,
Etme nispet, ârifân sır mâdeni.

Çok misâl, çok şerhi istermiş kelâm,
Korkarım halktır, şaşırsın vesselâm!

Yaptığım iylik, fenâlık olmasın,
Söyledim söz, Hakk'ın istektir kesin!

Eğri pâbuç ister eğrilmiş ayak,
Kim dilenmiş, beklemiş hep dışta bak.

PADIŞAHIN YENİ ALDIĞI KÖLEYİ İMTİHÂN ETMESİ

Padişah almış ucuz bir çift köle,
İlk birinden, söyleşir olmuş hele.

Buldu kalben, hem zekî hem tatlı dil,
Tatlı dilden, şerbeti içmiş asil.

Hem dilin altında insan gizlidir,
Rûhların önlerde dil, bir perdedir.

Perde kaldırmışsa rüzgâr bir kere,
Göz girer seyriyle, evden içlere.

Ruhu görmüş, arpa mı cevher mi var?
Anlarız altın mı, akrepler mi var?

Haznenin var bekçi, yâhût bir yılan,
Hazne olmaz bekçisiz, artık inan!

Hiç düşünmezden cevap vermiş köle,
Başkalar beş yüz düşünsün, hiç bile!

Sözlerin deryâsı var say, onda sen,
Saklamış deryâsı, söyler inciden.

Parlayışlar, saçtı nurlar incisi,
Hak ve bâtıllar ayırmış öyle ki!

Nûru Kur'ân, hak ve bâtıl bilmede,
Zerre zerre neyse hep göstermede!

Cevherin nûr olsa, hem göz nûrumuz,
Hem suâl, gerçek cevâp, biz olmuşuz.

Şaş bakarsan, ayda çifttir halkalar,
Şüpheli bakman, suâl sormak kadar!

Sen düzelt, mehtâba dönmüş bakmanı,
Al cevâp sen, ay ki bir tekdîr, tanı!

Sen düzelt gel fikri, düzgün bak ki sen,
Sende fikr var, bak o cevher nûr veren!

Hem kulaktan, kalbe gelmiş her cevâp,
Üzre göz der: "Dinle benden bul sevâp!"

Hem kulak bir vâsıta, gözdür visâl,
Hâle sâhip göz; kulaktır kıyl ü kâl.

Bir kulak duysun, değişkindir sıfât,
Gözle görmek oldu hep, tebdîl-i zât!

Âteşin hâl, söz yakîn etmiş sana,
Sen yakîn pişkinliğinden alsana!

Yanmayan bilmez ki od, aynel-yakîn,
Bilmek istersen, içinden yâr edin!

Söz kulak duymuşsa, göz olmuş kulak,
Yoksa dıştan, gönle inmez oldu bak!

Hem sözün yoktur sonu gel dön geri,
Dön de şah, hem bendeden et sözleri!

PADIŞAHIN O İKİ KÖLEDEN BİRİNİ BAŞKA YERE GÖNDERMESİ VE DİĞERİNDEN BÂZI ŞEYLER SORMASI

Gördü şah, elbet kuluymuş pek zekî,
Hem öbür kul şimdi gelsin der peki.

"Kulcağız" denmek küçülmek olmamış,
"Yavrucuk" der anne, hiç hor gelmemiş!

Hem öbür kul geldi, bakmış oldu şah,
Ağzı kokmuş diş desen hep, simsiyâh!

Sözlerinden aslâ şah hoşlanmadı,
"Şimdi neymiş bilmeli esrâr" dedi.

"Pis şu giysin, kokmuş ağzın git uzak,
Sen gelip yaklaşma, sen dur buradan bak!

Sen uzakken, mektup ister yazmaya,
Çok uzaklaşman gereksiz öyle yâ!

Dur, ilaç vermek gerektir ağzına,
Sen sevimli, biz hekim olduk sana.

Yakmak olmaz yorganı, varken pire,
Lâyık olmaz, tahkir etmek boş yere!

Gel otur, birkaç hikâye söyle sen,
Tâ ki bilsem, aklının kuvvet ne ben!

Sonra git der: "Ey zekî kul sen yıkan,
Tertemiz çık gel de, artık banyodan."

Âferin, hem sen zekîsin, gel hele,
Bir değil, elbet değersin yüz köle!

Yoldaşın gelmiş demiş, terstir sana,
Bir hasût, bizden soğutmuş baksana.

"Doğruluk yok onda, hırsızdır" dedi,
"Mert değil, alçak ve habîstir" dedi.

"Dâimâ, dosdoğru sözler söyler o,
Gördüğüm, tek doğru söyler bir er o!"

Doğruluk elbet onun olmuş huyu,
Söylesin söz, ben demem hiç boştu bu!

Onda bilmem eğrilik, hastır fikir,
Suçlamam hiç, eğri denmiş, eğridir.

Gördü şahım, bende mevcût aybı o,
Görmedim, aybım nedir ben işte bu!

Önce herkes aybını görsün eğer,
Islahından ayrı kalmaz öyleler.

Gâfil elbet, bunca halk var ey peder,
Herkes ayrı bir ayıptan söz eder.

Ehli put ben, görmezim hiçten beni,
Gördüğüm sen, sen de görmüşsün beni.

Kim bakıp görmüş olur, hem kendine,
Nûru herkesten onun artık yine.

Ölse bâkîdir, sürer bitmez bakış,
Allah'ın, nûrundan almış parlayış.

Kendinin yüz gösteren nûr, hissi nûr,
Böyle bir nûr eylemez gözden sudûr!

Padişah der: "Oydu söyler aybını,
Söyle sen, vardır onun her aybını!"

"Söyle bilsek, sen benim dert ortağım,
Hem benim iş yoldaşım, dert ortağım."

"Söylemem ben, aybı neymiş" der köle,
"Hem benim tek yoldâşım olmuş hele."

Onda ayb, şefkât ve insanlık bütün,
Hem sadâkat, hem zekâ, dostluk bütün!

En küçük bir aybı, âdil olması,
Mal verirken hiç kalır, cân sunması!

Öyle ki Hak gösterir yüz cânını,
Kim bulur mertliklerin imkânını?

Onda mevcût ihsânı, görsen eğer,
Sende cân vermek, gelip bulmaz değer.

Irmağın varken esirger kim suyu,
Nehri görmez, gözde kördür, işte bu!

Der ki Peygamber: "Yakînen bilse kim,
Nâiliyet neyse, hep bilmiş derim."

Bir veren, on karşılık almış, duyan,
Hem de, çok mertlik icât etmiş o ân!

Mertlik elbet karşılıklardan uzak
Mertliğin ardında, korku yok ki bak.

Hem hasîslik, görmemek Hak rahmeti,
Dalgıcın, inciyle artar cür'eti.

900. Böyle bir dünyâda kim olmuş hasîs,
Hem bedelsiz oynamak, olmaz bahis.

Hem cömertlik, elle olmaz, gözdedir;
Kâr için elbette göz lâzım gelir."

Başka aybı: "Hiç beğenmez kendini,
Hep arar, durmaz olur öz aybını.

Kendinin aybı arar, hem söyler o,
Hoştu herkes, kendin ithâm eyler o."

Der ki şah: "Gel methi yapmış olma sen,
Dostu övmen, kendini övmek hemen!

905. İmtihân etsem derim, elbette ben,
Sen olursun, mutlaka mahcûp hemen."

KÖLENİN HÜSN-İ ZANNI DOLAYISIYLA ARKADAŞININ VEFÂKÂR VE SÂDIK OLDUĞUNA DÂİR YEMİN ETMESİ

Der ki: Yok vallâhi, billâhi'l azîm,
Mâlikül-mülk, hem de Rahmâni'r-rahim.

Öyle Allah, hem de peygamber veren,
Çokça irşâd, çok keremler gösteren.

Öyle Allah, en zelîl toprak iken,
Enbiyâlardır yaratmış, bil ki sen!

Tertemiz etmiş onun mizâcını,
Bir melek bilmez onun mirâcını!

910. Aldı nârdan şu'lelerden, etti sâf,
Hak nûrundan, cümle nûra yetti sâf!

Şimşeğin nûr, parlayıp ruh üzre nûr,
Buldu Âdem mârifet, esmâyı gör!

Âdem'in nûr, **Şîs**[14] eliyle toplanan;
Sen halîfemsin demiş Âdem o ân.

Nûh, o cevherden feyizler aldı da,
Cânın ummandan da gevher saçtı yâ!

Oldu nûr, İbrahim'in sığnak yeri,
Korkusuz, âteş olur meskenleri.

915. Düştü İsmâil, o nûrun nehrine,
Oldu keskin hançere teslîm yine.

Dâvud, o nûrdan sıcaklık almada,
Hâm demir avcunda yumşak olmada!

Hem Süleymân, vuslatından emdi süt,
Cin ve şeytan, emre uymuştur, işit!

Hem kazâ, Yakub'ta bulmuştur rızâ,
Oğlunun gömlekle göz, bulmuş şifâ.

Yûsuf'un yüz; ay, güneşten aldı nûr,
Rüyâ tâbirler, ayık etmiş zuhûr.

920. Elde Mûsa'nın, asâ, içmişti su,
Fir'avun mülküydü lokma, yuttuğu!

Yaptı Îsâ, işbu nûrdan merdiven,
Çıktı hem, dördüncü gök mesken hemen!

Çokça nimetler bulur Nur-i Safâ ,
Parmağından, ay bölünmüş bir defâ!

Hem Ebûbekr nûra mazhâr oldu da,
Oldu sohbet üzre, bir sıddık o da!

Hem Ömer, Hak aşka şeydâ olmada,
Gönlü bâtıldan geçip, Hak bulmada!

925. Oldu Osman, apaçık nûr kaynağı,
Arttı nûr, hem geldi Zunnûreyn çağı.

Ali saçmıştır o nûrdan inciler,
Nûr bağından, aslan olmuştur meğer!

14 *Şîs: Hz. Şit'in diğer ismi.*

Nûrun askerden Cüneyt, yardım alan,
Bir makam bulmuş, rakamlar hiç kalan.

Bâyezid görmüş büyük bir parlayış,
Ona Allah: "Kutbul Ârifîn" demiş!

Kerhî aşka bekçilik etmiş, o an,
Bak, hilâfet mülküne ermiş o an!

930. Sürmüş at Edhem, sürûrla nûra dek,
Oldu adlin sultânın, sultân demek!

Bak Şakîk'te var, meşakkat, anlayış,
Hem güneş fikr, buldu keskin bir bakış!

Gizli, âşkâr, başka yüzbin Padişah,
Nûrun âlemlerde onlar oldu şah!

Onların ad, gayret-i Hak gizleyen,
Hem dilenmişler, bilir olsun neden?

Ben, o Hak nûr üzre söz derdim sana,
Çok balık dalmıştı nûr deryâsına.

935. Cânım ummân, ben desem ummâna cân,
Lâyık olmaz, tâze bir ad bulmadan.

Hem o ân, hem bunla, şunla onladır;
Cümle cevher, bir kabuk olmuş kalır!

Yârimin, her yoldaşın çok vasfı var,
Söylenenden fazladır, yüz kat kadar.

Bildiğim az vasfı, ancak söyledim,
Îtimâdın yoksa, ben boş söylerim!"

Padişah der: "Kendi hâlin söyle sen,
Nerye dek bundan ve şundan söylemen?"

940. Söyle nen var, söylesen buldun neyi?
Söyle dipten aldığın, has inciyi!

Öldüğün gün, hislerin bâtıl olur,
Günle yâr olmuş nûrun, hiç var mıdır?

Göz ki kabrin toprağından dolmada;
Kabri aydınlatmaya göz, var mı yâ?

Hem o ân eller, ayaklar yâr mıdır?
Rûha uçmak var, kanatlar var mıdır?

Öyle bir vakt, hayvânî ruh kalmamış,
Rûh-i bâki ruh desem, lâzım imiş!

945. Böyle cânın şartı haslıklar değil,
Hep güzellik, Hakk'a sunmaktır asıl.

Cevherin var, yoksa bir merkep misin?
Huzru Hak'tır, sen, nasıl gitmektesin?

Bir arâz olmuş oruç, olmuş namaz,
Çift zamandır fânidir, seyret biraz!

Eylesek ârâzı nakl, mümkün değil,
Oysa cevherden de dert silmekte bil!

Hep arâzlar insanı tebdîl eder,
Hastanın kendinde perhîzmiş meğer.

950. Perhizin arâzı, cevher olmada,
Hasta dil, perhizle tatlar bulmada.

Hem, zirâattan dolar toprak başak,
Kelse baş dermanla saçlar bitti bak.

Elbet evlenmez arâz, yokluk sonu,
Bir çocuk doğmuşsa cevher say bunu.

Bir arâzdır, atla çiftleşsin deve,
Gâye cevher, yavrular girsin eve.

Ekme arâz tohmu, atmışsak yere,
Karpuz almak, oldu cevher bir kere.

955. Kimyâgerlik oldu mutlak ki arâz,
Gevher olmaz olsa, koy gelsin birâz!

Şahım; arâz hançerin elbet cilâ,
Pas biter, cevher alır sâflık ele.

Yok demek, ben has ameller işledim;
Ürkme gayen, maksadın göster dedim.

Dostu vasf etmen arâzdır, söyleme,
Sen koyundan gölge kurbân eyleme!

Sen arâz nakletme dersen, şah, sakın;
Hem akıldan var ümît kesmek bakın!

Gitse arâz, dönmesin ey şah geri,
Oldu elbet bendeniz, üzgün biri!

Bir işin söylenmesi, bâtıl iken,
Her fiil bâtıl ve mânâ yok hemen!

Hem arâzlar başka sûret, başka renk,
Haşrı fânî, ayrı bir hâldir demek!

Her şeyin nakli, ayâr olmuş ona,
Var davar, uygun çoban var baksana!

Hem arâzın sûreti mahşer günü,
Sûreti tutmuş nöbet, bekler onu.

Bir arâzsın, sen de dön bak kendine,
Gelme çiftten, sen de bir çiftsin yine!

Dön de bir bak, köşke, hem kâşânene,
Bir masal girmiş, mühendis beynine.

Pek münâsip orda, balkon, hem oda,
Gördüğün ev, pek güzeldir ortada!

Hem mühendis zihni, sunmuş bir arâz,
Kesti ormandan odun, âlet biraz;

San'atın aslı arâz, elbet hayâl,
Hem nedir? Onlar olurlar fikre mâl.

Bir arâzdır, hep cihânın maddesi,
Bir arâzdan oldu mutlak cümlesi.

Önceden fikr, sonradan olmuş amel;
Âlemin ahvâl budur, sunmuş ezel.

Fikr edilmiş, öncelikten meyveler,
Sonradan olmuş amel, zâhir meğer!

Bir ameldir, meyve diktin önceden,
Sen okursun, başka harfler sonradan.

Dal, filiz, kök meyveden evvelse de,
Gâye olmuştur dönüşsün meyveye.

Öyle bir baş; beynidir **"eflâkin"** O,
Sonda: Hem üstâdıdır **"levlâkin"** O.[15]

Anlatır arâzı söyler, her kelâm,
Bir misâl: Aslan, tuzak, hep vesselâm!

Cümle âlemler arâz olmuş idi,
Anlaşılsın: **"Hel âtâ"** gelmiş idi.[16]

Bir arâz nerden doğar? Sûret ile,
Doğdu sûretler fikirlerden bile!

Hep cihânı fikr edendir akl-ı küll,
Hem akıl şahtır, sûretlerdir resûl.

İşbu âlem, bu cihânın imtihân,
Son ki âlem, sorgunun lâyık olan!

Bir kulun etsin cinâyet Ey Hüda;
Hem arâz, zincir ve zindân ortada!

Bir kulun bir lâyık hizmet eylese,
Bir arâz, bir armağan deymez mi ne?

Hem araz cevher, yumurta kuş gibi;
Bundan, ondan, hem olur doğmuş gibi!

Der ki şah: "Olsun murâdın öyle yâ,
Bir arâzın, cevheri yok ortada!"

Gizli kalsın tüm cihânın hoşla bet;
Hem akıldır, gizlilikten çekti set!

Âşikâr olsaydı fikrin şekl ile!
Hakk'ı söyler, kâfirân mü'min bile.

Din, küfür alnında parlar herkesin,
Yok olur gayb, hep görünmüştür kesin.

Putla istihza edeymiş kimseler,
Put yapan, hem put tapan, bulmazdı yer.

15 *Kutsî hadis: "Yâ Muhammed, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım."*

16 *"İnsanın zikredilmez, bahs olunmaz olduğu bir zamanın bulunduğu ona gelmedi mi?" (Insan, 1)*

"Bir kıyâmet oldu, bir baktın cihân,
Orda artık cürm, hatâ olmaz inan!"

Der ki Şah: "Allah cezâ, suç örttü de,
Halk içindir, has için örtsün niye?"

Bir emir haps eylesem, bil öyledir,
Hem emirden gizlerim, bilsin vezir.

Bunca işten sırrı, Hak açmış bana,
Çok cezâ, atmış mükâfât meydâna.

Sen nişan ver, cümleyi bilmekteyim,
Gerçeğin ay, şüpheler örtmez derim.

"Oysa bildin, ben de mevcût hâli sen,
Maksadın bilsek nedir, sundun neden?"

Der ki Şah: "İzhâr ve hikmetler size,
Bir bilinmiş şeydi göstermek bize."

Hakk'ın, indinden ne var göstermede,
Gelmeden dert, zahmet izhâr etmede.

Yoktur Hakk'ın, asla işsiz kalması,
Durmamış çirkin, güzel var olması.

Hem işin ilk şartıdır bir baksana,
Sırrı çıksın, der; vekil tutmuş sana!

Insanın kalpten bir ip çektikçe bak,
Hem nasıl sâkin olur, ten, bir yumak!

Hem çekişten bir nişan olmuş tasan,
Hem sükûnet, sanki vermek oldu cân!

Hem bu dünyâ, hem o dünyâ, tâ ebet,
Her sebep bir annedir, doğmuş velet!

Hem sebepten, bir eser doğmakta yâ,
Pek acâyip, çok eserler doğmada!

"Hep sebepler, hep doğarlar peş peşe,
Bir münevver göz gerektir, görmüşe!"

Söz erişmiş, söyleşirken şah, köle;
Bir nişân görmüş veya görmezse de!

Belki görmüş, bir nişân şah bildiğin,
Söylesem olmaz, benim yoktur izin.

Hem o ân, çıkmış hamamdan has köle,
Söylemiş şah: "Burya bir gelsin hele."

Der ki şah: "Sıhhat ve âfiyet sana,
Çok latifsin, çok güzelsin baksana!"

Pek yazık, denmişti tür tür hâllerin,
Olmasaymış, söylenen pis huy senin!

"Mutlanır olmuş, yüzün görmüş olan,
Görme, değmiş oldu elbet bir cihân!"

"Söylemiş bilmem neler, Ey Padişah;
Azcık olsun, dîn haraptan ver izâh!"

"Bir riyâkâr kimsedir" söylerse de,
Dışta dermân, içte dertler sunmada!"

Duydu şahtan, hem habîs sözler köle,
Hiddetin deryâsı coşmuştur hele.

Yüz kızarmış, hem köpürmüş ağzı tam,
Coştu hicvin dalgalar, nutkun tamam.

"Yoldaşım olmuş olan günden beri,
Sanki kıtlık çekmiş it, olmuş biri."

Başlamış yoldaş için, çan çalmaya,
Şah dedi: "Sus, söz yeter, sus öyle yâ!"

"Sende, onda hâl nedir bildim" dedi,
Sende ruh, onda ağız kokmuş idi.

"Cânı kokmuş, sen git artık dur uzak,
Oldu âmir, sen onun memûr ki bak."

Bir riyâkâr, çekse tesbih bil ki sen,
Külhanın içlerde bitmiş ot hemen.

Huyca çirkin, olsa hem yüzden güzel,
Bulmamış elbette bir mangır bedel.

Yüz ki çirkin, halk beğenmez olsa da,
Huy güzel olsun, gönülden öl ona!

Dış güzellik, gün gelir bir gün biter,
Tâ ebet mânâ tükenmez, hep sürer!

Testinin süs, nakşa âşıklık neden?
Nakşı vazgeç, var mı su, bak dur hemen.

Gördüğün sûret, uzaksın mânâya,
İnci var, gel bak, sedeften almaya!

Bir kalıp olmuş, sedeften her biri,
Hepsi, ruh deryâsının feyzden diri.

1025. Bilmiş olsan, var sedefler, inci yok;
İçte neymiş, işte sen, göz aç da bak!

Hem o neymiş, hem bu neymiş, gel ayır;
Gerçi nâdirdir o, pek azlıktadır.

Şekle baksan dağ, şu lâ'lden çok büyük,
Çünkü dağdan lâ'l denen binler küçük!

El, ayak, saç öyle ya; gözden büyük,
Sûreten saç, hem sakal yüzden büyük.

Her bir azâdan, gözün, kıymetli bil,
Böyle hâl, elbet senin meçhûl değil!

1030. Zihne gelmiş bir fikirden, bak hele,
Yüz cihân, olmuş olur alt üst bile.

Padişah, cismiyle bir tektir fakat,
Yüzbin asker emre uymuş; hep erât.

Hep seçilmiş, şahta mevcût her şekil,
Gizli bir fikir mahkûmuymuş, öyle bil!

Halkı gör, sonsuz olan fikr ardına,
Sel olup akmaktalar, bir baksana!

Halk için, hiç kıymet etmez bir fikir,
Bir yayılsın, sel olup sürmektedir.

1035. Sen, bu dünyâdan görürsün, her ne var,
Her ne görsen, sâde fikr bulsun yaşar!

Hâneler, köşkler, saraylar, her şehir,
Cümle dağlar, her ne var, ummân, nehir;

Yer, güneş, gökler deniz, fikren diri,
Hem balık, ummandadır, almış yeri!

Sen neden kör, ahmak oldun şimdi tek,
Ten, Süleymân misli fikren, bir sinek!

Sende göz görmüştü dağ, yüksek dedin,
Fikri fare, dağ bu; ejder belledin.

1040. Sen cihân gördün, büyük, korkunç hani,
Bir bulut şimşekte titretmiş seni!

Ey eşek, fikren emîn, gâfil ki sen,
Bîhabersin dünyâdan, taş misli sen!

Bir kalıpsın, yok akıldan bir eser,
Huyca insan olmadın, merkep meğer!

Gölgeden sensin, şahıs vehm eyleyen,
Bir oyun gelmiş, değersizmiş hemen.

Kol, kanat açsın fikirler perdesiz,
Gün gelir, sabret görürsün, şüphesiz!

1045. Yumuşacık dağlar görürsün, yün kalır,
Hem sıcak yer, hem soğuk yer, yok olur!

Yok semâ, yıldız, görünmez başka şey;
Tek Hüda, rahmette yalnız, oydu Hay!

Akla bir efsâne gelmiş, var ve yok,
Söylesem ben, anlaşılsın doğruluk.

PADIŞAHIN HAS BİR KULUNU DİĞER INSANLARA TERCİH ETMESİ

Padişah var, tercîh etmiş bir köle,
Bendelerden üste çıkmış lûtf ile.

Kırk emir maaşı, bir tek giysisi,
Yüz vezirden oldu, şah kıymetlisi.

1050. Şân ve ikbâl, hem de baht olgunluğu,
Kul Eyaz şahtır, seçer **Mahmudluğu!**[17]

Hem onun ruh, hem de şahın ruhları,
Tâ ezelden kurdular dostlukları.

İş diyorsan, tenden önce olmuş iş,
Sonrakinden başlasın artık geçiş!

Ârifin iş; çünkü göz olmaz şaşı;
Önceden ekmiş tohum, bilmiş başı.

Buğda ekmiş, arpa ekmiş elleri;
Gündüz, akşam, onda kalmış gözleri.

1055. Gecenin hamliyle gündüzdür doğan;
Çâre tedbîr, hîle, boştur cümle fen!

Başta, kim görmüşse Hakk'ın takdiri,
Hem nasıl hoşlansın, alsın tedbiri?

Bir tuzak kur; içte kurmuş bir tuzak,
Rûha Hak'tan kurtuluş mümkün mü bak!

Bitse yüz ot, bir tohum döksün yere,
Allah ekmiştir, bitiş var bir kere!

Evvel ekmiş, üste tekrâr ekseler,
Son ki fânî, ilk eken düzgün meğer!

1060. İlk tohum sağlam ve hep sağlık dolu,
Son tohum baştan çürük bulmaz yolu!

Hakk'a karşı, asla tedbîr eyleme;
Sende tedbir dahi, ondan gelmede!

Hakk'a takdîr eylenen iştir doğan,
Sonda bitmiş, hem ekilmiş önceden.

Her ne yapsan Hak için yap işleri;
Dostunun tutsağısın ey Hak eri!

Yok, şu hırsız nefse uyma, gel sakın,
Hak için olmazsa iş hiçtir bakın!

1065. Nefs kıyâmet vaktinin önlerde bil,
Akşamın hırsız nefis, Hakk'ın rezil.

Çaldığından neyse tedbir, hîleler,
Gün gelir, hep boynunun yüktür meğer.

Yüz bin akl tedbîr için birleşseler,
Tedbîrin, tedbîre gayret verseler;

Hem tuzaklar kâfi, sağlam derseler,
Böyle çer-çöp, yel için hiçtir meğer!

Dersen elbet, varlığın sen gâye ne?
Sormadan bir fayda vardır bak yine!

1070. Faydasızdır sorduğun, çirkin demek,
Aybı elbet, hiç gereksiz dinlemek!

Sorduğun şey, sunsa birçok faydayı,
Hem cihânın, fayda olmuştur payı.

Bir cihetten, faydasız bir yön ki var,
Ayrı yönden faydalar almış sunar.

Sunmasın, faydan senin bir kâr bana,
Hep peşinden gitme lâyıktır sana.

Hüsnü Yûsuf, âlemin kâr bir kere,
Bir ayıp, bir fazlalık kardeşlere!

1075. Pek güzel Dâvud'un elbet nağmesi,
Mahrumun tak-tak olur, tek hissesi.

Nil'de lezzet, âb-u hayvandan leziz,
Münkirin indinde, bir kan şüphesiz!

Bak şehitlik, mü'minin gerçek hayat,
Bir münâfık üzre; ölmek, kat be kat.

Hem cihân üstünde, nîmet çok iken,
Bâzı ümmet oldular mahrum neden?

Hem şekerden, fayda yok, netsin eşek,
Bir rızık her canlının vardır demek.

1080. Bir rızık var, arızî her kimseye,
İknâ lâzım, yenmeden vazgeçmeye.

---

17 *Mahmud: Gazneli Mahmud; Eyaz da onun çok sevdiği kölesi.*

Bâzılar var, kille dostluklar kurar,
Hastadır, vehmiyle yer, kil arzular.

Hem unutmuş, kalmamış gerçek gıdâ,
Hasta etmiş, toprağındır müptelâ.

Tatlı gitmiş, şimdi zehrolmuş yemek,
Dert veren şey, sanki bal dolmuş yemek.

İnsanın gerçek gıda, Nûr-ı Hüda,
Hayvanın rızk, onlara lâyık mı yâ?

1085. Lâkin illet, kalpte bir yer buldu mu?
Gündüz, akşam hep yemiş toprak ve su!

Yüz sararmış, kalp zayıf, titrer ayak;
Yok, semâdan bir gıdâ inmez ki bak!

Bir gıdâ, has kulların mahsus gıdâ;
Hem yenir; elsiz, boğazsız bir gıdâ!

Nûru, arşından güneş, etmiş rızık,
Hem hasût şeytan, için rızk: İs, azık!

Hak, şehitler üzre derken: **"Yerzukun"**[18]
Yok, tabak, yoktur ağızlar anlayın.

1090. Kalp alır her ayrı yârdan, bir gıdâ,
Her ilimden çokta lezzet bulmada!

İnsanın sûret ki, benzer kâseye,
Gözde ondan, mânâ, hisler var diye.

Bir gıdâ aldın, görüştün kim ile;
Kimle yoldâşsın, huyun kimden hele?

Yaklaşır yıldız, diğer bir yıldıza,
İşte, lâyık bir eser doğmakta yâ!

Er, kadınlar birleşir, evlât doğar,
Taş, demir çaktıkça şimşekler çıkar.

1095. Birleşir toprak ve yağmur öyle yâ;
Meyveler, artık çiçekler açmada.

[18] *"Şehitler Rableri katında rızıklandırılmışlardır." (Âl-i İmrân, 169)*

Mutluluktur insana, bağ, bahçeler,
Günle bitmez bin sevinç vermekteler.

Cânımız dalmış olurken neş'eden,
Buldu bizden fayda, ihsânlar hemen.

İştihâ artırdı, gezmişsek eğer,
Cismimiz bu hâle muhtâçmış meğer!

Geldi kandan, yüzdeki allık yine,
Kan, güneşten erdi gülgûn rengine.

1100. En güzel renk, kırmızı renk denmede,
Öyle renkler, hep güneşten gelmede.

Zühre'nin yaklaştığı toprak çorak,
İşte gerçek, hiç ekin bitmez ki bak!

Hem dokuz gökten alır her etkiyi,
Vardı mânâ, var semânın ettiği.

Birleşen kuvvet, sunar iş meydana,
Birleşir şeytan, münâfıktan yana.

Halkta mevcut etkiler hep iğreti,
Hak'ta mevcut, bir kaderden öyle ki!

1105. Mevki, mal bulmak için horluk çeker,
Mutluluk bekler, bu yüzden âr döker.

Haftalık mevki için zillettedir,
Gam ve dertten, boynu incelmektedir.

Hem nasıl onlar, dönüp gelmez bana,
Bir güneşken ben, saâdetten yana.

Hem güneş şarkın, karanlık burç iken,
Bizde doğmuştur güneş, şark bilmeden.

Zerrenin nispet doğuşlar olsa da,
Hem inişsiz, hem çıkışsız zâtı yâ!

1110. Hak güneşten arda kalmış zerreyiz,
Bir güneş, biz çift cihândan gölgesiz!

Çok garip, bizler dolaştık Şems'le de,
Bir güneş olmuş kalan biz câzibede.

Hem güneş vâkıf, sebepler olsa ne,
Hem kırılmak, kopmalar şems'ten yine!

Ben ümit kestim, meğer yüzbinlere,
Kim inanmış? Söylesem Şems'ten hele!

Ben güneşsiz, hem balık kalsın susuz,
Hep biter sabr, sabrımız yok kuşkusuz.

1115. Ben ümitsizsem, ümitsizliklerim,
Ey Hasan, gerçek güneştendir derim!

Ayrı olmaz şey, sanat üstatla da,
Hiç olan sûret, nasıl feyz almada?

Cümle mahlûk otlamış bir bahçeden,
İster at, ister Burak, merkep iken.

* At kör olsun, otlamış bir kör hani,
Otlayıp görmez olur, merdût denî.

Bir denizden, bunca nîmet, görmeyen;
Ayrı mihrâba dönermiş yüz hemen!

Tatlı ummandan içer, hep şorca su,
Kör de der, dolmuş bütün şorlukla su.

1120. Hâl dilinden söyler umman, iç deyi;
Sağ elinden iç ve sen bul görmeyi!

Burda sağ el, hüsnü zân, bak öyleye,
Has ve çirkin nerde göstersin diye!

Döndüren vardır ya, mızrâk bildin ey;
Bâzı doğru, bâzı çift kat oldun ey!

Aşkı Şems'ten, bizde tırnak yok hele,
Yoksa, kör gözler açardık, biz bile!

Hak ziyâ, kalk ey Hüsâmeddin bize;
Yap ilaç, artık hasetkârın göze!

1125. Kin ve zulmetler silen, gayret veren,
Bir ilaç yap, kör oluşlar mahveden!

Bir ilaç yap, kör oluş gitsin kesin,
Bir asırlık kör desen, yok eylesin!

Tek, hasûttan başka, sür sen her göze,
Bak hasût yönlendirir, inkâr size!

Hem haset etmiş olan, olsam bile,
Cân çekişsin öyle, sen ruh verme de.

Kim haset etmiş güneş, var hastalık;
Onda vardır inciniş, her hastalık.

1130. Çâresiz bir derde düşmüş âh eder,
Kuy'ya düşmüş, tâ ebet, hep böyle der!

Sönsün ister öyle hem, şems-i ezel;
Hem nasıl olmuş olur, bir ters emel?

Bir Doğan Kuşunun Vîrânede Baykuşlara Giriftâr Olması

Şaha dönmüş bir doğan, kalmış doğan;
Yol ki kaybetsin; o, kör olmuş doğan!

Yol ki, kaybetmiş düşüp virâneye,
Girdi şahin baykuşun pis hâneye.

Nûrdu hem, gerçek ilâhî nûrdan o,
Etti kör artık kazâ, dert işte bu!

1135. Serpti toprak, oldu şaşkın, gitti yol,
Çıktı baykuş, bir vîrândır, bitti yol.

Cümle baykuşlar gelip vurmuş gaga,
Durmadan, nâzdâr kanattan yolmada,

"Bak şâhin işgâle gelmiş, bak hele,"
Saldı baykuş içre yüzler velvele!

Sanki onlardır mahâllin itleri,
Yoksulun çuldan tutarken her biri!

Der ki: "Baykuşlarla hem ilgim ne ki,"
"Böyle yüz vîrâne versen öyle ki!"

1140. Burda elbet ben ki, kalmak istemem,
Varmak isterdim o, şahin şaha hem.

Etmeyin aslâ telaş, ey baykuşân,
Burda kalmam, maksadım illâ vatan!

"Bir harap yer, sizce bir ma'mûredir;
Bizce nâzdâr bir konak şahlarladır."

"Hîlekârdır, hem doğan", baykuş dedi,
"Yurdumuzdan geldi, kovmak istedi."

Yurdu zapt etmek diler bu hîlekâr,
Hem riyâkâr, atmak ister âşikâr.

Gösterir tokgözlülük elbet doğan,
Vallahî, buymuş büyük harîs olan!

Hırsla balçık yer doğan, pekmez diye,
Kurda kuyruk teslim etmek, hem niye?

Sâf bulup, yoldan çıkarmak üzredir,
Şah elinden dem vurur olmuş gelir.

Bir küçük kuş, Padişahın cins mi ki,
Aklınız, az varsa, söz duymak ne ki?

"Hem şahin, yâhut vezîrin cinsi mi?
Sarmısak, helvayla denktir dense mi?"

Der ki: "Şah, artık aratmıştır beni,
Hem ne söyler oldu, en kurnaz feni! "

Kim inanmış olsa, bir ahmak demek,
Bir zayıf kuş, şaha lâyıktır desek.

Vursa âdî baykuş elbet beynine,
Padişah nerden eder yardım yine?"

Der doğan: "Benden kanatlar kırsanız,
Şah yıkar, hiç yurtta kalmaz bilseniz!"

Kimdi baykuş? Bir doğan gelsin bu ân,
Bin cefâ etsin ve olsun, kalp kıran;

Şah doğanlardan yığar, harman yapar,
Kellelerden toplayıp, dağlar kurar.

Bekçim olmuştur inâyetlerle ki,
Nerye gitsem, hep odur ardımdaki.

Sultânım, kalben hayâlim üzredir,
Hem hayâlim olmasın, üzgünleşir.

Şah uçursun bir gezi ânında hem,
Gönlünün evcinde pervâz eylesem!

Ay, güneşler mislî ben uçmaktayım,
Göklerin son perdeyi yırtmaktayım!

Hem akıllar parlatırken fikr atım,
Gökleri yarmaktadır öz fıtratım.

Ben ki şahîn, bak hümâ hayran bana;
Kim şu baykuş, erse sırrımdan yana?

Şah benim sevgimle, açmış zindânı,
Verdi yüz bin tutsağa hürlük hani.

Şah beni baykuşla koymuşken bir ân,
Sohbetim, baykuşları etmiş doğan.

Mutludur baykuş, görürken uçmamı,
Bahtı hoştur, anca anlar sırrımı.

Sarmaşın sizler, olun artık doğan,
Gerçi siz baykuş, olun şahbaz hemen!

Kim ki olmuş olsa şahın sevgili,
Yalnız olmaz, ondadır şahın eli!

Şah kimin dert üzre, etmiştir devâ,
Bir kamış olsun bulur elbet sedâ.

Mülkümüz vardır, serilmiş sofralar,
Şah uzaktan hep bana tefler çalar.

Tef, davul olmuş sedâdır: **"İrciî"**;[19]
Şâhidim Allah benim ey müddeî!

Olmadım gerçekte, şahın cinsi ben,
Oldum elbet nûruna hâiz hemen.

Benzemem şeklen ve zâten ben ona,
Suyla, toprak cins; bitirmekten yana.

---

[19] *"Ey Mutmain nefis, sen O'ndan razı O da sen razı olarak Rabbına dön." (Fecr, 27-30)*

Âteşi üflerse yel; cins âteşin;
Neş'e vermeklik, meyin huydur hemin.

Cinsimiz, dersen şahın cinsten değil,
Bizde varlık, onda yok olmuş asıl!

1175. Biz fenâ buldukça, artık kaldı tek,
Biz ayak altında elbet, toz demek.

Cânda cânın şekli, toprak olsa da;
Toprak Hak'tan çokta izler sunmada!

Gel o iz uğrunda, toprak ol ki sen,
İşte, dik baş üzre bir tâçsın hemen.

Şeklimiz aldatmasın hiç sizleri,
İntikâlden önce sen duy sözleri.

Sûret elbet çokça yollar kesti de,
Onların maksat savaş Allah ile!

1180. Cânların vardır beden bağlantısı,
Rûh değildir madde, yok ten olması.

Gözde nûr eş, içte mevcut, yağ ile,
Gönlünün nûr, damla kan olmuş hele.

Mutluluk ak, gam karaciğerdedir,
Başta aklın, mum olup durmaktadır.

Böyle bir bağ keyfiyetsiz hiç değil,
Hem akıllar böyle hâl bilmez asıl.

Rûh-i küllî, cüz-î câna değdi de,
Attı cân hem, küllîden gevher cebe.

1185. Cân-ı cüz'î, bir temastan bak hele,
Sanki Îsâ üzre olmuş hâmile!

Biz Mesîh derken kuru, yaş dense de,
Maksadım gezmek ve ölçmekten öte!

Câna, feyz vermiş olurken ruhu cân,
Öyle cândan fayda bulmuştur cihân.

Hem cihândan doğdu sâir bir cihân;
Var bütün görmüştü bir mahşer inan!

Tâ kıyâmet gelse, şerh etsem ne ki;
Kalmışım şerhinden âciz, öyle ki!

1190. İşbu sözler, mânâca: "Yâ Rabbi"dir;
Bir tuzaktır, tatlı dilden istenir.

Çünkü Yâ Rab dense hep Lebbeyk denir;
Kul hitap etmiş, kusur mu beklenir?

"Öyle bir Lebbeyk ki duymaz hiç kulak;
Baş ve sondan, varlığından zevke bak!"

DUVAR ÜSTÜNDE BULUNAN SUSAMIŞ BİR KİMSENİN SUYA KERPİÇ ATMASI

Bir nehir var, orda yüksek bir duvar,
Üstte kalmış, pek susuz bir dertli var;

Hem duvar mâni olur ersin suya,
Çırpınır, sen say balıklar misli yâ!

1195. Ansızın, atmış suya bir kerpici,
Bir hitâp gelmiş, suyun sesten gücü.

Çok lezîz gelmişti sanki yâr sesi;
Etti mest, sen say üzümdür meyvesi.

Hem susuz, duymuş bu sesten çok sefâ,
Başlamış kerpiçler atmış kaç defa.

Suysa dönmüş, seslenip durmuş ona,
"Söyle, kerpiç atmadan hem fayda ne?"

"Bence, kerpiç atmadan çift fayda var,
Geçmem atmaktan, bilinsin âşikâr!"

1200. Önceden gelmiş suyun pek hoş sesi,
Kim susuz, sestir rebâbın cümlesi.

Sanki ses İsrâfîl'in, seslenmede,
Ölmüşün üstünde "sen kalk" denmede.

Bir bahârdır, gökte oymuş gürleyiş,
Bahçe, bağ bulmuş olur ondan nakış.

Bir fakîr varken; "zekât gel al" demek,
Yâ da mahkûm varken, hürsün söylemek."

Râhmanî ses say, Yemen'den geldi o,
Duydu Ahmed, bir ağızsız sesti o.

1205. Hem odur âsî olan fert doğrusu,
Ahmed'in ermiş şefâat duygusu.

Yâ, zayıf ruha eren bir sesti bu,
Yâ Yusuf'tan, Yakub'a gelmiş koku.

Başka bir hoş fayda, yaklaşmam suya,
Kerpiç atmaktan, duvar alçaldı yâ!

Kerpiç at sen gör ki alçalmış duvar,
Bil yakînen böyledir ey aklı var."

Hem duvar alçalsa, ermektir suya;
Kerpiç atmak, vuslâtın dermân, bu yâ!

1210. Hakk'a secdendir, koparmak kerpici,
Secde et, yaklaş, gelip artır gücü!

Gövdenin bir kez duvar yükseldi mi?
Mânidir, baş eğmenin bitmiş demi!

Secdesiz yok, bil ki sen âb-ı hayat,
Hem şu toprak ten için yoktur necât!

Kim, duvar üstünde kalmış çok susuz,
Attı kerpiç, koymamış hiç kuşkusuz.

Kim suyun nağmeyle, coşmuş, aşk duyar,
En büyük kerpiç bulup, ordan atar.

1215. Hep suyun seslerle mesttir, ağza dek,
Hem bu sesten başka ses, duymaz demek.

Mutludur olmuş ganîmet günleri,
Hep öder borçtan, edâdır işleri.

Mutludur, gençken ibâdet eyleyen,
Onda sağlık güç ve kuvvet beklenen.

Gençliğin mevsim, sunarmış tâzeden,
Sanki bir bağ, bolca mahsuller veren.

Öyle bir vakt, tende iştâh çeşmesi,
Aktı hepten yemyeşil ten bahçesi.

1220. Hâne mamûr, pekte yüksek bir çatı,
Ev de sağlam, hem direksiz bir yapı.

İhtiyârlık günlerin lif, hurmadan,
Sık örülmüş ip gelip bağlanmadan.

Gevşemiş ten, gövde artık bir çorak,
Bir çorak yer, bir tohum bitmez ki bak.

Onda kuvvet, onda şehvetler kesik,
Kendisinden, faydalar olmuş bitik!

Kaş desen, **kuskun**[20] olup inmiş göze,
Göz dolar yaş, görmeyi vermez size.

1225. İhtiyârlıktan, o yüz; kertenkele;
Diş dökük, ses, fıslayış, hazsız hele!

Gün geçen, leştir topal, yollar uzun;
Bir bozuk tezgâh, harap olmuş bütün!

Pis huy olmuş kökleşip sağlamlaşan,
Kalmamış sökmek için, kuvvet inan!

BİR VALİNİN BİR KİMSEYE: DİKTİĞİN BU ÇALIYI YOLUN BAŞINDAN SÖK DİYE EMİR VERMESİ

Tatlı dil, pis huylu fert örnek ola,
Bir şahıs dikmiş diken, gelmiş yola.

Sök demiş, yoldan gelip geçmiş olan,
Saydılar söz, faydasız olmuş o ân!

1230. Durmayıp her ân büyür, durmaz diken,
Halk geçerken, el, ayaklar doldu kan.

20 *Kuskun, semeri kuyruğa bağlayan bağ!*

Yırtılır, kalmaz ki halkın giysisi,
Yalnayak dervîş desen, âhtır sesi!

"Sök yeter artık", demiş hâkim bunu;
Der: "Evet sökmem gerek bir gün onu."

Hem bugün, yarın demiş geçmiş öte,
Bir ağaç olmuş, o sağlam kökle de!

Va'di tutmaz, der hâkim: "Sen gel beri,
Başla sök; hiç olmasın kalmak geri!"

Der ki: "Sökmek isterim bir gün gelir,"
Der hakim: " Sen, borcu artık tezce ver."

Hep yarın dersin, yarın istense de,
Bil ki günler, durmadan hep geçmede.

Bak, ağaç dolmuş dikenler güçlenir;
Kim diker, günler geçer, güçsüzleşir.

Hem diken durdukça, durmaz dallanır;
Sökmek ister kimseler hep, yaşlanır!

Gör diken, her gün yeşildir, tâzedir;
Hem çıkarmak isteyen; inler, kurur!

Hiç o durmaz gençleşir, sen ihtiyâr;
Gel çabuk ol, hiç zamân olmaz ki yâr!

Huyda çirkin kimseler, olmuş çalı,
Ferde ondan, çokça batmış olmalı.

Kendinin huydan ki sen hep hastasın,
Yok ki hissin, sen değersiz kimsesin!

Pis huyundan bulsa millet hastalık,
Çokça insanlar üzülmüş üstelik.

Bilmedin sen, kendinin gaflet ile!
Sen sana, hem cümleye dertsin bile.

Vur teber, mertlikte andır Haydar'ı,
Sök eşikler, gel de al sen Hayberi.

Yâ dikenler aşla artık güllere,
Nârı erdir dur ki yârın nûrlara!

Hem o nûr, söndürse senden âteşi,
Bir dikenlik olsa gülzârın eşi.

"Sen cehennem mislisin, bir mü'min o,
Söndürür âteş elinden, mümkün o!"

Mustafâ der ki: "Cehennem mü'mine,
Korkusundan yalvarır olmuş yine!"

Der cehennem: "Haydi geç din şahı sen;
Âteşin söndürmesin, nûrun hemen!"

Âteşi yok eyleyen mü'minde nûr,
Çünkü zıtlar, sâde zıttan yok olur!

Od, cehennem kahrıdır, nûr fazl-ı Hak;
Hem hesâp ânında nûr; nâr zıddı bak!

Şerri nârlardan def etmek istesen,
Rahmetin gel, sen suyundan dök hemen!

Mü'min ancak rahmetin tek çeşmesi;
Âb-u hayvan, mü'minî ruhun sesi!

Kaçtı mü'minden meğer nefsin senin,
Sende âteş huy; o, ırmaktır kesin!

Âteşin hâr suyla artık sönmede,
Hep sudan kaçmışta âteş, gitmede!

Fikrin âteş, hissin âteşten senin;
Şeyhte hisler; hem fikirler nûr hemin!

Nûr suyundan düşse âteş üzre de,
Onda "cız cız" âhıdır yükselmede.

Cızlasın nefsin, de sen: "Gelsin ölüm",
Bak, senin nefsin cehennem, sönse tüm!

Nefsin âteş, gül gülistan yakmasın,
Adl u ihsân ruha dolsun, yakmasın!

Sonda sen hem, her ne ekmişsen biter,
Lâle, nesrîn, marsıman her şey yeter.

Doğru yollardan uzaklaştık yine,
Ey efendim gel de, sen dön bahsine.

Ey hasût, biz söylüyorduk şöyle ki;
Yol uzun, merkep topal, yap tövbeyi!

Geçti mevsimler, ekin vaktin değil,
Bir siyâh yüz, sende çirkinlik asıl.

Cisminin kök üzre bir, kurtlar düşe,
Hem tutup, atmak gerektir âteşe.

Gel akıllan, ahretin sen yolcusun,
Ömrünün gün battı artık, yok yolun!

Üçle beş gün, sende kudret var iken,
Mert olup davran, n'olursun şimdi sen!

Elde gel mevcût tohum var serp onu,
Çift nefesten sağla, bitmez ömrünü!

Pek de kıymettar bu kandil sönmeden,
Yağla, doğrult o, fitil yansın hemen!

Şimdi işler var iken, yarın deme,
Ek ekin, bak şimdi geçmiş mevsime!

Dinle artık, ten büyük bir bağ sana,
Tâze dersen, eskimiş soy, atsana!

Mânâsız sözler demekten çek dili,
Gövdeden at hırsı, aç mertlik eli.

Terki şehvet, terki lezzet mertliğin;
Şehvetin mahkum olan bitmiş kesin!

Hem cömertlik, cennetin bağlarda dal,
Tutmasan dal, "vay" gerektirmiş bu hâl!

Bir heves terk etme, sağlam kulp meğer!
Kim el atmış, çekti gökler, oldu yer.

Mertliğin dallar çeker yükseklere,
Hep güzellik, aslı buymuş bir kere!

Sen Yusufsun, âlemin çoktur kuyu,
Emre sabrın ip çeker bil doğruyu!

Kuy'ya sarkmış ipti Yusuf, öyle de,
Etme gaflet, tut ki günler geçmede.

Sarktığın ip, Hakk'a şükran olmada,
Hep kerem, rahmet ve ihsan sunmada!

Tâ ki sen gör, taze ruhun âlemi;
Âşikârdır ehle, bilmiştir her demi.

Yok bu âlem, var deyip gelmiş bize,
Bâkî âlem gizli kalmıştır göze.

Oynatır rüzgâr ve sırtlar tozları,
Toz görürsün, görmeden rüzgârları.

İş görür hiç sanma sen, işsizdir o,
Gizlidir iç, hem asıl bu, posttur o!

Toz yelin ellerde, âlettir sayın;
Aslolan rüzgâr gelin siz anlayın!

Killedir, bakmış olan gözler kile,
Ayrı gözler, gördü bakmışken yele!

Âşinâdır, bilmiş elbet at atı;
Kim binen, kimmiş binenler anladı.

Hissi göz: At! Nûr-i Hak olmuş binen,
Hiçtir at, bir kez süvârî binmeden.

Bir güzel huy ver, atın almam demez,
Huysuz at olmuşsa, şah hiç istemez.

Rehber olmuştur ata şahın gözü,
Yoksa at görmez, değersizdir özü!

Atta göz, bakmaktadır hep, ot diye,
Seslesen der: "Söyleyin gelsem niye?"

Allah'ın nûr, his nûrundan geçti mi?
Cânda başlar, Hakk'a ermek özlemi!

At, süvârî binmeden bilmez usûl!
Şah gerektir, hem bilinsin şaha yol!

Hisse yönlen, vardır elbet râkibi,
His ve nûrun var ya, gerçek sâhibi.

Hissi nûr var olsa, Hak nûr süsleyen,
"Nûrun alâ nûr" budur mânâ ilen.

1295. Hissi nûrlardır, çeker elbet yere,
Nûr-u Hak, yönlendirir; kevserlere!

Hem şahâdet âlemi, en âdî yer,
Nûr-u Hak deryâ ve his, şebnem meğer!

Has sunar nûr, hiç görünmezdir göze,
Bellidir, hoş hâlde, hoş sözler bize.

Pek ağır, etrâfı gözle gözlemek,
Gizli yer, Hak nûra olmuş göz bebek.

Gözde mevcût hissi görmezden hele,
Mânâlar görmen nasıl geçsin ele.

1300. Nûru his maddî, fakat hep gizli yer,
Sâf bu nûr, görmen için imkân nedir?

Hem cihân, gaybın yele mahkûm iken,
Âdeti acz, gayb imiş yönlendiren.

Bâzı yükseklik ve alçaklık verir,
Bâzı düzgün, bâzı kırgın gösterir.

Bâzı sağ hem, bâzı sol yönlendirir,
Bâzı, gülzârken diken etmiş olur.

El görünmez, oysa hep yazmış kalem;
At sürer olsun, görünmez bindi kim!

1305. Ok gelir, hem yay görünmez olsa da,
Cân gezer, yok cân-ı cânân ortada!

Kırma ok, mutlak o ok, şahın oku;
Boş değil hem, hikmetin yaydandı bu!

"Attın elbet atmadın sen" der yâ Hak;
Yapmış Allah, her ne var en öncü bak!

Kırma oklar, evvelâ kır hiddeti;
Gösterir hırs, süt desen kan nispeti.

Hak kaderden gelme bir ok, öp onu,
Hem kanından ıslanan şey, sun bunu!

1310. Âşikârdır; maddi âlem âciz o;
Hem, görünmez bildiğin kuvvet dolu!

Biz tutulmuş av, tuzak dersek kimin?
Biz ki çavgânın topuz, değnek kimin?

Nerdedir terzin; bütün yırtıp diken?
Nerde neftin âteşi, yakmış iken?

Bir tek ândır, sıddıkî kâfir eden;
Bir tek ândır, zındığı zâkir eden!

Kendisinden geçmeden muhlis olan,
Bir tuzak var kurtuluş tam olmadan.

1315. Yolcudur hep, yolda nefsi yol kesen,
Kurtulur, rahmet, amân Hak'tan iken.

Aynası saflaşmamış muhlis kişi,
Bak henüz tatmaz o, tevhidin kuşu.

Muhlis insan, gerçek ihlâs buldu mu?
Hep eminlik elde etmiş oldu bu!

Ayna olmaz aslâ sonda, bir demir,
Ekmek olsun, buğda dersen, yok emir.

Tâzeden olmaz üzüm, elbet koruk,
Meyve olgun, hâm oluş olmaz ufuk.

1320. Sen bozulmaktan uzak dur, gel de piş;
Bûrhâneddin mislî nûrlan, hem geliş![21]

Geç de kendinden, olup Burhân gibi;
Kul, yok olsun; oldu bir sultân gibi!

Apaçık görmek, Selâhaddin kadar,[22]
Gözlerin bak feyzi görmüş, Hak sunar!

Nûra vâkıf, sürdü fakr esrârını,
Hem o yüzden gördü yokluk varını!

Pek fa'âl şeyh; Hak misil yok âleti,
Söylemezden öğretir, yok külfeti!

---

[21] *Seyyid Burhâneddin Tirmizî Hz. Mevlânâ'nın babasının halîfesi idi.*
[22] *Mevlânâ'nın babasının halifesidir.*

1325. Mum olur kalpler elinden bil ki sen,
Bâzı ayb; hem bâzı şân, nakş eylenen!

Mumda mührüymüş, yüzükten bir nişan,
Kim hikâye eylemiştir nakş denen?

Anlatır **Bedreddin**'in has fikri o,[23]
Bir devamdır, halkanın, zincirdi o.

Hem bu gönlün dağdaki, sesler kimin?
Bâzı ses dolmuş ve bazân boş bilin!

Nerye varmış olsa üstâdın nidâ,
Kalp dağından ister aksetsin sedâ.

1330. Bâzı dağ aksettirir birkaç kere,
Bâzı dağ, sesler çıkarmış yüzlere.

Sence sözler, dağda bir aksetseler,
Sızdırır binlerce berrak çeşmeler.

Hak lûtuflar, bir kesilmiş ân olur,
Kaynağından hep sular, kandan olur.

Bir şehinşahın pabuçtan öptü Tûr;
Cilvesinden, hem de lâ'l olmuştu Tûr!

Buldu cân, Mûsa'yla Tûr'un cüz'leri,
Taştan âdî halk mı saysak bizleri?

1335. Kaynamaz bilmem neden cân çeşmesi?
Yok ki ruhânî, yeşilden hissesi!

Hem ne özlem, iştiyâktan hisse var;
Vahdetin meyden ne sâkî, neş'e var!

Böyle bir dağ; kazma, bellen sökmede,
Böyle gayret, böyle hamiyet ne de?

Nûrlu bir ay, yol bulur eczâsına;
Belki aydan parlayış vurmuş ona!

Hem kıyâmet, dağ, bayır söksün hele,
Baş nasıl kalsın, bulunmaz gölgede!

1340. Bu kıyâmet ondan âdî öyle mi?
O kıyâmet bir çıban, bu merhemi!

Kim bu merhemden görür, gitmiş yara,
Kim güzellik görse, ihsân onlara!

Mutludur çirkin, güzelden, bulsa eş,
Vay o gül yüz, oldu dostun sanki kış.

Cânsız ekmek, yense cân bulmaktadır,
Tam dirilmiş, ten ve cân olmaktadır.

Bir siyâh dal, yansa zulmet hiç kalır,
Hep karanlık mahvolur, bir nûr olur.

1345. Ölse, atsan; tuzda kalsın bir eşek,
Hem eşeklik gitti, yoktur leş demek.

Tevhîdin küp rengi, Allah'ın boya,
Küpte her renk, sâde bir renk oldu yâ!

Küpte kalmış olsa sâlik "kalk" desen,
Der ki: "Sen levm etme artık, küp de ben!"

Ben küpüm derken **'Ene'l-Hakk'**[24] söylemen,
Âteşin renginde tunç oymuş hemen.

Renk yitirmiş âteşe girmiş demir,
Susmuş ammâ "âteşim" denmektedir.

1350. Girse mâden, hârla altın rengine,
Dilsiz âteş, söylemiştir söz yine.

Verdi âteş, öyle bir has görkemi,
"Âteşim" der, "âteşim" der, her demi!

Âteş olman şüphe vermişken sana
Bilmek istersen, gelip el vursana!

Âteş olmam, şüphe vermiş say sana,
Sen yüzün bir ân n'olursun koy bana!

[23] *Şeyh Selâhüddin Bedreddin Konya'da kuyumcu idi. Mevlâna ile Seyyid Bürhaneddin'e bağlı idiler.*

[24] *"Ene'l-Hak / Ben Allah'ım." Meşhûr sûfi Hallaç-ı Mansûr'un idamına sebep olan sözü.*

Âdemoğlu, Hak katından nûrlanır,
Hep melekler secdesinden kutlanır!

Hem melekler, etmemiş tek secdeyi,
Rûh, melekler mislî geçmiş şüpheyi.

Od nedir? Neymiş demir? Gel tut dili!
Sen sakaldan, gel alaydan çek eli!

Atma deryâdır ayak, söz söyleme;
Et sükût, sen kıs dudak, bir şey deme!

Gerçi yüzler var, dayanmaz ummana,
Dalmasam, sabrım tükenmiş baksana!

Aklı, fikrim, ummâna olsun fedâ;
Fikre, akl bir diyet ummandı yâ!

Hem ayak, akmış giderken öylece,
Başlasam kaz mislî artık yüzgece.

Sevgili huzrunda durmuş bî edep!
Gelmeyenden üst olur elbette hep.

Tende pislik var, dolan gel havzu sen,
Yok temizlik, dışta gezmişsen hemen!

Hem havuz bilmez olan, olmaz temiz,
İç temizlikten bulunmaz onda iz!

Havz temizdir, asla son yoktur buna,
Hem cisimler, az temiz ondan yana!

Gizli bir havzdır gönül, baksam ona,
Gizli bir yol vardır ondan ummâna!

Sen ki pâk olmak da, muhtâç yardıma,
Çok olan kalmaz, biter, harcanmada!

Kir bulaşmış ferde su der:"Koş bana!"
Pis olan: "Senden utandım" der ona.

Der ki su:"Bensiz utanç vermiş bu kir,
Olmasam ben, kir nasıl gitmek bilir?"

Kirli kaçmış, gizlenip gitmiş suya,
Hem utanç, imana engel oldu yâ.

Tendeki havzdan gönül, dolmuş çamur,
Ten, gönül havzında hep pâklık bulur.

Sen gönül havzın dolaş elbet oğul,
Tendeki havzdan sakın, kaç git oğul!

Ten ve gönlün okyanuslar yan yana,
Hiç kavuşmaz, orda berzah baksana.[25]

Eğri olsan doğru olsan ey mürit,
Koş gönüller havzı vardır, havza git!

Şahların önlerde var cân korkusu,
Çok da zor, ordan uzaklık doğrusu.

Şah, şekerden çokça tad vermektedir,
Pek de hoştur, ruh tadından bulsa yer.

Sen kınarsın, kurtuluş bulsun seni,
Ey selâmet isteyen, terk et "Ben"i.

Bir ocak, âteşle mutlu cânımız,
Âteşin yurt olmak, olmuş şânımız.

Aşk için olmak ocak, yanmak gerek,
Âteşi mahrum, ocak olmaz demek!

Bir, azıksızlık azık olsun sana,
Mânâdan bâki hayat var, baksana!

Gam, kederler neş'e vermiş olsa yâ,
Cân ve ruh, güller, susamlar açmada.

Ellerin korktukları sığnak sana!
Gölde kaz berk, bak tavuk âcizdi yâ!

Ey hekim; hep bende çılgınlık seli,
Tâzeden sevdâlı oldum, sevgili!

Zincirin, her halkadan bir fevki var,
Her bir halka, ayrı bir cinnet sunar.

Halkalar hep ayrı fenler sundular,
Biz de her ân, başka bir cinnet yaşar.

---

[25] *"Cenâb-ı Hak iki nehir akıttı da aralarında bir perde var, onlar karışmadı." (Rahman, 19)*

1385. "Tür be tür olmuş cünûn" buymuş mesel;
Saymaya ermez cünûn, Hak'tansa el!

Bende kırmış oldu aklın bağları,
Ders verir ahmak olanlar esrârı!

ZÜNNÛN MISRÎ RAHMETULLAHİ ALEYHİ YOKLAMAK İÇİN DOSTLARININ HASTAHÂNEYE GELMELERİ

Benzerim, Zinnûn kapılmış cezbeye,
Tâze bir cinnet doğar olmuş niye?

Çıktı cinnetler, felekler üstüne,
Yaktı, tuz ekmiş melekler kalbine!

Ey çorak kil, sende hâm bir coşku var,
Ermişin coşkuyla olmaz bir ayâr!

1390. Halk dayanmaz böyle bir çılgınlığa,
Böyle âteş, çok sakal yakmakta yâ!

Düştü âteş, yandı halkın hep sakal,
Bağlayıp derler ki: "Sen zindânda kal!"

Gerçi onlar hep sıkılmış olsalar,
Aşka, dizgin vurmanın imkân mı var?"

Mısrîlerden, ürker elbet halk olan,
Halk ki kördür, manânın şah bînişân!

Anlayışsız elde olsun hükmediş,
Şüphesiz Zünnûn'a tutsaklıktı iş!

1395. Bir büyük şah, yolda yalnız gitmede,
Çol-çocuk oynar; ve bilmez inci ne!

İnci neymiş? Zerre saklar bir deniz;
Bir güneştir, zerreden gösterdi yüz!

Bir güneştir, kendi dönmüş zerreye,
Bâzı dönmüş yüz açıp göstermeye.

Bir tecellîden, yok olmuş zerreler,
Onda mahv, ondan uyanmıştır meğer!

Zâlimin eldeyse, fetvânın kalem,
Onca Mansûr dâra çekmiş oldu hem!

1400. Hükmediş, olsun sefîh bir elde de,
Enbiyânın katli lâzım gelmede!

Enbiyâya der ki azgın topluluk:
"Geldiniz siz, uğrumuz ondan bozuk!"

Îsevînin cehle bak; çok vehmi var;
Bir asılmış zâttan imdât umdular.

Gerdi Îsâ'yı cühûtlar çarmıha,
Hem nasıl ermiş olur imdat ona?

Hem risâlet şahıdır, üzgün kalır,
Emniyet, ismet nasıl mümkün olur?

*. Hakk'a dostun gönlü; hem incinmeden,
Allah etmez kavmi rüsvâ, anla sen!

1405. Kalpazan hâinse; elbet sarrâfa,
Korku vermiş oldu altın, çok defâ.

Çirkinin şerden, Yûsuflar gizlenir,
Düşmanın şerden güzel, âteşlenir.

Kuy'ya Yûsuf'u atan kardeşleri,
Hep hasetten söyleşirler; "kurt yedi!"

Gör ki Mısrın Yûsuf'a olmuştu ne;
Hem haset, kalplerde pusmuş kurt yine?

Şüphesiz Yâkub, hasetler kurduna,
Korkar olmuş, bir zarar versin ona!

1410. Zâhirî kurt, hiç dolaşmaz dört yanı,
Kurdu geçmiş, kardeşin kinler hani!

Eşyanın üstünde ettik bekçi biz,
Hem yemiş kurt, doğru sözdür söyleriz.

Yüzbin olsun, kurtların yok hîlesi;
Sonda rüsvâlık, hasetkâr hissesi.

Hem kıyâmet vakti gelsin, öyle ki;
Hep hasûtlar toplanır, bir kurt ne ki?

Haşrde alçak, hem harâm, pislik yiyen;
Bir domuz sûretle kalkarmış hemen.

1415. Zâninin her uzvu olmuştur ayan,
Sarhoşun kokmuş ağız, haşrde inan.

Hisseder dünyâda tek kalp erleri;
Haşrde, kokmuşluk ki kaplar her yeri!

İnsanın ten, benzemiştir ormana,
Varsa feyzin, sen sakın; ondan yana!

Gövdemiz gizler tükenmez kurt, domuz;
Has ve çirkin saklamıştır kuşkusuz.

Hükmü, gâlip huylarından cümlenin,
Çoksa altın, ismi altın mâdenin.

1420. Hangi huy fazlaysa, sen hem öylesin,
Haşra varsan, sûretin oymuş kesin!

Bir bakarsın, insan olmuş, kurt bir ân,
Sonra bak sen, bir Yûsuf'tur ay olan!

Böyle hâller, sînelerden, sîneye;
Gizli yollardan geçer, bak gerçeğe!

Belki insandan öküz, hem merkebe,
Bilme, ilm, ahlâk, hünerler geçmede.

Serkeş at râhvân olur, oynar ayı,
Oğlağın olmuş, selâm vermek payı.

1425. Kelbe, insandan hevesler geçti de,
Hem çoban hem avcı, artık bekçi de.

Kelbe Âshâb'ın o huy geçmiş gibi,
Oldu Allah emrinin bir tâlibi.

Ayrı huylar uç verirler sînede,
Bâzı şeytan, hem meleklik vermede!

Ormanın arslan bilir ormanları,
Gönlünün içlerde gizler yolları.

Ey köpekten âdî, cân mercânını,
Ârifin kalpten de çal, irfânını!

1430. Sen; çalarsan, bâri hâlis inci çal;
Yüklenirsen, bâri şânlı yükten al!

ŞEYH ZÜNNÛN'UN DELİ OLMADIĞINI VE KASTEN DELİLİK HÂLLERİ GÖSTERDİĞİNİ MÜRÎTLERİN ANLAMASI

Dost olan, Zinnûn'u anıp gittiler,
Hem de onlar meşveret etmiştiler.

Kast mı etmiş, yoksa bir hikmet mi var?
Dîne kıble, hem o âyetlerle yâr!

Aklı deryâ, bil ki cinnet gelmesi,
Çok uzak hâl, yok ki imkânın sesi.

Hâşâ lillâh, aklı parlak, ay ne ki?
Hastalıklardan bulut yok, öyle ki!

1435. Milletin şer, attı bimârhâneye,
Hep utancından, döner dîvâneye.

Tenperest aklın, utandırmak dolu,
Buldu kasten, bir delirmişlik yolu.

"Şöyle sağlam bağla görsünler beni,
Kuyruğun kamçıyla, dövsünler beni."

Vardı maktûl, böyle dövdürmüş Mûsa,
Belki ersem, kamçıdan sağlamlığa![26]

Belki kuyruk darbesinden, canlanıp,
Mûsa'nın maktûl misil, kıymet bulup,

1440. Kamçılar vurmakla olmuşsam diri,
Görse iksir altın etmiş misleri.

[26] *Hz. Mûsa'nın emriyle; Katîli bulunmayan maktüle sığır kuyruğu ile vurunca, kalkıp katîlin ismini verivermiş.*

Kalktı maktûl, söylemiş esrâr neyi;
Öldüren kim derdi, hunhâr zümreyi.

Apaçık der:"İşbu toplum öldüren,
Oldular vaktinde hem düşmân hemen."

Pek ağır ten cismi, ölmüş olsa bir,
Sırra vâkıf ruh, dirilmiş cân gelir.

Rûh görür, cennet ve âteşler nedir,
Orda mevcût sır desen, bilmektedir.

1445. Kanlı şeytan, hîle, kanlar gösterir,
Nerde vardır kîn, tuzak kurmuş gelir.

Yol için şart, nefs sığırdır, kesmeli,
Kuyruğun dertten de ruh kurtulmalı!

"Nefs öküzdür, tezce öldür; sen onu;
Gizli ruh gelsin, dirilsin en sonu!"

Zünnûn Kuddise Sırrûhûn'un Hikâyesine Avdet

Topluluk, varmış erince Zünnûn'a,
"Kimsiniz" der, "gelmeyin sizler bana!"

"Dostunuz" derler; nezâket üzre biz,
Tek hatır sormaktı elbet gâyemiz!

1450. "Ey akıl deryâsı sen, ey ehl-i fen;
Akla, ettin cinneti, isnât neden?

Sen sebepler neyse bizden gizleme,
Biz senin dost, sırrı hiç ketm eyleme!

Dostu kovmak, hiç yakışmaz kimseye,
Hiç yakışmaz hîleler örtsün niye?

Ey büyük şah, sırrı gel koy ortaya;
Hem bulutlan, ay yüzün hiç örtme yâ!

1455. Biz yanık kalplerle hep sevdik seni,
Hem cihânlar içre dost bildik seni!"

Oysa Zünnûn, başlamış hep sövmeye,
Saçmalık, sunmuş delirmişlik diye!

Aldı yerden, fırlatır hep taş, kaya;
Hepsi ordan başlamışlar kaçmaya.

Sallamış baş, başlamıştır gülmeye,
"Bak şu dostluk iddiası var hele!"

Nerde dostluk, var mı dostluktan nişan?
Dert, meşakkat, dost için olmuştu cân!

1460. Dosta, dostundan cefâ gelmez ki güç;
Bir kabuk dostluk ve dertler onda iç!

Derde siz, baş verme neymiş bilseniz,
Dert, belâ, mihnetse hep dostluktan iz!

"Dost ki altındır; belâ olmuş âteş;
Altına kıymet sunar elbet ateş!"

Lokmân'ın Zekâsını Efendisinin İmtihân Etmesi

Hem değil miymiş ki Lokmân, has köle;
Gündüz akşamlar çevik olmuş hele!

Sundu sâhip, her zamân has işleri,
Buldu ondan, sanki bir evlât yeri.

1465. Gerçi Lokmân, hem de soydan bir köle;
Huyca bir bey, yok hevesten his bile!

Şah konuşmuş oldu bir gün şeyh ile!
"İsteğin her neyse sen, benden dile!"

Şeyh demiş: "Hiç yok mu arlanman senin,
Böyle teklîften uzaklaş, geç hemin!"

"Bende bir çift kul ki var, elbet hakîr,
Sana onlardır hakim, onlar emir!"

Der ki şah: "Kim, oldu onlar zilletim;"
Der ki şeyh: "Hırsım ve elbet şehvetim!"

1470. Oydu şah, geçmiş yâ şâhlıktan hele;
Ay, güneşler yok iken parlar bile!

Hazne olmuş kimse, vardır haznesi,
Varlığın düşman, bulur; varlık nesi?

Lokmân'ın sâhip, açıktan oydu da,
Hem de gerçek, bende olmuş Lokmân'a!

Böyle terslik, çok bu âlemlerde hem,
Onların gözlerde gevher, çöp desem!

Kurtuluş denmiş olurken çöllere;
Ad ve renk; aklın tuzaktır çok kere!

1475. Topluluklar gösteren; bir elbise,
Halk denir, halktan giyen, ârif ise.

Bir gürûhun zühdü, dolmuştur riyâ,
Zühdü gerçek gösteren tek, nûrdu yâ!

Aldanış, taklîdi geçmiş olsa nûr;
İş ve sözsüz fert, tanışmışlık bulur.

Kalbe bulmuş yol, o ârif akl ile;
Sormanın hiçbir gerek yoktur bile!

Gizliler bilmiş olan Hak kulları,
Rûh cihânından gelen câsusları!

1480. Kalbe girmiş has bakıştan bir hayâl;
Keşfedilmiş sırrı neymiş, neyse hâl!

Serçenin cismindeki tertip, düzen,
Hem nasıl olsun doğandan gizlenen!

Allah'ın esrârına vâkıf olan,
Mahlûkâtın sır mı olsun saklanan?

Hem felekler üzre gezmiş kimseye,
Yerde gezmek, söyle güç olsun niye?

Dâvut'un avcunda mum olmuş demir,
Mum nedir zâlim, o Dâvut, mum nedir?

1485. Bendedir şekliyle Lokmân, say ki bey;
Bendelik ondan alâmet, izdi ey!

Bey giderken, hem tanınmam der ise,
Kul da giymiş oldu bir has elbise.

Bey giyer, olmuş kulun öz giysiyi,
Önde yol almakta, gitmiş bey deyi.

Kimse bilmez, anlamaz olsun diye,
Arda düşmüş, benzemiş hizmetliye.

Der ki: "Ey kul, üst sedir, gel geç, otur,
Ben, pabuçlar saklayıp, tutsam olur."

1490. Davranıp sert, istiyorsan söv bana,
Olmasın hiç saygınız benden yana.

Hizmetin, hem burda, hizmet sunmamak;
Hîle tohmundan da maksat, anlamak.

Bende sansın, isteyip birçok kişi,
Kul görünmek tavrıdır, olmuş işi.

Cümle beylikten uzak, göz, gönlü tok,
Hem lüzûm var, işte tedbirliydi çok.

Nefse uymuş; hem hevâ, nefsin kulu;
Kendi kendin akla, bey sanmıştı bu.

1495. Bir efendi gösterir alçak gönül,
Bendenin iş, bendeliktir öyle bil.

Bil o âlemden, bu âlem der isen,
Çokça şey var, burya tersten akseden!

Lokmân'ın her hâle vâkıf bey meğer!
Onda mevcut, çok nişanlar gördüler!

Sırrı bilmiş, oysa bilmezmiş gibi,
İş edinmiş, öyle sürmüş merkebi.

Önce âzat eylesin isterdi de,
Onda hoşnut hâli, hep beklerdi de.

1500. Çünkü Lokmân'ın da maksat oydu ki,
Bilmesinler, aslanın sırlar ne ki!

Sırrı saklar kimseler var, şaşmayın,
Sırrı öz nefs üzre gizler kim, şaşın!

Yaptığın iş var, gözünden gizle de,
Gizler oldun, sen nazarlardan bile!

Teslîm ol, rahmet tuzak kurmuşsa sen;
Kendin olmazdan, o gerçek, al hemen!

Saplanan ok var, çekip almak için,
Verdiler afyon, çekerken bildiğin.

1505. Cân çekerken hasta, dert çekmişti pek,
Meşgul etmiş, cânı almışken melek.

Gönlü siz bir fikre yönlendirseniz,
Gizli bir şeyler yitirmiş oldunuz!

Bir fikir, sen tahsil etmişsen eğer,
Aldı hırsız, en emin yerden meğer!

En güzel şeylerle meşgul ol ki sen,
Çalsa hırsız, olmasın kıymet giden.

Tüccârın mâl, düşmüş olsun bir suya,
Uğraşır, kıymetli varken tutmaya.

1510. Sen de mal elden çıkar, batmış suya;
Dön değersizden değer kurtarmaya.

İMTİHÂN EDENLERİN HUZÛRUNDA LOKMÂN'IN FAZÎLETİNİN BELLİ OLMASI

Her yemek ânında Lokmân'ın beyi,
Seslenir Lokmân'a tez, gelsin deyi.

Tâ ki Lokmân gelsin, el atsın ona;
Sonradan bey el atar, hem artığa.

Lokmân'ın artık ne var, zevklen içer,
Bir yemek Lokmân yemez, elbet döker.

Lokmân olmazdan gönülsüz yerdi o,
Bağlılık ister isen, gösterdi o!

1515. Bir kavun sunmuştular, hem armağan,
"Oğlumuz Lokmân varıp gelsin hemen!"

Kestiler tek bir dilim, Lokmân yedi,
Öyle hem, tam bir şeker, bir bal idi!

Zevke yer olmuştu, Lokmân hep yedi,
Bak dilimler olmuş oldu, on yedi.

Tek dilim kalmıştı, derken; "Ben yerim";
Hem nasıl tat, ben de bakmak isterim!"

Yerdi Lokmân, gözlenir zevkin payı;
Arttı iştahlar, ararlar lokmayı.

1520. Yuttu bir tek lokma, od dolmuş göze,
Dil kabarmış, yanmalar vurmuş yüze.

Geçti kendinden acırken baksana,
"Ey cihânın ruhu" derken Lokmân'a;

Bunca zehri sen nasıl çektin yedin;
Böyle bir kahr sen nasıl lûtf belledin?

Hem nasıl sabr? Böyle sabr cândır sana?
Sence cânın sanki düşmândır sana!

"Bunca kâfîdir, deyip, dursan yeter;
Ma'zûrum artık desen, dursan eğer."

1525. "Ben, senin nîmet elinden beslenen,
Çift kat olmuştum, utançlardan hemen;

Bir defâlık elle sunmuştun ki hem,
Bir utanç duydum, acıymış, söylesem.

Nîmetindendir gelişmiş gövdemiz,
Nîmetin yemler, tuzaktır bilseniz;

Az acı görsem de feryad eylemem,
Ten bütün cüzlerle toprak oldu hem.

Hep şekerler lezzeti sunmuş bu el,
Az zehir var olsa, tatlar bir güzel."

1530. Dert, zehir; sevgiyle tatlanmak bulur,
Sevgiden; alsın bakır, altın olur.

Sevgiden hem, tortu bulmuş sâflığı,
Sevgiden, dertler bulurlar sağlığı.

Sevgiden; ölmüş dirilmiştir hele,
Sevgiden; şahlar olurlar kul, köle!

Her muhabbet bilgiden almış sonuç,
Saçmalıklar tahtı bulmaz oldu hiç.

Nerde, noksan bilgi doğsun aşkı yâ?
Doğsa noksan bilgi aşk, cânsız o da!

1535. Hem görür, cânsız da istek rengini,
Islığın ses verdi yâr âhengini.

Bilgi eksikken temyiz ne fark tanır,
Şimşeği görsün, güneş doğmuş sanır!

"Böyleler mel'ûn" demiş, elbet Resûl,
Hem düşünmekten uzak kalmışsa kul!

Tence eksik kimseler rahmetle bil;
Olsa merhûm, lânete lâyık değil!

En fenâ derttir akıl eksikliği,
Çekti lâ'net cümleden akl eksiği.

1540. Akla olgunluk uzak bir hâl değil,
Tence eksiklik, tamamsız öyle bil.

Kâfirin Fir'avn oluş bilsen nedir;
Cümleten noksan akıldan gelmedir!

Tende noksanlık için yoktur günâh,
Hem sürûr var, hem de bak vardır ferâh!

Doğdu şimşek, çaktı, sönmüş yok vefâ;
Anlamazsın bâki, fânî, bîsafâ!

Güldü şimşek, söyleyin gülmüş kime?
Kim ki almış nûru gönlün iklime!

1545. Hem felek nûr sundu eksik, öyle ki,
Olmaz aslâ; şark ve garpsız nûr peki!

Şimşeğin huy, göz kamaştırmak ise,
Nûr-ı bâki bil ki yardım herkese!

Kim köpük üstünde at sürmüş olur,
Şimşeğin nûrdan da kim mektup okur.

Hırs yüzünden, âkıbetler görmeyen,
Kendinin öz akla gülmüştür hemen.

Son nedir, görmek de aklın hassâsı,
Görmemek, elbette nefsin hissesi!

1550. Nefse mağlûp akl, nefis olmuş demek,
Müşteri, Zühal'de mât, Zühâl'di tek.

Sen uğursuzken de, döndür gözle bak,
Kim uğursuz bak, çevir, bir dön de bak!

Meddi hem, hem cezri görmüş bir kişi,
Yok uğursuzluk, saâdettir işi.

Hak çıkarmış, bir de, zıddın zıddını;
Döndürürken hâlden, hâllerden seni!

Korkutur soldan, yöneltir sağ yana;
Sonra ehlinden erer lezzet sana.

1555. Çift kanat kuş olmanız lâzım hele,
Tek kanat kuş uçmadan âciz bile.

Yâ bırak, Rabbim ki ben söz etmeyim,
Yâ izin versen, tamâmın söyleyim!

İstemezsen, hâli fermân sendedir;
Kim ne bilsin sende hem maksat nedir?

İbrâhimî ruh gerektir, nûr vere,
Âteşin içlerde cennet, köşk göre!

Biz Halil lâzım güneşler geçirmeye,
Bir eşikte mıhlanıp kalmak niye?

1560. "Ben batan sevmem" desin geçsin öte,
Cümle göklerden geçip gitsin öte.

Şehveti terk eyleyendir en hası,
Cümleten, dünyâ yanıltır herkesi.

PADIŞAHIN O HAS KÖLESİNE SARAY HALKININ HASEDİ HİKÂYESİNİN DEVÂMI

Kıskanılmış şahın o has bendesi,
Hep haset etmişlerin hikâyesi;

Vaktidir, artık bu söz olsun tamâm,
Söz gecikmiş oldu bitsin vesselâm!

Mülke sâhip, oydu gerçek bahçivân,
Bir ağaç fark etmesin, olmaz inân!

Bir ağaç sunsun zehirmiş meyveler,
Bildi yüzler cinsi de neymiş değer.

Bir bakıştan son nedir görmüş olur,
Hem nasıl, onlarda bir denklik bulur?

Hep ağaçlar, gözde aynı olsa da,
Meyve versin, vermesin bilmişti yâ!

Nûr-ı ilâhîyle bakmış şeyh bilir,
Baş ve son her neyse o âgah olur.

Şeyh, kapar hâli gözetmiş gözleri,
Açtı elbet, son ne görmüş gözleri.

Hep hasûtlar, bed ağaç emsâlidir,
Özde bir zehr, pek fenâ talîhledir.

Hep hasetten coştu, saçmış salyâlar,
Gizliden, içlerde bitmez hîle var.

Hep dilerler ki boyundan vursalar,
Hâsıl isterler, zamandan kazsalar;

Cânı, Hak uğrunda fâni eyledi,
Bak korunmuş, sâhibi Allah idi!

Şah bütün esrâra vâkıf oldu yâ,
San! **Ebûbekr-i Rebâbî** susmada![27]

Hep hasetkâr; hep bozulmuş kimseler,
Küp yapan kim, gizlice gülmekteler.

Hîle kurmuş öyle ki pis kimseler,
Şahı onlar, testiye; sokmak diler.

Böyle yüksek Padişah var, ey eşek;
Şerbetin çömlekte yerleşmez demek!

Şah için, onlar tuzaklar kurdular,
Oysa şahtan öğrenip, almıştılar.

Bir çırak, "Ustam benim dengim" dese;
Hep uğursuzluk sunarmış herkese.

Hem nasıl üstâd? Cihânın şahı o;
Âşikârın, gizlinin âgâhı o!

Göz ki Allah'ın nûrundan almada,
Baksa cehlin perdeler yırtılmada!

Bir delik kalp, sanki yırtık bir kilim,
Hükmü İlâhîyi örter, söyle kim?

Dön de bak sen, perdenin her bir delik,
Bir ağız olmuş gülermiş üstelik.

Der ki üstâd: "Söyle ey ahmak olan,
Ey köpekten âdî; yok muymuş vefân?"

Ustalık yok, say ki ben dengin senin,
Bir çırak say, benzerin körlükleyim!

Tek yudum su akmamış bensiz sana,
Yok mu faydam, gel de bir anlat bana?

Gönlümüz hep bahtının tezgâh iken,
Ey çürük; tezgâhı sen kırdın neden?

27 *Ebûbekr-i Rebâbi: Şeyhten sükutuyla şöhretli bir zât. Hakkkında söylenen sözlere cevâp vermeye tenezzül etmezdi.*

Gizliden dersin, çakardım çakmağı,
Yok mu kalbin, kalbe ermiş bir bağı?

Penceremden yol ulaşmış gönlüne,
Fikri görmüş, erdi gönlün zikrine.

1590. Hep okur bak, hileler vurmaz yüze,
Sen ne dersen, hep tebessüm var bize.

"Okşamandan zevk alıpta gülmüyor,
Pis fikir görmüş, tebessüm eyliyor."

Hîlekârın, tek cezâsı hîledir,
Kâse at kır, bardak al, lâyık gelir.

Gülmeler göstermiyor rızâsını;
Olsa bulmuştum gülün ben hasını!

Kalbi senden râzı olmuş olsa ya;
O, Hamel burcun güneş olmuştu da![28]

1595. Hem tebessümler sunar gülsün bahâr,
Hem karışmış çimde, çok güller açar.

Çokça bülbül, kumru başlar ötmeye,
Hem cihân çınlar öten sessizliğe.

Rûhta gördün sen sararmış yaprağı,
Bil ki şahın geldi hışm etmek çağı!

Şah güneş hem, girse tekdir burcuna,
Yüz kebâp olmuş, kararmış baksana,

Bil Utârit sayfalar, cândır bize,
Ak, siyâhlık bil ki, mîzândır bize!

1600. Rûh denen, sevdâ ve aczi atsalar,
Mânevî el; al, yeşil fermân yazar.

Al, yeşil bir nüsha dizmiş ilkbahâr,
Hep ebemkuşağı yazmış ilkbahâr.

[28] *Güneşin Hamel burcuna girmesi, bahârın geldiğine işârettir.*

"HÜDHÜDÜN HAKKÎR SÛRETİNDEN VE UFAK CÜSSESİNDEN SÜLEYMÂN ALEYHİSSELÂMIN TA'ZÎMİ BELKIS'IN KALBİNE AKSETMESİ"

Versin Allah, Belkıs'e yüz rahmeti;
Aklı, yüz erkek kadar vermiş idi.

Bir nişân, bir mektûbu hüthüt kuşu,
Hem Süleymân'dan getirmiş oldu bu.

Hem okurken apaçık her nükteyi,
Hiç de hakîr görmemiştir elçiyi.

1605. Cismi; hüthüt, cânı Ankâ görmede,
His köpükken kalbi, deryâ görmede!

His, akıl çift mânâ ki tılsımlı renk,
San, Ebû Cehl, san Resûl etmişti cenk!

Cümle kâfir Ahmed'i görmüş beşer;
Görmemişler çünkü "**Venşakkalkamer.**"[29]

Gözde his var, ey sâlik saç toprağı;
Histe, aklın, mezhebin düşmânlığı.

"His gözü kör, görmüyor", Allah diyen,
Putperestler, mü'minin zıddı hemen.

1610. Hep köpük görmüş ve görmez ummânı,
Hep bu dem görmekte bilmez yarını.

Hem bugün, yarınların şah öndedir,
Hazneden o, sâde kul görmektedir.

Hak güneşten, zerre vermişken haber,
Bak güneş bu zerreye kulluk eder.

Vahdetin, deryâya elçi damlaya,
Okyanuslar geldi tutsak olmaya.

[29] *Ayın ikiye bölünmesi olayı.*

Bir avuç toprak çevikken, bir düşün,
Baş eğer elbette, eflâkler bütün!

Âdem'in kil, Hak'tan olmuştur çevik,
Hep melekten secde bulmuş üstelik.

Gök yarılmış ondaki hikmet nedir?
Kil de, müşkiller aşan gözlerledir!

Hem sulardan, indi topraklar dibe,
Aldı toprak, arştan üstün mertebe!

Hem letâfetler sudan gelmiş değil,
Mübde-i vehhâb olan Hak vergi bil![30]

Kılsa süflî Hak havâ, hem âteşi,
Hem diken, gülden de üst denmişse ki;

Hâkim elbet, hem diler, ister yapar,
Dert verir, dertten gelir dermân yapar.

Hem diler; âteş, hevâ süflîleşir;
Hem bulanmış, tortulaşmış hâl verir.

Yer, su yükselsin, yücelsin bir kere;
Hem yürürler, onlar artık her yere!

Hem bilinmiştir, yüceltir istese,
Kil içinden: "Sen kanat aç," der ise!

"Ey âteşten halk olan İblîs, bu yol,
Ey Azâzîl, der ki, git sen şeytan ol!"

Kil olan Âdem, Sühâ'lar koy da geç,
Âteş İblîs, âdisin, yer dipte, seç!

Dört anâsır, sanmayın evvel benim,
Her tasarruf dâimî, ben bâkiyim!

Hep sebepsiz işlerim, hep doğrudur;
Hep sebepsiz takdirim, taktir budur.

Adeti döndürmemiz vaktindedir,
Şüphe, şek gözler önünden silmedir.

[30] *Her şeyi baştan icat eden Allah!*

"Ey deniz dersem ki gel, âteşle dol,
Dersem âteş; gel de sen bir gülzâr ol!"

Dersem: "Ey dağ gel hafifleş yün misil,"
Dersem: "Ey gök, göz de görsün gel dökül!

Ey güneş, artık gelip yaklaş aya;
Başlar onlar hem kararmış olmaya!

"Hem keser olsak güneşten çeşme biz,
Fenle kandan döndürüp misk eyleriz."

Ay, güneş; olsun siyâh bir çift öküz,
Hem boyundan bağ vurur, Hak, şüphesiz.

BİR FELSEFECİNİN "*İN ASBAHA MAUKÜM ĞAVRAN*" ÂYETİ OKUNURKEN İNKÂRA KALKIŞMASI

Kur'ân'ı yüzden okurken bir kişi,
"Mâuküm ğavran" diyorken âyeti;[31]

"Ben derinliklerde gizlersem suyu;
Kaynağın etmiş olursam kupkuru;

Var mı benden başka bir tek ehl-i fen,
Döndürüp membaa tekrar yön veren?"

Feylesof, mantıkçı; tam alçak adam,
Mektebin yandan geçer olmuştu tam.

Duydu ordan, hiç beğenmez âyeti,
"Kazma vursak biz çıkarsak gör," dedi.

"Bellesek biz, kazma vurmuşsak yere,
Çıktı diplerden su, hem yükseklere."

Yattı, rüyâ gördü; aslan bir adam,
Bir tokat vurmuş, kör olmuş göz de tam.

[31] *"Eğer suyunuz derine gider akmaz olursa, size tatlı suyu kim getirir?" (Mülk, 30)*

"Kazma vur, göz kaynağından sen hemen,
Nûr çıkar, görsün gözün sâdık isen."

Hem sabah kalkmış ki gözler görmüyor,
Görmenin nûr, gözlerinden ayrı gör!

Tövbe etmiş, inlemiş olsan eğer,
Nûr görürdün, Hakk-kerem bulsaydı yer.

Tövbe istek üzre gelmezmiş bize,
Tövbe zevki, herkesin olmaz meze.

Hem amel, yönsüz ve inkâr şom yine,
Tövbenin yol, bağlı elbet gönlüne.

Sertleşip kalp, oldu tam bir sert kaya,
Tövbe tohmu, güç yetirmez yarmaya.

Yok Şuayb ki, duâsıyla bir dağı,
Tarla etsin, sağlasın has toprağı.

Hem niyâz, hem itikâdıyla Halîl,
Güç, olan iş, onca mümkün oldu bil!

Hem **Mukavkıs**[32] istemiş, bakmış Resûl,
Oldu taşlık tarla, tam uygun usûl.

Kimsenin inkâr döner hep aksine,
Mis olur altın ve hem; sulh, harp yine!

Oldu inkâr, isyânın bir kehribâr,
Tarla olmuş oldu taşlık, âşikâr!

Her gönül bir secde der almaz izin,
Rahmet olmaz ücreti, her gayretin!

Tövbesi vardır deyip etsen günâh,
Eylerim ben tövbe, rahmandır ilâh!

Pişmân olmak, ağlamak var tövbede,
Şartı şimşekten, buluttan gelmede!

Suyla, âteşler gerektir meyvede;
Hem bulut, şimşek dilektir tövbede.

Hem gönülden şimşeği, gözden bulut,
Olmadan sönmez ki tehdîtler, unut!

Vuslâtın şimşek, yeşillik sunmadan,
Tertemiz, berrâk su akmaz, çeşmeden!

Nerde güllükten de, sır duysun çemen,
Nerde ahdetsin menekşe, yâsemen?

Nerden el açsın, duâya, has çınar,
Hem ağaç baş sallasın, imkân mı var?

Hem ağaç, hem her çiçek saçmış **saçı**,[33]
İlkbahârdır, yönlenen, sürsün göçü?

Hem nasıl al lâlenin yaprakları,
Hem nasıl gül gösterir altınları?

Hem nasıl bülbül alır gülden koku?
Hem nasıl matlûp arar üveyk kuşu?

Hem nasıl leylek gönülden 'lek' eder,
'Lek' nedir? 'Mülk Allah'ın tek mülkü der!'

Hem nasıl toprak döker esrârını?
Hem nasıl bostan nûr etmiş vârını?

Giysiler, nerden getirmiş bahçeler?
Hepsi lûtfunden, keremden gelmeler!

Her güzellik lûtfunun şâhitleri,
Hem de Hakk-dost bir velinin izleri.

Şad olur, şahtan nişan görmüş kişi,
Görmemiş kim, gaflet olmuştur işi.

Hem Elest vakti görüp, sarhoş olan,
Bir alâmet görse, olmuş anlayan.

---

32 *Peygamberimizin mektup gönderdiği Mısır hükümdarı! Resûlullah'ın sefirine hürmet ederek hediyeler vermiştir*

33 *Saçı: Anadolu'da gelinlerin düğünden önce hediyelerle donatılması! Eksiklerinin komşularınca tamamlanması!*

Kokmasından bildi, mey içmiş olan,
İçmeyenler, anlamazlar kokmadan.

Çünkü hikmet, sanki yitmiş bir deve,
Şah taşır; hikmet, delil, kalbin eve!

Sen ki, rûyâdan görürsün bir güzel,
Bir nişan bir va'di vermiş oldu el.

Maksadın olmaktadır, bunlar nişan;
Bil yarın karşındadır, artık falan!

Bir nişan ki, atla gelmiştir sana,
Bir nişan; gelmiş kucaklar baksana.

Bir nişan ki, karşılaşsın, gülmede,
Bir nişan; el pençe olmuş durmada.

Bir nişan: Rûyâyı sen hiç söyleme,
Yok, heves, söz etme artık söz deme!

Hak murat etmiş ve Yahya'nın peder,
"Gel de üç gün, sen de bir söz etme" der.

"Has ve çirkinden sükût et üç gece,"
Bir nişandır, Yahya gelmiş öylece.

Açma ağz, üç gün sükût et her söze;
Maksadından bir işarettir size.

Bir nişandır, sözle artık söylemek;
Lâzım olmuş sırrı kalpten gizlemek!

Bir nişandır söyleyen, sunmuş şeker,
Yüz kat üstün, böyleler vardır meğer!

Hem aranmış bunca mansıp, mevkie;
Hep ilâhî bir alâmettir diye.

Olsa derken, ağladın bitmez gece,
Hep seherler istedin sen öylece.

Öyle iz, onsuz kararmış gündüzün,
İncelir boynun, olur bir iğ bütün.

Öyle bir iz, uğra ver, sen her şeyi,
Verdi ermişler zekât hep ülkeyi.

Uyku, mal, yüz rengi gitmiş, öyle ki,
Baş fedâ ettin ve kaldın kıl ne ki?

Öd ağaç oldun, oturdun odda sen,
Tolga oldun, bir kılıç huzrunda sen.

Böyle binler çâresizlik var hele,
Âşığın huylar sayılmazdır bile.

Gördü rûyâ, gündüz olmuştur gece,
Gündüzün, dolmuş uğurdur öylece.

Gezdirip göz, öyle dönmüş sağ, sola,
Yok, nişanlar, yok alâmet bak hele!

Titriyorsun sanki bir yaprak kadar,
Gün geçer, izler görünmez oldular!

Hem dönersin, sanki kaybettin dana,
Sen koşarsın köy, pazarlardan yana.

Neydi koşman? Ey efendim hayrola!
Kaybolan neymiş ki, sen düştün yola?

Bir hayır dersin, benim hayrımdır o,
Hiç gerekmez, başkalar bilmişse bu.

Söylesem kalmaz, nişanlar yok olur,
Söylesem varken, nişan artık ölür!

Bir süvari var bakarsan sen ona,
Der deli sen: "Hem neden baktın bana?"

Sen de dersin: "Dostu ben kaybetmişim,
Hep arar oldum, benim bulmak işim.

"Ey süvari devletin etsin devam,
Merhamet et âşığa; mâzur ya tam!"

Ciddiyetler gösterip, baktındı sen,
Ciddiyet olmaz hata, gel bil hemen!

Hem güzel hâlli süvari gelmede,
Hem kucaklar, hem savarken öyle de.

1700. Sen o zevkin mesti, hem düşsen yere,
Bir habersiz, der: "Riyadır bir kere."

Hem ne bilsin sendeki hâller nedir?
Hem ne bilsin ki, visaller kimledir?

Hem nişandan şevk alır olmuş gören,
Bilmemiş gerçekte bir iz görmeyen!

Her zaman ermiş nişan bir has kula,
Taze bir can, cana ermiş oldu yâ!

Çaresizken bir balık ermiş suya,
Hep nişanlar levh-i mahfuzdandı yâ!

1705. Hep nişanlar, cümle peygamberledir,
Hakk'a dost olmuş olan ruhlarladır.

Hem bu söz; noksan, karar yok baksana;
Yok ki gönlüm elde, mâzur saysana!

Mümkün olmaz kumda zerre saymamız,
Aklı, hem aşklarla bozmuş olsanız.

Bağda, yaprak saymışım, ben istesem;
Karga, keklik ötse saydım öyle hem.

Böyle saymak, cümle imkândan öte;
Saymışım elbet umut irşat yete!

1710. Bir uğursuzdur Zuhâl, saymış iken;
Müşteri'nin uğru taşkın ölçüden!

Hem bu çiftin arza te'sîri nedir?
Menfaât yâhut zarar gelmektedir?

Hem bilinsin tâ kazadan bir değer,
Var saadet, derde düşmekten meğer!

Müşteri talihli olmuş kimseler,
Mutlu olmuş üstün olmaktan meğer.

Tâlihi Zuhâl olan, şer var diye,
Oldu mecbur şerre dikkat etmeye.

1715. Ben Zuhâl'in söylesem her hâlini,
Onların yangın sarar ahvâlini.

Hak veren zikrullaha ruhsât bile,
Gördü âteş, nûru ihsânlar ile.

Der ki Allah: "Zikrinizden biz öte,
Lâyık olmaz hiç tasavvur, niyete!"

Oysa tasvîrlerle sarhoş kimseler,
Hiç misâlsiz, zâtımı bilmezdiler.

Cismi anmışsan, hayâl; noksân dolu,
Vasfı şâhâne arınmış, işte bu!

1720. Şaha bir fert "çulha" olmaz der iken,
Hem nasıl dersin söz etmiş övgüden?

ÇOBANIN MÜNÂCÂTINI MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN HOŞ GÖRMEMESİ

Gördü Mûsa yolda, bir gün bir çoban,
"Ey Hüda! Ey Allah'ım!" der durmadan.

"Nerdesin sen? Ben gelip hizmet ile!
Hem çarık diksem, tararsam saç hele."

Bit kırıp saçlarda, yuysam giysini,
Süt getirsem, besler olsam ben seni.

El, ayaklardan öpüp, ovsam derim,
Yattığın yer var, süpürmek isterim.

1725. "Olsa kurbân hep keçim elbet sana,
Anmışım 'hey hey' deyip ben baksana!"

Bunca söz, beyhûde söylerken çoban,
Der ki Mûsa: "Kimlesin sen, ey falan?"

Der: "O zât elbet yaratmıştır bizi,
Yerle, gökler, halk ediş, kudret izi."

"Aklı kaybettin, dönüp gel kendine;
Müslümanlık nerde? Kâfirsin yine!

Saçma sözler, saçmalık, dersin küfür;
Sen pamuk bas ağza, sus, bitsin küfür.

Küfrünüzden cümle dünyâ kokmada,
Dînin atlas, küfrünüz yıpratmada.

Hem çarık, elbet dolak lâyık sana,
Bir güneşken ihtiyâç duymaz buna.

Hem bu sözden bağlamazsan ağzı sen,
Bir alevden halk yanarmış cümleten.

Kahrın âteş yoksa, nerdendir duman?
Cân kararmış, ruh meğer merdût olan?

Mâdem Allah hükmü var, bilmektesin,
Terbiyen yok, sende küstâhsın kesin!

Bir deli, dost olsa, düşmandır demek;
Böyle hizmetten öte, Allah'tı tek!

Hak'la sözleştin dayın, amcan misâl,
Hem uzak aşktan, sıfattan Zül'Celâl.

Hem gelişmek isteyen, içmiş sütü,
Hem çarık, muhtâç ayaklar örtüsü."

"Suçladın sen, Hak diyor elbet kulum;
Der ki Allah: "O benim, hem Ben oyum!"

"Hastalandım sormadın hiç sen beni!
Hasta varken, hasta bil ey kul beni!"

"Benle duymuş, benle görmüş olsada,
Fayda dersen burada bâtıl kalmada!

* Gerçi Kur'an'ı Resûl nakletse de;
Kim der: "Allah'ın değil" küfr etmede!

Allah'ın has kulları tenkid eden ,
Kalbi ölmüş, defteri kirdir hemen.

Var bir erkek, Fatma der olsan eğer,
Fatma, insan cinsi olmuşken meğer!

Huyca sâkin kimselerden olsa da;
Bulsa fırsat öldürür, durmaz o da!

Bir kadın var, Fatma dersen övgü o,
Bey için densin, vurulmuş oktu bu!

El ayak bizler için övgüyse de,
Yok ki hürmet, Allah'ın var denmede.

"*Lem yelid velem yûled*" lâyık ona;[34]
Hem baba hem oğla Hâlık baksana!

Cümle cismin vasfı doğmaktır hele,
Hep doğan, ruh nehrinin bir yön ile.

Hem ne doğmuş, mutlaka bulmuş fesât,
Kim ki doğmuş, var eden etmiş icât."

Der ki: "Ey Mûsa diken sen ağzımı,
Pişman ettin, öyle yaktın cânımı."

Yırttı üst baş, bak çoban âh etmede;
Çöl onun yol oldu, tezcek gitmede!

HAK TAALA'NIN ÇOBAN İÇİN MÛSA ALEYHİSSELÂM'I AZARLAMASI

Duydu Mûsa, geldi Hakkk'ın vahyini;
"Sen ayırdın bir hâlis kuldan beni!

Sen ki geldin, hep ulaştırmak için?
Yoksa, olmuştur ayırmak hep işin?

Ayrılık yol olsa, aslâ gitme sen;
Buğzumuz artmış boşanmış kimseden!

Bir tavır, huy vermişiz gör herkese,
Bir özel hâl, anlayış var herkese.

Bunca övmek bir zehir olmuş sana,
Onca baldır, hiç zehir gelmez ona!

Biz münezzeh; yok temiz pislik bize;
Hem çeviklik, hiç kayıt gelmez söze!

[34] *"Allah doğurulmamıştır, doğurmamıştır." (İhlâs, 1-4)*

Hem ibâdet emri kâr olmaz niye?
Bil ki, kul sonsuz lütuf bulsun diye!

Hintlinin, Hint ıstılâhı övgüdür,
Sintlinin, Sint ıstılâhı övgüdür.

Kulların tesbîhle, pâk olmam ki ben,
Pâk olan kullarda dil, gevher döken.

Bakmayız biz, dilde mevcût bir söze,
Rûha elbet, kalpte baktık biz size."

Dil değil, bakmakta Allah kalplere,
Kalpte ihlâs varsa, makbûl bir kere.

Çünkü söz, arâz; ve kalp cevher olur,
İstenen: Cevher; arâz, uymak bulur!

Bunca sürsün, bunca söz, olsun mecâz,
Aşkta yangın isterim, gel yan birâz!

Aşkın âteşlerle parlat ruhu sen,
Parlayan her söz, fikir, yansın hemen.

Ey Mûsa, âlim adâbı başkadır;
Aşka yanmış kim, adâbı başkadır.

Âşığa, bitmez, tükenmez yanma var,
Bir harâp köy; öşr, harâç, kimmiş arar?

Der hatâ, yer yok hatâlı saymaya,
Bir şehîtten kan, gerek yok yuymaya.

Hem sudan üstün şehit insanda kan,
Çok hata var, doğrudan üstün inan!

Kâ'be'nin içlerde yer yok Kıble'ye,
Dalgıcın yokken dolak, hem gam niye?

Sarhoş olmuş kimse, rehberdir deme,
Giysi yırtmış kimse, boş; dersen, yama!

Her kavimden ayrı âşık milleti,
Âşığın mezhepse, Hakk'ın kuvveti!

Lâ'lde mühr olmazsa hiç vermez zarar,
Gama dalmış âşığa, hiç gam mı var?"

O ÇOBANI MA'ZÛR GÖRMESİ HAKKINDA MÛSA ALEYHİSSELÂMA VAHY GELMESİ

Sonra Mûsa sırrına Hak gizlice,
Söylemiş söz ki denilmezdir nice!

Döktüler sözler, Mûsa'nın gönlüne,
Görme, hem söz etme birleşmiş yine!

Bâzı kendinden geçip, gelmişti o,
Hem ezelden, tâ ebet uçmuştu o.

Bundan artık şerh eder olsam hele,
Çünkü şerhe, hiç vukuf ermez bile.

Söylesem, sözden akıl çıkmış gider,
Yazmış olsam, çok kalem kırmış meğer.

Çünkü Mûsa bir azardır, duydu yâ;
Hem çoban ardında, başlar koşmaya!

Başlamış, sarhoş izinden sürmeye,
Çölde tozlar, yön verir yükselmeye.

Cezbe ehli, bir ayak bassın yere,
Başka izden ayrıdır binler kere.

Yalpalar, âşık olup satranç taşı,
Sanki bir fil, eğri gitmektir işi.

Bâzı, sancak kaldıran bir dalgadır,
Bir balık bâzen, gidip yüzmektedir.

Sanki remmâl mislî, atmış bir remil,
Hâke öz ahvâlini yazmıştı bil!

Sonda rastlar der "Çoban gel, müjde ver,
Haklısın sen, izni Allah verdi" der.

"Sen edep, tertîp, nedir gel geç yine,
Söyle artık sen, ne gelmiş gönlüne!

Sende küfr dîndir, ve cânın nûrudur,
Sen, emînsin, senle dünyâ kurtulur.

Allah'ın affıyla, af olmuş olan;
Korkusuz ağz aç ve neymiş söyle sen!"

Der ki: "Ey Mûsa o hâlden geçmişim;
Gönlümüz kandır, tükenmiş bitmişim!

Sidre-i müntehâ dersen, geçmişim,
Hem de, *y*üzyıllar önünden gitmişim.

Kamçı vurdun sen, atım bir bak hele,
Fırlayıp geçtim, feleklerden bile.

Mahrem olmuştur, lâhût, nâsûtuna,
Âferîn elbet senin el, pazuna!

Hâlimiz, hem anlatılmaktan beri,
Söylesem olmaz benim ahvâlleri!

Aynalardan gördüğün, nakştır senin,
Hem senindir nakş, değildir aynanın."

Neyzen üfler, neyde kudret *y*ok hele,
Neyde sesler, neyzenin has vasf ile.

Müslüman sen hamd, senâ ettin inan,
Bil münâsip olmamış, derken çoban.

Hakk'ı övdüm, hem desen imanla ben,
Hakk'a nispet, lâyık olmaz anla sen!

Hem de dersin, hep işim şükr etmedir,
Perde kalksın anla sen, gerçek nedir!

Zikrinin makbul oluş, rahmettedir,
Hayzı geçmişsen, namaz ruhsattadır.

Müstehâda'nın namaz kanlıysa da,
Zikriniz teşbîhle kirler bulmada.

Kan necistir, suyla olmuştur temiz;
Çokça pislikler taşır bil kalbimiz!

Kalbimiz, olmaz amellerden temiz,
Allah'ın lûtfu suyundan *y*oksa iz.

Keşke, *y*üz dönmüş olaydın secdeden,
Mânâyı **"Sübhane rabbi"** bil hemen![35]

Ey ki; secdem, ten misil lâyık değil;
Bedliğim var, rahmetin olsun delil!

Lûtfu Hak, te'sîr edip durmuş *y*ere,
Hilmi sunmuş, bitti güller bir kere.

Bizde pislik varsa, hep örtmekte *y*er,
Sonra ondan goncalar peydâ eder.

Kâfir anlar, toprağın mertlik nedir;
Kendinin mertlik nasıl eksikledir?

Gövdesinden meyve, hem gül bitmedi,
Tek fesât var, aslâ pâklık gütmedi.

Terse gitmiş olmuşuz bak der biri;
Keşki olsaydık *y*a toprak der biri!

Etmeseydim gerçi topraktan sefer,
Dâne olsam keşki sunsam meyveler!

Hem seferden, eylemiş *y*ol imtihan,
Hem seferden, neydi bilmem armağan?

Görmemiş kâfir seferden faydayı,
Ondan olmuş oldu hep, toprak payı.

Yüz çevirmek, hırsı dünyadan onun,
Doğru *y*ol sıdk, hem de niyazdan onun.

Otların vardır hayattan fazlası,
Yükseliş meyli, *y*eşermiş olması!

Toprağa dönsün o *y*üz, eksik demek,
Noksan artık, hep kurur mahv öylecek.

Rûhta meyl olsun, şu *y*üksekten *y*ana,
Onda artış, *y*ükseliş Hak'tan *y*ana.

Bir çevirmiş olsanız, baş *y*erlere;
"Afil'i"[36] sevmez Hüda'mız bir kere!

---

[35] *"Ey benim yücelerden yüce Rabbim!"*

[36] *Afil: Göçmüş, batmış, yok olmuş.*

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN HAK TEÂLÂ'DAN ZÂLİMLERİN GALEBESİ SIRRINI SORMASI

Der ki Mûsa: "İş gören Rabbi Kerîm;
Bir tek ân zikrin, uzun ömrün derim!

Suyla, topraklarda vardır eğrilik,
Gördü kalbim, i'tirâzlar eyledik.

Neydi maksat? Bir nakış yapmak ona,
Hem fesâdın tohmunu katmak ona?

1820. Parlatıp zulmün, fesât ateşleri,
Yaktı mescit, secdeler etmişleri.

Bir yakarmak üzre kandan kaynağı,
Hem nedir coşturmanın, derdin dağı?

Ben yakînen bilmişim, hikmetti bu,
Maksadım, bilmek ve görmek duygusu.

Hem yakînim, sen de artık sus diyor,
Görme hırsım, hep de coşmak istiyor."

Hem melekler, böyle lûtfu gördüler,
Hem bu lûtfun, öyle coşkunluk değer!

1825. Âdem'in nûrunu sen ettin ayân,
Hem melekler, müşkülât, bulmuş beyân.

Haşr, ölümden, sırrı söyler öyledir,
Yaprağın sırdan açıklar, meyvedir.

Sırrı kan, hem nutfe, insan hissidir,
Fazlanın başlangıcı eksikledir.

Bilmeden bir kimse, levhâsın yıkar,
Sonradan üstünde birçok harf yazar.

Hak ki önden, gönlü hep kan eylemiş,
Sonradan her sırrı kayt olmuştu iş!

1830. Bak yıkanmak istenirken levhalar,
Hem okunmak üzre defterlik sunar.

Ev yıkar, sağlam temel atmak için,
Eski ev kökten yıkılmıştır, kesin!

Önce topraktan eşerler bir kuyu,
Sonradan çekmek için berrâk suyu.

Çol-çocuk kan vermeden korkmaktadır,
Hıçkırır, ağlar peder bakmaktadır.

Akçe vermişler kan almış kimseye,
İltifât eyler durur neşterciye.

1835. Bir ağır yük bulsa, koşmuştur hamâl,
Gayra vermez, kalsın ister bî-mecâl.

Yük için gör sen hamâldan kavgayı,
İşte var bildik meğer cehtin payı.

Açlık elbet, nîmetin olmuş sebep,
Hem ağırlıklar, rahatlık oldu hep.

Hoş görünmez şey gerek cennet için,
Hem cehennemler hazırlar şehvetin.

Yaktığın od tâze dalmış önceden,
Yoksa âteş hem yıkar Kevser ilen.

1840. Kim ki zindân içre zahmetler çeker,
Şehvetinden lokmanın suçtan meğer!

Kim saraylar içre bir devletledir,
Bin meşakkat hem de, harbin meyvedir.

Sen gümüş, altınla görsen her kimi,
Bil ki zahmet, hem de sabrın görkemi.

Hiç sebepsiz, var müsebbibi gören,
Sen sebep hissindesin, gel duy hemen.

Kimde ruh geçmiş tabîattan öte,
Hiç sebep yok, yırtıp atmış öyle de.

1845. Hep sebepsiz gördü artık her şeyi,
Enbiyânın mu'cizâtın çeşmeyi.

Hem sebep, doktorla dertlenmiş gibi,
Hem sebep, kandîl, fitil, mummuş gibi.

Kandîlindir, gel fitil bük, sen yeni,
Hem fitilsizdir güneş, netsin seni!

Yap samân, balçıkla ambar örtünü,
Hep uzak balçık sanandan gökyüzü!

Âhımız yakmış bitirmiş sevgili,
Akşamın halvette, bir gündüz eli!

Ay karanlıklar görürken cilveli,
Sen gönülden dertle gel bul, sevgili!

Sen de Îsâ'dan geçip, buldun eşek,
Şüphesiz gafletti perden, haydi çek!

Hem ilim, fendir Îsâ'nın kısmeti,
Ey eşek yüz, merkebin ot nimeti.

Merkebin inler, duyup yandın ona,
Bilmiyorsun, sundu merkeplik sana.

Yan Îsâ'ya, yanma merkep nefsine,
Verme aklın asla nefsin emrine!

Ağlasın terk et, bütün pis hûy denen;
Verme, terk et, ondan od ver câna sen!

Bunca yıllar, hizmet ettin merkebe,
Merkebin ardında buldun mertebe!

Hem **"Ahhirûhûnne"**[37] den hem gâye tek,
Nefsi geçmek, akla üstünlük demek.

Âdî aklın, huy desen, merkep huyu,
Hem nasıl bulsam, düşünmüş ot, suyu!

Ey eşek, Îsâ'ya hizmetten gönül,
Hem akıl almış, makam almış, usûl!

Aklı gâliptir, zayıf bir merkebin,
Binse sağ süvârî, incelmiş hemin.

Ey zayıf akl, kıymetin merkep değer;
Bak eşek nefs, ejdehâ olmuş gider.

Îsevî huydan gönül, dağlansa da,
Akla uy, vardır sıhhat hem ortada!

Hoş nefes dolmuş Mesih, derdin nasıl?
Hem, yılansız hazne olmazmış asıl!

Hem nasıl Îsâ, Yahud zulmüyle hem?
Sen nasılsın, Ey Yûsuf hasûtla hem?

Onların ardındasın gündüz, gece,
İmdât etmek istedin, gündüz gece.

Sen nasılsın, safrâlı câhil ile?
Baş ağırmış, hiç hüner geçmez ele!

Sen de yap, yapmış neler şarkın güneş,
Biz, münâfık, hîlekâr, hırsızla eş!

Dînde bal, dünyâda balsın, öylesin;
Derdi, sevdâyı, siler **sirkengübin**.[38]

Biz bâsûrdan hasta, artan sirkemiz,
Sen bal artır, bol keremden isteriz.

Bizce lâyık neyse, bizden olmada,
Gözde kum, körlük verip, artırmada!

Sürmesin sen, her ne var sundun değer,
Bir değersiz, çok özellik celbeder.

Zâlimin âteşle, kalbindir kebâp,
"Et hidâyet kavme Rabbim!" hep hitâp!

Öd ağaçsın, atsalar âteşlere,
Hep dolar âlem ıtır, reyhân, tere.

Öd değilsin, yanma eksiltsin hemen,
Olmadın gamın esîr, ruh misli sen!

Öd yanar hep, mâdenîdir yanmayan,
Nûrun aslı yelle hiç sönmez inân.

[37] *"Onları arkada bırakın" Hadis-i Şerif*

[38] *Sirke ve balla yapılan bir ilaç.*

Gök ve gönle, sen ki vermişsin sefâ,
Hem senin olmuş cefân, aynen vefâ.

Bir akıllı kimseden gelmiş cefâ,
Elbet üstün, câhilin hiçtir vefâ.

Der Resûl gel: "Bak akıllı düşmâna,
Câhilin dostluktan üstündür sana!"

UYURKEN AĞZINA YILAN GİREN BİRİNİ BİR BEYİN İNCİTMESİ

Bir akıllı bindi bir at sürmede,
Bir yılan görmüş, bir ağza girmede.

Hızla sürmüş at ve ürkütsem diye,
Hem yılan başlar ağızdan girmeye.

Çünkü ermiş aklı, hışm etmiş ona,
Kaç topuz vurmuş uyur bir insana.

Kaçtı vurmaktan o, dallar altına,
Hem topuzdan korkarak, tez baksana!

Hem çürük çok elma düşmüş yerlere
Atlı der: "Dert var ye, bundan bir kere."

Çok çürük elma yemiş gitmiş feri,
Çokça yenmiş, mideden gelmiş geri.

Ünleyip der: "Neydi baskın, ey adam?
Neydi kastın? Neyledim bir anlasam?

Varsa kastın, varsa bir düşmânlığın;
Vur kılıç aksın kanım, bitsin bütün.

Gördüğüm sâat, uğursuz bir zamân,
Mutludur mutlak, yüzün görmez olan.

Hiç günâhsız, görmemiş kâfir desen,
Zulmünüz, bitmez sitem, bilmem neden?"

Söz ederken fırlıyor ağzında kan,
"Ver cezâsın, Ey Hüda elbette sen!"

Hem zamân geldikçe, lâ'netler idi,
Bey vururken: "Haydi sen gel koş" dedi.

Hem topuz inmektedir rüzgâr ne ki,
Hem koşup düşmüş giderken öyle ki!

Karnı toktur, uyku basmış bir kere,
Gevşemiş hem; el, ayak binler bere.

Çekme, dövme bitme bilmez baksana,
Safrâ artmış, kusma yaklaşmış ona.

Her ne yenmiş olsa, çıkmış ortaya,
Hem yılan çıkmış, dökülmüş ortaya!

Çıktı karnından yılan, görmüş onu,
Secde etmiş atlıya, minnetle bu.

Simsiyâh, çirkin yılandır gördü de,
Korkudan, mevcût olan dert gitmede!

"Sen ki, rahmet Cibril'i rahmette sen,
Şimdi Hak'tan bir velinimette sen.

Hem mübârek bir zamân, gördün beni,
Ölmüşüm ben, bir hayât verdin yeni.

Sanki annemsin, ararken sen peki,
Ben eşek, kaçtımdı senden öyle ki.

Bir eşek eşekliğinden hep kaçar,
Sâhibi insan onun, durmaz arar.

Öyle tâkip faydadır, vermez zarâr,
Kurt kapıp tek etmesin der, târumâr!

Mutlu olmuş kimsedir, görmüş seni,
Mutlu gelmiş, görse kimler ülkeni.

Ey temiz ruh, ey övülmüş ruh dedim,
Ben de pek çok, saçma sözler söyledim.

Ey efendim, ey şehinşah, ey emir;
Ben değil, hem senle cehlim söyleşir!

Bilsem azcık böyle, lâyıksız peki,
Uymayan söz söylemezdim öyle ki!

Böyle hâlden iz, remiz verseydiniz,
Ey güzel huy, hep sunardık methi biz!

Şimdi sustun, siz ki hiddetlendiniz;
Hem başımdan, hem de sessiz vurdunuz.

Sersem olmuş, aklımız gitmiş idi,
Önce azcık beynimiz kalmış idi.

Ey güzel iş işleyen, ey has emîr,
Şimdi affet, söylenen cinnetledir."

"Söyleseydim şöyle azcık söz meğer,
Parçalar, kalmazdı ödden zerreler.

Anlataydım, ben yılan neymiş sana,
Korku, yol olmuş olurdu mahvına."

Mustafâ söylerdi: "Dersem doğruyu,
Nefs denen düşmânının neymiş hûyu!

En cesûr olmuşta öd, patlardı da,
Gamlanır, çıkmazdılar artık yola."

Kalpte kudret kalmamış, etsin niyâz,
Tende cân, tutmaz oruç, kılmaz namâz!

Bir kedi huzrunda kalmış fare bu,
Önde kurt varken, duran fânî kuzu.

Onda kalmaz çâre, hepten bir gidiş,
Ben de sözsüz besleyiş, ahlâk veriş.

Ben, Rebâbî misli suskun bir tenim,
Ben Dâvud oldum, demirden ellerim.

Olmayan dönsün, elimden olmuşa,
Ellerim ersin, kanat çıksın kuşa.

Ellerin üstünde Allah'ın eli,
Bizde el, Allah elinden bilmeli!

Bizde el vardır, feleklerden uzun,
Hem yedi gökten geçip, bulmuş yolun.

Hem cihâna gösteren eldir hüner,
Söyle Hâfız, sen de **"İnşakka'l-kamer"**[39]

Aklımız kıt, biz gelip bir "el" desek,
Kudretin şerh, akl için mümkün mü pek?

Uykudan kalksan, bilirsin hâli sen,
Buldu söz son, doğru var, Allah bilen!

İçte mevcût, bir yılan bilsen eğer,
Elma yenmez, kusmalar bulmazdı yer.

Sen söverken, at sürerdim durmadan,
"Rabbi yessir"ler[40] okurdum durmadan.

Yok ki iznim hem sebepler saymaya,
Yoktu kudret hiç seni tek koymaya.

İçteki dert, der de Peygamber gibi,
"Allah'ım et kavme yardım, der Nebî."

Derdi bitmiş, başlamışken secdeye;
"Mutluluk sundun, dönensin hazneye!

Bul Hüda'dan, sen hayırlar ey yüce,
Hem zayıf cân, ermiyor şükrün güce.

Şükrü Allah eylesin der, ey beğim,
Yok dudak yoktur çenem yok söyleyim!"

Aklı çoklar düşmân olsun, böyledir,
Zehr verirken, ruhu şâd etmektedir.

Ahmağın dostluk; sapıklık, dert olur;
Bir hikâyem var, gelip sen dinle dur!

---

[39] *"Kıyamet yaklaştı, kamer yarıldı. Müşrikler bir âyet, mu'cize görünce itiraz ediyorlar." (Kamer, 1-2)*

[40] *"Rabbim işimi kolaylaştır."*

BİR AYININ YALTAKLANMASIYLA VEFÂSINA BİR KİMSENİN İTİMÂT GÖSTERMESİ

Bir koc'oğlan var, sarar bir ejdehâ,
Bir adam aslan yürek, ermişti yâ!

Halka imdât eyleyen mert kimseler,
Duysa feryât, hep koşup gelmekteler.

Duysalar her nerde, feryât var yine,
Oldular, Hak rahmeti onlar yine.

Hem cihânın derde onlardır direk,
Hastalıklar üzre bir tabîp demek.

Hem de şefkât, hem de bir rahmettiler,
Hak misil illet ve rüşvetsizdiler!

Sorsanız hem, "Yaptığın şeyler neden?"
Der ki: "Gamlar, gördüğün biçâreden!"

Mertlerin av, merhâmettir bil ki sen,
Hep arar dert, durmadan dermân denen.

Nerde dert vardır, devâ varmış ona;
Bir çukur bulsun, sular akmış ona.

* Gel sudan geç! Sen susuzluk bul hele;
Alçalıp iç sarhoş olmak bul hele.

* Tâ **"Sakahüm Rabbühüm"**[41] olsun hitâp,
Allah'ından öyle hem, gelsin hitâp!

Et tevazû, istesen rahmet suyu;
Rahmetin mey iç; bulup sarhoşluğu!

Rahmetin içlerde, Hakk'ın rahmeti,
Yok kanâat, iste gelsin rahmeti.

Çarkı al gel, sen ayaklar altına,
Üstte mevcût ses nedir, hep duysana!

Vesvesenden, bir pamuk dolmuş kulak,
Gel çıkar, zikri semâdan duy da bak.

Ayb kılından, pâk edip, sen çift gözü,
Bağ ve bostanıyla gör, gaybın özü.

Sen beyinden, at da gitsin nezleyi,
Hem burun, Hak'tan ıtır alsın iyi.

Kalmasın hiç sıtma, safrândan eser,
Tâ bulunsun şükr ve tatlardan eser.

Yap şu erlikten ilaç bul iktidar,
Sen sevin artık büyürken yavrular!

Cân ayağından kopar sen, tomruğu,
Rûh bulur, gerçek çemenzâr bolluğu.

Sen hasîslik bukağından git hele,
Hem felekten, tâze bir baht al ele.

Yoksa lûtfun Kâ'be'ye, elbet kanat,
Aczini arz et ve ondan çâre et.

Ağlayış, hem inleyiş sermâyedir,
Küllî rahmetler, şefîk bir dâyedir.

Dâye annendir, arar bâhâneyi,
Ağlasın yavrum ve süt versem deyi!

Hak yaratmış siz de, hâcet yavrusu;
Rahmetin sütler görünsün, doğrusu!

Der ki Hak: "Kullar duâ etsin bana,
Sevginin süt hep coşup aksın ona!

Yellerin şiddet ve hengam süt döker,
Gam biter gelsen birâz sabrın yeter!

"Fissemâi rızgaküm"[42] duymaz mısın?
Duydun ammâ, sen yapışmış kalmışın!

Hem ümîtsizlik ve açlık korkunuz,
Gulyabândır, hem cehennem sundu iz.

---

41 *"Allah'tan onlara saf bir şarap içirilecektir." (İnsan, 21)*

42 *"Rızıklarınız göklerdedir." (Zârîat, 22)*

Üste dâvet eyleyen, her bir nidâ,
Bil ki yüksekten de hep, yüksek sedâ!

Hırs getirmiş, bir nidâdır öylesi,
Parçalar bir ses ve bil, kurdun sesi!

Yükseliş olmaz, mekânlardan yana,
Yükselîştir, akla, hem ruhtan yana.

Her eserden üst, sebep bak gerçeğe
Bir demir, çakmak da üsttür şu'leye.

Dik başın yanlarda çökmüşken biri;
Sûreten bir, hem de üstündür yeri!

Baş sedîrden, alt, uzak kalmışsa da,
Anca mevkilerle, bir şey bulmada!

Taş, çelikten şu'le mevcût önceden,
İşbu çifttir şu'leden üstün hemen!

Kim ki çakmak çaksa; çakmak, gâyedir;
Böyledir hem, şu'le üstün yerdedir!

Taş, demir, evvel görünmüş şu'leden,
Önce maksat oldu elbet, ruh denen!

Bak kıvılcım çakmağından sonradır,
Oydu maksat bunların üstündedir.

Hem oluşça, meyveden dal öncedir,
Meyve daldan öncedir, üstüncedir!

Bir ağaç dikmekte maksât, meyvedir,
Meyvedir maksât, ağaçtan öncedir.

Ejdehâdan, feryâd etmiş bir ayı,
Bir cesûr iş eylemiş kurtarmayı.

Çâre, mertlik, birlik olmuş, bir kere,
Ejdehâ, zordan ölüp düşmüş yere.

Ejdehânın vardı kuvvet, hîle yok,
Hîlekârın, hîleden var, hîle çok!

Hîleler gördün senin, gel dön geri,
Öğrenirsin başlayan en ilk yeri!

Her ne vardır işbu alçak bölgede,
Göz çevir yüksekte, ordan gelmede.

Üst deyip bakmak, bağışlar nûr sana,
Öncesinden göz kamaştırmışsa da!

Göz alıştır, durmadan parlaklığa,
Olmasan **huffâş**[43] alış, dur bakmaya!

Son nedir, görmek de, nûrdan bir nişân;
Şehvetin hâli, mezarlıktır inan!

Âkıbet görmek, bütünden tecrübe,
Öğrenilmez bir defâ duymak ile!

Kibre dalmış, bir defâ görmüş biri;
Kibre dalmış, yok ki üstâdın yeri!

Gördü Sâmiri misil, bir tek hüner,
Kibr edip Mûsa'ya, baş dönmüş gider!

Hem de, Mûsa'dan hüner öğrendi de,
Göz kapar, muallimi gelmez göze.

Şüphesiz, Mûsa'da vardır çok hüner,
Bir hüner sunmuş, bütünden cân söner.

Çok ilimler var ki, yerleşmiş başa;
Mutluluk derken, sebep olmuş başa.

İstemezsen ol ayak, baş gitmesin,
Kutba sâhip kimse bul, yaslan kesin!

Gerçi, gerçekten de şah olsan bile,
Bal isen, kendin nebâttan say hele!

Fikrin olmuş bir nakıştan, oysa cân,
Sende; nakt kalp; onda haslıklar inan!

Sen ki, sensin; senliği ondan ara;
Ol üveyk hem; başla sen "kû kû"lara!

Cinsle hem, sohbet değilse maksâdın;
Ejdehâ, ağzında olmaktır payın!

---

[43] *Huffaş: Yarasa.*

Belki kurtarmış olur üstâd hani,
Çok hatâdan kurtarır, üstâd seni.

Kuvvetin, hem yoksa, artık ağla sen,
Çünkü körsün, kurtarır gerçek gören.

Ağlaman yok, üst demek senden ayı,
Kurtaran oymuş, onun feryât payı!

Taşlaşan bir kalbi mum et, Ey Hüda;
İnlesin hoş, bulsa rahmetten sedâ!

KÖR BİR DİLENCİNİN, "BENDE İKİ TÜRLÜ KÖRLÜK VAR, BANA MERHAMET EDİNİZ," DEMESİ

Vardı bir kör "el-amân" der, "el-amân;"
"Çifte körlük bende der, ehl-i zamân!

Çifte körlük, kalmışım ben ortada,
Çifte kat rahmet edin, artık bana!"

"Sen de körlük, bizde gördük" der biri,
"Başka körlük neyse anlat, gel beri."

Der ki: "Ses çirkin, terennüm çok fenâ,
Ses ki, çirkin pis terennüm, çift belâ!

Ses ki çirkin, gamda olmuştur maya,
Hem bu yüzden, merhamet az öyle yâ!

Nerye gitmiş olsa gör, çirkin sesin;
Mâyesiymiş cümle kînin, hiddetin!"

Çifte körlük üzre, çift rahmet gerek,
Böyleler var, kalbî bir himmet gerek.

Hem, şikâyetten yiten çirkin sesi,
Merhamet sarmış gönülden herkesi!

Sırrı açmış oldu artık gerçeği,
Oldu kalbin sesle, çirkin, ses iyi.

Gönlünün ses, kimde çirkinleşse bir,
Hem de sonsuz körlük onda üçleşir.

Hiç sebepsiz, bir keremkâr, belki de,
El atıp çirkin ne var, yok etmede.

Ses de hoş, mazlûmca söylenmiş diye,
Mumca huy vermiş olur, taş kalpliye.

Kâfirin ses, bed ve çirkinlikledir,
Hak katında hiç kabul bilmez nedir?

Hem "Susun" hitâbıdır çirkin sese,
Halk katında mest köpektir neylese.

İnleyişten rahmeti çekmiş ayı,
Hoş değil, sen almadın ondan payı!

Bil ki sen, oldun Yûsuf çün, kurt ne ki,
Bir günâhsızdan kan emdin, öyle ki!

Tövbe et lâyık bu istiğfar sana,
Var cerâhat eskimiş, dağ vur ona!

AYI İLE O ABDÂL HİKÂYESİNİN TAMÂMI

Kurtulup elbette ejderden ayı,
Kurtaran vardır, iş etmiş bakmayı.

Oldu sanki Ashâb-ı Kehf'in iti,
Ferdi hem, takîp olurken niyeti.

Hastalanmış, Müslüman, yatmış yere,
Bekçi olmuştur koc'oğlan bir kere!

Geçti bir fert, hem iş etmiş sormayı;
"Ey birâder hem neyin olmuş ayı?"

Ejderin anlattı geçmiş kıssayı,
"Kanma" der, "aptal, bu gerçek bir ayı!"

Dostun ahmak olsa düşmândan beter,
Sen bilirsin, çâre defetsen yeter.

Der ki: “Vallâhî haset almış payı,
Görmüyorsun, sevgidir sunmuş ayı.”

Der ki: “Saflardan muhabbet, aldatır,
Ben hasûtsam, sevgisinden evlâdır!

Bence gel sen, et ki def, gitsin ayı,
Cinsinin olsun gerek, tercih payı!”

2020. Hasta: “Git git, ey hasût artık” dedi;
“Maksadım kurtarma olmuş” bak dedi.

“Eksiğim yoktur ayından, ey yüce,
Gel de terk et, dostun olsam güçlüce.

Tehlikenden gönle düşmüş titreme;
Gitme artık onla, orman var deme.

Oysa gönlüm, titremez hiç boş yere,
Nûru Hak’tır, boş laf olmaz bir kere!

Hak’taki nûrdan bakan bir mü’minim,
Yakmasın âteşgede, sen kaç derim!”

2025. Her ne der olmuşsa, sanki duymadı,
Sû-i zân görmek için, bir set idi.

Hastanın tutmuş elinden, çekti o,
“Sen akılsız, dost değilsin,” gitti o!

Der ki: “Git sen, düşme artık derdime,
Mârifet, irfân nedir, bahs eyleme!”

Der ki:”Bak sen düşmanın olmam ki ben!”
Benle gelsen, hem, bulursun lûtfu sen!”

“Uykumuz var” der “beni terk etsene!”
“Hayrı ister dostunum, gel uy bana!”

2030. Sen hayırhâh dosta, yaslansan hemen,
Hem korur, durmaz uyursun zevk ilen.

Öğdü duymuşken kapılmış hiddete,
Hiddetinden, yüz dönüp gitmiş öte!

Gâliba, kastı benim, düşman mı bu?
Bir tamahkâr serseri, var umduğu.

Yoldaşıyla bahse girmiş bir kişi,
Yâ da olmuş oldu, korkutmak işi!

Akla dolmuş sû-i zanlar bir kere,
Hüsn-i zan artık onun geçmez ele!

2035. Hüsn-i zanlar, sâde olmuş bir ayı,
Sanki bulmuş onda, hemcinslik payı!

Aklı çok mert üzre, yüz töhmet payı,
Yok, vefâ hiç, sevdiği olmuş ayı!

MÛSA ALEYHİSSELAMIN ÖKÜZE TAPANA “NEREDE DÜŞÜNCEN, NEREDE TEDBİRİN?” DEMESİ

Der ki Mûsa: “Bir hayâlin sarhoşa,
Hep şekâvet, hep dalâletler boşa!

Yüz gümân altında peygamberliğim,
Sende şüpheyledi, ahlâkım benim.

Yüz bin aşkın mucizem, gördünse de,
Yüz hayâl, yüz zânnın artıp gitmede!

2040. Sen hayâlden, şüpheden, âciz idin,
Var bu peygamberliğim, tân eyledin!

Apaçık tozlar çıkardım ben sudan,
Sizdiniz Fir’avn elinden kurtulan.

Kırk yıl inmiş, kâse, nîmetler yere,
Hem duâm, taştan akıtmıştır dere.

Söyle, gördün bizde birçok mûcize,
Vehminizden, hiç azalmak yok size!

Yaptı altından öküz, vermişti ses,
Bir put ettin, secdeden duydun heves!

Aldanışlar vardı, yutmuş sel bu su,
Dondu aklın, geldi gaflet uykusu.

Tanrı olmaz, söylemezdin sen ona,
Baş koyup hep, secde ettin baksana!

Hem hayâl, his etmedin tezvîrini,
Kandın, almazken hayat tedbîrini!

Ey köpekler, Sâmirî kimdir? Size;
Hem cihânın ma'bûdu yapsın bize?

Hem nasıl siz, oldunuz bir tek gönül?
Şüphesiz eyler iken mâbut kabul!

Bir öküz, bir lâfla olmaz hiç hüda;
Ben Resûl'ken, sizde inkâr ortada!

Ey eşek, döndün öküzken, secdeye,
Sâmirî sihriyle aklın, av niye?

Doğdun insan, aklı çok, seçkin iken,
Lâyık ölmek, cehle ma'den şimdi sen!

Göz kapattın, Zü'l-Celâl'in nûra sen,
İşte senden hep sapıklık gözlenen.

Hem ne bilmem söylemiş altın buzağ,
Bunca ahmak etti rağbet, kurdu bağ?

Çok acâyip şey ki benden gördünüz,
Hem nasıl, çer-çöp bulurmuş Hakk'a iz?

Bâtılı çekmektedir, bâtıl olan;
Tembelin hoşluk nedir? Âtıl olan!

Çünkü cinsler, cinsi çekmiş kendine,
Hiç öküz, aslan deyip gitmez yine!

Kurt nasıl olsun Yûsuf'un âşığı?
Meyleder hîleyle, olsun âzığı!

Çıksa kurtluktan ki, mahremdir ona,
Kehf'in it oldun, dönersin insana.

Aldı Bekr, Hak'tan, Muhammed'den koku,
Der ki: "Doğru söyleyen yüz, işte bu!"

Hem Ebû Cehl, düşmeyen Hak derdine,
Görse yüz **"şakk'ul-kamer"**[44] boştur yine!

Testisi damdan düşen bir dertliden,[45]
Gizledin gerçek, fakat Hak'tır bilen!

Kim ki câhil, âşkta dertler bulmayan,
Gösterir olsan, odur hiç görmeyen!

Sâf ve berrak olmalı, kalp aynası,
Öyle başlar, has ve çirkin sunması!

AYIYA KAPILMIŞ OLANIN NASÎHAT KABÛL ETMEMEK HUSUSUNDA MÜBALÂĞA ETMESİ ÜZERİNE NASÎHATÇİNİN ONU TERK ETMESİ

Kalbi yanmış mü'minin, bak niyete,
Çekti bir "Lâ havle" geçmişken öte!

Hem nasîhat, bunca uğraşmam dedi,
Oysa kalbinden sû-i zan eyledi!

Öğdümün yollar, kapanmıştır dedi,
"A'rız anhüm"[46] emri gelmiştir dedi.

Halkta gaflet, artırır öğdün meğer!
Böyle öğdün, isteyen var olsa ver.

Madem a'mâ, Hakk'a tâlip oldu tek,
Lâyık olmaz, gel fakîr incin desek.

İstiyorsun, halk ulaşsın gerçeğe,
Beylerinden öğrenir olsun diye.

---

[44] *Ayın Peygamberin işâretiyle ikiye bölünme mu'cizesi.*

[45] *Testinin damdan düşmesi, sırrın meydana çıkması mânâsına deyim.*

[46] *"Onlardan yüz çevir, onlarla uğraşma ve bekle." (Secde, 30)*

Ey Muhammed, bak Kureyş'ten çok ulu,
Dinliyor gördün seni, çok hoştu bu!

Hep reisler, dîne yardım etmede,
Hem Kureyş Habeş peşinden gitmede.

Halk, ayâr olmuş hükümdâr dînine,
Din, Tebük'ten Basra'dan geçmiş yine!

Sen, bu yüzden yüz, çevirdin a'madan
Yüz dönerken, küskün olmuştun hemen.

2075. Geldi fırsat, davetin gelmiş yeri,
Bol zaman bekler durur sohbetleri.

Dar vakittir, olma mani söyledin,
"Yok, gazabım, ben nasihat eyledim."

Ey Muhammed, bil ki indallâhda kör;
Yüz vezir, yüz Kayser'in üstünde gör!

Bil dedin, insan denen maden gibi?
Kıymeten geçmiş odur yüzbinleri.

Gizli kalmış lâl ve hâkik mâdeni,
Yüz bakırlar mâdenden, çok iyi!

2080. Ahmed'im ey, burda maldan fayda yok,
Sîne lâzım, aşk, dumanlar onda çok!

Kalbi aydın körse, yok örtmek yolu;
Ver nasîhat, Hakk'ıdır, hem ehli bu!

Üç beş ahmak, inkâr etsinler seni,
Tat da yitmez, sen şeker, tat ma'deni!

Üç beş ahmak, tutsa ithâm etseler,
Hak Teâlâ hem de, şâhitlik eder!

Der Resûl: "İkrâr için ben gam yemem,
Hak ki tasdîk eylemiş, artık ne gam?"

2085. Bir güneşten kısmet alsın **şebpere**,[47]
Bir delîl say, hiç güneş yok bir kere.

"Hem de huffâş nefreti olmuş delîl,
Hem benim parlak güneş, sen öyle bil!"

Gül yağından dost biziz der, bok böcek,
Orda gerçek, gülsuyu yoktur demek.

Müşteri olsun mihengin, kalp para,
Şüphe var, yoktur mihenklik ortada!

Bil ki hırsız, gün değil, ister gece,
Parlayan bir gündüzüm ben öylece!

2090. Fark eden ben, seçmişim kalbur deyi,
Hem ayırt ettim samândan, daneyi.

Ben kepeklerden ayırt ettim unu,
Bilmişim, bet buydu, insan, puttu bu!

Hak terâzi olmuşum, dünyâda ben,
Kim hafif, kimler ağırdır gösteren.

Annesin, Allah sanır elbet dana,
Küllük ister hem eşek lâyık ona!

Yok, ineklik, müşteri olsun dana;
Yok dikenlik, ağz atar hayvan ona!

2095. Sandı kâfir, geldiler cevr ettiler,
Belki cevher aynamızdan toz siler!

Bir Delinin Câlînus'a Yaltaklanması ve Câlînus'un Korkusu

Şöyle, Câlînus demiş öğrenciye;
"Rafta durmuş bir ilâç gel ver" diye.

Döndü Câlînus'a; "Ey Üstâd" dedi;
"Bu ilaç cinnetlinin dermân idi!"

Sen de aklından çıkar, hiç söyleme, "
"Bir deli gelmiş, el atmış eynime.

Döndü bir müddet, bakıp durmuş o da,
Kırptı göz, çekmiş yakamdan yırtmada.

[47] *Şebpere: Yarasa*

2100. Bende olmaz olsa uygun cinsi hâl,
Böyle çirkin sevgiden bulmaz mecâl!

Cinse uygun hâli elbet görmeden,
Cinse uymaz, iltifat etsin neden?

Böyle çiftler ülfet etmiş olsalar,
Müştereklik, vâki olmuş, bilki var.

Nerden uçsun, cinsi ayrı kuş bile?
Ayrı cinsin sohbeti, olmuş belâ!"

BİR CİNSTEN OLMAYAN İKİ KUŞUN BİRLİKTE UÇMASI VE DÂNE TOPLAMASININ SEBEBİ

Bir hekim der: "Çölde yollanmış iken,
Karga, leylek görmüşüm birlikte ben.

2105. Çok şaşırdım, burdaki birlik niye?
Başlamıştım hâli tetkîk etmeye!

Yaklaşıp gördüm, şaşırdım, işte hâl;
Gördüğüm onlardı, durmuş çift topal.

Gökte yükselmek için gelmiş doğan,
Hem de, baykuşlar, nasıl birlik bu ân?

Buydu, "*illiyyûn*" dan olmuş bir güneş,
Oysa **"siccîn"**[48] den ve haffaşlarla eş!

Buydu nûr elbet ayıplardan öte,
Oysa kördür, hem dilenmişlikle de!

2110. Buysa Ay, Pervîn'e aksetmiş odur,
Olsa bir kurt, gübrelikler yurdudur.

Hem de Yûsuf yüz ve hem, Îsâ nefes;
Oysa kurttur, yâ eşek, zil verdi ses!

Bu mekânsız, mevkisinden uçmada,
Oydu it, otlarda düşmüş yatmada.

Gül lisân-ı hâlle, pislik kurduna,
Der ki koltuktan kokan bir baksana.

"Sen gülistândan dönüp kaçmaktasın,
Nefretin güllük için şandır kesin!

2115. Gayretim, benden sizi etmiş öte,
Alçak uymaz hiç şeref, şan, şöhrete.

Ey denî, ben, sen, berâber olmamız,
Zannederler, sanki birdir aslımız.

Bülbülün olmuş vatan güllük, çemen,
Bok böcek yurduysa pisliktir hemen.

Hak ki, pislikten arıtmıştır bizi,
Lâyık olmaz, murdarın kalsın izi!

Bir damar benzerdi, Hak kesmiş onu,
Hükm eder olsun bu bilmem, doğru mu?

2120. Tâ ezelden bir nişân Âdem'de var,
Hep melekler secde etmiş âşikâr!

Bir nişân vardır, o, İblîs'teydi tek,
"Eğmeyiz baş, biz reis, biz şah isek!"

Secde etmiş olsa İblîs, Âdem'e,
Şanı Âdem, gelmez elbet görkeme!

Hem melekler secde etmiş olmada,
Kibri şeytanın, büyüklük sunmada!

Hem de, tasdiktir melek ikrârları,
Öyle tasdik şeytanın ısrârları.

* Sözlerin yoktur sonu gel dön dayı,
Hem ne yapmış, anlat artık sen ayı.

---

48 *İlliyyûn: Yedinci kat gökte bir yer. İyilerin defteri oradadır. Siccîn: Cehennemin en alt tabakası. Fasıkların, kâfirlerin defterleri oradadır.*

AYININ YALTAKLANMASINA ALDANMIŞ OLAN O ZAVALLININ KISSASININ BÂKİYESİ

2125. Hep uyur olmuş efendi gölgede,
Kovmuş ammâ, bir sinek var gelmede.

Kovdu *yüzden*, hem uyurken gör ayı,
Hem sinek, seçmekte dönmüş olmayı.

Öfkelenmiş, hem sinek derken ayı,
Etti iş, dağdan büyük taş almayı!

Taş getirmiş, hem o kalmış uykuda,
Yüzde, bakmış bir sinek var durmada.

Bir değirmen misli, sağlam bir kaya;
Hem sinek gitsin deyip, atmıştı *yâ*!

2130. Yüz olurken taşla, birden hurdahâş,
Bir misâl, dünyâya olmuş oldu fâş.

Ahmağın dostluk, ayıyla denk bilin,
Kin muhabbettir, muhabbet onda kin!

Ahmağın ahdi zayıf, virânece,
Ahdi kuvvettir, vefâsı pek cüce.

Bin *yalan* söyler, *yemîn* etsin bozar,
Kanma artık, hep *yemînler* boş çıkar!

Hiç *yeminsiz*, ahdi bozmuş bir kere,
Hîlesinden, düşme artık dertlere.

2135. Nefsi hâkim, aklı nefsin tutsağı,
Kur'ân'a *yüz* bin *yemin* olsun bağı.

Hem *yemînsiz* ahdi, noksan baksana,
Bir *yemin* etsin, olur elbet fenâ.

Bir *yemin* ettin ve nefsi bağladın,
Onda artan hiddeti sen sağladın.

Hâkimi bağlarsa mahkûm, öyle ki,
Bağ kopar, hem hâkime çıkmak ne ki?

Hiddetinden, iple vurmuştur size,
Nefs, *yemin* etmiş isen vurmuş *yüze*!

2140. Sen de ondan hiç ümitler bekleme,
"Ol vefâkâr" var "*yeminin* uy" deme!

Kim *yemin* etmişse, Hak olmuş vekil,
Ten olur ip, ahdi hep dönmekte bil.

HAZRET-İ MUSTAFÂ EFENDİMİZİN HASTA BİR SAHABEYE HATIR SORMAYA GİTMESİ VE HASTA ZİYARETİNİN FAYDASI

Hastalanmış ashâbından bir adam,
Hastalıktan inceleşmiş, ipti tam.

Mustafâ gelmişti, neymiş sormaya,
Onda huy toptan lutûf, ikrâmdı *ya*.

Hasta sorsak, var düşünsek faydası,
Faydanın dönmüş sana, hastan hası.

2145. Önce faydan, belki ermişten olan,
Belki olmuş oydu, bir kutb-u zamân!

Olmasın, olmuş olur *yoldâş* o da,
Asker olmuş, belki şah olmazsa da!

Dostu görmek, gözlemek lâzımdı *yâ*,
İster at binsin ve istersen *yaya*!

Bir ziyâret pek güzel, düşmânsa da,
Yaptığın şeydir güzellik sunmada!

Olmasın dost, ama kin eksilmede,
İhsanın kin üzre, merhem sürmede!

Fayda çoktur, hem ziyâretten sana,
Ben usançtan korkarım, dost baksana.

Gel de artık, toplumun ol dostu sen,
Yoksa dostun, yont ki taş, dost et hemen.

Çünkü, kervanlarda yoldaş çokluğu,
Eşkıyânın mızrâğı, kırmakta bu!

Ey inatkâr, yok ki gönlün görmesi,
Bilmedin sen öd, ağaçtır hangisi?

Bu cihan saklar tükenmez hazneler,
Nice hazne gizlemiş virâneler!

Benzemiş dervîşe her kim, git ona,
Bir nişan bulsan, tavâfa baksana!

Sende iç ahvali görmüş göz ki yok,
Hazne gizler ten ki var elbette çok.

Benim Ziyâretime Gelmedin Diye Hak Taala'nın Mûsa Aleyhisselâm'a Vahy Etmesi

Geldi Hak'tan Mûsa'ya hem bir itâp,
Ağuşundan ay doğan âlî-cenâp.

"Nûru Hakk'ım üzre şark ettim seni,
Hastalandım, sormayan sendin beni!"

"Subhânallah Hakk'a ermezdir ziyân;
Hem nasıl sırdır, İlâhi et beyân!"

Hak buyurmuş; "Hastalandım gelmedin;
Sen kerem göstermedin, hiç sormadın!"

Der ki Yâ Rab: "Yok ki noksânlık sana,
Aklım eksilmiş, n'olur anlat bana!"

Der ki Allah: "Hastalanmış has kulum,
Bir güzel bak! Hastalanmış kul benim!

Hem onun özrü, olurken özrümüz,
Hasta olsun, hastalandık sanki biz.

Kim demiş: Yoldaş eğer olsun Hüda,
Hep otursun, burda bulsun evliyâ!

Evliyâdan ayrılan bulmuş belâ;
Sen ki cüz'sün, külle gel ol müptelâ.

Her kimi şeytan ayırmış olsa gör,
Kimsesizdir, kendi kendin oydu yer.

Bir karış meclisten ayrılsın kişi,
Tuttu bak gör, hileden şeytan işi!"

Bir Bahçıvanın Sûfî, Fakîh, Alevîden İbâret Üç Kişiyi Birbirinden Ayırıp Yalnız Bırakması

Bahçıvan dönmüş bağa, etmiş nazar,
Gördü hırsız misli üç fert, bağdalar.

Bir fakîh var, bir sûfî var, bir şerîf;
Hiç vefâ bilmez olandan, üç herif.

"Ben sunar olsam da yüzler hücceti,
Bunların vardır cemâât rahmeti.

Uğraşılmaz bunlar üç, yalnızsa ben,
Gel ayır hem, bir birinden önce sen.

Birbirinden ben ayırsam onları,
İntikâm almamda gelmiş sonları."

Hîle kurmuş, sûfîyi salmış yola,
Dost muhabbetler nedir, bozmuş ola.

Der ki: "Sûfî sen varıp gitsen eve,
Bir kilim al, dost için git sen eve!"

Gitti sûfî, bahçıvân der: "Bak bana;
Sen fakîhsin, bu seyitmiş, baksana!

Fetvanızdan, biz ki ekmekler yeriz,
İlminiz olmuş kanat, uçmaktayız.

Bil budur has, sultânın şehzâdesi,
Mustafâ'nın, beytinin bir tânesi!

Kim o sûfî; hem obur, hem pek de pis;
Siz ki sultân, sizle olmaz o habis!

Siz, gelir gelmez atın, olsun pamuk,
Ben de, birkaç gün kalın, sizler konuk.

Ey fakîh, seyit, benim siz sağ gözüm!
Bağ nedir? Hem uğra kurbandır özüm!"

Kandılar onlar, verirken vesvese,
Hiç yakışmaz, dosttan ayrılmak ise.

Hem kovulmuştur sûfî, çıkmış yola,
Bahçıvan koşmuş, sopa almış ele.

"Söyle ey it, sence dervîşlik bu mu?
Yok iken biz burya girmek doğru mu?

Hem Cüneyd, hem Bâyezid mi söyledi,
Hangi pîrden böyle hâl gelmiş dedi."

Tek ki bulmuşken, sûfîden yardı baş,
Gitti cân, her yan olurken hurdahâş.

Der ki sûfî: "Kollayın bitmiş cezâm,
Arkadâşlar vaktiniz olmuş tamâm.

Saydınız gerçekte düşmân siz beni,
Kalpazandan el değil, bil tez beni.

Ben yedim elbet dayak, siz yersiniz,
Çok oyun kurmuş bu alçak bilseniz!"

Gör cihân dağdır, senin hep sözlerin,
Gitmiş aksetmiş, dönüp gelmiş kesin!

Çünkü, kurtulmuş sûfîden bahçıvân,
Aynı cins bahâne bulmuştur hemen!

Der ki: "Ey seyit, yönel sen git bize,
Yufka yapmıştım, getir ikrâm size.

Evde sen gel şöyle söz et; Kaymaz'a,
Yufka, kaz pişmiş alıp gel sen bize.

Sonra dönmüş söyleşir der: "Ey hoca!
Sen zekîsin, işte işler gör nice!

Seyyidim der , hep yalan bir iddia,
Hem anan yapmış neler, yok ortada.

Yok güvenmek, der; kadın yapsın bir iş;
Aklı nâkıs, bil ki, noksândır her iş!

"Ben Nebî soydan, Ali'den" der çoğu,
Böyle sözler söylemek, vaktin huyu.

Kim, zinâ etmiş olan zânî ise,
Hakk'a kul fertler için, tân etmede.

Kim döner elbette, baş dönmüşse de,
Zanneder hep, hâne toptan dönmede."

Her ne söyler bahçıvân, olmuş füzûl,
Böyle hâllerden uzak, nesl-i Resûl!

Olmasaymış bahçıvan, mürtet dedi,
Ehl-i Beytten söz, nasıl söyler idi?

Bahçıvan boş söz demiş, dinler hoca,
Seyyidin ardında gitmiş hızlıca.

"Ey eşek, kim dâvet etmiş bahçeme?
Hâşa, dininden gelen mîrâs mı ne?

Aslanın olmuş enik, aslan peki,
Sende peygamberden iz, hiç var mı ki?"

Bahçıvan olmuştu sanki hâricî,
Yaptı ondan çok cefâ, olmuş öcü.

Hem Yezit, Şimr kîn tutar peygambere,
Sanki dönmüş çölde şeytan, gûl'lere.

Zâlimin zulmü, harâp etmiş huyu,
Sanki der fakîhe: "Ben geçtim suyu!"

Dikkat et sen, şimdi kaldın bir sabi;
Karna tokmaklar ye, artık kös gibi!

Olmadım seyyit ve lâyık sohbete,
Bahçıvandan kıymetin kalmaz öte.

* Tek koyup, verdin bu zâlim kimseye,
Ettin ahmaklık, hediyen pis niye?

Dövdü, dönmüş sonra gelmiş fâkihe,
"Duydu ârsız, senden âr hem" derdi de.

2210. "Buydu fetvân, kesseler lâyık eli,
Bağdasın sen, hem izinsiz bilmeli."

"Kimden aldın ruhsatı, dersen "Vasît,"
Yoksa yazmış, söylemiş dersin **"Muhît?"**[49]

Der ki: "Hakkın! Vur, geçirdin sen ele!
Dosttan ayrılmış için, lâyık hele!"

HASTA İLE PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN ZİYÂRETİ KISSASINA DÖNÜŞ

Dostu yoklarsan, gelir şefkât doğar,
Bir ziyâret çok muhabbetler sunar!

Gitti emsâlsiz Nebî, hâl sormaya,
Cân çekilmek üzre görmüş oldu yâ.

2215. Evliyâlardan uzak kalmış isen,
Allah'ından ayrı kaldın, bil ki sen!

Yoldaşından ayrılış, gamdır sonu,
Evliyâdan ayrılırsan, az mı bu?

Yardım isterken koşun siz şahlara,
Koş, güneşten üst olan parlaklara.

Son sefer dersek, bu yüzden çık yola;
Olma gâfil, sen, verir olsan mola!

[49] *Vasît ve Muhît iki dinî kitâp.*

BÜYÜK BİR ZÂTIN BÂYEZİD-İ BİSTÂMÎ KADDESALLÂHÜ SİRRAHÜYE: "KÂ'BE BENİM, ETRÂFIMDA TAVÂF ET" DEMESİ

Ümmetin şeyh Bâyezid hem Mekke'ye;
Umre, hac, niyyet ederken gitmeye!

2220. Hem varır varmaz, muhakkak bir yere,
Hep kavuşmak istiyor, has erlere.

Hep gezer kent, şehri hiç durmaz sorar,
Has görüşler üzre bilsin, kim ki var!

Hak buyurmuş: "Nerye varmış olsanız;
Hakk'ı ister kim, gerektir sormanız!"

Kâr, zarârlar, hazneler onlardadır;
Kâr zarâr hiç, hisseler onlarladır!

Kim ekin eksin, diler buğday inan,
Hem de, buğdaydan gelir olsun saman!

2225. Buğday olmaz, sen samân eksen bile,
Merdi bul sen, merdi bul sen, merdi de!

Gaye hac vaktinde gitmek Kâ'be'ye,
Orya varmışsan eriştin Mekke'ye!

Hem Mirac'tan gaye, dosta ermedir,
Arş, melek görmek meğer gerçekleşir.

YENİ EV YAPTIRAN BİR MÜRÎDİN HİKÂYESİ

Tâze sâlik, yaptırır ev kendine,
Şeyhi gelmiş, bakmak ister mülküne.

Şeyhi gelmiş, söylemişken dervişe,
Şeyhte maksat, imtihân girsin işe.

"Yoldaşım açtın, neden sen pencere?
Der mürîd: "Vursun ışık tâ içlere!"

"Önce aydınlık değil, gel et niyâz,
Kastın olsun hep ezân, ersin namâz!"

Bâyezid, vaktin Hızır bulmak diler;
Gitse kâmil nerde var, görmek diler.

Gördü bir fert, hem hilâl olmak ne ki?
Yüzde nûr var, hem Nebî'den öyle ki!

Gözden a'mâ, kalbi gerçek bir güneş,
Düşte hem, Hint'i gören bir fille eş!

Düşte görmüş, a'ma yüzler neş'e, zevk;
Göz açıkken çok tuhaftır görmemek!

Pek acâyipler görürsün uykuda,
Uykuda kalp, ilhâma yol açmada!

Yatmadan ârif olur, rüyâ gören,
Bassa, topraktan alıp, et sürme sen!

Hem oturmuş önde, sormuş hâlini,
Anlayıp, yoksul olan iyâlini.

Sordu: "Azmin nerye?" derken Bâyezid,
"Gurbet eşyân, neydi çekmekten ümit?"

"Şimdi gitmek istedim ben Kâ'be'ye,
Yol azık, masraf neyin var? Söyle de!"

"İki yüz dirhem gümüş saklar ridâm,
Düğleyip geldim, ridâmın üzre hem."

"Sen yedi kez dön, tavâf et çevremi,
Kâ'be'den çok makbûl olmuş, bil e mi?

Sen gümüş dirhem ne var, hep ver bana,
Hem yeter elbette hacı olmana!

Umre yaptın, ömr-ü bâki eldedir,
Safâ sa'yin, cümle erkân senledir.

Hak o Hak, ruhun senin görmüş O'nu,
Hak için gel, beytten üstün say beni!

Kâ'be Hakk'ın, öyle hem ihsân evi,
Hak yaratmış, bendedir sırdan evi.

Kâ'be yaptırmış fakat hiç gelmedi,
Hak'tan ayrı, gönle bir şey girmedi.

Kâ'beyi yapmış, olan bildik Halîl,
Gönle, hep bakmış olan Rabbı Celîl!

Sen beni gördün yâ, Hak görmek nesi,
Gördüğün, ihlâs ve sıdkın Kâ'be'si.

Hakk'a hamd say, hizmet etmişsen bana,
Sanma vardır ayrılık, Hak'tan yana!

Nûru görmek istiyorsan, fertte sen,
Aç gözün, bir bak benim istekle sen!"

Bâyezid, hem nükteyi tam kavradı,
Altın olmuş bir küpeymiş, sakladı.

Arttı feyzi Bâyezid'in öyle ki,
Bir makam bulmuş, tasavvurlar ne ki!

Resûlullâh'ın Ziyâret Ettiği Sahâbenin Münâsebetsiz Bir Duâ Etmiş Olduğunu Hazret-i Peygamber'in Anlaması

Hastalanmış dostuna gitmiş Nebî,
Bir güzel dost, böyle lûtfetmiş Nebî.

Hem dirilmiş, gördü yâ Peygamberi;
Sanki Allah, tâze halk etmiş eri!

Verdi Allah bir güzel kısmet ona,
"Geldi peygamber sabahtan, der bana.

Erdi sıhhat, erdi bitmez âfiyet,
Şahtı, yoktur ihtişâm, yok mâiyet!

Mutlu bir dert, uğru pek çok öylece,
Hep uyanmak sunmuş oldu hoş gece!

İhtiyarlık vakti vermiş dert bana,
Hem de Hak'tan bir keremdir baksana!

Verdi sırttan ağrı kaldım öylece,
Mecbûren kalktım, azalmışken gece."

2260. Manda misli yatmasın derken gece,
Derdi ihsân etti Allah öylece!

Hep kırıklıktan doğan şah şefkati,
Susturandır, yok cehennem tehdidi.

Hastalık zahmet ve dertler haznedir,
Post bozulmuş olsa, ruh hep tâzedir.

Ey birâder, sert, karanlık mevkide,
Hastalık, dertler için sabr eyle de;

Âb-ı hayvân, hem kâdeh sarhoşluğu,
Dert, tevâzu, meskenet olmuş çoğu!

2265. Sonbahar, gizler baharlardan çiçek,
İlkbahar, bir sonbahar gizler demek.

Derde yoldaş ol, uyup gir halvete,
İste bir ömr, sen ömürlerden öte!

İhtiyaç, derttir, neler söylerse nefs,
Aksi söyler, duyma ondan ilgi kes!

Ters yaşarsan nefsinin isteklere,
Uymaz âlemlerde nefs, peygambere!

Sonda pişman olmamak olmuş zarar,
Meşveret vâcip olur hep âşikâr.

* Hem nebîler bildirir çok çâreyi,
Hem değirmen, böyle bulmuş dönmeyi.

* Nefsi, isterken de vîrân etmeyi,
Sundu serkeşlik ve saptırmak meyi.

2270. Derseniz: "Bizler danışsak kimlere",
Der Nebîler: "Has iman etmişlere!"

Hem demişler bir çocuk, varken kadın,
Meşveret etmek mi şartı maksadın?"

Der ki: "Gel yap, meşveret onlarla sen,
Hem de, onlarla muhâlif ol hemen!"

Nefsi sen gör, bir kadından çok beter,
Cüz kadın, şerlerde nefsin küll meğer!

Nefse dönmüşsen, danışmışsan eğer,
Alçağın tavsiyeden say, verme yer!

2275. "Sen oruç tut, kıl namâz" emretse de;
Nefsi daim hile kurmuş belle de!

Siz danışmış, olsanız nefsten işi,
Aksî yapmışlar, olur olgun kişi.

Çıkmamış olsan nefisten, sen başa,
Dosta yüz dön, uy n'olur gitsin boşa!

Akla kuvvet bil ki sohbetten gelir,
Bir kamış, görsün kamışlar yükselir!

Ben nefisten, öyle şeyler görmüşüm,
Aklı, idrâkim ne var, silmekte tüm!

2280. Tâze birçok va'di, nefsin sunmada,
Bin defâlık tövbe sunsun, bozmada.

Ömr eğer, bin yıl zamân vermişse de,
Nefsimiz, her gün yeni bahânede.

En soğuk va'di, sıcak söyler bize,
Aslan olsan, bağ vurur efsûn size.

Gel de Hakk'ın nûr, Hüsâmeddin hele,
Bitmiyor sensiz, çorak yer, ot bile!

Kalbi kırgın bir velînin nefreti,
Çekti gökten perde, nefsin zulmeti.

2285. Bir kazânın dermânı olmuş kazâ,
Aklı halkın, burda şaşkın, bir söze!

Yolda düşmüş kurt iken, oymuş yılan;
Şimdi bir bak nefse, ejderdir inan!

Hem yılan, hem ejdehâdır ellerin,
Mûsa'nın asâ olur, mestin senin!

Hükmü hem **“Huzha velâ tehaf”**[50] ise,
Elde olsun ejdehâlar bir asâ.

Bir, **Yed-i beyzâ**’yı[51] göster sen hele,
Bir sabâh açsın, karanlıktan bile.

Bir nefes sunsan, denizden üst gelen,
Üfle sönsün bir Cehennem üzre sen!

Hîlekâr umman köpükler sunmada,
Hem Cehennem, bir hararet ortada.

Böyle hem az, hem zayıf gelmiş göze;
Bir hışım gelmişti, artarken size!

Çok olan düşman ki, az gelmiş göze,
Hem Resûl ashâbı, ermiş gündüze!

Az görünmüş, harbi emretmiş Resûl,
Fazla görsün, emri vermezmiş Resûl!

Bir inâyet vardı mutlak, ehli sen,
Yoksa geçmezmiş Resûl endişeden!

Hak’tı ashâba, cihâdı hiç kılan,
Az gelir zâhir ve hem bâtın olan.

Hak kolaylık sundu peygamberlere,
Hiç Nebî zorlukta korkmaz bir kere!

Hak desen, yardımcı rehberdir ona;
Düşmân az gelmiş onun ashâbına!

Hak ki kullar üzre imdât etmedi,
Onda bir baksan, olur aslan kedi!

Yüz adam gelsin uzaktan, gördü bir,
Vay gerek, bir böyle hâl olsun kibir!

Zülfikâr dönmüş ufak bir süngüye,
Erkek aslan, bir kedi olsun diye.

Korkak, ahmak harbe yönlensin hele,
Hem tutulmuş, hîlenin pençe ile!

Kendi gelsin, öyle bir âteşgede,
Hem kavuşsun bir helâkin mülkle de!

Hak samandan gösterir yaprak sana,
Yok sanırsın, üflemiş olsan ona.

Bir düşünsen, dağ söker çöplerle de,
Hep cihân ağlar, o artık gülmede.

Sanki ırmaktır, görünmüştür dibi,
Yüz **“Uc İbni Unuk”**[52] boğmuş idi.

Onların kan dalgası, miskten inân,
Sanki topraktır, görünmüş mânadan!

Gördü kör Fir’avn, çekilmiş bir deniz,
Bir yiğit tavrıyla hem, at sürdü düz.

Sürdü ammâ, hep sulardır birleşen,
İşte Fir’avn, kör ve gerçek görmeyen!

Göz ki, Allah’ın nûrundan görmede,
Hak nasıl sırdâş olur, ahmakla da?

Bir şeker görmüş, odur keskin zehir,
Yol, sınır, bir gûlyabandan ses verir!

Ey felek, âhir zamânın fitneye,
Pek sarıldın, yol ver artık gerçeğe.

Sivri hançersin ve kastin bizlere,
Zehre batmış, neşter oldun bir kere.

Ey felek; Hak’tan da rahmet belle sen,
Sokma zehrin, bir sinekçik üzre sen!

Çarkı dünyâ üzre döndürmüş olan,
Hak için, olsun, bütün hâlin inan!

Dönmeden geç, gel yönel rahmet, ize,
Kök sökensin, rahmet et gel sen bize.

Annelik yapman da, Allah’tan yine,
Kil, sudan gelmiş fidanlık; hâline!

50 *“Onu yakala, korkma, onu eski haline döndürürüz.” (Tâhâ, 17-21)*

51 *Hz. Mûsa’nın nurlu eli!*

52 *Ad kavmi hükümdârı Şaddad’ın adamı. Çok boylu imiş, elini sokar, denizin dibinden balıkları çıkarırmış.*

Pâk yaratmış şânı çok, Allah için,
Gökte mumlar yandıran, Allah için.

Öyle mamûr etti, sonsuz sandılar,
Sandı sonsuz, dehrîler aldandılar.

2320. Çok şükür, bildik yaratmış Hak, Nebî!
Sen ki mahlûksun, buyurmuş, bak Nebî!

Bilmiş insan, ev yapılmış sonradan,
Bilmemiş, asla örümcekler inan!

Bahçenin evvel nedir, bilmez sinek,
İlkbahâr doğmuş ve kış ölmek demek!

Hem ağaçtan doğdu, bilsen kurtları,
Bilmemiş kim, nerde dikmiş onları!

Hem ağaç neymiş, niceymiş bilse o,
Akla dönmüş kurt olurdu doğrusu.

2325. Hem akıl tür tür ve renk renk doğrusu,
Bir perî say, renk şekil bilmez di bu!

Hem, meleklerden, yüce olmuş perî;
Ey sinek, seçtin uçup alçak yeri!

Ahmak aklın, uğraşır yüksekle de,
Dipte taklitten de kuş, yemlenmede!

İlgi taklîtken vebâldir cânlara,
İlmi taklît, iğreti insanlara!

Böyle bilmekten, câhil olmak gerek,
Var delirmişlik, etek tutmak gerek.

2330. Nefse uygun, gördüğün her neyse kaç,
Zehri iç sen, ab-u hayvan dök ve geç!

Kim över olmuş seni, sen, sövsene,
Verme sen, müflise borç sermâye ne!

Kaç emînlikten, bütün korkuyla dol;
Neydi nâmûs, rüsvâlıkla meşhûr ol!

Aklı gerçekten, sınar oldun hemen,
Sonradan olsam dedim, dîvâne ben!

DALKAK'IN NİÇİN BİR FÂHİŞEYİ NİKÂH ETTİĞİNE DÂİR SEYYİD-İ ECELLE'NİN SORMASI

Seyyid-i Ecel demiş: "Dalkak niye,
Kahpeyi ettin nikâh bilsek?"diye!

2335. "Söyleseydin sen, gelip mutlak bana,
Şânlı örtünmüş, alırdım ben sana."

"Ben dokuz örtük kadın almış idim,
Kahpeleşmişlerdi, gamdan inledim.

Kahpe aldım, ben de artık sormadan,
Görmek isterdim nasılmış, sonradan.

Aklı pek çok kolladım durdum nice,
Şimdi yapmak istedim dîvânece."

BİR KİMSENİN, KENDİNİ DÎVÂNE GÖSTEREN BÜYÜK BİR ZÂTA HÎLE İLE SÖZ SÖYLETMESİ

"İsterim ben, aklı çok bir kimseyi,
İsterim görsem, danışmak her şeyi."

2340. "Şehrimiz bilmez akıllı" der biri,
Aklı var tek fert, o Mecnûn benzeri.

Bir çubuk binmiş, at etmiş, koşmada,
Çol-çocukla oynaşırken coşmada!

Hükme sâhip, sanki âteş bir zekâ,
Gökte yıldız, parlayışlar sundu yâ!

Nûru cândır, dört melekten güçlüce,
Kendi saklanmaktadır dîvânece."

Sayma sen cân, hiç delirmiş erleri,
Eğme baş, sunsun öküzler Sâmirî!

2345. Âşikâr, yüz sırrı derken Hak eri,
Gayba ait söylesin yüz binleri.

Sende irfân, anlayışlar olmadan,
Gübre, od var; mümkün olmaz anlaman.

Bir velî, örtmüşse cinnet perdesi,
Bir körün, mümkün mü olmuş bilmesi?

Hem yakîn bilmek için, bir nurdu göz,
Her taşın altında ermiş, gördü göz.

Hem açık, hem rehber olmuş gözlere,
Bir Kelîm görmüş, kilim sarmış yere.

2350. Her velîyi bir velî meşhûr eder
İstesin bir kimse, bulmuştur değer.

Hep delirmiş gösterir, kendin sana,
Hiç akıllar ermemiş, artık ona.

Çalsa hırsız, kör olandan bir şeyi,
Kör, geçerken bilmemiş, bilsin neyi?

Yaklaşır olmuşsa, kör bilmez onu,
Hem de vursun, kör de bilmez kimdi bu?

İt ısırsın, eski giymiş körleri,
Nerde bilsin, azgın olmuş itleri?

BİR KÖPEĞİN, KÖR BİR DİLENCİYE SALDIRMASI

2355. Köyde bir it, bir dilenci üstüne,
Saldırır hem, sanki bir aslan mı ne!

Saldırır itler, fakîr dervîşlere,
Tozlarından ay sürerken gözlere.

Kaldı âciz, kör itin haykırmadan,
Korkudan ta'zime başlar der o an:

"Sensin avcın, sen ki ey av aslanı,
El senin el, benden el çek, sen hani!"

Bir zarurten demiş bilsen Hakîm,
"Ey eşek kuyruğu olmuşsun kerîm!"

2360. Kör de zordan döndü, "Ey aslan" dedi:
"Ben zayıftan av olunmaz" söyledi.

"Dostların avlar, yaban merkepleri,
Köyde kaldın, av edersin körleri!

Dostların merkeplerin ardındalar,
Sen, sokaktan avlıyorsun a'mâlar."

Bilmiş itler, çölde merkepler tutar,
Bilgisiz it, a'mâ bulsun, parçalar.

Bilgi versen, itte azgınlık biter,
Ormanın içten, helâl bir av tutar.

2365. Âlim olsun it, çevik olmuş ava,
Ârif olsun, Ashâb-ı Kehf'ten o yâ!

İt bilir kimdir, avın hem avcısı,
Yâ ilâhî, âşinâ nûr hangisi?

Av beyin bilmez, bu kör gözden değil;
Hep cehâlet sarhoşu, olmakla bil!

Şimdi topraktan da çok kör, kim hani?
Fazl-ı Hak'tan gördü toprak düşmanı!

Gördü Mûsa nûrlu, saymış bir kere,
Bildi Karûn'dur ve çekmiştir yere!

2370. "Ben diyen var, gel helâk et!" sen dedi,
Emri elbet anlayıp hem, titredi!

Su, hava, toprak ve âteş, şu'leler,
Bîhaber bizden ve Hak bilmekteler.

Bizse Hak'tan gayriler bilmekteyiz,
Hak nezîrler sundu, biz bilmezleriz!

Hem emânetten çekinmiş gökle, yer,
Bizde hayvân hissi, çok olmuş meğer!

Yer ve gök der: "Biz usandık böyleden,
Halkla canlı, Hak'ta ölmüş kimseden!"

2375. Kim ki, Hak'tan ayrılır, kalmış yetim,
Ünsiyet dersen, gerek kalbi selîm!

Eşya çalmış olsa körden, bir adam,
Bilmeden, körden gelir feryât da tam.

Tâ ki hırsız a'mâya derken; "benim;
Ustayım çalmakta, artıktır fenim!"

Kör nasıl bilsin, bu hırsız nicedir?
Gözde nûr yok; görme, göz nûruyladır.

Eşyâ çaldım derse, pek sık tut onu;
Belki söyler vasfı neymiş, bil bunu!

2380. Bir cihâttır, hırsızı zorlarsanız,
Belki söyler, zorlayıp bir sıksanız!

Önceden, çalmış gözünden sürmeyi,
Almış olsan, bulmuş oldun görmeyi.

Hikmetin yitmiş kumaş, dersen hele!
Ehl-i dilden anca geçmiştir ele!

Kalbi kör; görmüş, işitmiş olsa da,
Oysa şeytandan, habersiz kalmada!

Onda iz her neyse, ehl-i dile sor,
Halkı çer-çöp, taş ve toprak oldu gör.

2385. Her danışmak isteyen gelmiş ona,
Ey çocuk olmuş baba, anlatsana!

Der ki Mecnûn: "Geç şu halktan sırrı sen,
Hem eşik örtük, gereksiz sır demen!

Hem mekândan, lâmekâna olsa yol,
Şeyh misil tüccâr olurdun, bilmiş ol!"

Muhtesibin Harâp ve Düşmüş Olan Sarhoşu Zindâna Dâveti

Muhtesip gelmiş geceyken bir yere,
Gördü sarhoş, orda yatmış yerlere.

Der ki: "Sarhoş söyle neymiş içtiğin?"
"İçtiğim testimdedir mevcût, bilin."

2390. "Söyle artık, her ne konmuş testine,
İçtiğin şey, anlaşılmaz, bak yine."

Söyle artık içtiğin şeyler nedir?"
Der ki: "Bak küplerde kalmış, gizlidir."

Böyle sözler, döndü durdu ortada,
Oldu batmış bir eşek, hem zâbıta.

Der ki: "Âh" et, anlaşılsın zâbıta,
Etti sarhoş söyleşirken "Hû" o da.

"Âh" dedim ben, söyledin sen "Hû" diye;
"Neş'elendim, sense gamlandın niye?"

2395. Gam, zulümlerden, çekilmiş âh denen,
Sarhoşun, hâ hû'su dersen, neş'eden!

Muhtesip der: "Neyse bilmem, şimdi kalk,
Nüktedânlık eylemen, boştur bırak!"

Der ki: "Git sen, nerdesin sen, nerde ben?"
Der ki: "Sarhoşsun çabuk zindâna sen!"

Der ki sarhoş: "Muhtesip sen haydi git;
Çıplacık ferdim rehin yok, sen işit!

Ben de gezmek üzre, güç olsaydı, sen,
Hânedeydim, rastlamazdık, senle ben!

2400. Başta aklım, olsa gezmek imkânım;
Şeyh misil olmuştu irşâd dükkânım!"

KAMIŞTAN ATA BİNMİŞ OLAN O BÜYÜK ADAMI SÖYLETMEK VE HÂLİNİ DAHA İYİ ANLAMAK İÇİN DİLENCİNİN ONU LÂKIRDIYA TUTMASI

Der ki tâlip: "Çöpten at binmiş olan,
Sür atı bizden taraf sen, bir tek ân!"

Geldi meczûp, söz eder olmuş bile,
"Söyle tez sen, bizde at, huysuz hele.

Gel çabuk ol, at da, çifte atmadan,
Sor açıktan sen, neler ister isen!"

Bulamamış fırsat, adam söz söylesin,
Vazgeçip başlar, alay etmek kesin.

Der: "Bu yerden, bir kadın göster bana,
Varsa lâyık, burda avrat almama?"

Der: "Yaşar dünyâda, bil üç tür kadın,
Çifti derttir, bir de, servettir kadın!

Bir olan olsun desen, her şey senin,
Başka istersen, yarım bulmuş elin.

Son ki olsun der isen, hem, bil ki sen,
Duydun ayrıl! Şimdi yollandım hemen!

Sen çekil, attan da yersin çifteyi,
Varsa kalmaz, sende kalkmak isteği."

Sürdü şeyh at, hem çocuklardan yana,
Genç de der: Şeyhim, sorum nardır sana!

"Gel de anlat, sen bunun sırlar ne ki,
Üç kadından hem seçilsin hangisi?"

Geldi şeyh der: "İlki, bâkir hem de has,
Sen olursun, cümle dertlerden halâs.

Ben yarım derken, demiştim dul kadın,
Hiç olan; evlâdı olmuş bir kadın.

Varsa evvelden onun bir tek çocuk,
Orya yönlenmiş olur ya, meyli çok!

Tez uzaklaş, vurmasın kısrak sana;
Sonra çarpar, çifteler, sen baksana!"

Şeyh de, hay huy eylemiş at sürmeye,
Çol-çocuk der, seslenirken "gel" diye!

Sorgu sormuş der ki: "Ey şeyh gel bana;
Bir sorum kalmış, izin ver sormama!"

Geldi şeyh der: "Haydi artık, sor çabuk!
Kaptı top benden, götürmüş bir çocuk!

Der ki: "Ey şeyh, hem nasıl akl-u edep?
Hem nasıl sen, böyle zıplarsın acep?

Sen beyânda, akl-ı kül'den öndesin;
Bir güneşsin, sen neden cinnetlesin?"

Der ki: "Hem çapkınların tek maksadı,
Şehre isterler gelip olsam kadı!

Redde uğraştım fakat derler ki "yok,
Hem ilim, fenninde üstün, sen ki çok!

Sen ki varsın, kim ki var, sözler harâm,
Başkalar derken, hüküm, çirkin tamâm!

Senden eksik kimseler, seçsek bile;
Böyle hâl, şer'an helâl olmaz hele!"

"Ben zarûrî, böyle oldum bir deli;
İçte mevcût, eski hâlim bilmeli!

Haznedir aklım, fakat vîrâne ben,
Hazne çıksın, olmuşum dîvâne ben!

Hem delirmiştir, delirmiş olmayan,
Bekçi varken, evde mahpûs kalmayan.

İlmimiz cevher bizim, olmaz araz,
Hiç te kıymet vermemiş ehl-i garaz.

Ben kamışlık, hem şekerlik ma'denim,
Kendi kendimden alıp, kendim yerim!"

2430. Dinleyen sevmez ve feryâd eylese;
İlmi taklit oldu, artık neylese!

Hakk'a uymaz bir ilim aydın değil,
Simsiyâh, dünyâ için almış şekil!

Meşhûr olmak, ilme gâye olsa bil,
Gâye, âlemden halâs olmak değil!

Fareler benzer, deler tâlip yeri,
Gerçek ilmin nûru, der; çık git, geri!

Nûru yok, sahrâya bir yol eylesin,
Gayreti, dünyâsı bomboştur kesin!

2435. Verse Allah hem akıldan bir kanat,
Farelik yok, kuş olup uçmak murât!

Bir kanat bulmazsa, ummak yok ona,
Yükseliş yok, dipte kalmış baksana!

Sözde mevcût bir ilim, ruhsuz size,
Âşık olmuş dinleyen tek bir yüze.

Bulsa rakipler, ilim kuvvet verir,
Müşteri olmaz ise, ölmüş denir.

Müşterim, elbet ki Allah'tır benim,
Mü'minin nefsi, satın almış hemin!

2440. Diyetimdir Zülcelâl'den, has cemâl,
Öz kazançtan ben yerim, elbet helâl!

Kimse, müflis, müşterisiz, fırlatın;
Bir avuç kildir, neler alsın satın?

Kil yiyip, kil alma, killer isteme,
Kim ki kil yer, yüz sararmazmış deme!

Sen gönüllerden ye, ol gençlik bulan,
Has tecellîden de, çehren erguvân!

Ey ilâhî ihsânın, haddim değil;
Gizli lûtfun bir liyâkattir asıl!

2445. Ey Hüda sen, tut elimden al satın,
Perdeler yırt, perdemiz kalsın, sakın!

Al satın, murdâr nefisten, öyle ki,
Hem o hançerdir, kemik üstünde ki!

Hem açar bizden de tâç, tahtsız Hüda,
Sâde sensin, bağ çözen yok ortada!

Yaratılmış neyse sevmiş, ey Hüda!
Muktedir kim, kitlilerden açmada?

Kendimizden dönmüşüz artık sana,
Çünkü, benden, sen yakın oldun bana.

*. Biz uzak kaldık, yakınken sen bize,
Biz karanlık içreyiz, nûr sun bize.

2450. Hem duâmız, bilgi, ihsânın senin,
Yoksa külhândan biten, güller niçin?

Kan ve barsak içre düşmüştür akıl,
Anlayışlar cümle ikrâmın asıl.

Nûr akıtmış oldu çift yağ parçası,
Gökler üzre, şavkıtır nûr dalgası.

Sâde etten parçadır, gördük dili,
Sanki ırmak, hep akar hikmet seli.

Bir delikken, bizce denmiştir kulak,
Rûh bağından meyve, idrâk sundu bak!

2455. Hak şerîat, ruh bağından caddedir,
Âlemin bağ, bahçesi bir fer'idir.

Doğrunun kaynak akıl, idrâk ki bu,
Tezce **"Tecri tahtihe'l-enhâr"**[53] oku!

---

[53] *Cennet bahçelerinin altından ırmaklar akar.*

ALEYHİSSELÂT EFENDİMİZİN HASTA SAHÂBEYE OLAN NASÎHATİNİN SONU

Sonra Peygamber, söz etmiş hastaya,
Hem zayıf dost üzre, ermiş oldu yâ!

"Yoksa bilmezden zehir bir şey yedin,
Yoksa tersten bir duâ mı eyledin?

Bir düşün hem, ettiğin duâyı sen,
Nefsinin hâldir perişân eyleyen."

2460. "Eylemem yâd, gel de sen et himmeti,
Yâdıma gelmez, duânın sâati."

Mustafâ'nın huzrûnun, nûruyla da,
Aklına gelmiş hemen, neymiş duâ.

Her ne var, aydınlatan himmetle de,
Hep hatırlatmış bütünden, öyle de.

Öyle nûrdur, anlamış Hak bâtılı,
Kalp evinden parlamıştır hâsılı!

"Yâ Resûlullah, fuzûli bir duâ,
Şimdi gelmiş akla, etmiştimdi yâ!

2465. İşlemiştim ben günâhlar durmadan,
Hem boğuldum böyle bitmez dalgadan!

İşleyen kim, sen ki tehdit eyledin,
Şiddeti çok, çok azaplar söyledin.

Muzdariptim, hiç de yoktu çâresi,
Mûhkem ip, sağlam kilit açmak nesi?

Yok, sabırdan bir makam, kaçmak yolu,
Tövbeden yoktur ümît, nefs korkulu!

Ben ki Hârût, belki Mârût örneği,
"Âh" ederdim durmadan Allah deyi!

2470. Belli suç, Hârût ve Mârût aşikâr,
Bâbil'in kuy'yu ederler ihtiyâr!

Her azâbı burda çeksinler yine,
Çünkü onlar, döndüler akl ehline.

Hoştu bunlar, hem de uygun işti bu,
İs, âteşten, çok kolaydır doğrusu!

Âhiretler derdinin tarîfine,
Gör cihân, dertten hafif kalmış yine.

Mutludur kim, nefsle yapmıştır cihât,
Tende ıslâhtan, eder adli murât.

2475. Âhiretten, kurtulup geçemek için,
Hep ibâdet, zahmeti seçmiş bilin!

Ben demiştim: "Yâ İlâhi ver azâp,
Âhiret yok, zahmeti gel burda yap!

Olsa âlemlerde mutlanmak payım,
Böyle bir istekle, zil çalmaktayım.

Bende artık, böyle bir dert başladı,
Hastalıktan, cânda kuvvet kalmadı.

Kalmışım zikrim ve virdimden uzak,
Has, fenâ neymiş, bilinmez oldu bak!

2480. Ey mübârek, ben yüzün görsem eğer,
Görmedim nûrânî yüz, varken meğer.

Varlığın kaydıyla hem, yekpâre ben,
Teşrîfin, bir has tesellîdir hemen."

Der Nebî: "Sen etme olmaz bir duâ,
Ten yıkar, koymaz temelden, gör duâ.

Sen ufaktan bir böcek, yok kuvvetin,
Bir büyük dağ sırtlamakmış niyetin."

Der ki hasta: "Ey cihânın şahı sen,
Tövbe ettim, her cesâretten de ben.

2485. Bu cihân Tîh sahrâsı, sensin Mûsa,
Bizse çöl erbâbı olduk, baksana!

* Kavmi Mûsa, Tih'de yol almış desem,
Onların menzil olur, ilk nokta hem.

Hem de yıllar, yol yürür olduksa biz,
Gör ki, ilk menzillerin tutsak biziz!

Kalpte Mûsa, râzı olsaymış eğer,
Yol biter, yollarda kalmazdık meğer!

Gönlü hem bizden bütün olsun kırık,
Kudretin helvâsı olmazmış azık.

Akmasaymış çeşmeler, taştan hele,
Çölde kurtulmazdı cân, insan bile!

2490. Rızk değil, taşlar yağar gökten bize,
Belki odlar yükselir derken bize.

Çift fikir var, Mûsa'nın bizler için,
Bâzı düşmân, bâzı dost olmuş hemin.

Hışmı, âteşler saçıp göndermede,
Hilmi, derdin ok nedir def etmede.

Hilm döner miymiş meğer hiç hışmına?
Allah'ım, hem böyle hâl senden yine!

Huzra gelmiş kim ki var, övmek yasak,
Ben de Mûsa der iken, kast oydu bak.

2495. Yoksa huzrundur, revâ mı söylemek?
Lâyık olmaz, Mûsa'dan bahs eylemek!

Tövbemiz yüz, belki binler kez bozuk,
Hem senin ahdin ki bir dağ, bir ufuk!

Ahdimiz ot, rüzgârın olmuş oyun,
Ahdiniz, dağ, sanki yüz kattır onun.

Ey keremkâr, kulların sığnak da sen,
İmtihân var, rahmet et, hiç sıkma sen.

Hem rezîlliklerle sen gördün bizi,
İmtihânın, artmasın şahım hızı!

2500. Gizli suçlar olmasın âyan beyân,
Ey Kerim, artık n'olursun, sıkma sen!

Hem kemâlin, hem cemâlin yok sonu,
Bizde sapmak, eğrilik geçmiş tonu.

Sende hadsizdir kemâlât, ey Kerîm,
Eğriyiz biz, rahmetin örtsün derim.

Kaldı ömrün giysiler bir tel kadar,
Bir şehirdik; çöktü, kaldık bir duvar.

Her ne kalmış, sakla Ey Şah-ı Cihân,
Bulmasın tam mutluluk şeytan bu ân.

2505. Suçlular af eyleyen, lûtfun için,
Biz için yok, hep dalâlet ehlinin;

Et ve yağdan, kalbe, rahmetler veren,
Ey Hüda sen, lûtfu gel göster hemen!

Hem duam, hışm etmeye açmışsa yol,
Ey Hüda gel, biz için sen ilhâm ol!

Düştü Âdem cennetinden, sen ona,
Tövbe öğrettin, kapılmaz, şeytana.

Kim ki şeytan, geçsin Âdem'den öte?
Hem ütüp geçsin, meğer alt etmede!

2510. Şeytan, Âdem üzre kurmuş hîleler,
Menfaatler, hîleler lânet meğer.

Âdem'i kovsan deyip, kurmuş oyun,
Kendinin Hakkında var, yüzler onun.

El, ekinler yakmaya çıkmış gece,
Kendinin hep tarla yanmış öylece.

Lânet-i Hak, şeytanın göz perdesi,
Âdem'i, ondandı düşmân görmesi.

* Hîleler olmuş zarâr, tam hâline,
Sanki Âdem'den gelip ermiş yine.

Lânet etsin, Hak ki eğri gösterir,
Hem hasetkâr üzre, kîndârlık verir.

Lânetinden, hisse almış kimseler,
Suç dönüp gelmiş, odur bilmez meğer.

Cümle tedbîrler de, dönmüş aksine,
Ömrünün satrançta mât olmuş yine!

Kendi kendin, hiç bilip görseydi o,
Öldüren dert, çâresiz bellerdi o.

Gönlü, dertler üzre düşmüş olsa yâ,
Perde kalkar, ilticâ var ortada!

Sancılar, olmaz olursa annenin,
Doğmaya, bulmaz çocuk bir yol hemin.

Bir emânet üzre kalp olmuş gebe,
Hem nasîhatler, gelip olmuş ebe.

Annenin yok derdi der, söyler ebe,
Ağrılar lâzım, çocuk doğsun gebe.

Derdi olmaz kimseler, hep yol keser,
Çünkü dertsiz, hem Ene'l-Hak ben ki der.[54]

Çünkü benlik, lâ'netin olmuş sebep,
Vakti gelsin, söylenen rahmetti hep.

Der kadı: "Rahmetti bunlar Hallâc'a;
Derse Fir'avn, doldu lânetler güce!

Vakti gelmezden öten kuş, bilmeli,
Baş kesilmek, vâcip olmuş bilmeli!

Baş kesilmek hem nedir? Öldürmedir,
Hep cihândan geçme, nefsi silmedir.

Kuyruğundan akrebi siz kesseniz,
Hem de, öldürmekten olmuştur temiz.

Ölmesin dersen yılan, sök dişleri,
Bitti artık, zehri yok dök dişleri.

Nefsi öldürmekte, şeyh vermişse el,
Gel, o irşâttan etek tut bir güzel!

Sıkça tutsan, etti yardım Hak sana,
Hem ne gelmiş cezbesinden baksana.

"Mâ rameyte iz rameyte"[55] belle sen,
Rûha gelmiş neyse, hep ondan gelen!

Rahm eden, hem el tutan, tek Hak'tı bil;
Her zamân sen, feyz onun erzaktı bil!

Çekme gam, ondan ki geç kalmış isen,
Geç erer ammâ ki, hep tamdır gelen.

Tutsa zor, şiddetli tutmuş olsa da,
Bir ân olsun yitmedin, bakmakta yâ!

Sen ki vuslât, sevgi şerhi istesen,
"Ve'd-Duhâ"yı[56] gel oku artık hemen!

Sen ki dersen: "Allah'ındır bed, fenâ;"
Öyle olmak, Hakk'a noksânlık mı yâ?

Hem fenâ, bedler yaratmak, bir kemâl,
Söyleyim ispât için ben, bir misâl!

Gelse ressam, hoş resimler yapsa da,
Bazı donmuş, bed resimler yapmada.

Yûsuf'un ressam, hûri resm etmede,
Bâzı ifrît, bâzı şeytan çizmede!

Hem bu çift hâl, ustalıktan bir nişân,
Onda çirkin yok, o ikrâmdır inan!

Çirkinin aksiyle, çirkin eyler o,
Cümle çirkinlik, tavâf etmiş onu.

Onda kudret âşikâr olmakta bil,
Kudreti inkâr eden, olmuş rezil!

Çirkini resm etmeyiş, noksân sana;
Hak yaratmış putperest, ihlâslı da!

Çünkü küfr, imanda şâhit ortada,
Hem Rubûbiyyette çift, şâhitti yâ!

---

54 *Hallâc-ı Mansûr'un sözü: "Ben Allah!" demişti.*

55 *"Attığın zaman sen atmadın, lâkin Allah attı." (Enfâl, 17)*

56 *"Habibim Rabbin seni terk etmedi." (Duhâ, 3) müjdesi verilen sûre.*

2545. Bil ki mü'min, emre uysam der iyi,
Hak rızâsı üzre yapmış secdeyi

Yaptı kerhen, gör mecûs "Yezdân" dedi,
Secde aynen, gâyeler hep ters idi.

Padişah tamîr ederken kal'ayı,
Şimdi, beylikten diler alsın payı.

İstiyor ten, mülk olup kalsın ona,
Âkıbet, kal'a kalır bir sultâna!

Yaptı tamir Hak için, mü'min olan,
Sundu Hakk'a rütbe, mansıp olmadan.

2550. Der ki çirkin: "Çirkini halk eyleyen,
Sen güzel, çirkin yaparsın istesen!"

Der güzel: "Sensin güzellik şahı sen,
Sen ayıplardan bizi pâk eyleyen!"

HAZRET-İ PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN O HASTAYA VASİYET ETMESİ VE KENDİNE HASTALIK İSTEME DİYE DUÂ ÖĞRETMESİ

Der Nebi dertlerle dolmuş kimseye:
"Söyle güçlükler silen Rabbim diye!

Çift cihândan, sen güzellik ver bize,
Âhiret haktır, güzel göster bize.

Öyle yol ver, hem gülistândan lâtif,
Sana dönsün cümle yollar ey Şerîf!"

2555. Der ki cennetlerde mü'min: "Ey melek;
Yol değil miymiş cehennem, müşterek?

Hep geçer, mü'min ve kâfirler yolu,
Görmedik âteş, dumanlar korkulu!

İşte cennettir emînlik merkezi,
Nerde korkunç, şu güzergâhın izi?"

Der melek: "Geçtik yeşil bir bahçeden,
Hem falan yerler ki, geçtik önceden.

Hem cehennemdir, siyâsetler yeri,
Sizde olmuş, bağ ve bostan her biri."

2560. Siz, cehennem hûylu nefsin her şeyi,
Hem mecûsî âteşi bir fitneyi;

Ettiniz gayret, temizlik buldunuz,
Hak diler, siz söndürüp kurtuldunuz.

Âteşi şehvet saçarken şû'leler,
Takvânızdan, yemyeşil olmuş meğer.

Öfkenin âteşleri, olmuş hilim,
Hem cehâlet, zulmeti dolmuş ilim.

Attınız hem, sizde hırsın âteşi,
Hep haset, olmuş diken, gül bahçesi!

2565. Sizde mevcût âteşi, dünyâda siz,
Hak rızâsı gözleyip, söndürdünüz!

Bir cehennemlik nefis; bağ ettiniz,
Orya siz, tohmu vefâlar ektiniz!

Zikr ve tesbih bülbülü, ötmekteler,
Irmağın çimlerde, pek hoş nağmeler.

Allah'ın dâvetçi gelmiş, uydunuz;
Nefs cehennem, su döküp söndürdünüz!

Bil cehennem, böyle olmuştur yeşil,
Türlü nimet besleyen, gülşendi bil!"

2570. Neydi iylikten mükâfât, ey oğul?
Hem lûtüf, ihsân sevâp bulmakta kul!

Hem diyen siz, biz bütün kurbânlığız,
Hak vâsıf bâkî ve bizler fânîyiz.

Kalleş olsak, hem deli, dîvâne biz,
Tevhidin peymâne, sâkî mestiyiz.

Biz onun fermânına, başlar veren,
Olmuşuz elbette biz, cân bahşeden.

Dost hayâl olmuş iken esrârımız,
Hem fedâkârlık ve kulluk varımız!

Hem belânın mum, uyandırmışsalar,
Orda binler âşığı, yakmaktalar!

Çokça âşık, mahrem olmuş hâneye,
Yâr için, hep döndüler pervâneye.

Sence hoşlanmışsa meclis, düş yola;
Hem siper onlar olur, gelsin belâ.

* Sende suç, onlarda af, hoşluk bu yol,
Cânda yer vermekteler, sen, bilmiş ol!

Cânı, aşkın meyle doldurmak için;
Verdiler yer, onda cân bulmuş yerin.

Onların kalplerde ol ay, tut yeri,
Sen felekler üzre yerleş, gel beri!

Hem Utarit misli, kalbin defteri,
Açsalar, bilsen budur sırrın yeri!

Akraban var, gel de artık, el yaşa,
Bir hilâlsen, dön de, bir bedr olmuşa.

Cüz'lerin, küll'den sakınmaklık nedir?
Hem muhâlif kalma, ahmaklık nedir?

Cins giderken, yönlenir hep nev'ine,
Kayp olan, gaypten döner aynen yine!

Ey akıl sen, nerye dek oldun kadın,
İşvelerden, kurtuluşlar bekledin?

Halktan aldın övgü, yaltaklanma be,
Saydın altın, durmadan attın cebe!

Şahların hem sövmeler, hem dövmeler,
Üst gelir, olsun sapıktan övseler.

Alçağın baldan yeme; şahtan tokat,
Yense, ikbâlle, saâdet verdi tat.

Çünkü onlardan yiyen, devlet bulur,
Rûha, sığnak olsa ten, kuvvet bulur.

Nerde çıplak, nerde muhtâç görseniz,
Kaçtı kâmilden, o yoksul, bilseniz.

Gönlünün kör arzûsuyla olmada,
Öyle serbest, boş hevesler dolmada.

Ustanın arzûyla olsaymış o da,
Eş ve dostun üzre süsler vermede.

Kim kaçar dünyâda, gerçek ustadan,
Oydu mutlak, mutluluklardan kaçan!

Ten kazancın üzre, sanat öğrenen,
Gel de, dînin sanatı öğren hemen!

Sen cihânda, örtünen zengin isen,
Çık cihândan, neylenir, gel söyle sen!

Bir sanat öğren ki, vardır âhiret,
Orya gitsin, olsun artık mağfiret.

Hem cihân kâr, hem kazancın merkezi,
Sanma dünyâ, ahretin sunmaz izi!

Hak buyurmuştur, cihânın kârları,
Bir oyuncak, bir çocukluk halleri.

Say çocuklar, birleşip oynaşmada,
İşte dünya bir oyundur ortada!

Bak çocuklar, açtılar dükkân güyâ,
Hep vakit öldürme, iş olmuştu yâ.

Akşam olmuş, aç dönerler evlere,
Hepsi gitmiş, hepsi açtır bir kere!

Gör cihândır bir oyun, ölmek, gece!
Boş kesen, hem sen de yorgun öylece!

Kâr, kazanç, aşk, dînde kalbi cezbedir;
Kâbiliyet, nûr-i Hakkı bilmedir!

Alçacık nefs, yön verir, ekmek diye,
Boş kazanç artık yeter, uğraş niye?

Pis nefis hep, şân, şeref isterse de,
Kanma mânen, çok kazanç var dense de!

ŞEYTANIN MUÂVİYE'Yİ "KALK NAMÂZ VAKTİ" DİYE UYANDIRMASI

Söylenir: Mü'min için oyken dayı,[57]
Köşkte yatmış uyku, olmuşken payı.

İç taraftan kitli, bir mesken iken,
Köşke girmek çünkü, imkânsız hemen!

Ansızın kaldırdı, bir kul uykudan,
Açtı göz gitmiş, o insan ortadan.

Köşke girmek üzre asla, yoktu yol,
Kim bu küstâh, hem cesaret onda bol.

Hem araştırmış, olurken her yanı,
Saklanır, bulmak diler olmuş onu.

Perdenin ardında bedbaht bir kişi;
Perdeden yüz gizlemek olmuş işi.

Der ki: "Hey kimsin, senin ismin nedir?"
Der ki: "İblîs, sizce şakî söylenir!"

Der: "Neden cidden uyandırdın beni?
Söyle doğru, söylemek yok aksini!"

[57] *Resûlullah'ın kayınbiraderi olan Hz. Muaviye söz konusu ediliyor,*

ŞEYTANIN MUÂVİYE'Yİ ALDATMAYA ÇALIŞMASI VE BAHÂNELER BULMASI VE ARALARINDA UZUN BOYLU KONUŞMALAR GEÇMESİ

Der: "Namâz geçmekte artık tez uyan,
Mescidin, tam vakti gelmiştir inan!"

Şöyle söz etmiş Nebî gevher delen;
"Vakti geçmezden ibâdet eyle sen!"

Der ki:"Yok yok, böyle iş senden değil!
Hayra yol gösterme yoktur, sende bil!

Hem senin hâl, evde bir hırsız dese:
Bekçiyim ben, burda elbet, söylese!

Ben inansam olmaz, aslâ hırsıza,
Bilmemiş hırsız, sevâp, girmez söze!"

ŞEYTANIN İKİNCİ DEFA MUÂVİYE'Yİ ALDATMAYA KALKIŞMASI

Der ki şeytan: "Önce bizdik bir melek,
Bizde vardı, canla tâat eylemek.

Sâlikânın, biz ki olduk mahremi,
Sâkinânın yoldaşı, arş hemdemi!

San'atın ilkiydi kalpte oldu var,
İlk muhabbetler, nasıl kalpten çıkar?

Sen seferden, Rum, Haten görsen bile,
Çıkmıyor kalpten, vatan sevgin hele!

Biz idik aşkın, şarâbın sarhoşu;
Biz o dergâhın, ki âşık coşkusu!

Kestiler bizden göbek, hem sevgiden,
Rûha dersen, aşkı ekmişler hemen.

Çok güzel günler, zamânlar görmüşüz,
Her bahâr, rahmet suyundan içmişiz!

2625. Ekmemiş sandın keremkâr el bizi,
Hem de yoktan var eder, vardır izi.

Görmüşüz çok iltifât, biz öylece,
Hem rızânın bağda gezmiştik nice!

Rahmetin el, başta hep yazmış meğer!
Hem keremden, çeşmeler açmış meğer!

Süt emen bir tıfl iken, elbette ben,
Sallayan oymuş beşik, gel belle sen!

Başkalar yok, içtiğim sütler O'nun,
Başka kim besler, besinler lûtfunun!

2630. Sütle girmiş hûydu, çıkmaz gövdeden,
Muktedir kim, koydu çıkmaz gövdeden!

Hem kerem deryâsı tektir etse, bu,
Örtülür olmaz ki, ihsânın kapu.

Allah'ın nakdi, lûtüf cevherleri,
Kahrı ancak, lûtfa konmuş toz kiri.

Âlemi yapmış, yaratmış lûtf ile!
Hem güneş, ondan mürebbî, zerreye!

Ayrılık, kahrıyla gelmiş doğmada,
Vuslâtın kadri görünsün ortada!

2635. Rûha te'dip, ayrılıklar vermesi;
Tâ ki bilsinler visâl, kıymet nesi!

Der ki Peygamber de: "Allah şöyle der;
Halkı hâlk etmekte, ihsân buldu yer!

Ben yarattım, faydalansınlar diye,
Tâze ballardan, bulansınlar diye.

Faydalanmak olmamış maksat bize,
Çıplağın sırtından almam elbise."

"Kovdu birkaç gün, huzrundan beri,
Ben, cemâl üstünde koydum gözleri.

2640. Hem bu yüzden, kahrı şaşkınlık verir,
Herkesin iş, hep sebepler üzredir.

Ben sebepten geçmişim, hâdistir o,
Sonradan olmuş olan, bir düstur o!

Ben ki sonsuz lûtfe baktım, öyle yâ,
Bölmüşüm, son gelmişi çift parçaya![58]

Farz edin, etmem hasetten secdemi,
Olmaz inkâr, hasretin, aşktır demi!

Her haset, dostlukta, peydâ olmada,
Yâd olan, dostumla yoldâş oldu da!

2645. Dostluğun ilk şartı kıskanmak onu,
Aksırırken "Çok yaşa" dost şartı bu!

Yok ki Hak satrançta, ayrık bir oyun,
Oyna denmiş; eklemem olmaz, düşün!

Bir mukadder, oynayıştır oynadım,
Öyle yaptım, ben belâya uğradım!

Bulmak isterken, belâdan lezzeti,
Ben O'nun mât, ben O'nun mât nispeti!

Böyle makbûl, muteber olmuş kişi,
Altı yön, his, kurtuluş mümkün mü ki?

2650. Altının cüz' kurtulur küll'den nere?
Haktan elbet, eğrilik alsın hele?

Altı yön mahkûmu, âteşlerledir,
Kurtarış, yalnız yaratmıştan gelir.

Hem küfür, iman O'nun el örgüsü,
Hem ne var, O'ndan bu san'at örtüsü!"

---

[58] *"Rahmetim gazabımı geçmiştir." Kutsî hâdisine telmih!*

MUÂVİYE’NİN İBLÎS’İ LÂİNLE TEKRÂR KONUŞMASI

Der Emir: “Sen doğru dersin sözleri,
Şimdi olmaz, sende yok kısmet yeri.

Benzerim, çok insanın kestin yolu,
Hem de deldin, haznenin buldun yolu.

Sende âteş, neft; ne mümkün yakmaman?
Kurtaran yok giysi senden, yırtmadan!

Sen ki âteşsin, yakarsın öyle ki,
Yakmalardan kurtuluş mümkün mü ki?

Lânetindir, hilkâtin var yakmaya,
Cümle hırsızlardan oldun, usta yâ!

Râb hitâbından duyansın, yüz yüze,
Ben kim oldum, karşı koysaydım size?

Mârifet var sende, benzer avcıya,
Kuş sesinden, kuş olanlar, avdı yâ!

Böyle ses, yüzbin kuşun kesmiş yolu,
Âşinâ ses, dertli etmiş, çok kuşu.

Duydu gökten, kuş ki inmiştir yere,
Kancalar tutmuş, esîrdir bir kere.

Kavmi Nûh, feryât eder hîlenle de,
Kalp kebâp olmuş, göğüs bin pârede.

Sanki rüzgâr gönderen, Ad kavmine,
Orda zahmetler veren, sensin yine.

Taş yağarken, milleti Lût üstüne,
Simsiyâh suymuş, dalış senden yine!

Nemrûd’un beyni, yüzünden aktı da,
Fitneler, elbette senden doğmada.

Hem zekîdir feylesof, Fir’avn’a bak;
Âkibet görmekte kalmış pek uzak!

“Bul Hıkem”ken eyledin, Ebû Cehil!
“Eb Leheb” olmuş elinden nâ-ehil,

Şimdi satranç oynayıp, nâm isteyen,
Eyledin mât, nice yüz üstâdı sen!

Nice müşküllerle kalp yıkmış olan,
Onların hâlden siyâh, kalbin inan!

Hîlenin ummânı sen, halk katredir,
Bağ ki sensin, halkta yalnız zerredir.

Kim râhattır hîlenizden, hasmımız;
Batmışız tûfânda, Hak’tan yoksa iz.

Çok saâdet yıldızı, batmış neden?
Ordular bozdun bütün, hîlenle sen!”

İBLÎS’İN TEKRÂR MUÂVİYE’YE CEVÂP VERMESİ

Der ki İblîs: “Gel de sen aç nükteyi,
Kalpse nakdin, ben mihengim, ben iyi!

Hak ederken imtihân, aslan, köpek;
Has ve kalpler, bildiren, bendim mihenk!

Sahteyi, mahcûp eden, artık benim,
Sarrâfım, kalp, has nedir ben söylerim!

Hasların, elbette ki rehber benim,
Dal kurur, artık, yerinden eylerim.

Önde koydum, hîlenin otlar meğer!
Hayvanın cins neyse, bildirdim değer!

Kurt, doğursun ceylânın bir yavruyu,
Anlaşılmaz, kurt mudur, ceylân mı bu?

Ot, kemik dök, önde, seyret öyle ki,
Nerye koşmuş, dön de bir bak sen peki!

2680. Bir kemik kapsın, muhakkak ittir o,
İstesin ot, şüphesiz âhûdur o.

Kahrı, lûtfu, birleşik koymuş Hüda,
Böyle çiftten hayr u şerler doğmada.

Sen kemik, ottan gıdâlar sun hele,
Nefs gıdâsı, cân gıdâlar sun hele.

Nefs gıdâsı alsa, bil ebterdir o,
Rûh gıdâsı alsa, bir serverdir o!

Ten için hep, etse hizmet, bir eşek,
Dalsa ruh deryâsına, gevher demek!

2685. Muhteliftir, hem muhakkkak, hayr u şer,
Hayr u şer kendince mutlak işteler.

Enbiyâ, yönlendirir tâatla de,
Kimse düşmân, şehveti tavsiyede!

Ben güzel çirkinlerin, malik değil,
Davet etmektir işim Hâlık değil!

Hassa, çirkin eylemem, ben Rab miyim?
Ben güzel, çirkin için, bir aynayım!

Hem siyâh gösterdi derken, Hintliler,
Ayna âteşlerde artık, bir sefer!

* Der ki ayna: "Bil günâh benden değil,
Suç, cilâm olmuş, o ustamdandı bil!

2690. Ben güzel, çirkin, nelerdir söyleyim,
Etti gammâz böyle bil, ustam benim.

Şâhidim, şâhide zindân nerde var?
Şâhidim Hak, zindânın olmam ki yâr!

Nerde görsem, meyve vermiş bir ağaç,
Terbiyemden almış onlar, bir mizâç.

Bir ağaç görsem bütün dallar kuru,
Kesmişim, tekrâr filiz seçsin yolu.

Bahçıvân kessin, o dallar, şöyle der,
"Suçsuzum, kesmekte hem maksat nedir?"

2695. Bahçıvan der: "Ey fenâ hûy, sussana;
Yok, yeşermen, böyle suç yetsin sana!"

Der ağaç: "Ben doğruyum, yok eğrilik,
Yok, suçun hiç, sen kesersin üstelik."

Bahçıvan der: "Sen kesilmezdin meğer!
Eğri olsan, canlı kalsaydın yeter!"

Cezbeder âb-ı hayâttan sen yine,
Sen karartın, hem hayâtı kendine.

Aslınız, hem tohmunun, baştan fenâ,
Has ağaç hiç bulmamışsın, baksana!

2700. Aşlanılsın bir acı dal, tatlıdan,
Oldu ondan öyle ki hoşluk bulan."

MUÂVİYE'NİN ŞEYTANA SERT MUAMELE DE BULUNMASI

Der Emir: "Davâna örnek sunma sen;
Bende yol yoktur senin, vazgeç hemen!

Eşkıyâsın, ben garip bir tâcirim;
Ben nasıl giysinden almak isterim?

Yüklerin altında kâfir, gezme sen,
Olmadım has müşterîn, elbette ben!

Müşterîm olmaz, dolandırmış biri,
Hîlekârlıkla olunmaz müşteri.

2705. Hem ne gizlermiş, kapak altında o,
Ey Hüda sen, böyle düşmândan koru!"

Eylemiş olsun bana efsuncu yâ,
Başlar elbet her neyim var yağmaya

MUAVİYE'NİN ALLAH'TAN, MEL'UN İBLÎS'İN HÎLESİNDEN DOLAYI YARDIM İSTEMESİ

"Şeytanın sözler tümüyle bir duman,
Tut elimden, yoksa kalp istir hemen.

Kurtuluş yok, bin delîl sunsam ona,
Yüksek, alçak herkesin fitneydi yâ!

"*Allemel-esmâ*"ya Âdem Bey iken,[59]
Arda kalmış İblîs'in itlik ilen.

Şeytan atmış Âdem'i, Adn'dan yere;
Bir balık say tutsak olmuş bir kere!

"Nefse zulmettik" deyip ağlardı o,
Fitnenin son yok ki, hep şeytandı o!

Söz desin şerlerle, şer dolmuş iken,
Yüz bin aşkın, sihr taşır içler desen!

Bağlar erkeklerde mertlik tek nefes,
Er, kadın sesler, sunup her tür heves.

Söyle İblîs, halk yakan, çok fitneni,
Sen uyandırdın neden, bildir beni?"

İBLÎS'İN KENDİ HÎLESİNİ SÖYLEMESİ

Der ki şeytan: "Kim ki kalmış şüphede,
Dinlemez, gerçek desen ispât ne de!

Hem hayâl, hem şüphe dolmuş kalbine,
Yüz delîl sunsan, hayâl artmış yine!

Duysa bir söz, onda bir illet olur,
Gâzinin ok, hırsızın âlet olur.

Bir cevâptır, eylesen artık sükûn,
Ahmağa söz söylemek, olmuş cünûn!

Hakk'a benden, sızlayıp durdun neden?
Alçacık nefsin elinden, ağla sen!

Helva yersin sen, çıbanlar çok çıkar,
Sıtma başlar, tende hiç bilmez karâr.

Sen günâhsız İblîs'i, lânetledin,
Helva yersin ammâ, senden bilmedin.

Hastalık senden ve İblîs'ten değil;
Tilkisin, kuyruk yönün olmuş asil!

Gör, koyundan varsa kuyruk mer'ada,
Bilmedin, gerçek tuzakmış ortada!

Böyle silmiştir tuzaklar görmeni,
Kuyruğun hep, meyli kör etmiş seni.

Mal için meyli sağır, hem kör kılan,
Simsiyah nefs, halka, düşmânlık sunan.

Eğri gördün, suç, günâh attın bana,
Hırs ve kîn yok, gelmemiş benden yana!

İşledim suç, şimdi pişmanım henüz,
Akşamım, gündüz olup bir sunsa iz.

Gösterildim halka birden, suçlu ben,
Er, kadın suç işlemişken, suçlu ben!

Aç zavallı kurdu, ithâm ettiler,
Parçalanmıştır, koyundan bildiler.

Açtır elbet, güç ki yok, gezsin bile, "
Der ki halk:"Çok çok yemiş ishâl hele!"

[59] *"Biz Âdem'e bütün isimleri öğrettik." (Bakara, 31)*

DOĞRUSUNU SÖYLE DİYE, MUÂVİYE'NİN TEKRÂR ŞEYTAN'A ISRÂR ETMESİ

"Doğru neymiş söyleyip kurtul dedi,
Hem, adâlet üzre davet eyledi.

Doğru söz et, gel de kurtul sen hele,
Hîleler silmez, savaştan toz bile!

Anlaman mümkün mü yanlış, doğru bu,
Hem düşüncen, hep hayâl efkâr dolu?"

Der Emir: "Elbet resul gösterdi iz,
Kalp ve sağlamdan, mihenktir bilgimiz."

2735. Der: "Yalanlar kalbe sokmuş şüpheyi,
Doğru seslermiş, çoğaltan sevgiyi.

Kalp, yakın sözlerle tatmin olmamış,
Suyla, yağ karsan, ışıklar vermemiş.

Doğru sözler, ruha hoşluklar verir,
Doğruluk, kalbin tuzaktan dânedir.

Hasta kalp varken, bozuk ağzında tat,
Doğru, yanlış anlaman, bulmaz murât.

Hastalık, illetle kalp olsun sâlim,
Doğru, yanlış tat o anlar bildiğim.

2740. Âdem'in hırs, buğdaya artmıştı çok,
Gönlünün sağlıkta artık, iz de yok!"

"Sen yalan derdin de Âdem dinledi,
Öldüren bir zehri hem, içmiş idi.

Bilmemiş buğdayda, akrep zehri var,
Yok, temizlik, hem heves, mestlik sunar.

Hem hevâ, hem arzûnun sarhoş avâm,
Aldanırlar hep senin hîlenle tam!

Kim hevâdan, nefsi çekmiştir geri,
Sırrı bilmiş, kılda görmüş gözleri!"

BİR KADI'NIN KADILIKTAN ŞİKÂYETİ VE NÂİBİNİN ONA CEVAP VERMESİ

2745. Kadı etmişler, adam hep ağlamış,
"Ağlıyorsun" der vekîl, hem neydi iş?

"Ağlayıp, sızlanmanın geçmiş zaman,
Mutluluk vaktin erer, olmuş bu an."

Kadı der: "Ben neylerim onlar bilen,
Bilmiş onlar, gerçeği ben bilmeyen.

Çift hasım bilmiş nedir, neymiş özü?
Kadı bilmez, çâresiz, yanlış sözü!

Câhil oymuş, gâfil olmuş, bilmeyen,
Onların mal, kanda oymuş hükmeden.

2750. Hem hasımlar bildiler, var dertleri,
Sense câhil, hakka mum, adl önderi!

Olmadın burda meğer illet ki sen,
Bu ferâgat, gözde olmuş nûr hemen.

Hem bilenler, hırslarından oldu kör,
Bilgiler hırstan, garazdan oldu kör!

Yoksa illet, bilgisiz âlim demek,
Varsa illet, kalp ilimsiz oldu tek.

Almasan rüşvet, görürsün doğru ne,
Alsanız, kör, hem olursun kul yine.

2755. Der Emir: "Zevkten hevâdan geçmişim,
Şehvetin çok lokmayı, terk etmişim.

Gönlümün hem, çeşni artık oldu nûr,
Doğru, yanlış anlayan bir iz bulur!

MUÂVİYE'NİN ŞEYTAN'A İKRÂR ETTİRMESİ

"Sen niçin İblîs uyandırdın beni?
Sen, uyanmışlıkların tek düşmanı!

Sanki afyonsun, uyuşturmak için,
Sen şarâpsın, aklı yok etmek için!

Bağlarım, çarmıhla gelsen doğru de,
Anlarım ben, hîle neymiş, doğru ne?

Kâbiliyet, hûy icâbı herkese,
Neyse uygun, isterim iş eylese.

Beklemem, sirkem şeker olsun diye,
Kancığı, asker sayar olsam niye?

Beklemem, puttan ilâhî kuvveti,
Ben inanmam, putperestler nisbeti!

Ben tezekten, miskçe kokmak beklemem,
Ben sudan, sağ kerpici çıksın demem.

Hem de şeytandan, hayır ummam ki ben,
Hem uyandırdın niye gel söyle sen?"

Başvurur şeytan tükenmez hîleye,
Hiç Emir kanmaz, diler kansın diye.

ŞEYTANIN GİZLİ MAKSADININ MUÂVİYE'YE DOĞRUCA SÖYLEMESİ

Sıktı diş şeytan da, en son söyledi;
"Ben gelip şundan uyandırdım" dedi.

"Hem varıp Peygamberin ardında sen,
Sen cemâatten olup, kılsan hemen;

Hem namâz geçseydi, hep dünyâ sana,
Simsiyâh, dönmüştü nûrsuz zindâna.

Aldanıştan, dertlenişten, aksa yaş,
Gözlerinden, kırbalar dolmuşsa yaş;

Herkesin taâtta, ayrı zevki var,
Ayrı düşmüş olsa, kılmazmış karar.

Yüz namâz değmiş, gecikmiş olmanız,
Yok, namazlar hükmü, âhla dolsanız!"

MUHLİS BİR SAHÂBE'NİN CEMÂÂTİ KAÇIRIŞINA TAHASSÜR ETMESİNİN FAZÎLETİ

Girdi mescit içre Ashâptan biri,
Hem namaz bitmiş, kılan çıkmış geri.

Sordu Ashâptan: "Namaz bitmiş mi ki?
Söyleyin siz çarçabuk gitmek ne ki?

Söylemişler: "Kıldı Peygamber namâz,
Hem namâz esrârı yok artık, birâz.

Nerye gitmek üzresin, ey hâm adam?
Çünkü Peygamber kılıp vermiş selâm!"

Etti "âh!" çıkmış âhından bir duman,
Bir ıtır salmış, onun kalbinde kan.

Der bir Ashâb: "Gel bu âhı ver bana;
Kıldığım toptan namâz, olsun sana!"

"Âhı verdim, kıldığın sen ver bana;"
Âhı almış, sundu yüz şükrân ona.

Âhı almış, daldı akşam uykuya,
Der ki hatif: "Aldığın cennetti yâ!"

İhtiyârın, âhının hürmet için,
Hep kabûl olmuş namâzlar meclisin.

ŞEYTAN'IN MEKRİNİ MUÂVİYE'YE İKRÂR EDİŞİ HİKÂYESİNİN SONU

Derdi Şeytan: "Ey Emir, âdil hemi,
Diksem artık ortaya, ben hîlemi!

Hem namâzın geçse, sen eylerdin âh!
Âh figândan, tâ gönülden derdin âh!

Hem teessür sen de, varken âh, niyâz,
Celbederdi *yüz* zikir, *yüz*ler namâz.

Böyle âhlar, *yak*masın derken seni,
Yakmasın *yüz*ler hicâp, *yüz* perdeni.

Olmasın ister idim, secdende âh,
Olmasın hem böyle bir *yol*, böyle âh!

Ben hasûdum, hem haset ettim sana,
Düşmanım, iş bizde hep kînden *yana*."

ŞEYTAN'IN HAKÎKATİ İTİRÂFINDAN SONRA, MUÂVİYE'NİN ONA CEVABI VE ŞEYTAN'IN SÖZÜNÜ KABÛL ETMESİ

"Şimdi doğru söyledin" der, Has Emir,
"Lâyığındır, böyle iş senden gelir.

Sen örümceksin, sinek tutmak işin,
Ey köpek avlanmadım, boş zahmetin!

Akdoğan ben, sâde şah avlar beni,
Bir örümcek nerde? Gezsin çevremi!

Git sinek tut, kudretin oldukça sen,
Ayranın var, bir *yalan*dır bal desen!

Bal deyip sen, seslenir olsan eğer,
Bal deyip seslendiğin, ayran meğer!

Sen uyandırsan bizim çün uykudur,
Sen gemimden in, asıl girdâp budur!

Hayra seslerken muhakkak sen beni,
Aldın üstün hayra, tedbir ey denî!"

EV SÂHİBİ HIRSIZA YAKLAŞMIŞ, ONU YAKALAMASI İMKÂN DÂHİLİNE GİRMİŞ İKEN, BİR ŞAHSIN SESLENMESİ DOLAYISIYLA HIRSIZIN KAÇMASI

İşte örnek: Hırsızı görmüş adam,
Gitti ardından muhakkak koştu tam!

Arkasından, geçti birkaç meydânı,
Kalmamış üstünde *yorgun*luk hani.

Tutma vakti geldi, tek bir hamlede,
Sıçrayıp tutmak dilerken, öyle de;

Başka bir hırsız bağırmış, der ki: "Gel!
Gör belâ âlemleri, neymiş güzel!

Ey hüner sahibi, dön gel tezce sen,
Burda iş, feryât, figandır, anla sen!"

Der ki: "Ben dönmez isem, bir ihtimâl,
Belki tez dönmez isem, derttir bu hâl!

Vermesin ev halkına elbet zarar,
Hem tutup ben, bağlar olsam fayda var.

Müslüman insan, çağırmıştır peki,
Dönmesem tez, sonda pişmanlık ne ki?"

Uydu iylik isteyen şefkâtliye;
Hem bırakmış hırsızı, sen git diye!

Der ki: "Ey dost sesledin sen hâl nedir?
Hem figân, hem serzenişler kimdedir?"

"İşte dön bak hırsızın bunlar izi,
Hep çalıp kaçmış, bu yön, bunlar izi.

2805. Burdadır gel, hırsızın iz, işte gör,
İzlerinden yol bulup sen, öyle sür!"

Der ki: "Ey ahmak neler dersin bana?
Görmedin sen, ben kavuşmuştum ona!

Ey eşek, ben bir adam sandım seni,
Sen bağırdın, tutmadan geçtim onu.

Ey falân, hem saçma, hem pistir sözün,
Hükmü yoktur, Hakk'ı bulmuşken izin!

Hem ayaktan iz nedir, görmekteyim,
İşte gerçek, her nedir bilmekteyim."

2810. Döndü hayretlerle "Sen ahmak mısın?
Belki hırsız sen, yoksa sen ortak mısın?

Hasmı ben tutmuş idim sundun nişân;
İz dedin, oldun yâ hırsız kurtaran!"

Yön dedin sen, ihtiyâç yokken yine,
Vâsıl olmuş, ihtiyaç duymaz yöne!

Mahcup olmuş, gördü Hakk'ındır sanat,
Kim sıfâttan görse kalmaz, gitti zât!

Hakk'a ermiş kimsenin, yoktur işi,
Hem sıfâttan neylesin, baksın kişi?

2815. Irmağın girmiş ve dalmışsan suya,
Rengi neymiş, görme imkânsızdı yâ!

Rengi görmek üzre çıkmışsan sudan,
Çulla örtünmen gerekmiş hem o ân.

Halk ibâdetler, havâs hem, suç demek,
Halkta vuslât, has için perdeydi tek.

BİR PADIŞAH'IN VEZÎRİNİ AZLETMESİ VE ONA MUHTESİPLİK VAZÎFESİ VERMESİ

Şah vezîrden seçmiş olsun muhtesip,
Düşmân olmuştur onun, olmaz muhip!

Bir günâhtır işlemiş bir gün vezir,
Bir sebepten, böyle bir düşmek gelir.

2820. Öncesinden muhtesip olmuş olan,
Rızk ve tâlih, muhtesipliktir inen!

Bir vezir, şahın olurken mühtesip,
Muhtesiplik oldu, bir suçtan nâsip.

Şah, eşikten, vermiş olsun yol sana,
Bir basit iş vermiş olsun, sonra da;

Bil yakînen, suç ve cürmündür senin,
Hem cehâletten doğan cebriliğin!

Kısmetim, rızkım benim, geçmiş ele,
Dünkü devletler, neden ermiş ele?

2825. Cehlimiz, kesmektedir kısmetleri,
Ehlî olmuş, artırır kısmetleri.

MÜNÂFIKLARIN İSLÂM'A ZARÂR VERECEK BİR MESCİT YAPMALARININ KISSASI

Ters gidişten işte Kur'ân örneği;
Bir misâl var, dinleyip, duysan iyi!

Hem de Peygamber için, şeytanca bak,
Böyle, tek-çift oynamış ehli nifâk,

Hep hasettir, hem hasûtluk işleri,
Câmi yapsak, dîn yüceltsek der biri.

Böyle tersten bir oyun oynardılar,
Vardı mescit, başka mescit yaptılar.

2830. Alttan üstten, hem bütünden süs dolu,
Gâye, toplumdan ayırmaktır yolu.

Yalvarıp, gelmiştiler Peygamber'e,
Çöktüler diz üzre onlar, yerlere.

"Yâ Resûlullah gelin ihsân için,
Siz de mescit üzre, bir zahmet edin!

Bir ayak bas, kutla sen gel mescidi,
Tâ kıyâmet, tâzelik bulsun idi.

Çel-çamur, yağmur yağan, günler için,
Dar zamanlar, hem namâz kılmak için.

2835. Bir garibin, orda bir yer bulması,
Böyle hizmetten, şerefler alması;

Din şiârından çoğaltmak, gâyemiz,
Dostla zehr, hoş meyvelerdir, tertemiz.

Azcık olsun, hem şeref ver, gel de sen,
Sen duyur, mescit şereflensin hemen!

Uğrayıp mescide, şânlandır onu,
Sen bir aysın, biz geceyken en sonu.

Hem cemâlinden olur, gündüz, gece,
Rûha parlaklık veren, gör öylece!"

2840. Pek yazık! Sözler gönülden olsa da,
Onlar ermiş olsalar, her maksada!

Hep gönülsüz söz desen, lâtif diye.
Benzemiş çöplükte bitmiş sebzeye.

Geç uzaktan, deymemiş seyr etmeye,
Ey oğul, değmez yeşilken yenmeye.

Gönlü kaptırmış, vefâsız kimseye,
Dinle, benzerler harâp bir köprüye.

Hep çöker, gafil ayak bassın o da,
Köprü göçmüş, hem ayaklar kırmada.

2845. Nerde, asker uğramıştır bozguna,
Korkan üç beş kul, sebep olmuş buna.

Hem silâhlanmış gelir, saflarda da,
Sanki mert bir dost ararsın ortada.

Görse bir almış yara, çıkmış kanı,
Yüz döner, hem terk ederler meydânı.

Bahs uzundur, söyler olsak çok sürer,
Gizli kalmış, gâye hiç bulmaz ki yer.

Peygamberi Mescit-i Dirâr'a Götürmek İçin Münâfıkların Onu Aldatmaya Kalkışmaları

Çok yalanlar söyleyip Peygamber'e,
Sürdüler at, hep yalandır bir kere!

2850. Şefkati bol, merhamet etmek ne ki?
Bir tebessüm gösterip söyler: "Peki!"

Şükredip onlar ki mutlu oldular!
Hem gelir sanmış da şâd olmuştular!

Sütte mevcût, sanki kıl olmuş ayân,
Hîleler görmüştü Peygamber, inan!

Sütte kıl var, görmemezlikten gelir,
Şimdi âciz kul, sütü övmektedir.

Gördü yüz binlerden artık, hîleyi,
Yumdu göz, hiç istemezken görmeyi!

2855. Gör kerem deryâsı mutlak doğru der;
"Sizde sizden, şefkatim üsttün meğer!"

Âteşin bir yanda seçtim ben yeri,
Maksadım çekmek ateşten sizleri.

Oldunuz pervane sizler koştunuz,
Çift elim önler durur, bilmezdiniz.

Davranıp gitmek diler olmuş Resûl;
Gayret-i Hak der ki: "Reddet, hepsi **gûl**!"[60]

Hem habîsler, hilekârlık ettiler,
Söylemişler, hep de aksi gittiler.

Onların maksat utanmazlık hele,
Putperest Yahudi, iylik yok bile.

Yaptılar mescit, cehennemlik yola,
Yaptılar Hak üzre hîle, yok mola!

Hep fesât sunmak, Resûl ashâbına,
Boşboğaz, ermez ki Hak ihsânına!

Gelse Şam'dan bir cuhud isterdiler,
Öyle bir pis cuhudun mestiydiler.

"Gelmek isterdik" deyip söyler Nebî,
"Azmimiz elbet gazâdır" der Nebî.

Biz seferden sonra, gelsek mescide,
Yönlenip görsek olur hem, öyle de."

Cümlesin def etti, başlarken gazâ,
Hîlenin bir hîle, oynar hakezâ.

Hem gazâdan döndü, onlar geldiler,
Va'di var, uysun gelip isterdiler.

Hak buyurmuş: "Ey Nebî fâş eyle sen;
Harp çıkar olmuşsa koy, çıksın hemen!"

Der Nebî hem: "Hilekârlar siz susun,
Siz susun, esrârı neymiş bir duyun!"

Onların sırdan açıklar oldu az,
Sarpa sarmış iş, bozulmuşken birâz.

Gâyemiz bunlar değil, söylerdiler,
Hem de "Hâşâ" söyleyip hep gittiler.

Hepsinin koltukta Kur'ân yaprağı,
Geldiler, iş hîlenin başlar çağı.

El basarlar Kuran'a onlar hemin,
Hep yalan sözlerde kalkandır yemin.

Eğriler bilmez nedir, dinîn vefâ;
Her zamân onlar, yemînler bozdu yâ!

Doğru, muhtâç olmamış etsin yemîn,
Sâhibi onlardı, aydın gözlerin.

Ahdi bozmak üzre iş, ahmakların,
Aht, vefâkârlık; inanmış dostların!

"Siz mi doğru, yoksa hak söyler Hüda?
Şâhit Allah, işte gerçek ortada!"

Hep münâfıklar eder, tekrar yemîn,
Elde Kur'ân, dil oruç, derken hemin.

"Doğru söyler bu kelâm Hakk'ı için;
Yapmışız mescit, rızâmız Hak bilin!

Hîle, mekr yoktur, muhakkak ortada,
Orda ancak zikr-i Hak, sıtk olmada."

Der ki Peygamber: "Gelir Hak cilvesi,
Duymuşum, gelmektedir Hakk'ın sesi.

Lâkin Allah, bir mühür vurmuştu bak,
Duymanın imkan kulaklardan uzak.

Allah'ın sesler açıktan gelmede,
Muktedirim; tortulardan seçmede.

Duydu bir ses, Mûsa: "Mes'ut, bahtiyâr;"
Bir ağaç ardında, ses var âşikâr!

Hem ağaçtan duydu: "Ben Allah!" nice,
Seste parlar oldu nûrlar öylece!

Parlayan Hak nuru neymiş gördüler,
Döndüler, tekrâr yemînler ettiler.

Ant için, Allah ki kalkandır demiş,
Harpte kim, kalkan gereksiz söylemiş?

Hem de Peygamber, açık tekzîbtedir,
Siz yalan söylerdiniz, hep böyledir!

60 *Gûl: Hortlak, şeytan.*

PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN MÜNÂFIKLARI TEKZÎP VE İNKÂRI ÜZERİNE SAHABEDEN BİRİNİN RESÛLULLAH NİÇİN SUÇLARINI ÖRTMÜYOR DA BUNLARIN AYIPLARINI YÜZLERİNE VURUYOR DİYE DÜŞÜNMESİ

Orda ashâptan biri şüpheyledir,
Gönle, fikren inkâr etmek hep gelir.

2890. "Yaşlı bunlar hep vakarlı kimseler,
Etti Peygamber neden, mahcûp meğer?

Nerde rahmet, aybı örtmek nerdedir?
Binler ayb var, her Nebî örtmektedir!"

Sonra gönlünden dönerken tövbeye,
Olmadan mahcup, sararsın yüz niye?

Hep münâfıklık, uğursuzluk yine,
Hem de, çirkinlik verirler mü'mine!

Döndü tekrardan, tazarrû etmede,
"Rabbi hep, inkârda, dâim öyle de!

2895. Bakmamız, hem gönlümüz geçmez ele,
Olsa imkân, ben yakardım gönlü de!"

Böyle söylerken dalar hem uykuya,
Onların mescit "tezek" derken rüyâ;

Taş desen, pislikle olmuştur virân,
Bir siyâh is vardı, taşlardan çıkan.

İs, duman dönmüş ve girmiş ağzına,
Korkusundan, sıçrayıp kalkmıştı yâ!

"Yâ İlâhî! İşte münkir ortada!"
Söylemiş hem, secde etmişken o da!

2900. Gâye, imandan ayırmış lutf ise?
Böyle şefkâtten, kahır üstün bize!

Sen mecâz ehli araştır, en sonu,
Bir soğan olmuş görün, kat kat onu.

Böyle gayret, hep çürük, içten de boş,
Sıdka bak sen, birbirinden pek de hoş!

Yıkmak isterken, Kübâ'nın mescidi,
Yüz kemer, bağlar olan bir kavim idi.

Ehl-i fîl, yapmıştı, yapmışlar neyi?
Yaktı Allah, Habeş'in pis Kâbe'yi!

2905. Hâbeşî kast etti nisbet, Kâbe'ye,
Yazdı Kur'ân, belleyip öğren diye!

Dîne düşmânlar da onlar, hîlekâr,
Yüz siyâhlar, böyle kılmışlar karâr.

Gördü rüyâsında ashâp mescidi,
Oldu ashâbın ayan, sır yok idi.

Söylemiş olsam bu hâli, tek be tek,
Kalpte kalmazmış muhakkak şüphe, şek!

Korkarım, onlarda sır ifşâya ben,
Nâzlıdırlar, Hak katında nâz ilen!

2910. Taklît etmezden, şerîat onların,
Hep mihenkten geçme, âhenk onların.

Kur'ân'ın hikmet, kulun yitmiş malı,
Hem de herkes, kendi kaybın bilmeli.

KAYBOLMUŞ DEVESİNİ ARAYAN VE HERKESE ONU SORAN KİMSENİN KISSASI

Hep ararsın, kaybolup gitsin deven,
Bulsan artık bilmemek olsun neden?

"Dâlle" neymiş? Oydu kaybolmuş deve;
Kaçtı senden, saklı durmuş bir eve.

Aldı yük kervan, senin yitmiş deve,
Nerde bilmezsin, geçip gitmiş deve!

Sen koşansın orda hep, yanmış dudak,
Gitti kervan, işte akşam oldu bak!

Yerde yükler, hem de, yollar korkulu,
Sen ararken, kaplamış akşam yolu!

"Müslümanlar, var mı görmüş bir deve?
Fırlayıp kaçmış, gelip baktım eve!

Kim devemden bir nişân versin bana,
Müjde vardır, bunca dirhemler ona."

İz sorarsın, durmadan sen herkese,
Hem de, alçaklar bakarken gülmese!

"Gitti gördük, gitti" derler bir kere,
Bir kızıl tüy, gitti hem otlak yere.

"Hem kesilmiş bir kulak var" der biri,
"Bir nakış çul üstte var" der diğeri.

"Hem deven tek gözlü" söylerken biri,
"Hem deven olmuş uyuz" der diğeri.

Böyle, alçaklar nişânlar verdiler,
Müjde derken, hep yalan söylerdiler.

Muhtelif Mezhepler Arasında Tereddüde Uğramak ve Hepsinden Ayrılıp Halâs Bulmak

Gör ki herkes, gaybı hep vasf etmede,
Bir sıfattan hem övüp, hem gitmede!

Feylesoflar, ayrı tür şerh etmede,
Bahse girmiş var, gelip reddetmede.

Gayriler hem, itirâz eyler buna,
Bir riyâkâr, cân verirken uğruna!

Halk da saysın, hem o bizlerden biri,
Hem sayar, birçok delîl derken biri.

Hep Hakîkat olmamıştır söylemen,
Doğru olmaz hepsi, sapkındır desen.

Olmasın Hak, bâtıl olmuştur ayân,
Aptal olmuş, kalp görüp altın sayan!

Olmasın dünyâda gerçek bir para,
Kalpı sürmek üzre, gelmezmiş sıra.

Doğru söz olmazsa, olmazdır yalan,
Hem yalandır, doğrudan kuvvet alan.

Doğru ummuşlar, alırlar eğriyi,
Zehri katmışlar, şekermiş içtiği!

Tatlı buğday bir çekilsin ortadan,
Neylesin buday deyip çavdar satan?

Hem bu sözler, bâtıl olmuştur bilin,
Hak için bâtıl tuzaktır, gönlümün.

Bunları, hepten hayâldir sanma sen,
Yoksa gerçek, yok hayâller, bil hemen!

Kâdri gizler Hak, sanılsın her gece,
Rûh ibâdet ister olsun öylece!

Leyl-i Kâdr, olmaz civanım her gece,
Kâdir olmak, ihtimâldir her gece.

Hırka giymişlerde, vardır bir fakîr,
Gel de seç sen, oydu bir Leyl-i Kadîr!

Nerde seçkin Müslüman, seçsin bunu?
Bellesin mert buydu, nâmert, en sonu!

Hem cihânın mâl, kusursuz olmasa,
Cümle tüccâr üzre, ahmaklık tasa.

Mâl kusursuz olsa, hem bilmek kolay,
Hem bilen, hem bilmeyen, sen aynı say.

Olmamış olsun kusur, bilmek ne ki,
Öd ağaç olmuş olur, bir çöp teki.

Ahmak olmuş, mevcûda haktır diyen,
Hepsi bâtıl derse, şakîdir hemen.

Hem Nebî, tâcirleri kâr eyledi,
Renklerin tâcir, zarâr etmiş idi.

2945. Bir yılan, bâzen görünmüş mal göze,
Göz ovup hem, bakma lâzımdır size!

Geç, cihânın kâra gıpta etmeden,
Düşme Fir'avn, hem Semûd ahvâle sen!

KENDİSİNDE BULUNAN HAYIR VE ŞERRİN MEYDANA ÇIKMASI İÇİN HER ŞEYİN İMTİHAN EDİLMESİ

Bir cihân var, dön de tekrar söyledi,
Çünkü Allah, bir daha dön bak dedi.[61]

Tek bakış yok, dön de bak gökler ki nûr,
Dön de bak, yırtık veyâ noksan m'olur?

Ayb arar olmuş olan insan kadar,
"Dön de bak, gök kubbe varken âşikâr!"

2950. Simsiyâh toprak ta gerçek görmeye,
Çok araştırmak gerektir bilmeye.

Tortusuz saf toprak olsun isterim,
Çokça zahmet çekme iş olsun benim.

Sonbahâr, kış imtihânından hele,
Yaz sıcak, ammâ bahârlar, hoş bile!

Hem bulut, rüzgâr ve hem şimşek, neye,
Yerde, mahsuller çıkıp bitsin diye!

Renkli toprak saklıyordur yende ne?
Ondaki lâ'l, meydâna çıksın yine!

2955. Her ne çıksın, hep suratsız yeryüzü,
Hem keremkâr, haznesindendir özü!

Takdirin asker hadi, derken ona;
Söyle gerçek, aldığın anlat bana!

Der şu toprak: "Çalmadım bir şey" beye,
Takdirin asker çeker işkenceye.

Tatlı söyler, bâzı dönmüşken ona,
Kâh asıp işkence etmiş baksana.

Takdirin kahr, lûtfu varken, gizliler,
Hem ümît, korkmak neler gösterdiler.

2960. Her bahâr, bir Kibriyâ'dan sofradır,
Sonbahâr, Hak tehdîdi, korkutmadır.

Kış denen: "Ey gizli hırsız çık!" diyen,
Oydu artık, mânevî çarmıh hemen!

Hem mücâhit kalbi, bazân mutludur,
Bâzı gam, dert halkasın takmış olur.

Suyla topraktan yapılmış oldu ten,
Rûhu gizler, hırsız oymuş, yol kesen!

Hak Teâlâ, yüklemiş dert gövdene,
Aslanım, vermiş soğuk, âteş tene!

2965. Korku, açlık, hem beden eksikliği,
Hepsi cân naktin ne, bilmek isteği!

Has ve çirkinler, karışmış baksana,
Hayr u şer seçmek de, düşmüştür sana.

Hak ve bâtıllar karışmış her deme,
Akçe sağlam, kalpse dökmüş âleme.

Öyledir, seçmek için lâzım mihenk,
Hem sınaktan, Hak nedir görmek gerek.

Hîleler çıksın bütünden meydâna,
Örnek olsun, cümle tedbîrler sana!

[61] *Mülk Sûresi işâret ediliyor.*

2970. "Ey Mûsa'nın annesi, süt yavruna,
Ver de terk et Nil'e, yer yok korkmana!"

Kim ki içmiştir Elest'ten sütleri,
Fark eder süt, sanki Mûsa, her biri!

Seçkin olsun istiyorsan oğlunu,
Annesin Mûsa'ya, sen emzir onu!

Annenin tatsın sütünden, tat ne var,
Olmasın sütannenin, tutsak o yâr!

O DEVE ARAYAN ŞAHSIN HİKÂYESİNİ ŞERH ETMENİN FAYDASI

Mûtemet insan, yitirmişsin deve,
Geldi herkes hem nişânlar vermeye.

2975. Bilmiyorsun sen, deven her nerdedir,
Oysa bildin, söylenen yanlış nedir?

Bir adam, kaybetmeden taklitle de,
Sanki kaybetmiş arar, durmaz deve!

Söyler elbet, "Ben de kaybettim deve,
Kim bulur, benden alır çok müjde de!"

Hem devem der, yoldaş olmuştur sana,
Bu oyun ermiş tamâhtan hep ona.

Kim için dersen ki: "Yanlış sözlerin, "
Sertçe aynen, der ki: "Yanlışlar senin!"

2980. Hiç ayırmaz, eğri, doğru bir nişân,
Sözlerin olmuş onun, asâ inân.

* Bir nişân versin "hatâdır" der isen,
Taklit eyler "doğru dersin" der, hemen.

Benzeyişten, vermiş olsun bir nişân,
Hem, yakîn meydân bulur artık o ân.

Hem sıkılmış câna olmuştur şifâ,
Renklenir yüz, derde olmuştur devâ!

Canlanır göz, gitme arzûn artmada,
Cism olur cân, hem koşar tez bulmaya.

Sen ne dersen; doğru dersin ey emîn;
Hem nişanlar, apaçık bir teblîğin!

2985. Hep nişanlar, âşikâr olmuş delîl,
Bir hayır, bir kurtuluş Kadr mislî bil.

Böyle bir söz, sen duyarsan öncüden,
Sen de dersin: "Önde sen, yollan hemen!"

Ben inandım, doğru söz söyler adam,
Sunduğum iz, doğrudur, göster, tamâm!

Hiç alâmetler ki artırmaz yakîn,
Kaybeden insana olmuştur yakın!

Doğru izden yok yakîn, taklîtçiye,
Şimdi, ondan hâli aksetmiş diye.

2990. Bildi gerçek var, harâretlerde o,
Aslı vardır, bir yalan olmaz ki bu!

Hem bu istek, doğru olmaz olsa da,
Kayboluş var, cümle gerçek ortada!

Bir tamahkâr perdedir, yitmiş deve;
Kendi yitmiş, hem unutmuşmuş deve!

Nerye koşmuşlarsa artık, koşmada,
Dertlinin, dert üzre ortaktır o da.

Bir düzenbâz, sâdığın dost olsa yâ,
Ansızın olmuş yalan, gerçek bu yâ!

2995. Hem de bir kır yerde, bulmuşlar deve,
Hem mukallit dâhi bulmuştur deve.

Gördü birden hem, hatırlar der, devem,
Dostunun mâldan, tamah kesmişti hem!

Hem mukallit, geçti gerçek tetkîke,
Der, devem otlakta, dönmüş tahkike!

Kırda bulmak istiyorken bir deve,
Ansızın bulmuş ve talîp öyle de!

Açtı göz, yalnız koyulmuş koşmada,
Hem devem der, onda hem göz açmada.

3000. Kaybeden der: "Sen hemen terk eyledin,
Uyduğun benken, neden terk eyledin?"

"Burya dek, yaklaşma, yaltaklık boşa,
Hırs tamâhtan geldiler, bunlar başa.

Hem, senin dert ortağın oldum şu ân,
Hem talep, istekle ayrıldım şu ân!

Ben, senin çaldım devenden bir nişân;
Şimdi ruhum gördü, doymuş göz o ân!

Bulmasaydım, olmamıştım tâlibi,
Şimdi mis mağlûp ve altın gâlibi!

3005. Hem günâhım, hep taâttır çok şükür,
Hem latîfem, ciddiyettir çok şükür!

Hem günâhım, bulmanın olmuş yolu,
Suçlamak geçmiş, günâh dolmuş yolu.

Doğruluk, istek, arattırmış seni,
Ciddi gayret, kurtarır olmuş beni.

Doğruluk, gelmiş arattırmış seni,
Ben ararken, doğruluk çekmiş beni.

Devletin, tohmu ekerken ben yere,
Ektiğimden çoktu mahsul bir kere!

3010. Senle koştum, şurya, burya öylece,
Ektiğim yüz misli mahsul, güçlüce.

Gizli girmiş oldu hırsız, bir yere,
Kendininmiş ev düşer hayretlere.

Ey soğuk! Bul sen harâret, gel ısın,
Sen alış sertlikte bitsin yumşasın

Çift değil, anlattığım bir tek deve,
Pek geniş mânâya söz, dar geldi de!

Lâfz gelir dar, manâyı anlatmada,
Der Resûl: "Hak aşna dil, lâl olmada."

3015. Söz, hesâp, anlatsa dürbün gerçeği,
Hem güneş, hem gökte neymiş bildiği?

Bir felek, bir tek kanat mislincedir,
Gör güneş, mânâda ancak zerredir.

HER NEFİSTE MESCİT'İ DIRÂR FİTNESİ OLDUĞUNUN BEYÂNI

Yaptılar seyret, Dırâr, mescit değil;[1]
Hîlenin kaynak, çıfıtlıkmış asil!

Hem Nebî der: "Şimdi yıksınlar onu,
Çer-çöpün yer, küllük etsinler onu!"

Onların niyyet bozuk, mescit gibi,
Dâneler sunmaz, tuzaktan mertliği!

3020. Oltanın et, bir balık yutsun diye;
Hem ne bahşiş, mertlik olmazmış niye?

Taş, çamurdandır Kubâ, cânsız bilin,
Hem Dırâr'a vermemiş, kalsın izin.

İşte cansız, istemezken bir sitem,
Hak emir olmuş, Nebî yıkmıştı hem.

Hem, hakîkatlerde var çok ayrılık,
Hem hakîkat, arz eder çok farklılık.

Hem hayat hiç benzemez mü'mine de,
Ayrıdır, mü'minle kâfir, ölmede.

3025. Onların kabrinde yoktur benzeyiş,
Âhiretten, bende yok bir söyleyiş.

Yaptığın her neyse, sen bir ölç hele,
Yapmamış ol, sen **Dırâr Mescidi** de.[62]

Sen kınarsın, böyle mescit yapmışı,
Sen de onlardan fenâsın, gör işi.

[62] *Münâfıkların Medine'de yaptığı Dırâr Mescidi.*

Kendinin de Müptelâ Olduğu Bir İşten Dolayı, Arkadâşıyla Kavga Eden Hintlinin Hikâyesi

Yönlenirken onlar orda camiye,
Hem ibâdet üzre, varmış secdeye.

Ayrı niyyet eylemişler tekbîre,
Bâzının maksat, kazâ etmekti de.

3030. Girdi mescitten müezzin hem o ân,
Hintli der: "Bilmem okunmuş mu ezân?"

Bir diğer Hintli namâzdan der ona;
"Sen namaz bozdun, konuştun baksana!"

Söyledin sen der diğer fert bak ona,
"Sen konuştun, sen dönüp baksan sana!"

Hakk'a, şükreyler iken dördüncü der:
"Düşmedim ben kuy'ya, üç fert düştüler!"

Dördünün gitmiş namâz, artık boşa,
Aybı söyler, döndü aybtan coşmuşa.

3035. Mutlu canlar, gördüler öz aybını,
Bir ayıp görsün, benim saymış onu!

Çünkü nısfı insanın olmuş ayıp,
Nısfı dersen, onların olmuş kayıp!

Vardı başlar üzre katmer, on kelin,
Önceden, merhem bulup sürsün elin!

Kendi kendin suçlayan, dermân bulur,
"Erhema"[63] derler, gelir ikrâm olur.

Yoksa aybından emin olmak nedir?
Belki bir suç sonradan gelmektedir.

3040. "Olmayın sizler emin!" Hak der bize,
Hem emînlik nerden ermiştir size?

İsmi iblîs, has anılmış onca yıl,
Sonradan elbet rezîl olmuştu bil!

Hem cihân bilmiş, görüp yüksekliği,
Sonra şeytan oldu alçaklık beyi.

Sen, tanınmış olma, olmazdan emîn,
Gel yıkan sen, sonra göster yüz hemin.

Sevgilim, çıkmazdan evvel sen sakal,
Varsa tüysüz suçlama, gel orda kal!

3045. Cânı iblîs uğramış bak, dertlere,
Kuy'ya düşmüş, ibret alsan bir kere.

Düşmedin sen, olmadın örnek ona,
İçti lânet zehridir, şerbet sana!

Bir Diğeri Korksun Diye, Oğuz Türklerinin Birini Öldürmeye Kasıtları

Hep Oğuzlar, çokça kan dökmüştüler;
Yağma etmek üzre, bir köy vurdular.

Buldular ayân olandan, çift adam,
Davranıp tez, ölsün isterlerdi tam.

Kurban etmek üzre, el bağlardılar,
Der ki: "Siz ey şânlılar erkânlılar.

3050. Hem neden kast ettiniz siz, cânıma,
Hem susuzluk duydunuz tez, cânıma?

Çıplacık hem, ben ki yoksul hâldeyim,
Hem garaz, hikmet nedir, siz söyleyin!"

"Yoldaşın korksun çıkarsın altını,
Kesme arzum, isteğim bundan seni."

63 *Hadîs-i şerif: "Kavminin eşrâfı iken hakîr, zengin iken fakîr, âlimken alay edilen kimseye merhamet ediniz."*

"Çok fakirdir, pek yazık hem benden o, "
Der Oğuz: " Derler bütün, altın dolu."

"Vehme uymuş kimseler sizlersiniz,
Sizde yanlış, böyle bir zan ettiniz!

Önceden siz öldürün şahlar onu,
Korkayım ben, gösterip tez altını."

Gör ki, Allah lûtfu vardır bizlere,
Gelmişiz âhir zamândan bir yere.

Son asırlar, ilk asırlar der Nebî,
"Ahîrûne's-sabikûn"[64] söyler Nebî.

"Nûh ve Hûd'un kavmidir olmuş helâk,
Bizce ibretler üzre gelmiştir helâk!"

Öldürür Hak, korkalım bizler diye,
Aksî olmuş olsa, vây at terkiye!

ENBİYÂ VE EVLİYÂNIN VARLIĞINA KARŞI KENDİNİ BEĞENENLERİN VE KÜFRÂN-I NÎMETTE BULUNANLARIN HÂLİ

Hangi peygamber ayıptan söylese,
Taş gönülden, simsiyâh cândan dese;

Emre kıymet vermeyişlerden dese,
Yarının endişesinden söylese;

Kim heves duymuşsa dünyâlık için,
Bir kadındır ki, esîrî nefsinin.

Nüktelerden, hep öğütten kaçmada,
Ehl-i Hak gördükçe, ürküp geçmede.

Ehl-i kalp gördükçe durmuş öğleler,
Şah için hem, hîle kurmuş tilkiler.

Tok göz onlarken, dilenmiş sanmada,
Hep hasetten, gizli düşmân olmada!

Almasın döndün: "Dilenmiştir" dedin,
Almasın, sen bir "riyâkâr" eyledin.

Halkla olsun, sen: "Tamahkârdır" dedin,
Halka çıkmaz olsa: "Mağrûrdur" dedin!

Bir münâfık misli, özr etmektesin;
"Âcizim, evlâdımın rızktan kesin!

Baş kaşır olmak için, yoktur zamân,
Hem ibâdet etmeye, vaktim inan.

Ey falan! Himmetle yâd et sen bizi;
Hep bulaydık biz de himmetten izi!"

Böyle söylerken de, yanmıştır yürek,
Hem sayıklanmış bu söz, olmak gerek.

Çâre yok hep, ehle rızk bulmak işim,
Bir helâl rızk, oldu mutlak gayretim.

Ey dalâlet ehli, hem neymiş helâl;
Hem kanından, başka hiç yokmuş helâl.

Rızk değildir, çâre Hak'tan gelmede,
Çâre dîn, put olmamış gerçekle de!

Hem cihânın hâle sabretmez isen,
Var mı **"Ni'mel mâhidûn"**a[65] sabreden?

Nâz ve nimet üzre hiç sabr etmeyen,
Hem Kerîm Allah'a olmaz, sabreden!

Pis, temiz mefhûma, sabrı olmayan,
Hakk'a hiç eyler misin hem, sabrı sen?

Kim Halîl olmuş çıkar bir mağ'radan,
Gördü ay "Rab" der, batar "yok" der o ân?"

"İstemem hiç, çift cihâna bakma ben,
Halk eden kim, aslâ gerçek görmeden!

64 *Hadis: "Biz sona kaldık, ama, bütün ümmetleri geçtik."*

65 *"Semâyı kudret elimizle bina ettik." (Zariât, 47-48)*

3080. Hak sıfâttan görmeden, yersen yemek,
Yer isem, inmez boğazdan lokma tek.

Gül yüzü görmez isem, gülzâr ne ki?
Lokma hazmım, mümkün olmaz öyle ki!"

Hak ümîtten dışta, kimler yer, içer,
Bir öküzdür, bir eşek olmuş gider.

Böyle murdâr kimseler, mekr, hîleci,
Öyle sapkınlar ki, hayvânlık neci?

Hîlesinden, kendi alçalmış onun,
Gitti gün, sanmış ömür artık uzun.

3085. Hîlesi bulmaz ki yer, aklen zayıf;
Ömrü bomboş, hîlesinden bir elif!

Söylesin boş, "Hak Gafûrdur hem Rahîm,"
Bilsin artık, hîleler öz nefsinin!

Hak ki rahmet eyleyen, şefkât veren,
Derse bunlar, geldi nefsin hîleden.

Korkar ölmekten ki, ekmeksiz kalan,
Rahmeti bol Allah'ın, korkmak neden?

İHTİYÂR BİR ADAMIN HASTALIKLARDAN HEKİME ŞİKÂYET ETMESİ, HEKİMİN DE ONA CEVÂP VERMESİ

İhtiyar fert doktora söyler ki ben,
"Hastayım, beynim benim zonklar neden?"

3090. "İhtiyarlıktan" demiş doktor ona,
"Göz kamaşmış, pek bulanmış, baksana!"

"Yaşlısın çok, ihtiyarlıktan bu da, "
"Sırtım ağrır pek fenâ bir ağrı da."

"Hem zayıfsın, ihtiyarlıktan o da, "
Der: "Ne yersem hem hazımsız" der bu da.

"Mîdenin hâl, ihtiyarlıktan o da, "
"Güçlüğüm vardır, nefesler almada."

Der: "Evet! Elbet kesilmiştir nefes,
İhtiyarlık, yüzler illet verdi ses."

3095. Der: "Ey ahmak, böyle saplantın senin,
Tıptan ancak, yaşlılıkmış bildiğin.

Bilmedin, câhilce aklından yana,
Hak verir her derde, dermân hem sana.

Tıpta sermâyen de hiç yoktur senin,
Hem ayaklar pek kısalmış, yerdesin!"

"Ömrü altmışlardasın sen, ey adam,
İhtiyarlık verdi hiddet, şimdi tam.

Cümle organlarda gevşek, baksana,
Pek zayıf, kalbin sabırlardan yana.

3100. Sende huy, isyan eder bir çift söze,
Damlacık bir suyla, kusmak var size."

Hakk'a sarhoş ihtiyâr, varken hele,
İçte saklar, tertemiz bir ömrü de.

Yaşlı dıştan içte, oymuş genç fidan,
Bil velî neymiş, nebî neymiş, uyan!

Has ve çirkin, görmeseymiş böyleler,
Hem haset etmez olur, alçak meğer.

Öyleler, gerçekte bilmez olsalar,
Onda hiddet, kîn ve buğz olmaz ki var!

3105. Bilseler, en sonda vardır çok cezâ,
Hem nasıl atlar o, keskin kıl'cına?

Bir tebessüm görsen, öyle sanma sen,
İçte vardır, yüz kıyâmet gizlenen.

Cüzü'dür, cennet, cehennem onla var,
Sen düşün, ondan da üstün âşikâr!

Hep düşüncen, âkıbet yok olmada,
Her düşüncenden öte, Hak kalmada!

Bilmiyorsan, kim oturmuş hâneye,
Çıksan evden, söyle küstahlık niye?

Mescidin hürmetlisi, ahmak kişi,
Ehl-i dilin gönlünü kırmak işi!

Ey eşek! Bunlar mecâz, gerçekse şu,
Ehl-i dilin gönlü mescit, doğrusu!

Bir velînin, kalpte mevcût mescide,
Orda Hak var, cümle âlem secdede!

Hakk'a dost bir kimseler incinmeden,
Gelmez Hak'tan halka, rüsvâlık hemen!

Açtılar harp, bir nice peygambere,
Gördüler ten, saydılar fert bir kere.

Sende evvel, müşrikin ahlâkı var,
Yok mu korkun? Onlara oldunsa yâr!

Onların hep hûylarından sende var,
Öylesin sen, af için imkân mı var?

CUHÂ İLE BABASININ CENAZESİ ÖNÜNDE FERYÂT EDEN ÇOCUĞUN KISSASI

Bir çocuk gelmiş, tabuttayken peder,
İnleyip, saç, baş yolarken, şöyle der:

"Naklederler nerye bilmem, ben seni?
Toprağın altında korlarken seni!

Hem de korlar, çok karanlık bir eve,
Yok, kilim, yok bir hasır, yok bir söve.

Yok ki kandîl, gündüzün, tek lokma yok,
Hem ne bir aş, hem ne bir iz, orda yok.

Bir eşik yok, çıkma bitmiş doğrusu,
Yok, sığınmak üzre, bir tek komşusu!

Gözlerin olmuştu halkın bûsegâh,
Bir felâket meskenindir, neyler âh?

Bir daralmış ev, sararmış bed beniz;
Gittiğin yer, pek amânsız bilseniz!"

Hep sayıp dökmüş kabir ahvâlini,
Çift gözünden, kanlı yaş akmış hani!

Der ki Cuhâ: "Şimdi bir bak ey baba,
Şimdi meftâ tam bize yollanmada!

Hem baba Cuhâ'ya der: "Ahmak iyi, "
Der baba duy, dinle sen nişâneyi!

Durmadan saymıştı hep nişâneler,
Hepsi şeksiz, hep bizim evden meğer!

Hiç hasır yok, yok ışık, yok hem yemek,
Yok kapın, hem ev desen, damsız demek.

Hep sayarlar, onlar ordan yüz nişân,
Görmemiş nişaneyi, âsî olan!

Almayan Hakk'ın güneşten, bir ziyâ,
Almayan, bir âfitâbı kibriyâ!

Bir Cuhût'un kalbe benzer, dardadır,
Allah'ın zevkten uzak kalmaktadır.

Mârifet, gönlünde açmaz bir kapı,
Hiç güneş vermez, ışıksız bir yapı!

Böyle bir kalp varsa, hoştur dar mezâr;
Çık gönülden, olma artık onla yâr!

Canlısın sen, canlıdan geldin oğul,
Darca gelmiştir, mezâr olmuş gönül?

Vakte Yûsuf, hem güneşsin gökte sen;
Çık da zindândan, yüzün göster hemen!

YÛNUS ALEYHİSSELÂM'IN BALIKTAN KURTULUŞUNUN SEBEBİ VE RUH'UN NEFİSTEN HALÂSI

Nefs balık, karnında Yûnus benzeri,
Pişti, Hak tesbîh, onun olmuş feri!

Hem, balık karnında tesbîh etmeden,
Kalsa, kalmış sûra dek, gel belle sen!

Tesbîhât, bir kurtuluş olmuştu hem,
Neydi tesbih? Tek:"*Elestü birabbiküm*!"[66]

Rûh unutmuş olsa tesbih, var hemen,
Gel balıklardan işit, tesbihi sen!

Hakk'ı kim görmüşse, ehlullahtan o;
Ummânından, bir balıktır işte bu!

Hem cihân, ummân; balık, tendir inan,
Rûh Yûnus olmuş, o nûr mahcûp olan!

Etse tesbih, ruh cesetten kurtulur,
Yoksa hazmı olmayanlar, kaybolur.

Cân balıklar, gör, denizler çok da var,
Görmedin, pervâz edip uçmaktalar.

Bak balıklar, hep gelip vurmaktalar,
Aç gözün sen, hep görürsün âşikâr.

Sen balıklar görmesen, bir göz ile!
Onların tesbihleri duyduk bile!

Sabrın olmuş, ettiğin tesbihte cân,
Sen de sabret, doğru tesbihtir, uyan!

Sabra denk tesbîh bulunmaz, yok teki,
Sabr, ferâhlıklar saçan şey, öyle ki.

Köprüdür sabr, hem de cennet, hem sırat,
Hem güzel bir lâla tutmuş pis surat.

Lâladan kaçtın mı, vuslât yok sana,
Lâlasız, yoktur yakınlık, baksana!

Sırça kalp, sen bilmedin sabr zevkini,
Hakk'a çekmiş, almadın sabr zevkini.

Harpte zevk dersen, yiğitten hamledir,
Korkağın zevki, diğer yönlerdedir.

Yok, zekerden başka; zikri, dîni yok,
Alçağı çekmiş olur, alçaktı çok!

Korkma, alçak çıkmış olsun göklere,
Hem çukurdan, erdi adi derslere!

Çıngırak çalmışsa yüksekten biri,
Söz demiş olsun onun alçak yeri.

Bir dilenmiş bayrağından, korku ne?
Çünkü bayrak, lokma ekmektir yine!

BİR ÇOCUĞUN İRİ YARI BİR HERİFTEN KORKMASI, O HERİFİN DE: "YAVRUM KORKMA Kİ BEN NÂMERDİM" DEMESİ

Bir çocuk, görmüştü azman bir adam,
Saldırır sanmış, sararmış orda tam.

"Ey güzel yavrum emîn ol, çünkü sen,
İbneyim, üstümde gel kal, sen hemen.

Ben eğer, şeklen de korkunçsam yine,
İbneyim, nâmert benim sen sürsene!"

Bâzılar dıştan gelir insan gibi,
İçte mel'un gözlesen şeytan gibi.

[66] *Saffat Sûresi: Allah'ın "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorması.*

Hem de, Âd kavmiyle benzer görkemin,
Çaldı rüzgâr, bir davul gövden senin.

Tilki gerçek sandı, bir defmiş hele,
Korkusundan kaçtı, av vermiş *yele*.

Bir semizlik görmemiş köslerde o,
“Bir domuz bundan güzel,” der doğrusu.

Tilkiler korkar, davul verdikçe ses,
Oysa insanlar döverler, bahsi kes!

BİR OK ATANIN VE ONUN ORMANDAN GİDEN BİR SÜVÂRÎDEN KORKMASININ HİKÂYESİ

Pür silah, heybetli at binmiş biri,
Ormanın içlerde *yol* almış idi.

Usta bir okçu, alırken ok ele,
Korkusundan, *yay* gerip almış bile.

Atmak isterken oku, seslendi bu,
“Ben zayıf bir korkağım” der, korkulu.

“Bakma sen, gövdem benim elbet iri,
Harpte âciz kimseyim, düşkün biri!

Doğru dersin, sen haber verdin bana,
Ok atardım mâni oldun sen bana.”

Öldürür gerçek silah, çok kimseyi,
Elde ok var, *yok* onun erkekliği!

Rüstem’in aldın silâhlardan ele,
Olmadın üstâd, gider cân bak hele.

At kılıç sen, cânı et kalkan peki,
Kim ki başsız, kurtarır baş öyle ki.

Bak silâhın, çoktu bilsen hîleler,
Doğdu senden, câna dönmüş kast eder!

Hîleden, bulmaz olursun fayda sen,
Karşılar devlet, geçersen hîleden!

Görmedin bir ân hayır; fen, hîleden;
Fenni geç, gel hem *yönel* Allah’a sen!

Hiç mübârek kılmamış bilginle sen,
Kal da câhil, geç uğursuz bilgiden!

Sen melekler misli **“Lâ ilme lenâ”**,
El tutan olsun de: **“Mâ allemtenâ.”**[67]

BİR BEDEVÎNİN ÇUVALA KUM DOLDURMASI VE BİR FEYLESOFUN ONU KINAMASI

Bir Arap, *yük yük*lüyorken merkebe,
Çift çuval dolmuştu buğday öylece.

Çift çuval koymuş, oturmuş ortada,
Bir geçen, ondan bu hâli sormada!

“Nerde *yurdum?*” der de başlarken söze,
Sözlerinden inciler delmişti de!

Sonra sormuş: “Neyle dolmuş çift çuval?
Söyle gerçek, anlaşılsın neyse hâl.”

Der ki: “Elbet ilk çuval buğday dolu,
Buysa *yalnız* kumla dolmuş, işte bu!”

“Sen neden hem *yük*ledin kumlar niye?”
“Hem iki *yan* kumla denk olsun diye!”

“Bölmüş olsan buğdayı, döksen kumu,“
“Kalmasın boş bir çuval en doğru bu!”

“Yük hafifler, bak *yor*ulmaz hiç deven.”
Der adam: “Çok âferîn ey muhterem!

[67] *“Yâ Rabbi, seni tesbih ve takdis ederiz. Bize öğrettiğinden başkasını bilmeyiz.” (Bakara, 32)*

Böyle engin, has fikirler sende var,
Çıplacıksın, hem yayansın âşikâr."

Hem acır, hem rahmet etmiştir ona,
"Ey güzel insan, gelip sen bin buna."

Der ona: "Ey sen güzel söz söyleyen,
Hâli anlat, anlaşılsın öyle sen.

Doğru dersin, olgun etmiş bilgiden,
Bir vezirsin, yoksa bilsem şah mı sen?"

"Böylelerden olmadım" der: "Halktanım,
Anlatır, dikkat edersen her yanım!"

Der Arap: Kaç hayvânın var, kaç deven?
"Yok ki hiç bir tek malım, gel deşme sen!"

"Söyle dükkânlarda emtâın nedir?"
"Yok mekânım, bizde dükkân nerdedir?"

"Şimdi sormak isterim" der "naktini",
"Tek yürürsün, dinletip hoş öğdünü,

Sen, bakır, altın eden kimyâcısın,
Akl, ilim, cevherlerin kat kat kesin!"

Feylesof der: "Ey Arabın seyyidi,
Yok ki mülküm, bir yemeklik, söyledi!

Koştuğum hep baş kabak, çıplak ayak,
Kim bir ekmek verse, yollar orya dek.

Böyle hikmet, böyle fen yüktür boşa,
Hep hayâller, başka şey yok, dert başa."

Der Arap: "Sen haydi git benden öte,
Yağmadan senden, belâlar millete!

Hep uğursuz felsefen, gel çek öte,
Sözlerin, vermez uğurlar millete.

Şurya gitsen, ben koşardım, zıt yöne,
Önde git sen, yönlenim senden sona.

Bir çuval kum, bir çuval buğday hemin,
Hikmetinden, ey hayırsız çok emin!

Bende ahmaklık, mübârektir bana,
Tok gönül var, doğru bir ruhtan yana."

Şüpheler, şekler çekilsin istesen,
Kaybolup gitsin çalış, şu felsefen.

Bir hayâl, bir huyda doğmuş felsefe,
Allah'ın nûrdan da mahrûm, vur tefe!

Hem cihânın hikmeti çok, zân ve şek;
Hikmeti dînin çıkartır arşa dek!

Âhirin hakîr, zekî bilginleri,
"Eskilerden, üstünüz say bizleri".

Hîle öğrenmiş, ciğerler yakmaya,
İş desen hîle, düzenler yıkmaya!

Faydanın iksîri olmuş sabrı da,
Yıktılar, mertlik de yoktur ortada.

Fikr verir, bilsen hidâyet, doğruluk,
Yolda maksat, tek olan şahtır ufuk!

Şahta asker, şahta mâl, varlık ne ki?
Şah desen, hem kendisinden şah o ki.

Kendisinden kim ki, şahlık bulmada,
Ahmed'in din, misli sonsuz olmada!

"İBRAHİM BİN EDHEM'İN DENİZ KENÂRINDAKİ KERÂMETİ"

Buydu, İbrâhim Edhem'den naklolan,
Bir deniz ağzında o, durmuş iken;

Yırtığın dikmektedir cân sultânı,
Ansızın bir bey gelip görmüş onu.

Bir zamân olmuştu şeyhin bendesi,
Bildi şeyhim, sundu tazîm secdesi.

Hayret etmişken abâ ahvâline,
Etti hayretler, değişmiş hâline.

Öyle yüksek mülkü, itmiştir öte,
Kendi düşmüş böyle müşkül hizmete.

Bir cihânın şahlığı, terk etti de,
Bir dilenmiş say ki, abâ dikmede.

Anlamış şeyh, bende neymiş endişe,
Çünkü şeyh, aslan; gönül orman, meşe!

Şeyh ümittir; korkudur, kalplerde cân,
Yok, cihândan, gizli bir esrâr inan!

Kalbe sen bak, sermâyen yok, kupkuru,
Huzra varsan, gönlünü, şeyhten koru!

Ehl-i ten der, hep edep, zahirdedir,
Çünkü Allah sırları örtmektedir.

Kim gönül ehli, edepler içtedir,
Çünkü hem sırdan ne var, bilmektedir!

Kör görürsen, aksilik etmektesin,
Huzra gelsen mevkinin en diptesin.

Sen, gören varken, edep terk eyledin,
Şehvetinden od, odunlar peyledin.

Hak'ta mevcut nûr, zekâlar sende yok;
Kör için parlat yüzün sen, hem de çok!

Göz açıklar; varsa kirler sür yüze,
Sonra kokmuş hâlle, nâzlan gündüze!

İğne atmış Şeyh Edhem, deryâya hem,
Seslemiş yüksekçe, gel der, oldu tam.

Ağzı altın iğne tutmuş, çok balık,
Allah'ın emriyle dolmuş ortalık.

Uç verir Hakk'ın denizden öylesi,
Sanki der al, işte Hakk'ın iğnesi.

Döndü şeyh birden demiş ki: "Ey emîr,
Gönlünün mülk hoş, olur dünyâ hakîr?

Gördüğün iz, hiçten hiçtir, öyle ki,
Bâtın âlem yirmi kat, bunlar ne ki!

Şehre, bir dal gönderirler bahçeden,
Gönderilmez şehre bil hep bağı sen.

Öyle bir bağdır, felek yaprak gibi,
İç o bağ, âlem kabuktur öyle ki.

Gitme imkân olmamış olsun bağa,
Nezle bitsin, kokla bak sen, kokmağa.

Tâ ki çeksin, bağda mevcût has koku,
Hem açılsın nerdedir irşât yolu.

* Görmeyen gözler gelir görmek bulur,
Hem de, göğsün yükselip Sinâ olur.

Der ki Yakup oğlu Yûsuf, gömleği,
Nûrlanır sürmekle, göz gör gerçeği.

Der ki Ahmet, böyle kokmaktan yana,
"Hem gözüm nûru namâzdır" baksana!

Birbiriyle birleşiktir, beş duyu;
Çünkü aynen bir asıl bil, duyguyu!

Bâzı kuvvet birleşiktir, bir gibi,
His olur bir hisse, sâkîdir gibi.

Aşkı, artırmış olur göz görmesi,
Aşkla artar durmadan, sıdkın sesi!

Sıdk uyandırmaktadır hissin eli,
Zevki sunmuş okşayan bir sevgili.

GAYBI GÖREN NÛR İLE ÂRİFİN HİSLERİNİN MÜNEVVER OLMASI

Bağ çözer olmuşsa, hislerden biri,
Cümle hislerdir değiştirmiş yeri.

Görse bir his, hisse ait bir şeyi,
Seçti hisler, gaybı bir bir görmeyi.

Sıçrasın yardan koyun, bir ırmağa,
Sıçrar artık, hep koyunlar ırmağa.

Sen koyunlar mislî, his sür bir kere,
Otlasın dursun, yönelsin çimlere.

Belki hisler fesleğen, sümbül bulur,
Otlanan, Hak bağının gülzâr olur.

Olsa hissin, hislerin peygamberi,
Çekse, Cennet olsa hissin yerleri.

Söylesin hisler, gelip dilsiz sözü,
Hem hakîkâtsiz, mecâzsız, sır özü.

Gerçeğin vardır ya bir te'vîl yolu,
Hem mecâz, bâzı hayâl, vehmin kolu!

Bir hakîkât var ki, te'vîl istemez,
Orda te'vîlden de varlık, beklemez.

Olsa hisler, hissinin bir bendesi,
Öyle uymuştur, cihânın cümlesi.

Varsa post hakkında, bir davâ hemin,
İç kimin olmuş, kabuk olmuş onun.

Hem saman hakkında, kim etsin nizâ,
Dâne her kimdeyse, aittir ona!

Bir kabuk olmuş felek, sen iç iken;
Bir felek var, gizli ruhtur, kayma sen!

Belli cismim; ruhumuz hep gizlidir,
Cismimiz yen, cân desen, el mislîdir.

Akla bak, hep ruha gizli kalmada,
Şüphesiz his ruha vasıl olmada.

Kıpraşır görsen, diri dersin ona,
Amma bilmezsin, akıl ermiş buna.

Onda mevzûn hâl olur, gerçekle de,
Missi, gayret ilmi, altın etmede!

El, ayak işler de uygun oldu mu?
Hem münâsip, hem de uygun işte bu!

Rûha ermiş vahy, akıldan gizlidir;
Çünkü hem gayptır ve hem gaypten gelir.

Ahmed'in akl, gizli kalmaz kimseye,
Onda mevcut ilmi, bilmez kimse de!

Rûh-i vahyîn, pek özel bir hâli var,
Bir azîz hâl, olmamıştır akla yâr.

Bâzı, cinnet saydı vahy ahkâmını,
Erse, bulmuş yükseliş imkânını.

Rûh-i vahyi, gör Hızır âhvâlini,
Akl-ı Mûsa'nın, keder say hâlini.

Yok ki Mûsa'nın, Hızır ahvâli hiç,
Her ne görmüş, hep bütünden saydı suç.

Kalsa Mûsa, gaybı görmekten öte,
Fare kimdir, her ne var idrâk ede?

Bilgi taklitken, ticârî mâl gibi,
Bir alan çıksın, satış hoş hal gibi!

Tahkîkî olsun ilim, almış Hüda,
Her zamân, her yerde tâlip ortada!

Hem satan suskun, ticâret sarhoşu,
Müşterî bitmez ki, Allah'tır başı!

Âdem'in, dersen melekler müşterî,
Cinle şeytan olmamış mahremleri.

"Enbi'hüm biesmâihim"[68] söyle de,
Allah'ın sırdan, Âdem şerh eyle de!

Hem, kararsızlıkta kalmış kimseler,
Dar görüşler içre dalmış kimseler;

Hani bir kez, "Söylemiştim fare ben,"
Rızk için mesken de toprakmış hemen.

Yerlerin altında, birçok yol bilir,
Çünkü, dört yandan eşip gelmekledir.

---

[68] *"Allah Âdem'e bütün isimleri öğretti..." (Tevbe, 3)*

Farenin işler, kemirmek lokmayı,
Varlığında, bil ki var aklın payı.

3275. İhtiyaçsız vermemiştir kimseye,
Hem neden versin, Azîz Allah niye?

Âlemin olmazsa muhtâçlık yere,
Âlemin Rabbi yaratmaz, bir kere.

Sallanan yer, ihtiyaç duymuş dağa,
Hiç gerek kalmazdı, dağlar yapmağa.

İhtiyaç olmazsa, eflâktir diye,
Hem yedi gök, halk edilmiştir niye?

Ay, güneş, hep gökteki yıldız denen,
İhtiyaçtan yaratılmıştır hemen.

3280. Varlığın, olmuş kemendi ihtiyaç;
Miktarınca kul için âlet, ilaç.

Gel de artır, ihtiyâcın durmadan,
Hak cömert, deryâsıdır bundan coşan.

Çok dilenmiş, dertli düşmüş yollara,
İhtiyaçlar arz ederler halklara.

Hastalık, körlük, çolaklık gösterir,
Rahmeti coşturmanın, tahrîktedir.

Hem dilenmiş der ki: "Siz ekmek verin, "
Söylemez, var sofra, ambar var hemin!

3285 Köstebek göz istemez, vermez, Hüda,
İhtiyaç yok, gözle hiç rızk bulmada.

Köstebekler öyle hep, gözsüz yaşar,
Tâze toprak içre göz olmaz ki yâr!

Sâde hırsızlık için çıkmış dışa,
Hak karar kılsın, arıtsın, işte yâ!

Belki bulsun bir kanat, uçmuş olur,
Bir melek olmuş, semâdan yer bulur.

Allah'ın gülşende, bir bülbül beyi,
Hep terennüm eylemiş, yüz nağmeyi.

3290. "Körlüğümden, Allah'ım çektin beni,
Hem cehennem oldu, bir cennet, yeni!

Parçacık yağ, sen veren aydınlığı,
Bir kemikken, sen duyurdun çığlığı.

Anlamın, neymiş cisim bağlantısı?
Âletin neymiş, isim bağlantısı?

Hem lafız evdir ve mânâ kuş gibi,
Cism yatak, ruh bir sudur akmış gibi.

Rûh akıp gitmektedir, durmuş dedin,
Hep koşar, sen davranış yokmuş dedin.

3295. Görmüyorsun, yer yarık su akmada,
Tâze otlar, söyle nerden çıkmada?

Sende çer-çöpler, fikirler benzeri,
Tâzedir hep, tâzeden bulmuş yeri.

Hem fikir nehrin, sular akmış gider,
Vahşî, hoş otlar gelip bitmekteler.

Irmağın üstten kabuklar geçmede,
Hepsi, gaybın bahçesinden gelmede.

Bak kabuktan iç ararsan, bul suda,
Hem sular hep, nehre bağdan akmada.

3300. Görmedin, âbuhayâttan akma sen,
Irmağın üstlerde, çerçöp gitmeden!

Hızla akmış, olsa seller, gör ki su,
Hep sürükler, çerçöp olsun işte bu.

Böyle hızlanmış akan ırmak gibi,
Ârifin iç saklamaz, gamlar ne ki?

Hızla aksın, ruh denen ırmaktı bu,
Aktı çerçöp, kaldı sâf hâlinde su.

BİR YABANCININ BİR ŞEYHİN ALEYHİNDE BULUNMASI VE ŞEYHİN MÜRÎDİNİN ONA CEVÂP VERMESİ

Bir adam, bir şeyhi ithâm eyledi;
“Doğru yollardan sulûk olmaz” dedi.

“Hem şarâphordur, riyâkârdır habîs,
Hiç mürîdânâ verir olmaz ki his!”

Der biri: “Gel, sen takın hoş bir edep,
Böyle zân, azcık suçun olmaz sebep.”

“Böyle hâlden, böyle hâllerden uzak,
Böyle seller, hiç bulandırmaz ki bak.

Yapma ehlullah için gel, iftirâ,
Sayfa dön sen, hep hayâlinden bu yâ!

Olmamış şey! Ey güdük kuş olsa ne?
Bir ufak pislik düşer, ummâna ne?

Şeyh, havuzdan, kulleteynden az değil;
Damlacık sürmez, götürmez böyle bil.

Yok ki âteşten zarâr İbrâhim’e,
Kim ki Nemrût, onda korkmak yok deme.

Nefsi Nemrût; cân; akıl olsun Halîl;
Rûh, şahâdet; nefs arar olmuş delîl!

Hem delîl, yol izleyen insan için,
Hep delîller, çölde bir rehber bilin.

Vâsıl olmuşlarda, görmektir çerâğ,
İhtiyâç yoktur, delil, yoldan ırağ.

Hakk’ka ermiş er, delîlden etme söz,
Halka bildirmek olur maksatta öz.

Bir bebek var, ninniler söyler baba,
Âlemi, aklıyla ölçmüş olsa da.

Bil ki üstât, "hem elif bir hiç” dese,
Yok, fazîletten onun eksilme de.

Bir çocuk dil öğrenip, bilsin desek,
Hem çocuksu dilden ayrılmak gerek.

Hem inerler, hep çocukluk vasfına,
Tâ ki belletsin ilim, fenden ona.

Hem bütün halk, kâmilin evlât gibi,
Anlasın halk, öğdü bir devlet gibi!

* Hem odur sen vurma, bir keskin kılıç,
Şahla, sultân var dalaşma hem de hiç.

* Bir havuz, hem deryâ, dursun yan yana,
Ölçse boy, varlık da kalmaz hiç ona.

* Bir küçük sâhil değil şeyh sâhili,
Murdâr etsin, sizlerin azcık kili!

Bil ki küfrün, vardı mutlak ölçüsü,
Şeyh de nûr hadsiz ve hem, yok ölçüsü!

Her ne mahdut, Hak katından yok odur,
Hak’tan ayrı, her ne var, yokluk bulur.

Varsa bir şeyh, küfr, inanç bulmaz yeri,
İç o olmuş, küfür, iman olmuş deri.

Bizde baş, mânâ için bir perdedir,
Hak, leğen altında mum hükmündedir.

Fâni baş, örtmekte mânânın başı,
Ten başın yapmakta kâfirlik işi!

Kimdi kâfir? Şeyh imanın bilmeyen,
Kimdi ölmüş? Şeyhte cân var, görmeyen!

Rûh denen şey, bellidir bilmekle de,
Kim haberdar, cânla dolmuş öyle de.

İnsanın ruhtur büyük, hayvân ne ki,
İnsan olmuştur haberdâr, öyle ki!

Cânımızdan, ruhça yüksektir melek,
Onların yok duygu, his-i müşterek.

Hem velînin ruh, meleklerden yüce,
Yok tereddüt hayretin boş böylece!

Hem melekler üzre, Âdem secdegâh,
Çünkü ruhen pek yüceydi, yok izâh!

Oysa yüksek, "secde et" densin niye?
Secdegâh alçaksa, uymaz gerçeğe!

Secde etsin gül, dikenler var iken,
Çünkü lûtfullâh, söz etmez övgüden.

Rûh yücelsin, hem de ersin has güce,
Cümle cân, uymuş olurlar öylece.

Kuş, balık, cin, hem bütün insan denen;
Bil o artmış; öyleler, eksikleşen!

Hem balık olmuş onun bir iğneci,
İğne, iplik onla bulmuştur gücü!"

İBRÂHİM EDHEM'İN DENİZ KENARINDAKİ KISSASININ BÂKİYESİ

Bey ki şeyhin emri görmüş, titredi,
Hem balıktan gördü, tam vecd eyledi.

Der: "Balıklar pîrle hep bilmekteler,
Yuh, o dergâh bilmeyen çok kimseler!

Hem balıklar şeyh tanır, bizler uzak,
Şâki biz, onlarsa saîd oldu bak.

Secde etmiş, öptü yer, olmuş harâp,
Fethe yönlenmiş, delirmiş bir hesâp!

Ey tahâretten uzak, yaptım neyi?
Kimle kavgan, anla artık gerçeği!

Aslanın kuyrukla oynarsın, neden?
Var melekler, boş yarışmak istemen?

Bir hayırken, şeyhe düşmânlık neden?
Alçalan sen, olmadın hiç yükselen!

Bed nedir? Üstâda muhtâç bir bakır;
Şeyh nedir? Bir yükseliş kimyâsıdır!

Bir bakır, kimyâdan almaz hisseyi,
Kimyadan, almaz olurmuş misliği.

Bed nedir? Elbet yakan âsî kişi;
Kimdi şeyh? Deryâ, ezeldir kendisi!

Suyla, âteş, korkutulmuş oldu yâ;
Suysa düşmez, nerde düşsün korkuya!

Ayda kalktın, sen, ayıplar görmeye,
İstedin bulsan, diken cennette de!

Ey, diken görmek için, gayret eden,
Cennet olsun meskenin, sensin diken!

Maksadın, balçıkla örtmektir güneş,
Ay ki kâmil, istedin noksânla eş.

Bir cihânın tek güneştir parlayan,
Varsa **huffâş**,[69] hem nasıl olsun kaçan!

Pîrlerin reddiyle var olmuştu ayp,
Onların gayretle, esrârlardı gayp.

Sen uzaksın, bâri yâr ol onlara,
Pek çabuk pişman oluşlar var, ara!

Tâ ki değsin, dur ki feyzin yelleri,
Bağlıyorsun, rahmetin hep yolları.

Sen uzaktaysan, orya yönlendir gözü,
Hak buyurmuş: "Doğruya döndür yüzü."[70]

Düşse merkep, görmeden bir balçığa,
Kalkayım der, başlayıp çırpınmağa.

Yer düzeltmez, orda kalmak istemez,
Orda dursun, hem yaşansın beklemez.

Sende his, merkepte histen, az demek,
Sende kalp inkâra batmış, kaldı tek!

[69] *Huffâş: Yarasa*

[70] *Bakara Sûresi: "Yüzünü Kâ'be'nin bulunduğu yöne çevir."*

Çık bataktan, te'vîle ruhsat senin;
İstemezsin, kalbi kurtarmak niçin?

"Böyle davranmak gelir uygun bana,"
Acizim der bakmak Hak suçtan yana!"

Görmüyorsun, benzedin bir sırtlana,
Çünkü Allah, itirâz etmiş sana.

Burda sırtlan yok, demişler avcılar,
Mağ'radan dışlarda derler, avcılar.

Söyleyip kurmuş olurlar bir tuzak,
Der ki sırtlan: "Hep habersiz bence bak."

Der ki sırtlan: "Bilseler ben burdayım,
Yok deyip, söz ettiler duymaktayım."

BİR ŞAHSIN ALLAH BENİ GÜNÂH SEBEBİYLE MUAHEZE ETMİYOR DEMESİ VE ŞUAYB ALEYHİSSELÂM'IN ONA CEVÂP VERMESİ

Bil Şuayb vaktinde, söyler bir adam:
"Gördü Allah, bende birçok aybı tam.

Gördü Allah çok günâh, çok cürmümü,
Hem cezâsız koydu, sunmuş lûtfunu!"

Hak Şuayb'e şöyle vahyetmekte ki;
"Sen cevâp ver" hemde şöyle söyle ki:

"Ben günâh ettim de, Hak vermez cezâ,
Hak kerem der oldu, dersin hâkezâ."

"Ey sefîh, sen aksi söz dersin bana,
Çöldesin, saptın, bu gerçek baksana!"

"Suçladım çok, bilmeden sen işleri,
Bağlamış bağ, görmedin zincirleri!"

Sende pas var, tenceren dipten kara,
Kapkaranlık, yüz desen, isten yara!

Kalbi kat kat, bağlamış pas öyle ki,
Görmedin esrârı, oldun kör ne ki.

İs vurur olmuşsa, kirlenmiş tasın,
Bir eser dersen, muhakkak var isin.

Zıtla çıkmıştır olanlar meydâna;
Akta mevcût is, rezîldir baksana!

İs duman tutsun dibinden tencere,
Hiç değersiz geldi hep dikkâtlere.

Hem demirci, olsa zenci, öyle ki,
Hiç görünmez onda is, kirler ne ki!

Bir beyâz insan, demirler dövdü mü?
Cümle isler, hep bulur artık onu.

Anlar artık, hep günâhın ettiği,
Hakk'a dönmüştür, eder tez tövbeyi.

Suçta, ısrâr eyleyen bir kimsede,
Gözde toprak, gerçeği görmezse de.

Tövbe etmez hiç, günâhtan tat alır,
Kalbe suç hoş gelse, iman yok olur.

Pişman olmak, tövbe, yanmak yok olur,
Aynanın pas, artarak çokluk bulur.

Hem demirden kalbinin, paslar gider
Onda cevher gün gelir toptan biter.

Bir beyâz yaprak alıp, yazsan yazı,
Bir bakış, atsan okursun her sözü.

Bir yazılmış deftere yazsan yazı,
Oldu yanlış, yazsanız yoktur sözü.

Bir siyâhlık üzre, yazmışsan siyâh,
Çift yazın hiç manâlar etmez izâh.

Hem diğer bir hattı yazmışsan ona,
Kâfirin kalp, sanki zulmet dolmada.

Çâre yoktur, Hakk'a dönmekten öte;
Ye's bakırdır, iksîrin bak rahmete.

Var ümîtsizlikte, arz et Allah'a;
"Hep devâsız dertlerin bitsin daha!"

Der Şu'ayb: "Elbet ki söylenmiş ne var,
Kalp, nefesten açtı, olmuş gül-i zâr.

Rûhu doymuş oldu, gökler vahyini,"
Der ki: "Tutmuş bağlayan izler hani?"

Der o: "Yâ Rab! Müdâfaam var diyor,
Saçmalıklardan nişânlar istiyor."

Der ki Allah: "Örterim, hiç sır demem;
İptilâsı pisse, göster remzi hem!

Bir nişan var tuttuğum, yaptım onu,
Hem namâz kılmış, oruç tutmaktı bu.

Hem namazdan, hem zekattan şevki yok,
Zerre miskâl, hem de ruhtan zevki yok!"

Pek büyük tâat, itâat etse de,
Ermiyor bir zerre tatsız çeşnide,

Tek kabuk var, yoktur artık iç denen,
Bir ceviz bomboş ve içsizdir neden?

Bir ibâdet mahsûlü kalp, zevke aç,
Has tohumlardan gerek olsun ağaç.

İşte boş olsun tohum, olmaz fidan,
Bir hayâldir, sûreten cânsız olan.

O YABANCI ADAMIN ŞEYHİ AYIPLAMASI KISSASININ BÂKİYESİ

Bir habîs var, şeyh için ittir, ulur;
Şaş bakar akl, eğridir, hep şaş görür.

Der ki: "Gördüm ben şarâphorlar ile!
Bilmiyor takvâ ve müflistir hele.

İstiyorsan, gel berâber sen gece,
Fıskı gel gör, sen açıktan öylece."

Seyre yönlenmiş, açılmış pencere,
"Fıskı neymiş, işreti gör bir kere!

Gündüzün, zâkir; fâsıktır her gece;
Gündüzün Ahmet, Leheb'tir gör gece.

Gündüz, Abdullah adıyla söylenir,
Hem de akşam, elde câm var, eğlenir"

Şişe görmüş, şeyh tutarmış her gece,
Gördü der: "Artık açık, hem gizlice!"

"Sen şarap şeytan içer, söyler idin,
Sen şarap neymiş, gelip at der idin."

Der ki şeyh: "Doldurdular cân cânını,
Dâne bulmaz sığmanın imkânını.

Kâsemiz almaz bakarsan zerreyi,
Duymuşun, mutlak ki sen yanlış şeyi!"

Camda zâhir, meyde zâhir, sanma sen,
Sû-i zandır, gayb görenden çok hemen!

Sen şarap dersin, odur şey varlığı,
Nûra sığmaz, şeytanın çiş artığı.

Ağza dek dolmuş ilâhî nûr ile!
Cân kadeh yok, nûr-i mutlaktır hele.

Pis nedir, düşsün güneş nûrlar ile!
Onda pislikler, biter kalmaz bile.

Yok kadehtir, yok şarâptır, eldeki,
İn de bak, gel burya ey münkir peki!

Geldi görmüş, en hasından baldı o,
Alçacık düşmân, utandı kaldı o!

Der ki şeyh: "Git hurmadan mey bul bana,
Ey mürîd sen, durmayıp bir kalksana!

Çünkü ben pek hastayım, aç kalmışım,
Hastalıktan, şimdi mecbûr olmuşum.

Her zarûretten temizdir, pis denen,
Ehl-i Hakk'ın münkiri lânetlenen."

Nerde var meyhâneler, gezmiş mürîd,
Şeyhe has mey sunma, olmuşken ümît.

Bulmadan küplerde ancak, hiç şarap,
Tattığı küpler de dolmuş, baldı hep.

3420. Sordu: "Ey rintler nedir hem böyle iş,
Bulmadım küplerde hiç mey, neydi iş?

Cümle sarhoş, ağlayıp saç yolmada,
Doldular hep, şeyhe hayran olmada.

Sen ayak attın bizim meyhâneye,
Cümle meyler, senle gelmiş bal diye.

Eyledin murdâr şaraptan, bal ki sen,
Rûhumuz pis, oysa sen tebdîl eden.

Hep haramlar, kanla âlem dolsa da,
Hiç haramlardan yemez ehl-i Hüda.

ÂİŞE RADİYALLAHÜ ANHA'NIN HAZRET-İ PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'A: "SEN HER YERDE SECCÂDESİZ NAMÂZ KILIYORSUN, NASIL OLUYOR" DEMESİ

3425. Âişe'si bir gün sorar Peygamber'e:
"Yâ Resûlullah açık, hem gizli de;

Nerde olsun, sen namâz kılmaktasın,
Kirli birçok kimseler, gezmiş kesin!

Nerye baksan kirletir, durmaz çocuk,
Sen bilirsin bassa pis bilmez çocuk."

Der ki Peygamber: "Hüda'nın erleri,
Hep temizler, yerde mevcut kirleri!

Secdegâhım, hem de, lûtfunden bana,
Tertemiz kılmış yedi gökten yana."

3430. Sen sakın, vazgeç hasetten şahları,
Olma iblîs, andırıp mel'unları.

İçse ermiş zehri hep ballık bulur,
Yerseler baldan hasetler zehr olur.

Tâzelenmiş kendi, hem meşgalesi,
Onda âteşler olur nûr şu'lesi!

Var ebâbillerde Hak kuvvet eli,
Yoksa nerden, bir kuş öldürsün fili?

Bir büyük orduydu sildi şunca kuş,
Belle artık, her ne var, Hak'tan bu iş!

3435. Vesvesen, var olsa gel sen, şöyle bil,
Gel de öğren Sûre-i Ashâb-ı Fîl.

Onları inkâr, ki kurtarmaz seni,
Yoksa sen bil, şöyle hem kâfir beni.

BİR FARENİN, BİR DEVENİN YULARINDAN TUTUP ÇEKMESİ VE BUNDAN DOLAYI KENDİ KENDİNE GURÛRLANMASI

Fare tutmuştur yulardan bir deve,
Çok inatkâr başlamışken çekmeye.

Hem de, uysallıkla tam uymuş deve,
Fare kendin pehlivân saymış, deve;

Anlayıp ahvâli der, sen dur diye,
Başlayım ben, sende sen, göstermeye!

3440. Erdiler onlar, nehir var ortada,
Nehre hem, filler de âciz kalmada.

Fare durmuş, baktı şaşkın dört yana,
Der: "Benim dağ, düzdeki yoldaş" yine!

"Sen ne durdun, bunca hayranlık ile?
Nehre gir gel, şimdi erkeksen hele!

Rehberimsin, şimdi ol gel, öncü sen,
Susma artık söyle şaşkınlık neden?"

Fare der: "Irmak derin, ben neylerim,
Arkadaş girmem boğulsam, korkarım!"

"Nehri ben bir yoklayım." derken deve,
Söyleyip, bir tek ayak atmıştı ve

"Kör sıçan, gel bak, su ancak dizdedir,
Şaşma sen, aklın neden gitmektedir?"

"Sence kurtçuk, bence olmuş ejdehâ,
Her dizin, çok farkı vardır öyle yâ!

Ey sanatkâr, sende diz altında su,
Bende yüz arşından aşkın doğrusu."

"Etme küstâhlık sakın, " derken deve,
"Sende âteş cânı hem yaksın niye?"

Gel inatlaş, şöyle bir fareyle sen,
Aslâ olmaz biz için söz, fareden."

"Hak için hem tövbe ettim şimdi ben,
Hak için kurtar beni, ırmakta sen!"

Arttı rahmet, fare söylerken, deve,
Der ki: "Gel bin hörgücüm var sen" deve.

"Yük geçirmek, bizlerin hep işleri,
Biz geçirdik böyle çok yüz binleri."

Sen ki Peygamber değilsin, rehber al,
Sen çukurdan çık yeter, Yûsuf misâl.

Şah değilsin! Gel de sen ol, milleti,
Yok gemin, var sende kaptan niyeti.

Açma dükkân, olgun olmazdan hele,
Yoğrul önden, var hamur, gel al ele!

"*Ensıtû*"[71] der dinleyip sus işte bak,
Hak lisân yok sende, bâri ol kulak.

Söz demişsen, bâri âcizlikle de,
Şah görürsen, âciz ol, özrünle de.

Kin ve kibrin, şehvet olmuş öncüsü,
Tekrâr etmişsen, verir âdet süsü.

Huy fenâ, âdet olur olmuşsa sen,
Kinlenirsin, doğru söyler kimseden.

Kim alışmış, öyledir toprak yiyen,
Kim menetsin, oldu bir düşmân hemen.

Putperestler, toplanır puthânede,
Mâni olmuş kimse, düşmân denmede.

Önce iblîs oldu zikrin öncü yâ,
Âdem'i hâkir gören, merkep bu yâ!

"Benden üstün kim olur" derken niye?
Burda dönmek imkânın yok secdeye!

Üstün olmak, ruha olmuştur zehir,
Tâ ezel, var olmaz olsa panzehir.

Dağ yılan dolsun, gereksiz, korkma sen,
İçte varken panzehir, tiryâk denen.

Üstün olmaklık dimâğda bulsa yer,
Kim desin vazgeç, olur düşmân meğer.

Kim, hûyun hakkında bir söz söylesin,
Sende birçok kîn çoğalmıştır kesin.

Hem değiştirmek dilerken, oysa hûy,
Sanki der gel, sen çıraksın, gel de uy!

Bir fenâ hûy ermeden sağlamlığa,
İhtilâf ermez meğer parlaklığa.

[71] *"Kur'ân okunurken dinleyin ve susun. Böyle yaparsanız sizin için bu rahmettir." (A'raf, 204)*

Bir büyük zâtın muhâlif, sen misin?
Yaklaşır hâli, belirtmezmiş kesin!

Bir fenâ hûydan karâr kılmış olan,
Şehvetin kurtçuk meğer olmuş yılan.

Uğraşırsan öldü, şehvetten yılan,
Yoksa ejderhâ olur artık inan.

Huy yılan olmuş, küçük sanmış adam,
Söyler ârif, sorsanız hükmüyle tam!

Altın olmazdan, bakır bilmez, misim,
Şahı görmez kimse, bilmez müflisim.

Ey gönül, sen hizmet et gel iksire,
Çek cefâlar, sevgilinden bir kere!

Sevgilin kim? Ehl-i dil olmuş kişi,
Gündüz, akşam durmadan kaçmak işi!

Görme aybı, Allah'ım başlarda sen,
Hiç yakışmaz, şaha sen, hırsız desen!

GEMİDE HIRSIZLIKLA İTTİHÂM EDİLEN DERVÎŞİN KERÂMETLERİ

Bir vapur var, bindi bir dervîş kişi,
Erliği sırt yastığı yapmak işi!

Kaybolan bir torba altın, yatmış o;
Hep aranmış, burda derken işte bu;

Bir fakir, ammâ aransın biz gibi,
Hem uyandırmış, o altın sâhibi.

Burda, kaybolmuş bir altın torbası,
Kurtuluş yok, biz arardık herkesi.

Hırka at gel, sen çıkar dur elbise,
Kalmasın halkın da vehmi, neylese.

Der ki: "Yâ Rab! Şimdi âdî kimseler,
Eyle fermân, bendenî ithâmdalar."

Dervîişin kalp, tam kırılmış oldu yâ,
Dalgalanmak gözlenir hep deryâda!

Çok balık çıkmış denizden, durdular,
Ağza almışlardı en has inciler.

Yüz bin aşkınken, balık baş gösteren,
Ağza almış, kıymeti çok inciden.

Her bir inci, vergisi bir ülkenin,
Allah'ındır, ortağı yok kimsenin.

İncilerden toplayıp saçmış yere,
Hem hava üzre oturmuş, bir kere.

Sanki bir şah, çıktı bir taht üstüne,
Önde kalmıştır vapur, görsen yine.

Hep vapur olsun sizin, artık gidin,
Olmasın yoldaş yeter, hırsız sizin!

Ayrılıktan bak ki, kim görmüş zarâr,
Ben hoşum, halktan uzak, Allah'a yâr!

Allah'ın, hırsız deyip saymaz beni,
Hem tutup, gammazlara vermez beni.

Seslenip bilcümle umman yolcusu:
"Sen neden buldun ve nerden, doğrusu?"

"Bir fakîrin, töhmetinden verdiler,
Hakk'ı incitmek yüzünden verdiler.

Hâşa! Mutlak şahı tazimden bana,
Zânna yönlenmem ki, yoksuldan yana.

Hem fakirler çok lâtif, hem hoş nefes,
Gel de bak, övmekte Sûre-i Abes.

Böyle iş, dünyâya yönlenmek değil,
Hak'tan ayrı, onda bir şey yoktu bil.

Kim erişmiş, gökte sonsuz hazneye,
Böyle bir ithâm olur, benden niye?

3500. Suçlanan nefstir, fakat aklın değil,
Hem latif nûrlar, değildir duygu bil.

Nefs sôfistâiye dönmüş öyle ki,
Döv ki sen hem, sen delîl sunsan ne ki?

Mu'cizât görsün, Hakkikat der o da,
Sonradan, artık hayâlden saymada!

Der: Acâyip, gerçek olmuş olsa bir,
Gözle gündüz, akşam elbet gözlenir.

Mu'cizât, mânen temiz gözlerle yâr,
Hayvanın gözlerde hiç sanmam ki var.

3505. Böyle hislerden, kerâmet ar duyar,
Dar çukur, tâvus nasıl girmiş yaşar?

Sen sakın, çok söz bu etmiştir deme,
Yüzde bir bu, kıldan ince söyleme.

DERVÎŞLERİN, DİĞER BİR DERVÎŞ İÇİN, ŞEYHİN HUZURUNDA ÇOK SÖYLÜYOR DİYE KINAMALARI

Geldi sûfî, hep kınar sûfî yine,
Geldiler hem, tekkenin has şeyhine.

Şeyhe derler: "Cânımızsın al ele,
Bunda pek çok hakkımız var, al hele!"

Der ki şeyh: "Neymiş şikâyet söyleyin, "
Söylemişler: "Üç fenâ huy var bilin!"

3510. Derse bir söz, çıngıraktır susmayan,
Yirmi kap yer, aslâ oymuş doymayan.

Yatsa olmuş sanki bir Ashâb-ı Kehf, "
Şarlatanlık, onların olmuş hedef.

Döndü fakir dervîşe şeyh, söyledi:
"Orta yol her neyse gel sen seç" dedi.

Hayrı çok bir iş olur, en orta yol,[72]
Normal ahlâk, gövdenin olmuş usûl!

Artsa dörtten bir, o olmuş ârıza,
Hastalanmıştır vücûdum, bak bize!

3515. Olma dostundan sıfâtça, önde sen,
Sonda, ayrılmak olur gerçekleşen.

Sözde Mûsa, orta yol üzreydi de,
Gör Hızır huzrunda, fazlaymış yine.

Fazla söz olmuş, Hızır saymış sebep:
"Haydi, ayrıl, fazla dersin, sen ki hep."

Sen Mûsa mıydın, neden çok söyledin?
Yâ uzaklaş, dilsiz ol, körlük edin!

Yok, eğer, gitmez inât eyler isen,
Ayrısın benden ki, gerçeklerle sen!

3520. Ansızın bozsan namâzda abdesi,
"Koş da abdest al" denilsin öylesi.

Abdest almazdan, kılarsan nâfile,
Hiç namâzdan fayda yok, ahmak hele.

Git, senin emsâlin olmuş dostlara,
Sohbetinden zevk alan sevmişlere!

Bekçinin, yatmış içindir faydası,
İhtiyaç duymaz balık, yok bekçisi!

Giysi giymiş kimsenin, göz çarşıda,
Gönle ziynettir, tecellî-i Hüda!

3525. Rûhça çıplak kimselerle ol ki sen,
Yâ da gel çık, varlığın her giysiden!

Olmamışsan, tam ki çıplak giysiden,
Sen de az giy, sâde örtünsün beden.

[72] *Hadisi Şerifi: "Yolların hayırlısı orta olanıdır."*

HAKKINDA ŞİKÂYET EDİLEN DERVÎŞİN, ŞEYHE ÖZÜR BEYÂN ETMESİ

Söylemişken, şeyhine ahvâlini,
Özr, garâmet üzre sunmuş hâlini.

Şeyhe vermiştir Hızır, sanki cevâp,
Hem güzel sözler olur artık sevâp!

Sanki Mûsa'ya Hızır dermiş o ân,
Hak ilimden hep cevâp sunmuş inan.

3530. Çünkü hâlletmişti Mûsa müşkili,
Hem, Hızır vermiş anahtar, bilmeli.

Gör Hızır'dan bir mîrâstır kısmeti,
Hem cevâptır, varsa şeyhin himmeti.

Der ki: "Hikmettir muhakkak orta yol,
Orta yollar üzre nispettir usûl."

Arka azdır, arka akmış olsa su,
Fare görsün, oldu deryâ doğrusu!

Kimde dört ekmek ki, olmuş ihtiyâç,
Üç yemek olmuş vasat, kalmaz ki aç.

3535. Dördü yerken, yok vasat hiç ortada,
Kaz, o hırsın, çok eser var olmada.

Altı yer, var ihtiyâç on ekmeğe,
Orta yol olmuş seçim, artık beye.

Bende, elli ekmeğin iştâhı var,
Altıdan az, senle hiç denklik mi var?

Sanki kıldın on rekât, bıkmaktasın,
Ben de beş yüzden dahi bıkmam, kesin!

Gitti bir kul Kâ'be'ye çok kez yayan,
Başkalar camiye gitsin mest, inan!

3540. Bâzılar, aşktan erirken cân verir,
Bâzısı, ekmek verirken cân erir.

Bir vasat, sonlu olan hakkındadır,
Hem nihâyet, baş ve son hep son bulur.

Baş ve son lâzım, bulunsun ortası,
Bir tasavvurdan gelirmiş arkası.

Sonsuzun olmaz muhakkak, çift yönü,
Olmamış artık vasat saysak onu.

Baş ve son var, kimseler koymaz ki ad,
Der ki: **"Lev kâne bahrül midâd."**[73]

3545. Der: "Yedi deryâ mürekkep olsa hem,
Yok, ümît, sözler yazılmış olsa tam.

Bağ ve orman, hep kalem olsun hele,
Hak kelâm olmaz ki az, çokluk ile.

Hep mürekkep, hep kalem bitmişse de,
Bil ki sonsuz söz tükenmez dense de!

Bende hâl, benzerdi bildim uykuya,
Bir sapık sanmış ki daldım uykuya.

Göz uyur, gönlüm uyanmıştır hele,
Görsen işsiz, bil ki kaldım iş ile.

3550. "Göz uyur" söyler Nebî, "Kalp yatmayan!
Hakk'a dönmüş kalp, nasipsiz uykudan!"

Göz açıkken, sende kalptir uykuda,
Yattı göz, gönlünse mehvez açmada.

Kalbimin beş hisse, benzer hissi var,
Ahretin, bitmez cihânın, resmi var!

Bakma zâaflarla elbet, sen bana,
Sende akşam, bende gündüz, baksana!

Sende zindân, bende bir bağ, bahçedir,
Meşgul olmak, biz için dinlenmedir.

3555. Battığın balçık, benim olmuşta gül,
Sende yas, olmuş benim dernek, davul.

[73] *Kehf Sûresi: "Eğer bütün denizler mürekkep olsa, Rabbin kelimeleri yazılmadan denizler tükenirdi."*

Senle, biz bir yerde sakinsek eğer,
Zühre'yim olmuş yedi gök, bende yer.

Senle dursam, ben değil, gölgem benim,
Her fikirden, mertebenden üstteyim.

Gezmemiz, geçmiş fikirlerden öte,
Fikr hudûtsuz, hem hudûtsuz ölçüde.

Fikre hâkim, asla bir mahkûm değil,
Kim binâ yapmış, onun hâkimdi bil!

3560. Cümle insanlar, düşünce mağlûbu,
Hastalar, hep cümle kalpler, gam dolu.

Kast edip dalsam eğer endişeye,
Başlarım ordan koşardım dönmeye.

Anka'yım ben, endişe olmuş sinek,
Bir sinek olmaz, beni tutmuş desek.

İndim elbet, ben ki kasten yerlere,
Kim ki âciz feyzi alsın bir kere!

Bir usanç gelmişse, süflî hâl ile,
Eylerim pervâz, olup saffât ile.[74]

3565. Çift kanat var, öyle hem, benden doğan,
Ben yapıştırmam, çirişle sonradan.

Câfer-i Tayyâr'da[75] dâimdir kanat,
Câfer-i Tarrar'da yoktur bir sıfât.

Zevksizin indinde davâ, boş kelâm,
Âfâk erbâbında mânâymış tamâm.

Karganın boş söz de, bir davâ demek,
Tenceren boş, yok dolu, bilmez sinek.

Sen güher dolmuş olan bir lokma ye,
Bulduğun miktar kadar hiç durma ye.

3570. Vardı bir şeyh, çok yiyor derlerdi ye,
Kustu, kusmuklar dönüştü inciye.

Onca mâkûl, inci bilinsinler diye,
Cevheri mânâ dönüşmüş inciye.

Sen ki yersin, döndü haslar pisliğe,
Yok yemek, ağzın kilitlenmez niye?

Her kimin aş, midesinde olsa nûr,
Her ne yer olmuş helâl, bulsun huzur.

DOĞRULUĞUNA KENDİSİ ŞÂHİT OLAN İDDİA

Sen bütün elbet tanırsan ruhumu,
Boş değil, davâm bilirsin sen bunu.

3575. Ben demiş olsan, seninleydim gece,
Korkma, oldum akrabandan böylece.

Akrabandan, bir nefes duydukça sen,
Davânın, mânâyı anlarsın hemen.

Çifte dâvâ akraban bulmuş iken,
Çifte dâvâdan doğar, iylik hemen.

Sen yakınken, oldu hem şâhit ona,
Dosta şâhit oldu, gelmekten yana.

Dostunun ses lezzeti var, bil ki sen,
Hem yakınlık, sıtkına şâhit hemen!

3580. Erse bir ilhâma, ahmak cehl ile!
Hem karıştırmış sesinden el ile.

Ses duyar, ahmak gereksiz der ona,
Cehl olur artık sebep, inkârına.

İçte aydın, hem zekî bir kimseden,
Duysa sesler, mânâ bulmuştur hemen.

Bir Arap dönmüş, Arapçam var dese,
Bir Arap, dönmüş Arapça söylese,

[74] *"Kuşları havada tutan, onlara uçma kuvveti veren Rahim Allah değil midir?" (Mülk, 19)*

[75] *Câfer-i Tayyar: Hz. Ali'nin abisi. Peygamberimize çok benzerdi. Câfer-i Tarrar; hırsız, yol kesen manâsınadır.*

Hem Arapça söylemek davâ ona,
Oldu şâhit, anlamı davâsına.

3585. Kâtip elbet, bir kâğıt yazdım dese,
Kâtibim, yazdım ve ben üstüm dese;

Böyle yazmak, davâ olmuştur ona,
Doğrunun şâhit o olmuş, baksana!

Derse sûfî: "Gördüm akşam düşte ben,
Aldı sûfî omza bir, seccâdeden."

"Ben idim rüyâda gelmiştim sana,
Hem nazardan, feyzi anlattım sana.

Ver kulak hem, et kulak çün halka sen,
Söylemiştim hem anıp, hem anla sen.

3590. Hem rüyâ, tekrâr gelirken aklına,
Bir kerâmettir gelir altın, sana!"

İddiâya benzetilmiş olsa da,
Kim gören, ruhuyla tasdîk etmede!

Hikmet olmuş mü'minin yitmiş malı,
Duysa her kimden de, iknâ olmalı.

Karşısında olmuş olsun hikmetin,
Tesiri yok, kuvveti yok, şüphenin.

Bir susuz görsen: "Gelip sen koş" desen,
"Şurda bardak var yetiş, sen iç hemen!"

3595. Hem susuz söyler mi: "Bu davân senin,
İddiâcı tez çekil, sen git hemin?"

Yâ da hüccet, bir delîl ister mi bu,
Der mi: "İspât eyle, buysa tatlı su?"

Süt emen bir yavrusun, sesler ana,
"Ben senin annen" deyip ünler ona.

Süt emen der olsa: "Bir hüccet gerek,
Sen inandır, biz gelip sütten içek."

Kalpte Allah zevki, dolmuş ümmete,
Hem Resûl'ün ses ve yüzdür mucize.

3600. Derse, Peygamber dışardan gel diye,
Ümmetin ruh, içte dönmüş secdeye.

Çünkü onlar duymamışlar böyle ses,
Cân kulak hiç duymamış bir öyle ses.

Cân kulaklar bir misilsiz zevk edip,
Hak lisânından duyar **"innî karîb"**[76]

YAHYÂ ALEYHİSSELÂM'IN ANASI, KARNINDA İKEN İSÂ ALEYHİSSELÂM'A SECDE ETMESİ

Yahya'nın annesi, dönmüş Meryem'e,
Gizli söylerken, doğumdan önce de:

"Ben yakînen bilmişim karnındaki,
Mânevî bir şah ve bilgin öyle ki!

3605. Karşılaşmıştık seninle burda biz,
Karnımızdan secde etmiş bilseniz.

Yaptı bir has secdeyi karnında da,
Secdesinden, hep vücût titrerdi yâ!"

Der ki Meryem: "Ben de hissettim onu,
Secde etmiş oldu, farkettim bunu!"

BU KISSANIN DOĞRULUĞUNDAN ŞÜPHE EDİLMESİ

Der ki ahmak: "Böyle bir efsâneye;
Bir yalan, yanlış çizikler çek diye."

Hem doğurmak ânı, Meryem duydu bak,
Cümle dostundan çekip gitmiş uzak!

[76] *"Kullarım sana beni soruyorlar. De ki Ben onlara yakınım." (Bakara, 186)*

3610. Hem doğurmazdan, şehirden çıktı da,
Dışta kalmış, çıkmamış el huzruna.

Hem çocuk olmuş ve basmış bağrına,
Geldi tekrar soy ve dostundan yana.

"Nerde görmüş Yahyâ'nın has annesi,
Nerde bilsin, konuşsun böylesi?"

BU ŞÜPHENİN CEVABI

Kim ki bilmiş, oldu bir ilhâm eri,
Gaybe sahip, anlamıştır işleri!

Hem de gözden çok uzaktı Meryem'e,
Sanki birlikler, erer sohbet deme.

3615. Ten ki göz göz olsa, dostluktan misâl
Göz kapansın, dahi görmüş ehl-i hâl,

İçte, dışta görmemiş olmuş iken,
Aczi bil, gel, manâyı tam anla sen.

Nakşa "Ş" ek oldu, baksan görkeme,
Sen masal sanmışsa kim hiç benzeme.

Bak Kelîle söylemiş dilsiz niye,
Hem neler söyler Kelîle, Dimne'ye?

Hem de hayvân, dilden anlar say bile,
Nutku yok söz, bilmez insanlar hele.

3620. Hem öküz, aslan için bak Dimne'ye,
Elçidir, söyler yalan sözler niye?

Hem vezir olmuş öküz, aç aslana,
Ay sudan aksetti, fildir korkmada.

Hem Kelîle, Dimne olmuş bir masal,
Yoksa leylek, kargalar bilmez ki hâl.

Ey birâder, söz de bir ölçekledir,
Mânâ, sözler içre kalmış dânedir.

Dâneler almış akıllı kimseler,
Ölçeği netsin o, nakletmişseler.

3625. Gül ve bülbül mâcerâsı, ver kulak,
Onların sözler açık söz, dinle, bak.

HÂL DİLİYLE SÖZ SÖYLENİLMESİ VE ONUN ANLAŞILMASI

Mâcerâ var, dinle mum, pervâneden,
Ondan al mevcut olan manâyı sen.

Onda söz yok, ama sırrı ordadır,
Alçak uçmak çilesi, baykuştadır.

Satranç oynar der: "Budur ruh hânesi, "
Bilmeyen der: "Burdaki mana nesi?"

Nerden almış hem mîrâs, düşmüş mü yâ,
Mutludur hep, kim ki koşmuş mânaya.

3630. Dilci der: "Zeyd Amr'ı dövmüş yine,
"Sordu câhil: "Söyle bilsek cürmü ne?

Neydi Amr'ın suç, o hâm bir Zeyd ile!
Bir günahsız, dövdü Zeyd, bilsek hele?"

Dilci der: "Örnek, misâller mânaya,
Buğday al, ölçek gereksiz kaldı yâ.

Zeyd ve Amr fi'il çekim örnekleri,
Öğren artık, gösterir î'rapları."

"Dövdü Zeyd Amr'ı günâhsız öyle de,
Yok, hatâsı bilmezem bundan öte!"

3635. Çâresiz kalmış ya dilci der ona,
"Cümleden Amr fazla bir "vâv" çaldı yâ!"

Anlamış hırsız ve Zeyd vurmuş ona,
Böyle bir had, dînce lâyık baksana!

BÂTIL SÖZÜN BÂTIL KİMSELER TARAFINDAN KABÛL EDİLMESİ

Der o câhil, doğrudur makbûl bana,
Doğru gelmiş eğri, bâtıl insana.

Derse ay bir tanedir, şaş insana,
Çiftti der hem, bir de, şek var baksana!

Gülse bir fert, gökte ay çifttir dese,
Doğru der, kanmış olur pis hûy ise.

Hem yalan hoştur, yalancı erlere,
Pis demen, hoş geldi elbet pislere.

Kalp geniş bir kimsenin, eller geniş,
Göz ki kör, vardır onun yardan düşüş.

MEYVESİNDEN YİYEN KİMSENİN ÖLMEYECEĞİ BİR AĞACI, BİR PADIŞAHIN ARATMASI

Anlatır bilgin olan zât bir masal,
Vardı Hindistan'da, meyve yüklü dal.

Kim ki ondan meyve yer, ordan alır,
Hem kocalmaz, sanmayın artık ölür.

Duydu şah, sâdık olan bir kimseden,
Oldu artık, meyvenin âşık hemen.

Hem, seçip gönderdi bilgin kimseyi,
Hem o, pek has meyveden bulsan deyi.

Gezdi yıllar bir ağaç bulmak için,
Öyle Hindistan'ı gezmiştir bütün.

Hem şehirden, şehri gezmiş durmadan,
Hem ada, dağ, hem ova yoldur inan.

Sordu birçok kimseler gülmüş ona,
Orda "mecnûnsun" demiş, gelmiş ona.

Buldular sâf, vurdular el enseyi,
Bazılar seçmiş, durup eğlenmeyi.

Saf, temiz bir kimsesin gayret neye,
Boş değil, hiç saçmalık olsun niye?

Bir tokattır, böyle türden eğleniş,
Böyle hâl, hem âşikârdan sert imiş!

Hem alay eylerdiler bir tek ağaç,
Var falân bir yerdedir, yüksek ağaç.

Orda orman bir ağaç yüksek yeşil,
Dal kalın, kollar büyüktür şöyle bil!

Şah için bağlar yâ gayretten kemer,
Aldı halktan, hiç tükenmez bir haber.

Gezdi artık, durmadan yıllar yılı,
Şah da sunmuş, harcasın derken pulu.

Gurbetin çekmiş bütün yorgunluğu,
Kaldı âciz böyle halden en sonu.

Maksadından içte yoktur bir eser,
Bir mücerret sözdü, söylenmiş gider.

Koptu köklerden ümîdin ipliği,
İstenen en son olur, bilmez neyi.

Niyet etmiş şaha tekrâr dönmeyi,
Yol alır göz, iş eder yaş dökmeyi.

O AĞACIN SIRRINI, BİR ŞEYHİN, O MUKALLİT TÂLİBE ŞERH ETMESİ

Vardı orda, bir büyük olgun velî,
Duydu vardır onda hem, ye'sin yeli.

Bir ümitsiz, şeyhe varsam ben hele,
Ben de ondan sonra, düşseydim yola.

Has duâlar, olsa artık yârımız,
Kalmamış, bitmiş ümîtten varımız.

Gözde hem yaş vardı, gitti şeyh; umut;
Gözlerinden yaş döker, olmuş bulut.

Der ki: "Ey şeyh; şimdi rahmet vaktidir,
Ben ümîtsiz, sizce rikkat vaktidir."

3665. Der: "Sebep neymiş ümîtsizlik için,
Yön nedir, hem neydi matlûbun senin?"

"Ben ki şahın, emrinin memûruyum,
Bir ağaç var, bulmanın memûruyum.

Öyle bir daldır cihânda nâdir o,
Meyveler âb-ı hayatmış, işte bu!

Nice yıl gezdim, bulunmaz öylesi;
Sarhoşun oldum alay, zevk hissesi!"

Güldü şeyh, söyler ki: "Ey sâfdil kişi,
Âlimin has ilmi oymuş, öyle ki!

3670. Çok büyük hem, çok yüce hem, pek geniş,
Bengisû deryâsı, gör hepten geniş.

Sûret aldatmış ve gitmişsin niye?
Ermemişsin, manânın bir meyveye!

Gâh ilim daldır, güneştir, gâh deniz,
Gâh bulut ismiyle sunmak O'nda iz!

Oysa birdir, bin nişân vardır O'nun,
Onda son yok, sâde bâkilik bunun.

İsmi tektir, hem eser binlercedir,
Çok eser ammâ, ilim bir ad verir.

3675. Bir adam olmuş baban, bir başka da,
Hem peder olmuş, oğul olmuş o da!

Bazısı içun kahr bazan dert olur,
Diğeri ondan, lûtuf, haslık bulur.

İnsanın yüz hâli var, tek ismi var,
Kendi kördür, hem hâlin bilmez kadar.

Bir mücerret, isme kanmış olsa fert,
Sencileyn olmuş ümitsiz, buldu dert.

Sen ağaç der, öyle kalmışsın neden?
Gâye yoktur, sende yok tâlih denen!

3680. İsmi geç sen, hem araştır bul sıfât,
Hem, sıfâtlardan görünsün belki zât.

Halk, isimden ayrılıklar buldu yâ,
Geç isimden şah, huzur var mânada.

ÜZÜMÜ HER BİRİ BAŞKA BİR İSİMLE TANIYAN DÖRT KİŞİNİN ÜZÜM İÇİN MÜNÂZARA ETMELERİ

Verdi bir dirhem adam, dört kimseye,
Der biri: "Engür alıp yensin diye."

Hem Arap: "Engür" değil "ineb" dedi,
İstemem "engür" gerekmez, söyledi."

Türk olan der: "İsterim elbet üzüm, "
İstemem "ineb" demiştir ey gözüm.

3685. Diğeri Rum: "İstâfil" alsak dedi,
"Boş lâfın yoktur gerek, artık" dedi.

Hem tutuşmuş oldular hep kavgaya,
Hem sıfattan, hepsi gâfil kaldı yâ!

Vurdu yumruklarla onlar her yana,
Yok ilim, câhildi onlar baksana.

Dil bilir izzetli olgun bir kişi,
Olsa onlar, uzlaşırlarmış işi.

Ben bu tek dirhemle, dördün arzûyu,
Karşılarsam hâllolur, gör doğruyu.

3690. Kalpte elbet, hîleye yer kalmadan,
Karşılar her isteği dirhem inan.

Tekse dirhem, çâredir dört arzûya,
Dörtse düşmân, dost olur birlikle yâ!

Sözde, sözler, hem savaş hem ayrılık,
Hem benim sözlerde, birliktir ufuk.

Siz susun, gelmiş emir var, dinleyin,
Ben sizin diller olup, ben söyleyim.

Sizde, söz sâhip iken tek üslûba,
Tatbik etsen, bir savaştır ortada.

İğreti işten eser yok olmada,
Öz harârettir, hünerler sunmada.

Sirke kaynatsan da içsen midede,
Şüphesiz, artan soğukluk vermede.

Hem hararet iğretidir bil ki sen,
Hem soğuktur, aslı sendendir hemen!

Ey oğul! Donmuş olan pekmezse de,
İçseniz, aynen harâret vermede!

Bizde ihlâstan da üst, şeyhin riyâ,
Bil görendir, sende ihlâs kördü yâ!

Şeyh sözünden, birleşir hem topluluk,
Hep hasetten, millet olmuştur bozuk.

Taht Süleymân'ın olur olmuştu yâ,
Başlamış, kuşlar dilinden almaya.

Hem adâlet vakti, âhû, kaplana,
Oldu dost, bitmiş savaş yoktur ona.

Hiç doğandan yok, güvercin korkusu,
Hem koyun, kurttan çekinmez doğrusu.

Oydu düşmân üzre, elbet sulh veren,
Her mahâlden yükselir birlik denen.

Ey karıncam sen koşarsın dâneye,
Bul Süleymân, sen de sapkınlık niye?

Dâne istersen, tuzaktan yem olur,
Kim Süleymân'dan, Süleymânlık bulur.

Cân kuşuysan, işte gör âhir zamân,
Yok ki dostluk, kalmamış artık amân.

Var Süleymân, yüz yılın rehber olan,
Bizde zulmün, zahmetiymiş son bulan.

Kavli bil artık: "*ve in min ümmeti*"
Hem: **"hilâfîhâ nezir"** âkıbeti![77]

Koymadık bir ümmeti boş ortada,
Bir uyarmış, gönderilmiş oldu da!

Öyle bir birlik verir, hem baksana,
Bir gönül olmuş, verir saflık ona.

Annenin şefkâtten üstün, şefkati,
Der Resûl: "Tek nefs bilin siz ümmeti"

Tek nefis olmak, onun feyziyledir,
Önceden düşman ki dostluk gösterir!

ENSÂR, YÂNÎ; MEDİNE MÜSLÜMANLARININ ARALARINDA, EVVELCE BULUNAN MUHÂLEFET VE DÜŞMÂNLIĞIN PEYGAMBERİN HİMMETİ İLE ORTADAN KALKMASI

Evs ve Hazrec ismi, boylar ortada,
Birbirinden, oldular kan kusmada.

Hem Muhammed, böyle sökmüş kînliyi,
Etti mahv, hem kalbe ekmiş sevgiyi.

Önce kardeş oldular, düşman iken,
Oldular bağlardaki salkım hemen!

Oldular mü'mince kardeş öyle ki,
Birleşip bir tek beden, olmak ne ki!

[77] *Fâtır Sûresi: "Hiçbir ümmet yok ki kendilerine müjdeci bir peygamber gönderilmesin."*

Dışta baksan her üzüm, kardeş iken,
Sıksanız, çıkmış şurup, şerbet hemen!

Zıt olur artık üzüm, elbet koruk,
Pişse, zıtlık yok koruk, dostluk ufuk.

Bir koruk hem, hâm kalır bir taş iken,
Tâ ezelden, kâfir olmuştur hemen!

Oydu birlikten ve kardeşten uzak,
Azdı hem, münkir ve mülhit oldu bak!

Onların ben, gizli hâli, söylesem,
Hep cihân, kalpler dolarlar fitne hem!

Kör bu kâfir sırrı söylenmezse hoş,
Hem cehennemden uzak, İrem'de hoş.

Has koruk, kâbil üzüm olmak ona,
Ehl-i dil, kalben onundur, baksana!

Hep üzüm olmak içinken koşmalar,
Varsa birlik, hep savaşlar boş çıkar.

Hem üzümlük yırttı, yırtılmış kabuk,
Pekmez olmak, birliğin olmuş ufuk.

Yoksa birlik, dostu, düşmân olmada,
Varsa birlik, kavga kalmaz ortada.

Âferîn, üstâdı küllî aşkına,
Zerreler, ondan da birlik baksana.

Rûh ki, yollar üzre tozdur en sonu,
Ustanın el, testi etmiştir onu.

Suyla kil birleşse, noksanlıkla da,
Rûhla elbet benzeyiş yok ortada.

Böyle bitmez, çok misâl var söylesem,
İhtilâl yükler dururdum, fikre hem.

Var Süleyman devrimizde, gör iyi;
Biz uzak kaldık, yitirdik görmeyi!

Sen uzak görmek dilersen, körlük o,
Köşkte yatmışlar bilir mi köşktü bu?

İnce mânâ, söz derin, dalmış da biz,
Var düğümler, bizse çözmek isteriz.

Zor nedir bilmek, cevap bulmak için,
Bağlayıp, çözmek murat olmuş işin.

Çözmek isterken, tuzaktan bendini,
Bağlayıp çözmüş mâhir kuş, kendini!

Kuş çimenden, sahrâdan mahrûm kalır,
Ömrü; çözmek, bağlamak yanmaktadır.

Var tuzaklar düşmemişken bak ki o,
Bağla-çöz, kırmış kanat; hâl işte bu!

Bağla, çöz hiç olmasın elbet işin,
Hem kanat kırmak, akıl, hem fikrinin.

Böyle yüz bin kuş vurup, kırmış kanat,
Bir tuzaktan çıkmaya yok imkânât.

Onların hâli budur gel sen oku,
"Nekkebû fîhâ"[78] ki Kur'ân, işte bu!

Kavgasından Türk ve Rum, Acem, Arap,
Hâlledilmez, hem üzüm, engür, inap!

Oysa artık, bir Süleymân gelmeden,
Kurtuluş yok, böyle işten bil ki sen!

Ey nizâ etmiş olan, kuşlar gelin,
Siz doğan benzer, davullar dinleyin.

İhtilâftan vazgeçip, tez birleşin,
Orya sizler şâd olup, mes'ut gidin.

Nerde olsak, yüz dönün elbet O'na,
Böylesiysen, bir yasak yok baksana!

78 *"Zanları yüzünden önceleri çok kavim helâk ettik..." (Kaf, 36)*

Biz ki kör kuş, hiç Süleymân bilmedik,
Ehl-i hâlden, dersi aslâ görmedik.

Baykuşuz, olduk doğanlar düşmânı,
Kalmışız vîrânenin mahpûs yani.

Kör ve câhil kalmışız ehlullaha,
Zorda kaldık, bütünden bir daha!

Kuş Süleymân'dan ışık, almışsa tat,
Bîgünâhtan yolmaz olmuş, kol, kanat.

Belki, âcizsen sunarlar dâneyi,
Öyle, hoş kuş bilmemiş kin, hırs neyi.

Onların hüdhüd uğurdur herkese,
Açtılar yollar meğer yüz Belkis'e.

Sûreten bir karga, artık kargadır,
Bâzılar hep mazharı **"mâzağ"**[79] olur.

Onların "lek lek" diyen, leylekleri,
Şüphe yokmuş tevhîdin âteşleri.

Korkmamış artık, doğan gelmişse de,
Bir güvercinken, şahin baş vermede.

İnsana, vecd verdi hep bülbülleri,
Gönlü besler bahçesinden gülleri.

Hem şahâdetten uzak tûtîleri,
Olmamış dünyâlı bak tûtîleri!

Onların tâvusunun görsen ayak,
Âlemin birçok kanattan, hastı bak!

Padişahın, kuşların diller sedâ;
Bak Süleymân'ın kuşa, sen iptidâ!

Bilmedin gâfil, kuşun sesten hele,
Sen, Süleymân görmedin bir ân bile.

[79] *Mazağal basar: Açık görüş sahibi (Hz. Peygamber).*

Hem kanatlar neş'e şevkler vermede,
Şark ve Garbın dıştadır, göz görse de!

Kuşta âhenk Kürsî'den, tâ arşa dek;
Hem de arzdan arşa yükseltmiş âhenk!

Kuş ki düşmüştür Süleymansız yola,
Oldu baykuş, zulmetin âşık hele!

Gel Süleyman'dır alış, baykuş inan,
Huy edin sen, kalma sonsuz zulm ilen!

Hem de, bir arşın alır olsan ki yol,
Ölçünün, kutbu olursun bilmiş ol.

Kim topallar, yönlenir olsun ona,
Yok sürünmek, dert denen ermiş sona.

TAVUK ALTINDAKİ YUMURTADAN ÇIKMIŞ KAZ YAVRULARININ KISSASI

Bir tavuktan bir kanat, olmuş dadı,
Oysa sensin, sâde bir kaz yum'rtası.

Gerçeğin deryâda, bir kazdır anan,
Hem yerin, hem toprağın mensûp olan.

Doğdun, ummân sesleyen bir meyle de,
Huyların, gerçek anandan gelmede!

Dâdıdandır toprağa meylin senin,
Gel de terk et, meylidir çirkin hemin.

Koy dadın olsun kilin, sen koş suya,
Kaz olup koş, manâlar deryâsı yâ!

Dâdı, korkutmuş olur olsun sudan,
Korkma artık, koş yürü deryâya sen.

Sen yaşarsın suyla, kum kazsın peki,
Olmadın korkmuş olan folluktaki.

Sen ki **"kerremnâ"**[80] emrinin tek şahısın,
Hem deniz, hem toprağın seyyahısın.

3775. Hem **"Hamelnâhüm"** de hükmün mazharı,
Kil nedir geç, izle ruh ummânları.[81]

Yok, meleklerden, bu yönler üzre iz,
Hayvanat bilmez ki ruhtan, bilgisiz.

Maddeten insan da, bir hayvan, gibi,
Sen meleksin ruhça, yer gökler ne ki?

Dışta ben sizler gibi, insan isem,
Şimdi kalbim, kabil olmuş vahye hem.

Toprağın mensup cisim yerlerde de,
Onca ruh, gelmiş felekten geçmede!

3780. Cümlemiz olduk ya deryanın kuşu,
Hem bizim dilden bilen deryaydı bu!

Hem Süleymân'dır deniz, kuş biz isek,
Ta ebet kaldık onun seyriyle tek!

O'nla gel sen, at ayak gir ummana,
Sanki Dâvud oydu, zırh yapsın sana!

Bil Süleymân, hep açıktır herkese,
Gayreti Hak, gözde bağdır herkese.

Önde durmuş, cehlimizdir uykuda,
Görmeyiz, me'yus kalırken ortada.

3785. Gürleyen göktür, saadetten umut,
Hem susuz bilmezse, ağrıymış bulut.

Gökten inmiş, rahmeti zevk bilmeden,
Bir su aksın gözleyip durmuş hemen.

Himmetin merkep, sürülsün dosta ya;
Bir sebeptir, Hak'ta mahcup olmaya!

Kim, müsebbibi görür olsun, âşık,
Hiç sebepler üzre kalmaz bağlılık!

HACILARIN BADİYEDE VE KIZGIN ÇÖL ÜSTÜNDE YAPAYALNIZ BULDUKLARI ZÂHİDİN KERÂMETİNE HAYRAN KALMALARI

Çölde varmış bir veli, zahit, ulu;
Kavmi Abbâdiye, dalmış zikre bu.

3790. Yurtlarından, çok gelenler Hac için,
Gördüler, durmuş susuz çöldür hemin.

Yer susuzken, onda huy nem sunmada,
Çölde rüzgâr derde dermân olmada!

Yolcular olmuştular hayrân hemen,
Âfetin içlerde durmuş, sâlimen.

Secdegâhken, bir âteşten çöl kumu,
Koysanız siz, kapta hep kaynardı su.

Dense güller üzre sermest olmuş o,
Sanki Düldül, ya Burak'lar binmiş o!

3795. San ayaklar, hep ipekler üzredir,
Sâm desen, bad-ü sabâ gelmektedir.

Yolcular bekler namazdan çıksın o,
Ayrılıp dönsün niyâzdan, baksın o!

Geçti istiğrâk bütünden er kişi,
Hüccâcândan kalben aydın bir kişi;

Gördü damlar el yüzünden şimdi su,
Esvâp ıslanmış, akar abdest suyu.

Der: "Suyun nerden gelir pîrim senin?"
Kaldırıp el der ki; "Yüksek göklerin."

80 *"Biz insanoğlunu mükerrem kıldık." (İsrâ, 70)*

81 *"Onları karada at, deve; denizde gemilere bindirdik..." (aynı sûre)*

3800. Kalp açık der: "İstedin su geldi mi?
Yok kuyun, yokken ipin hem öyle mi?

Müşkilim hâllet n'olur, sultân-ı din,
Hâli söylersen bizim, olmuş yakîn!

Göster esrârından esrâr, sen hele,
Tâ kesilsin, kalmasın zünnâr bile."

Baktı dervîş kaldırıp el göklere,
Der: "İlâhî, yolcu ister ver yere!

Ben alıştım, gökte rızklar almama,
Çünkü sen açtın kapı, vardır semâ!"

3805. Lâmekândan ey mekânlar gösteren,
"Rızkınız göklerde!" Sırlar söyleyen!

Hem duâdan sonra, gökten sanki fil,
Suyla dolmuş bir bulut, olmuş hâsıl.

Sanki bardaktan gelip, akmış sular,
Doldu çöller, hem bütünden mağralar.

Hem bulut dökmüştü yaşlar, bir düşün,
Yolcunun hep kırbalar dolmuş bütün.

Bâzılar görmüş bütünden işleri,
Kestiler hem, cümleten zünnârları.

3810. Bâzının, artmış yakîni, öylede,
Çok acâyip hâli, Allah bilmede!

Bâzılar hiç bilmemiştir, çünkü hâm,
Onların yoktur nâsip, sözler tamâm!

I. CİLDİN SONU

İÇİNDEKİLER

II. CİLT